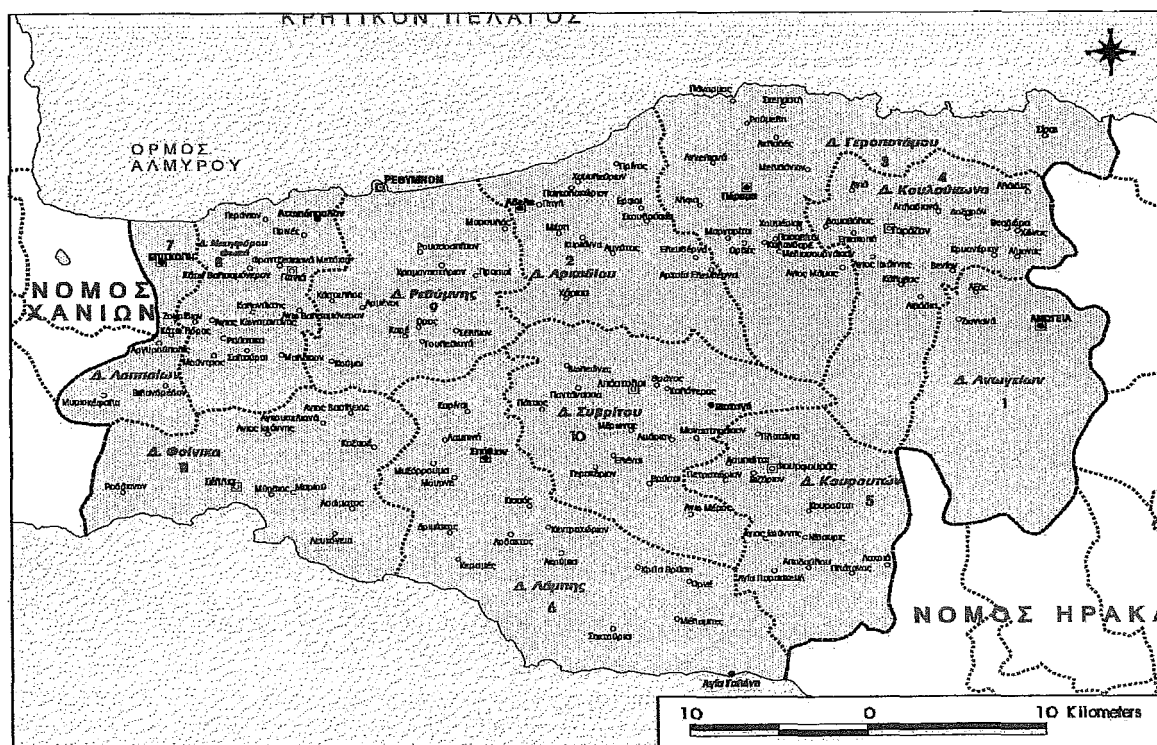

Επιβλέπων: καθ. Π. Γετίμης

**«Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ «ΝΕΩΝ ΔΗΜΩΝ» ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΡΕΘΥΜΝΗΣ»**

A.M.: M895016

ΑΘΗΝΑ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2000

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΕΝΩΣΕΩΝ.....	8
<i>Εισαγωγή.....</i>	<i>8</i>
1.1 Η ιστορία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα.....	10
1.1.1 Πρώτα Νομοθετήματα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	10
1.1.2 Θεσμικές αλλαγές περιόδου 1900 – 1980.....	12
1.1.3 Θεσμικές πρωτοβουλίες δεκαετίας του '80.....	15
1.2 Θεωρητικό Πλαίσιο των Συνενώσεων.....	23
1.2.1 Η αναγκαιότητα των Συνενώσεων.....	23
1.2.2 Τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του μεγάλου (μικρού) μεγέθους των ΟΤΑ.....	24
1.2.3 Συλλογική παροχή και άριστο μέγεθος των ΟΤΑ.....	26
1.2.4 Το άριστο μέγεθος των ΟΤΑ από την πλευρά των εσόδων.....	27
1.3 Οι Λειτουργίες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	29
1.3.1 Λειτουργίες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης μέχρι το 1975.....	30
1.3.2 Λειτουργίες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης την περίοδο 1975 – 1984.....	32
1.3.3 Λειτουργίες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Σήμερα (ΠΔ 410/95.....	33
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΝΩΣΕΙΣ ΟΤΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.....	36
2.1 Εισαγωγή.....	36
2.2 Μορφές συνενώσεων.....	38
2.3 Η δημόσια διοίκηση των ευρωπαϊκών κρατών.....	40
2.3.1 Χώρες όπου η μεταρρύθμιση έχει ολοκληρωθεί με συγχώνευση των ΟΤΑ.....	41
2.3.2 Χώρες που διάλεξαν την εναλλακτική λύση της διαδημοτικής συνεργασίας έναντι της συγχώνευσης.....	42
2.4 Βαθμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Περιφερειακής Διοίκησης στην Ευρώπη.....	43
2.5 Αρμοδιότητες των ΟΤΑ σε ευρωπαϊκές χώρες.....	48
2.5.1 ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ.....	49
2.5.2 ΟΛΛΑΝΔΙΑ.....	49
2.5.3 ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ.....	51
2.5.4 ΓΑΛΛΙΑ.....	53

2.5.5 ΒΕΛΓΙΟ.....	54
2.5.6 ΙΣΠΑΝΙΑ.....	55
2.6 Τελικές Παρατηρήσεις	56

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ ΝΟΜΟ 2539/97.....

3.1 Χαρακτηριστικά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	58
3.2 Τα αποτελέσματα των θεσμικών προσπαθειών της δεκαετίας του '80.....	61
3.3 Οι οικονομικές αδυναμίες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	68

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «Ι. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ» ΚΑΙ Ο Ν. 2539/97.....

4.1 Βασικά σημεία του προγράμματος «Ι. Καποδίστριας».....	73
4.1.1 Στόχοι του προγράμματος «Ι. Καποδίστριας»	73
4.1.2 Αρχές σχεδιασμού και εφαρμογής του Προγράμματος.....	75
4.1.3 Επιχειρησιακό σχέδιο του προγράμματος «Ι. Καποδίστριας».....	76
4.1.4 Πόροι του ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α. για τη χρηματοδότηση του προγράμματος.....	76
4.2 Ο Νόμος 2539/97.....	77
4.2.1 Οι βασικές αρχές του Νόμου.....	78
4.2.2 Οι βασικοί στόχοι του Νόμου.....	79
4.2.3 Οι βασικές διατάξεις του Νόμου.....	79

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ Ν. 2539/97 ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΡΕΘΥΜΝΗΣ.....

5.1 Γενικά στοιχεία του νομού Ρεθύμνης.....	81
5.1.1 Φυσική γεωγραφία.....	81
5.1.2 Οικονομία.....	82
5.2 Η δομή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο νομό Ρεθύμνης.....	83
5.2.1 Η δομή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης πριν από το Ν. 2539/97.....	83
5.2.2 Προβλήματα και αδυναμίες της ΤΑ πριν από τη μεταρρύθμιση.....	85
5.2.3 Η δομή της Τ.Α. α' βαθμού μετά την εφαρμογή του Ν. 2539/97.....	86
5.3 Χαρακτηριστικά των Νέων Δήμων του νομού Ρεθύμνης.....	88
5.3.1 Θεωρητικές παραδοχές.....	88
5.3.2 Νομός Ρεθύμνης.....	89
5.3.3 Δήμος Ανωγείων (κατά νόμο).....	92
5.3.4 Δήμος Αρκαδίου.....	97
5.3.5 Δήμος Γεροποτάμου.....	100

5.3.6 Δήμος Κουλοόκωνα.....	104
5.3.7 Δήμος Κουρητών.....	107
5.3.8 Δήμος Λάμπης.....	111
5.3.9 Δήμος Λαπαίων.....	114
5.3.10 Δήμος Νικηφόρου Φωκά.....	118
5.3.11 Δήμος Ρεθύμνης.....	121
5.3.12 Δήμος Σοβρίτου.....	125
5.3.13 Δήμος Φοίνικα.....	129
5.4 Τελικές παρατηρήσεις.....	133

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	138
--------------------------------------	------------

6.1 Κύρια σημεία θεωρητικής διερεύνησης.....	138
6.2 Διαπιστώσεις πρακτικής ανάλυσης.....	141
6.3 Τελικά συμπεράσματα – προτάσεις.....	143

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ.....	146
----------------------------------	------------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	150
-------------------------	------------

Παράρτημα 1: Πινάκων.....	151
Παράρτημα 2: Διαγραμμάτων.....	178
Παράρτημα 3: Χαρτών.....	191
Παράρτημα 4: Γενικών Στοιχείων.....	207

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια ο χώρος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης απασχολεί ολοένα και περισσότερο το σύνολο σχεδόν των εμπλεκόμενων με αυτόν. Τόσο στην αρχαία Ελλάδα όσο και στα πρώτα χρόνια από τη σύσταση του ελληνικού κράτους, η Τοπική Αυτοδιοίκηση αποτέλεσε πεδίο έντονων αντιπαράθεσεων είτε σε επίπεδο διαμόρφωσης πολιτικής και λήψης στρατηγικών αποφάσεων είτε σε επιστημονικό και ερευνητικό επίπεδο. Οι ραγδαίες εξελίξεις που συγκλονίζουν το συγκεκριμένο επίπεδο τοπικής διακυβέρνησης έχουν προκαλέσει το έντονο ενδιαφέρον και την ουσιαστική συμμετοχή ολοένα και μεγαλύτερου μέρους των πολιτών, οι οποίοι απαιτούν μεγαλύτερη διαφάνεια, ευθύνη και αξιολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών. Η ενίσχυση του ρόλου της ΤΑ και των αρμοδιοτήτων που κατέχει είναι θετικά συνυφασμένα και είναι σε διαλεκτική σχέση με την υποκίνηση της λαϊκής συμμετοχής και ενεργοποίησης.

Η αύξηση των αρμοδιοτήτων, η αναγκαιότητα της δίκαιης, αποτελεσματικής και ίσης παροχής ποιοτικών υπηρεσιών από τους ΟΤΑ κυρίως σε αστικές περιοχές με υψηλό βιοτικό επίπεδο αυξάνει την ανταγωνιστικότητα μεταξύ των ΟΤΑ με συνέπεια την αέναη προσπάθεια για βελτίωση. Λίγοι αστικοί ΟΤΑ α' βαθμού έχουν στη διάθεσή τους επαρκή οικονομικά ποσά και χρηματοδοτήσεις, τα οποία και διαχειρίζονται όσο το δυνατόν πιο αποδοτικά, αποσκοπώντας στην ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς του δημότες τους. Αντίθετα, η πλειοψηφία των ΟΤΑ της χώρας διαχειρίζεται προϋπολογισμούς που μετά βίας αρκούν για να καλυφθεί η μισθοδοσία ενός ή δύο υπαλλήλων. Οι μεγάλες διαφοροποιήσεις, οι έντονες αντιθέσεις και η γενικότερη πολυμορφία της ΤΑ στην Ελλάδα, εγείρει ένα διαρκή προβληματισμό, καθώς μας οδηγεί στο να μιλάμε για μια ΤΑ «πολλών ταχυτήτων».

Η ΤΑ στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από μια μοναδική ιστορική εξέλιξη, στην οποία οφείλει σε ένα μεγάλο μέρος τη σημερινή της μορφή, όπως αποτυπώνεται με τα χαρακτηριστικά και τις αδυναμίες της. Η πρώτη αναφορά στη σύσταση και λειτουργία Δήμων και Κοινοτήτων ως την πρώτη βαθμίδα ΤΑ εμφανίζεται με το Ν. ΔΝΖ/1912. Βέβαια, ο κοινωνικός θεσμός της κοινότητας υπάρχει από τα χρόνια της τουρκοκρατίας, όπου και διαδραμάτισε ουσιαστικό ρόλο. Τόσο στη διοικητική οργάνωση του Καποδίστρια, όσο και στο ΒΔ της 27ης Δεκεμβρίου 1833 που αναφέρονται στην ΤΑ, δεν είναι ευδιάκριτη η σημασία που αποδίδεται στο συγκεκριμένο διοικητικό επίπεδο. Στο Σύνταγμα του 1975 δίνεται μια πιο σύγχρονη μορφή στο περιεχόμενο της ΤΑ όπου εκτός των γενικών αρχών και την καθιέρωση των Δήμων και Κοινοτήτων ως την α' βαθμού διοίκηση, τα υπόλοιπα ορίζονται με νόμους. Η πρώτη ουσιαστική καταγραφή των ζητημάτων της πρωτοβάθμιας ΤΑ επιτυγχάνεται με το Νέο Δημοτικό και Κοινοτικό Κώδικα, το 1980 (Ν.1065/80).

Ακολουθούν μια σειρά από νομοθετήματα, τα οποία ορίζουν την «οικονομική αυτοτέλεια» των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ με στόχο την ανάδειξη του θεσμού και τη βελτίωση του κύρους του. Στη δεκαετία του '80 ξεκινάει η προσπάθεια για τον περιορισμό των ΟΤΑ α' βαθμού μέσω της «εθελοντικής συνένωσης». Με τους νόμους 1416/84 και 1622/86 θεσπίζονται μια σειρά από κίνητρα για τους ΟΤΑ που προβαίνουν σε συνένωση. Τα αποτελέσματα της προσπάθειας είναι μη ικανοποιητικά:

17 νέοι δήμοι από τις συνενώσεις βάσει του Ν. 1416/86 και 59 από το Ν. 1622/86 για τα δεκαπέντε χρόνια εφαρμογής.

Η αποτυχία της προσπάθειας της «εθελοντικής συνένωσης», ο τεράστιος αριθμός των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ (5.318 κοινότητες, 457 δήμοι), η πλειοψηφία των οποίων αδυνατεί να ανταποκριθεί στην εκπλήρωση βασικών καθηκόντων, η ραγδαία μεταβολή των κοινωνικών και οικονομικών δεδομένων, η αύξηση των ευθυνών, κλπ. είναι ορισμένοι από τους βασικούς λόγους που οδήγησαν στην «αναγκαστική συνένωση» μέσω της εφαρμογής του Ν. 2539/97 από 1/1/1999.

Το πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας» αποτέλεσε την αφετηρία και το προπαρασκευαστικό μέρος της μεταρρύθμισης. Τα δύο πρώτα υποπρογράμματα αναφέρονται στην επεξεργασία του νομοθετικού πλαισίου και στο χωροταξικό σχεδιασμό των Νέων ΟΤΑ. Όμως, το πρόγραμμα επεκτείνεται περισσότερο παρέχοντας ουσιαστικά την οικονομικο-τεχνική υποστήριξη της «αναγκαστικής συνένωσης». Τα υπόλοιπα υποπρογράμματα αναφέρονται στις διαδικασίες υποστήριξης με χρονικό ορίζοντα έως και το τέλος του 2001.

Ο αριθμός των Νέων ΟΤΑ που ορίζονται από το Ν. 2539/97 ανέρχεται στους 1.033 (900 δήμοι και 133 κοινότητες). Ιδιαίτερη σημασία έχουν οι διατάξεις που αναφέρονται στους πόρους των Νέων Δήμων. Γι' αυτούς τίθεται σε εφαρμογή το Ειδικό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΕΠΤΑ) με χρονικό ορίζοντα από πέντε έως και επτά έτη.

Τόσο η υλοποίηση του προγράμματος «Ι. Καποδίστριας», όσο και το ΕΠΤΑ αποτελούν πτυχές της προσπάθειας για την «οικονομική αυτοτέλεια» των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ που αποτελεί και το ακανθώδες σημείο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στη χώρα. Πέραν όμως αυτών σε μια προσπάθεια ενίσχυσης του στελεχιακού προσωπικού των Νέων ΟΤΑ υλοποιήθηκε πρόγραμμα κατάρτισης επιστημονικού προσωπικού 2.500 ατόμων, το μεγαλύτερο ποσοστό των οποίων απορροφάται τελικά από τις αρχές του 2000 στους Νέους ΟΤΑ.

Οι ενέργειες αυτές όπως και άλλες που δεν έχουν αναφερθεί εκτιμάται ότι θα οδηγήσουν στην αναβάθμιση των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ της χώρας και στην αύξηση των παρεχόμενων υπηρεσιών σε μια προσπάθεια στήριξης της «εκ των κάτω» ανάπτυξης. Στην παρούσα χρονική στιγμή είναι πολύ νωρίς να προβούμε σε οποιαδήποτε συμπεράσματα ως προς την επίτευξη των στόχων αυτών. Στην ανάλυση που ακολουθεί επιχειρείται η καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης στο νομό Ρεθύμνης και η διατύπωση συμπερασμάτων και προτάσεων ως προς τις προοπτικές που δημιουργούν οι συνενώσεις στην τοπική ανάπτυξη.

Η πτυχιακή εργασία πλαισιώνεται από επτά κεφάλαια εκ των οποίων τα πέντε πρώτα αναφέρονται στο θεωρητικό μέρος, ενώ στο έκτο παρουσιάζεται η φυσιογνωμία των Νέων Δήμων του νομού Ρεθύμνης. Στο έβδομο κεφάλαιο ανακεφαλαιώνονται τα συμπεράσματα και διατυπώνονται οι προτάσεις. Αναλυτικότερα, τα περιεχόμενα της εργασίας έχουν ως εξής:

Το Πρώτο Κεφάλαιο αναφέρεται στην ιστορία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με τη μορφή που τελικά έλαβε τον αιώνα που μόλις πέρασε και η οποία έχει τις ρίζες της από τη σύσταση του Ελληνικού Κράτους. Στην πρώτη ενότητα γίνεται εκτενής αναφορά στην ιστορία της ΤΑ. Η δεύτερη ενότητα αναφέρεται στο θεωρητικό πλαίσιο των συνενώσεων και ειδικότερα επιχειρείται η παρουσίαση των

πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων που αυτή δημιουργεί. Τέλος, στην τρίτη ενότητα παρουσιάζονται οι λειτουργίες της ΤΑ ιστορικά.

Στο Δεύτερο Κεφάλαιο επιχειρείται μια συνοπτική παρουσίαση της διεθνούς εμπειρίας αναφορικά με τις λειτουργίες και τη διάρθρωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε ειδικά επιλεγμένες ευρωπαϊκές χώρες. Στο κεφάλαιο πέραν της επιγραμματικής αναφοράς στη δομή της ΤΑ των περισσότερων ευρωπαϊκών χωρών και στις διαδικασίες συνενώσεων που επιλέχθηκαν κατά κράτος, παρουσιάζονται αναλυτικότερα οι αρμοδιότητες των ΟΤΑ σε έξι αντιπροσωπευτικές χώρες με σκοπό την συγκριτική μελέτη μεταξύ τους και με την Ελλάδα.

Στο Τρίτο Κεφάλαιο καταγράφονται τα αποτελέσματα των προσπαθειών της συνένωσης των ΟΤΑ α' βαθμού που επιχειρήθηκαν τις δύο τελευταίες δεκαετίες και τα οικονομικά προβλήματα της ΤΑ. Το πρώτο μέρος αναφέρεται στην υφιστάμενη κατάσταση και ειδικότερα στα αποτελέσματα της «εθελοντικής συνένωσης» που επιχειρήθηκε την δεκαετία του '80. Τα κείμενα εμπλουτίζονται με διαπιστώσεις και άλλων συγγραφέων ως προς τις αδυναμίες της ΤΑ και τους λόγους που οδηγούν στην «αναγκαστική συνένωση» προκειμένου να επιτευχθεί ένα ελάχιστο «άριστο μέγεθος» των ΟΤΑ, το οποίο να ανταποκρίνεται στο σύγχρονο ρόλο της ΤΑ.

Στο Τέταρτο Κεφάλαιο και ειδικότερα στην πρώτη ενότητα επιχειρείται η συνοπτική παρουσίαση του προγράμματος «Ι. Καποδίστριας», αποσκοπώντας στην κατανόηση της προσπάθειας που έγινε από την πλευρά της Πολιτείας με στόχο την όσο το δυνατό «ανώδυνη» εφαρμογή της «αναγκαστικής συνένωσης» στη χώρα μας. Το πρόγραμμα αποτέλεσε ουσιαστικά την προεργασία για τον Νόμο 2539/97 που ακολούθησε. Όμως πέραν των όποιων θεσμικών ζητημάτων το πρόγραμμα αποτελεί την «ραχοκοκαλιά» της μεταρρύθμισης. Στο τεχνικο-οικονομικό σκέλος του προγράμματος περιγράφεται ο τρόπος στήριξης της μεταρρύθμισης και ειδικότερα ορίζονται τα υποπρογράμματα και μέτρα με τα οποία θα ενισχυθούν οι Νέοι ΟΤΑ που έχουν προκύψει από την συνένωση.

Η δεύτερη ενότητα αναφέρεται στο Ν. 2539/97. Με την εφαρμογή του τίθεται σε ισχύ η «αναγκαστική συνένωση» στη χώρα μας. Στις βασικές διατάξεις του Ν. 2539/97 αναλύονται τα θεσμικά, εκλογικά, διοικητικά και οικονομικά ζητήματα. Στην ανάλυση που ακολουθεί παρουσιάζονται επιγραμματικά τα ζητήματα αυτά. Η κατανόηση των βασικών διατάξεων οδηγεί στην επισήμανση των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων που προκύπτουν για τους Νέους ΟΤΑ. Οι διαπιστώσεις αυτές αξιολογούνται στο τέλος της εργασίας σε σχέση με τους ΟΤΑ του Ν. Ρεθύμνης.

Στο Πέμπτο Κεφάλαιο αναπτύσσεται ως μελέτη περίπτωσης της παρούσας πτυχιακής εργασίας ο νομός Ρεθύμνης. Ο νομός επιλέχθηκε για καθαρά προσωπικούς λόγους χωρίς να υπάρχει κάποια άλλη σκοπιμότητα. Τελικά όμως από την ανάλυση που διεξήχθη, διαπιστώθηκε ότι είναι ένας από τους αντιπροσωπευτικούς νομούς της χώρας με βάση το πληθυσμιακό μέγεθος, τον αριθμό και το μέγεθος των παλαιών ΟΤΑ και την παραγωγική δομή. Παρουσιάζεται η δομή της ΤΑ α' βαθμού πριν και μετά την εφαρμογή του Ν. 2539/97 στο νομό Ρεθύμνης, ενώ ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στους «Νέους Δήμους». Με την καταγραφή της κοινωνικο-οικονομικής κατάστασης που επικρατεί στους Νέους Δήμους του νομού επιχειρείται ο προσδιορισμός της ταυτότητας κατά την στιγμή της συνένωσης.

Στο Έκτο και τελευταίο Κεφάλαιο επιχειρείται η «σύζευξη» των «θεωρητικών» παρατηρήσεων με την κατάσταση που επικρατεί στην πρωτοβάθμια

Τοπική Αυτοδιοίκηση στο νομό Ρεθύμνης και στη χώρα γενικότερα. Διερευνάται κατά πόσο οι αρχές και οι στόχοι τόσο του προγράμματος «Ι. Καποδίστριας» όσο και του Ν. 2539/97 θα ανταποκριθούν στην κοινωνικο-οικονομική πραγματικότητα της ελληνικής υπαίθρου και θα οδηγήσουν στην «άνθηση» της Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' βαθμού της χώρας. Ερωτήματα όπως, π.χ. ποιες οι επιδράσεις της συνένωσης στους «προβληματικούς» Νέους ΟΤΑ, επιχειρείται να απαντηθούν μέσω των συμπερασμάτων και των προτάσεων.

Στο Παράρτημα που συνοδεύει τον κορμό της παρούσας πτυχιακής εργασίας παρατίθενται οι Πίνακες, τα Διαγράμματα και οι Χάρτες που προέκυψαν από τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων και αποτέλεσαν τις πηγές για την συγγραφή του πρακτικού μέρους. Επίσης, παρατίθενται ορισμένοι πίνακες που σχετίζονται άμεσα με τα κείμενα και γι' αυτό κρίθηκε επιβεβλημένη η ενσωμάτωσή τους.

Θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές ευχαριστίες μου σε όλους όσους βοήθησαν στην ολοκλήρωση της πτυχιακής εργασίας. Αν και είναι πάρα πολλοί και φυσικά είναι αδύνατο να αναφερθώ σε όλους, θα περιοριστώ κατ' ανάγκη σε όσους συνδράμανε περισσότερο. Ιδιαίτερα υπόχρεος είμαι στον επιβλέποντα καθηγητή κ. Π. Γετίμη ο οποίος εκτός της συνεχούς παρακολούθησης και των κατευθύνσεων που μου παρείχε, υποστήριξε και το τεχνικό τμήμα της εργασίας μου μέσω της ελευθερίας χρήσης του μηχανολογικού εξοπλισμού του «ΕΠΙ Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού». Θα ήθελα να ευχαριστήσω επίσης τον καθηγητή κ. Κ. Αθανασόπουλο για την προθυμία του να με βοηθήσει ιδιαίτερα μέσω του υλικού και των πολύτιμων παρατηρήσεών του. Τέλος, ευχαριστώ τον καθηγητή Ι. Σακκέλη σε επιστημονικό σύγγραμμα του οποίου βασίστηκε κατά κύριο λόγο το θεωρητικό υπόβαθρο της πρακτικής ανάλυσης.

Επιπλέον, θέλω να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στα στελέχη της ΕΕΤΑΑ κ. Ι. Σκουμπούρη και Μ. Σκολαρίκο για την συνεχή «τροφοδοσία» με πλούσιο υλικό. Τον κ. Δ. Μυλωνάκη, στέλεχος της ΤΕΔΚ Ρεθύμνης για το υλικό και τις πληροφορίες σχετικά με τα τεκταινόμενα στο νομό Ρεθύμνης. Ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω στους στενούς μου φίλους για τη συνεχή άμεση και έμμεση υποστήριξή τους.

Τέλος, δεν θα μπορούσα να παραλείψω την οικογένειά μου και κυρίως τη μητέρα μου στην οποία οφείλω το μεγαλύτερο μέρος των σπουδών μου και στην οποία αφιερώνω την παρούσα πτυχιακή εργασία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΕΝΩΣΕΩΝ

Εισαγωγή

Η ιστορία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με τη μορφή που τελικά έλαβε τον αιώνα που μόλις πέρασε έχει τις ρίζες της από τη σύσταση του Ελληνικού Κράτους. Ο θεσμός της κοινότητας βέβαια προϋπήρχε και συναντιέται τη διάρκεια της τουρκοκρατίας όπου διαδραμάτισε ένα ιδιαίτερα αξιόλογο ρόλο στη διατήρηση της εθνικής συνείδησης. Στην πρώτη ενότητα του Κεφαλαίου γίνεται εκτενής αναφορά στην ιστορία της ΤΑ μέσω των αναφορών σε Νόμους και στα Συντάγματα. Επίσης, παρατίθενται οι Νόμοι με τους οποίους επιχειρήθηκε στη χώρα μας η εθελοντική συνένωση έως και τα μέσα της δεκαετίας του '90 με τα πενιχρά αποτελέσματα.

Η δεύτερη ενότητα αναφέρεται στο θεωρητικό πλαίσιο των συνενώσεων και ειδικότερα επιχειρείται η παρουσίαση των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων που αυτή δημιουργεί. Η τεκμηρίωση για το άριστο μέγεθος των ΟΤΑ εξυπηρετεί την περαιτέρω ανάπτυξη της εργασίας προκειμένου να κατανοηθούν βασικές θεωρητικές έννοιες και να δοθούν απαντήσεις ως προς τη σκοπιμότητα της συνένωσης.

Τέλος, στην τρίτη ενότητα παρουσιάζονται οι λειτουργίες της ΤΑ ιστορικά. Η αναφορά στο συγκεκριμένο ζήτημα εξυπηρετεί ως προς την κατανόηση του μεγέθους των λειτουργιών και αρμοδιοτήτων που έχει η ΤΑ και τις οποίες τελικά αδυνατεί να υλοποιήσει το μεγαλύτερο ποσοστό των ΟΤΑ.

Μετά την πτώση της Κωνσταντινούπολης και την υποδούλωση του γένους για τέσσερις αιώνες το ελληνικό γένος κατάφερε να διατηρήσει τη γλώσσα, τη θρησκεία, τον εθνισμό και το δίκαιό του. Αποφασιστικός παράγοντας στην διατήρηση των εθνικών χαρακτηριστικών ήταν η Εκκλησία. Ένα άλλο βασικό θεσμικό στήριγμα ήταν ο στοιχειώδης κοινωνικός **θεσμός της κοινότητας**.

Η διερεύνηση του θέματος των ελληνικών κοινοτήτων κατά τη διάρκεια της τουρκοκρατίας συνδέεται με το πρόβλημα της καταγωγής του κοινοτικού θεσμού. Το θέμα της προέλευσης των ελληνικών κοινοτήτων μέσα στο διοικητικό μηχανισμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και δεν φαίνεται να έχει διερευνηθεί οριστικά.

Τρεις είναι οι σημαντικότερες προσεγγίσεις για την ερμηνεία του προβλήματος της προέλευσης των κοινοτήτων.

Σύμφωνα με την *πρώτη προσέγγιση*, οι ελληνικές κοινότητες κατά την τουρκοκρατία έχουν τις ρίζες τους στην αυτονομία των αρχαίων ελληνικών πόλεων χωρίς όμως να ταυτίζεται η δομή και η οργάνωσή τους που ήταν προσαρμοσμένες στις νέες περιστάσεις.

Η *δεύτερη προσέγγιση* θεωρεί ότι οι ελληνικές κοινότητες έχουν τις ρίζες τους στο Βυζάντιο.

Η *τρίτη προσέγγιση* τέλος, έχει ως βάση της τη διαμόρφωση των ελληνικών κοινοτήτων επί τουρκοκρατίας ως αποτέλεσμα της ίδιας της τουρκικής κατοχής. Έτσι,

οι κοινότητες δεν έχουν καμία σχέση με το παρελθόν, αλλά η δημιουργία τους αποδίδετε στους επαχθείς φόρους του κατακτητή και στα διάφορα προνόμια που χορηγούσε ως αντιστάθμισμα της καταβολής των φόρων. (Πανός Ε., 1990: 17-24)

Η συγκρότηση του τοπικού πολιτικού και διοικητικού συστήματος στη νεαρή Ελληνική Πολιτεία υπήρξε από τα πρώτα μελήματα του Κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια. Η προσπάθεια του Καποδίστρια για την μετεξέλιξη του κοινοτικού συστήματος που είχε αναπτυχθεί κάτω από το σκληρό ζυγό της τουρκοκρατίας ως μηχανισμός φοροδοτικής και εν μέρει διοικητικής οργάνωσης των υπόδουλων Ελλήνων, σε θεσμό τοπικής αυτοδιοίκησης κατά τα πρότυπα των σύγχρονων τότε εθνικών κρατών της ηπειρωτικής Ευρώπης, συνάντησε την έντονη αντίδραση των προεστών. Η προσπάθεια αυτή προϋπόθετε τον απεγκλωβισμό των κοινοτήτων από τον έλεγχο της κυρίαρχης σε αυτές πολιτικής και κοινωνικής τάξης των προεστών και την υπαγωγή του θεσμού στο διοικητικό σύστημα της χώρας.

Οι βάσεις για ένα σύγχρονο (για την εποχή εκείνη) σύστημα Τοπικής Αυτοδιοίκησης τέθηκαν το 1828 από τον πρώτο Κυβερνήτη της Ελλάδας Ι. Καποδίστρια, με την καθιέρωση των Κοινοτικών και Επαρχιακών Δημογεροντιών. Ο Καποδίστριας φαίνεται να μετέφερε στην Ελλάδα τις σύγχρονες τότε ευρωπαϊκές απόψεις και την αντίστοιχη πρακτική (κυρίως τη Γαλλική) περί διοικητικής διαίρεσης και τοπικής διοίκησης της χώρας.

Το σύστημα που εισήγαγε και εφάρμοσε ο Καποδίστριας, ήταν μάλλον ένα σύστημα τοπικής διοίκησης που ταυτιζόταν με την κεντρική διοίκηση και ελέγχονταν άμεσα απ' αυτή, παρά ένα σύστημα παράλληλης, με την κεντρική διοίκηση, τοπικής αυτοδιοίκησης. Η διάρθρωση του Ελληνικού Κράτους σύμφωνα με το Ι' ψήφισμα στις 13 Απριλίου 1828 και διάφορα άλλα νομοθετήματα και διοικητικές πράξεις του Κυβερνήτη ήταν η ακόλουθη:

Διοικητική Διαίρεση Χώρας

13 Τμήματα (νομούς)

62 Επαρχίες

Πόλεις, Κωμοπόλεις, Χωριά

Διοίκηση Χώρας

Επίτροποι

Επαρχιακές Δημογεροντίες

Κοινοτικές Δημογεροντίες

Από πλευράς διοικητικής διαίρεσης, η χώρα διαιρέθηκε σε δεκατρία τμήματα (νομούς), σε εξήντα δύο επαρχίες και σε πόλεις, κωμοπόλεις και χωριά. Από πλευράς διοίκησης, ο επίτροπος του τμήματος ήταν ο αντιπρόσωπος της κυβέρνησης και οι δημογεροντίες αποτελούσαν την τοπική διοίκηση των επαρχιών, των πόλεων, των κωμοπόλεων και των χωριών. Το σύστημα που εγκατέστησε ο Καποδίστριας απέβλεπε περισσότερο στην αντιπροσώπευση της κυβέρνησης στην περιφέρεια παρά στην αυτοδιοίκηση των τοπικών υποθέσεων. Ουσιαστικά βήματα προς αυτή την κατεύθυνση έγιναν με τον από 27 Δεκεμβρίου 1833 Νόμο «Περί συστάσεως των Δήμων». (Τσενές Η., 1986: 29-31)

1.1 Η ιστορία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα

1.1.1 Πρώτα Νομοθετήματα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

α) Το Β.Δ. της 27^{ης} Δεκεμβρίου 1833

Η συγκρότηση του θεσμού της τοπικής αυτοδιοίκησης, στο πλαίσιο της νεοελληνικής Πολιτείας συντελέστηκε με το Β.Δ. της 27^{ης} Δεκεμβρίου 1833. Είχε προηγηθεί η ανεκπλήρωτη προσπάθεια του Ιωάννη Καποδίστρια ενώ η πολύχρονη ιστορική εμπειρία της κοινοτικής αυτοδιοίκησης την περίοδο της τουρκοκρατίας είχε καταγραφεί ως φιλελεύθερη κληρονομιά του ελληνικού θεσμικού πολιτισμού την οποία μάλιστα δεν αξιοποίησε η βαυαρική αντιβασιλεία.

Ο πρώτος νόμος του ελληνικού κράτους για τη σύσταση Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου βαθμού, «Ο νόμος περί συστάσεως δήμων της 27^{ης} Δεκεμβρίου 1833/ 8^{ης} Ιανουαρίου 1834: ο ελέω Θεού δήμος», εκδόθηκε από τη βαυαρική αντιβασιλεία. Σύμφωνα με το νόμο αυτό:

- α) Η επικράτεια διαιρείται σε δήμους. Έτσι, καθιερώνεται στη χώρα ανώτατη διοικητική υποδιαίρεση ο δήμος και όχι η κοινότητα.
- β) Οι δήμοι διακρίνονται: (1) σε δήμους α' τάξης, με 10.000 τουλάχιστον κατοίκους, (2) σε δήμους β' τάξης, με 2.000 τουλάχιστον κατοίκους, και (3) σε δήμους γ' τάξης με λιγότερους από 2.000 κατοίκους.
- γ) Κάθε δήμος διοικείται από το δήμαρχο, που είναι υπεύθυνος για την άσκηση της ΤΑ, από τον πάρεδρο, ο οποίος είναι βοηθός του δημάρχου, και από το δημοτικό συμβούλιο, που παίζει το ρόλο «συμβουλευτικής και συνεπιτηρούσης αρχής».
- δ) Δικαίωμα ψήφου έχουν μόνο οι περισσότεροι φορολογούμενοι με άμεσους δημοτικούς φόρους. (Πανάς Ε., 1990)

Το πρώτο θεσμικό πλαίσιο της τοπικής αυτοδιοίκησης εξελίχθηκε στο περιβάλλον της απόλυτης μοναρχίας. Ενώ οι πολίτες δεν είχαν δικαίωμα να εκλέξουν κοινοβούλιο και κυβέρνηση και αποτελούσαν εντέλει αντικείμενα και όχι υποκείμενα και πηγή της εξουσίας απέκτησαν το δικαίωμα κάτω από προϋποθέσεις, να εκλέγουν τους αντιπροσώπους τους στο δημοτικό συμβούλιο και διαμέσου αυτών να εισηγούνται το διορισμό του Δημάρχου και των Δημαρχιακών Παρέδρων. Το φαινόμενο αυτό παρότι είναι οξύμωρο, σε σχέση με τα μεταγενέστερα συνταγματικά και πολιτικά δεδομένα, εντούτοις βρίσκεται σε απόλυτη αρμονία με τις καθιερωμένες στα απολυταρχικά ευρωπαϊκά κράτη θεσμικές κατακτήσεις της ανερχόμενης αστικής τάξης.

Η Απόλυτη Μοναρχία παραχωρούσε στους αστούς το δικαίωμα να διαχειρίζονται τα ζητήματα των πόλεων αλλά τους αφαιρούσε κάθε άλλο πολιτικό δικαίωμα. Η εφαρμογή όμως του θεσμού στην Ελλάδα, λόγω της έλλειψης αστικής τάξης, βασίσθηκε στην αναγνώριση του εκλογικού δικαιώματος στους φορολογούμενους πολίτες που είχαν συμπληρώσει την εκλογική ηλικία. Η θέσπιση των πέντε βασικών άμεσων φόρων κατέστησε σχεδόν το σύνολο των πολιτών φορείς του εκλογικού δικαιώματος. Έτσι μπορεί να γίνει λόγος για την καθιέρωση καθολικής

ψηφοφορίας πολύ πριν από την εισαγωγή της δημοκρατικής αρχής και μάλιστα σε καθεστώς Απόλυτης Μοναρχίας. (Τσενές Η., 1986)

Ο δημοτικός νόμος της 27/12/1833 κατακρίθηκε, κυρίως γιατί κατάργησε το θεσμό της τοπικής αυτοδιοίκησης που προσέφερε αρχικά κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας. Τα κυριότερα μειονεκτήματα συνοψίζονται:

- Εισήγαγε ξένα πρότυπα και ειδικότερα το γαλλικό σύστημα διοικητικών περιφερειών, που υπάγονταν στην ανεξέλεγκτη εξουσία του κέντρου (η τελική εκλογή των δημάρχων α' και β' τάξεως γινόταν από το βασιλιά).
- Αποξενώθηκε από τους θεσμούς της δημοτικής παράδοσης και εισήγαγε θεσμούς της λόγιας, με αποτέλεσμα η ανασυγκρότηση του ελληνικού κράτους να μη στηριχθεί σε δοκιμασμένους θεσμούς.

β) Σύνταγμα 1844

Παρά τα προβλήματα και την κριτική ο θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης, δεν αποτέλεσε αντικείμενο συνταγματικής ρύθμισης στο Σύνταγμα του 1844 που κατέστρωσε το πολίτευμα της Συνταγματικής Μοναρχίας. Ο θεσμός εξακολούθησε να λειτουργεί στο πλαίσιο της νομοθεσίας που είχαν θεσπίσει το 1833 οι Βαυαροί. Η έμμεση αναφορά του συντακτικού νομοθέτη σ' αυτόν, στη ρύθμιση για τη στοιχειώδη εκπαίδευση (Άρθρο 16, εδ. Α «Η ανώτερα εκπαίδευσις ενεργείται δαπάνη του Κράτους, εις δε την δημοτική συντρέχει και το Κράτος κατά το μέτρον της ανάγκης των δήμων»), δεν αποτελεί εξάλλου συνταγματική κατάστρωση της τοπικής αυτοδιοίκησης και συνεπώς δεν έχει καμιά ουσιαστική συνεισφορά στη συνταγματική ιστορία του θεσμού. (Τσενές Η., 1986)

γ) Το Σύνταγμα του 1864

Το 1864 τροποποιήθηκε ο οθωνικός νόμος με το Ν. ΗΔ' και το 1877 με το Ν. ΧΜΗ'. Με το άρθρο 105 του συντάγματος του 1864 θεσπίστηκε η αυτοδιοίκηση και ο τρόπος ορισμού των οργάνων της. Οι κύριες αλλαγές συνοψίζονται:

- Διευρύνθηκε ο αριθμός των ψηφοφόρων
- Καθιερώθηκε η άμεση εκλογή των δημάρχων με καθολική ψηφοφορία
- Με το άρθρο 103 του Ν. ΧΜΗ' του 1877 το δικαίωμα του ψηφοφορεί άνηκε σε κάθε δημότη.

Το Σύνταγμα του 1864, το οποίο μάλιστα καθιέρωσε τη δημοκρατική αρχή, δηλαδή ανακήρυξε το έθνος ως πηγή εξουσίας καταλύοντας οριστικά τη μοναρχική αρχή, αναφέρεται στην τοπική αυτοδιοίκηση ανάγοντάς την, για πρώτη φορά σε συνταγματικό θεσμό. Συγκεκριμένα, το άρθρο 105 Συντάγματος 1864 ορίζει ότι: «Η εκλογή των δημοτικών αρχών θέλει γίνεσθαι δι' αμέσου, καθολικής και μυστικής διασφαιριδίων ψηφοφορίας».

Ο νομοθέτης αναφέρεται πάντως αποκλειστικά και μόνο στην καθιέρωση της δημοκρατικής αρχής για την ανάδειξη των δημοτικών αρχών, δηλαδή δεν κατοχυρώνει άλλες πτυχές του θεσμού, όπως το περιεχόμενο των αρμοδιοτήτων του ή τις σχέσεις του με το κράτος. Αυτές εξακολουθούν να ρυθμίζονται ευθέως από τον κοινό νομοθέτη.

Η συνταγματική καθιέρωση της δημοκρατικής αρχής για την εκλογή των δημοτικών αρχών δεν επέφερε ουσιαστική μεταβολή στο καθεστώς της τοπικής αυτοδιοίκησης, εφόσον είχε ήδη από το 1833 καθιερωθεί ως προς το δικαίωμα του εκλέγειν η καθολική ψηφοφορία. Η ρύθμιση πάντως του άρθρου 105 του Συντάγματος 1864 διεύρυνε την καθολική ψηφοφορία και επέκτεινε σε όλους τους πολίτες το δικαίωμα του εκλέγεσθαι εξαλείφοντας κάθε περιορισμό σχετικό με τη φοροδοτική δυνατότητα του πολίτη. Στην πεμπτουσία όμως της συνταγματικής ρύθμισης εστιάζεται η αναγνώριση του θεσμού ως πεδίου εφαρμογής της λαϊκής κυριαρχίας έτσι ώστε να καθίσταται έκτοτε βασικός θεσμός του δημοκρατικού πολιτεύματος. Υπό αυτήν την έννοια ο νομοθέτης μετουσιώνει σε θεμελιώδη κανόνα το δημοκρατικό χαρακτήρα της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Η ρύθμιση του άρθρου 105 του Συντάγματος 1864 επαναλαμβάνεται σχεδόν αυτούσια στο Σύνταγμα του 1911. Συγκεκριμένα το άρθρο 105 ορίζει ότι: «Η εκλογή των δημοτικών αρχών γίνεται δια καθολικής ψηφοφορίας». Δεν επιτάσσεται δηλαδή η άμεση και μυστική «δια σφαιριδίων» ψηφοφορία. Έτσι ο νομοθέτης αφήνει περιθώρια για την εισαγωγή και άλλων τρόπων εκλογής ορισμένων οργάνων των δήμων, όπως η έμμεση και φανερή ψηφοφορία για την ανάδειξη δημάρχων ή δημορχιακών παρέδρων. Η συγκεκριμένη ευχέρεια αξιοποιήθηκε μάλιστα από τον κοινό νομοθέτη ο οποίος καταστρώνοντας αμέσως μετά με το νόμο ΔΝΖ/1912, το θεσμό της κοινότητας, καθιέρωσε την έμμεση εκλογή του προέδρου της. (Πανάς Ε., 1990, Τσενές Η. 1986)

1.1.2 Θεσμικές αλλαγές περιόδου 1900 - 1980

α) Ο νόμος ΔΝΖ' του 1912 «Περί συστάσεως δήμων και κοινοτήτων»

Επιδίωξη του νέου νόμου ήταν ο περιορισμός της εξάρτησης των μονάδων ΤΑ από την κεντρική εξουσία. Έτσι οι οργανισμοί αυτοί θα αποτελούσαν τους βασικούς μοχλούς για τη διαχείριση των τοπικών ζητημάτων. Με το νόμο αυτό:

1. Προβλέπονταν για πρώτη φορά η σύσταση δύο διακεκριμένων μονάδων ΤΑ πρώτου βαθμού, του δήμου και της κοινότητας
2. Αναγνωρίζονταν η αυτοτέλεια του χωριού με τη μορφή της αγροτικής κοινότητας ως απλής διοικητικής διαίρεσης
3. Με το νέο θεσμό της δημορχιακής επιτροπής καθιερωνόταν ένας νέος τύπος συλλογικής διοικήσεως του δήμου
4. Ο έλεγχος της πολιτείας περιοριζόταν στη νομιμότητα των κοινοτήτων

Η οργάνωση και ίδρυση κοινοτήτων βασίσθηκε στο πληθυσμιακό κριτήριο και την ύπαρξη σχολείου στοιχειώδους εκπαίδευσης, ως βασικής υποδομής. Επικουρικά πάντως, ως εξαίρεση από τα γενικά κριτήρια, καθιερώνεται και η οικονομική δυνατότητα. Ως προς τους δήμους τα κριτήρια ήταν ακόμη πιο συγκεκριμένα. Δήμος μπορούσε να αναγνωρισθεί πόλη με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων ή πρωτεύουσα νομού ανεξαρτήτως πληθυσμού.

Το κεφάλαιο Γ' του Ν. ΔΝΖ'/1912 όριζε τους πόρους των δήμων και των κοινοτήτων. Στο πλαίσιο του νόμου αυτού οι πόροι των δήμων και κοινοτήτων ήταν:

- οι πρόσοδοι της κοινοτική ή δημοτικής περιουσίας
- τα πρόστιμα
- τα τέλη και τα δικαιώματα που είχαν ανταποδοτικό χαρακτήρα

Τα έσοδα των δήμων και κοινοτήτων προέρχονταν και από αυτοτελείς φόρους που κατανέμονταν στις εξής κατηγορίες:

- Φόρος επί της αξίας των παραγόμενων προϊόντων γής
- Φόρος επί των βοσκοτόπων
- Φόρος επί των αλιευμάτων
- Φόρος επί των μεταλλείων, των ορυχείων, των λατομείων και των δασικών προϊόντων

Εκτός όμως από τους φόρους αυτούς τα κοινοτικά ή δημοτικά συμβούλια μπορούσαν να επιβάλουν και άμεσους εράνους για χρονική περίοδο που δεν υπερέβαινε το έτος, για ειδικές τοπικές ανάγκες. (Πανάς Ε., 1990)

Η καινοτομία του Ν. ΔΝΖ/1912 υπήρξε σε κάποιο βαθμό ο περιορισμός του συγκεντρωτισμού που προϋπήρχε. Παρόλα αυτά κατακρίθηκε για τη δημιουργία μεγάλου αριθμού ΟΤΑ που είχαν μικρό μέγεθος, ενώ η μεταρρύθμιση στον τομέα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης πραγματοποιήθηκε μακριά από ξένα πρότυπα.

β) Το Σύνταγμα του 1927

Η τομή στο συνταγματικό δίκαιο της τοπικής αυτοδιοίκησης επήλθε με το άρθρο 107 του Συντάγματος 1927. Είχε προηγηθεί η μεταρρύθμιση του 1912, η οποία ενώ αποδυνάμωσε την επιρροή του τοπικού πολιτικού συστήματος, οδήγησε σταδιακά στην αποδοχή του θεσμού ως βασικού στοιχείου της διοικητικής οργάνωσης της Πολιτείας. Τόσο στο μη εφαρμοσμένο Σύνταγμα του 1925 όσο και στο Σύνταγμα του 1927 η διοικητική οργάνωση της χώρας ρυθμίζεται με εκτεταμένους και περιεκτικούς κανόνες οι οποίοι καταστρώνουν την αποκέντρωση και την τοπική αυτοδιοίκηση. Μάλιστα, σε αντίθεση με το ισχύον Σύνταγμα, ο νομοθέτης του 1927 ρυθμίζει στο Κεφάλαιο 1 πρώτα την τοπική αυτοδιοίκηση (άρθρο 107) και εν συνεχεία (108) το αποκεντρωτικό σύστημα.

Στο άρθρο 107 του Συντάγματος του 1927 αναφέρεται ότι:

«Το κράτος διαιρείται εις περιφέρειας, εντός των οποίων οι πολίται διαχειρίζονται απ' ευθείας τας τοπικάς υποθέσεις, ως ο νόμος θέλει ορίσει.

Η κοινότης αποτελεί απαραίτητος των πρώτην βαθμίδα των τοιούτων οργανισμών της τοπικής αυτοδιοικήσεως, οι οποίοι πρέπει να είναι κατ' ελάχιστον όριον δύο βαθμών, ανεξαρτήτως, των δήμων και των συνδέσμων των κοινοτήτων.

Το δικαίωμα του αποφασίζειν εις τους ανωτέρω οργανισμούς επί ζητημάτων υπαγομένων εις την σφαίρα της τοπικής αυτοδιοικήσεως ανήκει απαραίτητως εις αιρετά όργανα, εκλεγόμενα δια καθολικής ψηφοφορίας ή και εμέσως εις το σύνολον των εις έκαστον εξ αυτών ανηγόντων πολιτών.

Το κράτος ασκεί, καθώς ο νόμος θέλει ορίσει, μόνον ανωτάτην εποπτείαν επί των οργανισμών της τοπικής αυτοδιοικήσεως, μη εμποδίζουσιν την πρωτοβουλίαν και την ελευθέραν δράσιν αυτών.

Το κράτος δύναται να συντρέχει οικονομικώς τους οργανισμούς της τοπικής αυτοδιοικήσεως.» (Πανάς Ε., 1990: 31)

Από τις διατάξεις του άρθρου 107 διαπιστώνεται ότι:

- Τα αιρετά όργανα έχουν το δικαίωμα να αποφασίζουν για τα θέματα της ΤΑ
- Η κεντρική διοίκηση ασκεί μόνο την ανώτατη εποπτεία χωρίς να εμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση των ΟΤΑ
- Η κεντρική διοίκηση ενισχύει οικονομικά τους ΟΤΑ

Το συγκεκριμένο σύστημα ρυθμίσεων εντάσσεται στην κατηγορία του «πλήρους συστήματος». Σύμφωνα με τη θεωρία του συνταγματικού δικαίου της τοπικής αυτοδιοίκησης (Παπαγιάννης - Κατσούλης, 1997: 30-31), ως πλήρες σύστημα κανόνων που καταστρώνουν το θεσμό προσδιορίζεται εκείνο που ρυθμίζει τις ακόλουθες συνιστώσες:

- α. Περιεχόμενο της αρμοδιότητας των ΟΤΑ (διαχείριση των τοπικών υποθέσεων)
- β. Τις σχέσεις κράτους και ΟΤΑ, δηλαδή τη διοικητική αυτοτέλεια και εποπτεία (ανώτατη εποπτεία από το κράτος, δεν πρέπει να εμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελευθερία δράσης τους)
- γ. τον τρόπο ανάδειξης των οργάνων (αιρετά όργανα, άμεση δημοκρατία)
- δ. την οικονομική αυτοτέλεια των ΟΤΑ (οικονομική συνδρομή από το κράτος).

Το Σύνταγμα του 1927 καταλύθηκε το 1935 από την Ε' Εθνοσυνέλευση η οποία επανέφερε σε ισχύ το Σύνταγμα του 1911.

γ) Το Σύνταγμα του 1952

Με το σύνταγμα του 1952 καθιερώθηκε η αποκέντρωση ως σύστημα διοικητικής οργάνωσης του κράτους. Η αναγνώριση του ρόλου της ΤΑ συνοδεύτηκε από την απουσία διατάξεων που θα καθόριζαν τον τρόπο και την έκταση της λειτουργίας του θεσμού της ΤΑ. Επιπλέον, το Σύνταγμα του 1952 δεν όριζε την οικονομική αυτοδυναμία της ΤΑ.

Αν και με το άρθρο 99, ορίζονταν ότι οι δήμοι και οι κοινότητες διοικούν τις τοπικές υποθέσεις, από την άλλη, λόγω της οικονομικής εξάρτησης της ΤΑ από την κεντρική διοίκηση, στην πράξη τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ασκούσε η κεντρική διοίκηση.

Ουσιαστικά, το Σύνταγμα του 1952 επανέφερε διατάξεις των Συνταγμάτων του 1864 και του 1914 με αποτέλεσμα την οπισθοδρόμηση του θεσμού της ΤΑ. Με το Ν. 2884/54, η ΤΑ μεταβλήθηκε σε παράρτημα της κεντρικής διοίκησης.

δ) Το Σύνταγμα του 1975

Το Σύνταγμα του 1975 (άρθρο 102) περιέλαβε την πιο πληρέστερη και σύγχρονη διάταξη σχετικά με την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Με το άρθρο 102 η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ανήκει στους ΟΤΑ, και ειδικότερα:

«Η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ανήκει εις τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, των οποίων την πρώτην βαθμίδα αποτελούν οι δήμοι και αι κοινότητες. Αι λοιπαί βαθμίδες ορίζονται διά νόμου.

Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης απολαύουν διοικητικής αυτοτέλειας. Αι αρχαί αυτών εκλέγονται δια καθολικής και μυστικής ψηφοφορίας.

Δια νόμου δύναται να προβλέπονται αναγκαστικοί ή εκούσιοι σύνδεσμοι οργανισμών αυτοδιοίκησης προς εκτέλεσιν έργων ή παροχήν υπηρεσιών, διοικούμενοι υπό συμβουλίου εξ αιρετών αντιπροσώπων εκάστου δήμου ή κοινότητος, λαμβανομένων κατ' αναλογίαν του πληθυσμού τούτων.

Δια νόμου δύναται να προβλεφθή η εις την διοίκηση των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης δευτέρας βαθμίδος συμμετοχή αιρετών αντιπροσώπων τοπικών επαγγελματικών, επιστημονικών και πνευματικών οργανώσεων και της κρατικής διοίκησης μέχρι του ενός τρίτου του όλου αριθμού των μελών.

Το κράτος ασκεί εποπτείαν επί των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, μη εμποδίζουσαν την πρωτοβουλίαν και την ελευθέραν δράσιν αυτών. Αι πειθαρχικαί ποιναί αργίας και απολύσεως εκ του αξιώματος των αιρετών οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης, εξαιρέσει των περιπτώσεων των συνεπαγομένων αυτοδικαίαν έκπτωσιν, απαγγέλλονται μόνον μετά σύμφωνον γνώμην συμβουλίου αποτελούμενου κατά πλειοψηφίαν εκ τακτικών δικαστών.

Το κράτος μεριμνά δια την εξασφάλισιν των αναγκαίων πόρων, προς εκπλήρωσιν της αποστολής των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Νόμος ορίζει τα της αποδόσεως και κατανομής μεταξύ των ως άνω οργανισμών των υπέρ αυτών καθοριζομένων και υπό του κράτους εισπραττομένων φόρων ή τελών.» (Πανός Ε. 1990: 32-33)

Με βάση τα παραπάνω αποσαφηνίζεται πλήρως η δομή της ΤΑ η οποία διαρθρώνεται σε βαθμίδες και που την πρώτη βαθμίδα αποτελούν οι δήμοι και οι κοινότητες, ενώ οι λοιπές βαθμίδες αφήνεται να καθορισθούν από τον κοινό νομοθέτη. Η συνταγματική αυτή διάταξη, περισσότερο σαφής και πλήρης από την αντίστοιχη διάταξη του Συντάγματος του 1927, άνοιγε πλέον το δρόμο στον κοινό νομοθέτη να διαρθρώσει ένα σύστημα ΤΑ προσαρμοσμένο στις σύγχρονες ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας. Η εφαρμογή της συνταγματικής διάταξης δημιουργήθηκε με το νέο Δημοτικό και Κοινοτικό Κώδικα (Ν. 1065/80).

Η διατάξεις του Συντάγματος 1975 έτυχαν έντονης κριτικής τόσο από την αντιπολίτευση όσο και από τους αιρετούς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Η κριτική εστιάστηκε στην κατοχύρωση των αρμοδιοτήτων, την άσκηση εποπτείας και στην πολυεπίπεδη διάρθρωση της ΤΑ. (Παπαγιάννης - Κατσούλης, 1997)

1.1.3 Θεσμικές πρωτοβουλίες δεκαετίας του '80

Αντιμετώπιση του προβλήματος της πολυδιάσπασης των ΟΤΑ που χαρακτηρίζει όλη την προηγούμενη περίοδο άρχισε από τις αρχές της δεκαετίας του '80 με την σημαντική αύξηση του πληθυσμιακού ορίου για την αναγνώριση ενός αυτοτελούς συννοικισμού σε κοινότητα. Αυτή η πολιτική συνεχίστηκε το 1984 στο πλαίσιο της αναβάθμισης του ρόλου της αυτοδιοίκησης για την πρόταξη του αναπτυξιακού ρόλου του θεσμού.

Πρώτο σημαντικό βήμα ήταν η διαμόρφωση ευνοϊκού διαδικαστικού πλαισίου έτσι ώστε οι πρωτοβουλίες για τη συνένωση των ΟΤΑ να προέρχονται διαζευκτικά είτε από τους αιρετούς είτε από τους ίδιους τους εκλογείς κατοίκους, δηλαδή από τα πραγματικά μέλη των τοπικών κοινωνιών. Το νεωτεριστικό στοιχείο αυτής της πολιτικής που εισαγάγετε με το Ν. 1416/84 είναι η παροχή οικονομικών κινήτρων. Παράλληλα, ως προς τους νέους ΟΤΑ το πληθυσμιακό όριο για την αναγνώριση σε δήμους ορίστηκε στους 2.500 κατοίκους.

Δύο χρόνια μετά την εφαρμογή του Ν. 1416/84 και ενώ είχαν συντελεστεί 17 *Συνενώσεις* ο νομοθέτης επιχειρεί με το άρθρο 1 του Ν. 1622/86 μια ακόμα δραστικότερη παρέμβαση για την επίλυση του προβλήματος της πολυδιάσπασης των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ. Εισάγεται η διαδικασία της «*σχεδιασμένης συνένωσης*». Οι νομοί διαιρούνται σε γεωγραφικές ενότητες εντός των οποίων οι ΟΤΑ καλούνται να συνενωθούν. Οι σχετικές ενότητες καθορίζονται με Προεδρικά Διατάγματα αφού έχει προηγηθεί διάλογος με τους ΟΤΑ και έχει γνωμοδοτήσει σχετικά το οικείο Νομαρχιακό Συμβούλιο. Η εφαρμογή του νόμου ως προς τον καθορισμό των γεωγραφικών ενοτήτων απέδωσε *1.116 ενότητες*¹.

Στη συνέχεια παρατίθενται τα βασικότερα σημεία από τους Ν. 1416/84 και Ν.1622/86 που σχετίζονται με τις διαδικασίες της συνένωσης, τα κίνητρα, τις αρμοδιότητες και το πλαίσιο των γεωγραφικών ενοτήτων. Επίσης, σύντομη αναφορά γίνεται στο Ν. 1065/80 όπου και συνιστά το Νέο Δημοτικό και Κοινοτικό Κώδικα.

α) Ο νόμος 1065/80

Με το Ν. 1065/80 κυρώνεται ο Νέος Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης της χώρας που αποτελεί αναθεώρηση του Ν.174/75. Στο σύνολο των 237 άρθρων που των αποτελούν διατυπώνονται αναλυτικά όλα τα ζητήματα που αφορούσαν την Τοπική Αυτοδιοίκηση, από τον τρόπο διεξαγωγής των εκλογών έως τις αρμοδιότητες και τους πόρους. Αναφορικά με τις αρμοδιότητες γίνεται εκτενής αναφορά σε επόμενη ενότητα. Για τους πόρους της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ειδικότερα για την καθιέρωση των τελών-φόρων επί ορισμένων κατηγοριών υπηρεσιών ιδιαίτερη αναφορά γίνεται και στο Ν. 1080/80 (ΦΕΚ 246Α/80), στον οποίο τροποποιούνται και συμπληρώνονται οι διατάξεις των προσόδων των ΟΤΑ.

Ο Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας όπως περιγράφεται στο Ν. 1065/80 καθορίζει αναλυτικά το πλαίσιο κάτω από το οποίο θα λειτουργούν οι ΟΤΑ. Σε αυτόν περιλαμβάνονται διατάξεις που αφορούν τη σύσταση και τις αρμοδιότητες, την εκλογή και τον αριθμό του συμβουλίου, την διοικητική οργάνωση, την οικονομική διαχείριση κλπ. Επίσης, γίνεται αναφορά για την δυνατότητα σύστασης συνδέσμων από δύο ή περισσότερους δήμους ή κοινότητες με σκοπό την αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων και την παροχή υπηρεσιών.

Το άρθρο 4 αναφέρεται στη δυνατότητα της εθελοντικής συνένωσης δήμων και κοινοτήτων και ειδικότερα αναφέρεται:

«Δύο οι περισσότεροι δήμοι ή κοινότητες που συνορεύουν μπορούν να ενωθούν και να γίνουν ένας δήμος ή κοινότητα, αν το ζητήσουν οι μισοί τουλάχιστον από τους εκλογείς κατοίκους του καθενός από αυτούς.

¹ Για περισσότερη ανάλυση βλέπε Κεφάλαιο 3, ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α. 1997 και ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α. 1998.

Μια κοινότητα που συνορεύει με δήμο μπορεί να ενωθεί με αυτόν αν το ζητήσουν οι μισοί τουλάχιστον από τους εκλογείς κατοίκους της κοινότητας και συναινέσει το δημοτικό συμβούλιο με την απόλυτη πλειοψηφία του συνολικού αριθμού των μελών του.

Μια κοινότητα που δεν συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις του άρθρου 3 (δηλαδή να έχει τουλάχιστον 1.000 κατ. και οικονομική δυνατότητα), μπορεί να καταργηθεί και να ενωθεί με ένα δήμο ή με μια κοινότητα που συνορεύουν με αυτήν.

Δύο ή περισσότερες κοινότητες που συνορεύουν και δεν συγκεντρώνουν τις προϋποθέσεις του άρθρου 3 μπορούν να ενωθούν και να γίνουν μία.

Μια κοινότητα ενώνεται με ένα δήμο ή μια άλλη κοινότητα στην περίπτωση του άρθρου 46 (αναφέρεται στην κατάργηση κοινότητας σε περίπτωση διπλής ματαίωσης εκλογών λόγω μη υποβολής συνδυασμού υποψηφίων).» (ΦΕΚ 168Α/80 Ν.1065/80 άρθρο 4)

Είναι εμφανές από τις παραγράφους του προαναφερθέντος άρθρου ότι ο νομοθέτης δίνει το δικαίωμα της συνένωσης δήμων και κοινοτήτων χωρίς όμως να εξειδικεύεται και να ενθαρρύνει τη διαδικασία αυτή. Ουσιαστικά, αν και υπάρχει η δυνατότητα της συνένωσης, αυτή έρχεται μάλλον να καλύψει θεσμικά και διοικητικά προβλήματα σε περίπτωση όπου δεν μπορούσε να συσταθεί αυτόνομος ΟΤΑ. Δεν μπορούμε επομένως να μιλάμε για προσπάθεια εθελοντικής συνένωσης με τον παρόντα νόμο.

Ο συγκεκριμένος νόμος μετά από τις αλλαγές που υπέστη διαχρονικά οδηγήθηκε στη επαναδιατύπωση του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα με το ΠΔ 323/89 και τελικά σήμερα ισχύει η τελευταία του διατύπωση με το ΠΔ 410/95 (ΦΕΚ 231Α/95). Στο άρθρο 4 του ΠΔ 410/95 γίνονται εκτενής αναφορά για τη δυνατότητα συνένωσης ΟΤΑ όπως αυτή περιγράφεται τόσο στο ΠΔ 323/89 όσο και στους νόμους Ν.1416/84 και Ν. 1622/86 που αναλύονται παρακάτω. Σήμερα το συγκεκριμένο άρθρο δεν ισχύει στο βαθμό που οι διατάξεις για τις διαδικασίες συνένωσης των ΟΤΑ ορίστηκαν με το Ν. 2539/97 «Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης».

β) Ο νόμος 1416/84

Το άρθρο 12 του Ν. 1416/84 περιγράφει τις αλλαγές στο Ν. 1065/80 που αφορούν στην συνένωση δήμων και κοινοτήτων και ειδικότερα ορίζει:

«Δήμοι ή κοινότητες που συνορεύουν μπορούν να ενωθούν σε έναν οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης μετά από απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού τους συμβουλίου, που λαμβάνεται με πλειοψηφία των 3/5 του συνολικού αριθμού των μελών του κάθε συμβουλίου ή αν το ζητήσουν οι μισοί τουλάχιστον από τους εκλογείς κατοίκους του καθενός από αυτούς.

Αν οι κοινότητες που ενώνονται σε έναν οργανισμό έχουν συνολικό πληθυσμό πάνω από δυόμισι χιλιάδες κατοίκους, ο νέος οργανισμός αποτελεί δήμο. Δήμο αποτελεί και ο νέος οργανισμός που προκύπτει από την ένωση ενός δήμου με κοινότητες ανεξάρτητα από τον πληθυσμό του.

Το όνομα και η έδρα του νέου οργανισμού προτείνονται με τις αποφάσεις των δημοτικών ή κοινοτικών συμβουλίων ή με την αίτηση των εκλογέων καθενός δήμου ή

κοινότητας, που ζήτησαν την ένωση. Αν δεν υπάρχει ομοφωνία στις προτάσεις, το όνομα και η έδρα του νέου οργανισμού προτείνονται από το συμβούλιο του άρθρου 8.

Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης που προκύπτουν από ένωση και έχουν συνολικό αριθμό κατοίκων μέχρι δέκα χιλιάδες λαμβάνουν κάθε χρόνο διπλάσια τακτική οικονομική ενίσχυση. Αν ο νέος οργανισμός υπερβαίνει τους δέκα χιλιάδες κατοίκους, για τον επιπλέον πληθυσμό εξακολουθεί να λαμβάνει την τακτική οικονομική ενίσχυση. Αν ο νέος οργανισμός έχει συνολικό πληθυσμό μέχρι 1000 κατοίκους, η ετήσια τακτική οικονομική του ενίσχυση πολλαπλασιάζεται με τον αριθμό των κοινοτήτων που ενώνονται. Στις παραπάνω περιπτώσεις το μισό τουλάχιστον του συνόλου της τακτικής οικονομικής ενίσχυσης διατίθεται υποχρεωτικά για την εκτέλεση έργων ή προγραμμάτων στις περιφέρειες των δήμων ή κοινοτήτων που ενώθηκαν, σε αναλογία με τον πραγματικό πληθυσμό του καθενός.

Στους δήμους και τις κοινότητες που προκύπτουν μετά από ένωση χορηγούνται κατά προτεραιότητα άτοκα δάνεια από το λογαριασμό του άρθρου 67 του νομοθετικού διατάγματος 3033/1954 (ΦΕΚ Α 258). Το ποσό του δανείου που δικαιούται ο νέος οργανισμός ορίζεται ίσο με το άθροισμα των δανείων που δικαιούνται οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης που ενώθηκαν. Οφειλές από δάνεια στον ίδιο λογαριασμό που χορηγήθηκαν στους δήμους και κοινότητες που ενώθηκαν και είχαν ο καθένας πληθυσμό μέχρι δέκα χιλιάδες κατοίκους διαγράφονται.

Σε καθεμία από τις κοινότητες, που ενώνονται με δήμο ή με άλλη κοινότητα σε νέο οργανισμό, εκλέγεται πάρεδρος ανεξάρτητα από τον πληθυσμό τους.

Για την πληρωμή των αποδοχών του προσωπικού εν γένει του δήμου ή κοινότητας που προκύπτει από ένωση μπορεί να καταρτίζονται από τους φορείς του δημόσιου τομέα της παραγράφου 6 του άρθρου 1 του νόμου 1256/1982 ειδικά προγράμματα επιχορηγήσεων.

Οι δήμαρχοι των δήμων και οι πρόεδροι των κοινοτήτων που ενώνονται σε νέο οργανισμό, θεωρείται ότι εξαντλούν όλη τη δημοτική και κοινοτική περίοδο, για την οποία εκλέχτηκαν στο αξίωμα αυτό και ο χρόνος μέχρι τη λήξη της περιόδου θεωρείται πραγματική υπηρεσία δημάρχου ή προέδρου κοινότητας. Για το χρόνο μέχρι τέλους της δημοτικής και κοινοτικής περιόδου οι δήμαρχοι ή οι πρόεδροι κοινοτήτων λαμβάνουν από το νέο οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης τα έξοδα παράστασης που έπαιρναν κατά το χρόνο που έγινε η ένωση. Τα έξοδα παράστασης αποδίδονται στο νέο οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών από τις πιστώσεις τους εδαφίου δ' της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του προεδρικού διατάγματος 304/4977 (ΦΕΚ Α 99). Οι παραπάνω διατάξεις δεν ισχύουν για όποιον επανεκλέγεται στο ίδιο αξίωμα στο νέο οργανισμό.

Επίσης, συνουκισμός που δεν συνορεύει με το δήμο ή την κοινότητα στον οποίο υπάγεται διοικητικά, προσαρτάται σε έναν από τους δήμους ή κοινότητες με τους οποίους συνορεύει. Για την προσαρτηση εκδίδεται διάταγμα μετά από γνώμη του συμβουλίου του άρθρου 8 του νόμου 1065/1980 και εισήγηση του νομάρχη.

Αν ο παραπάνω συνουκισμός δεν ανήκει στον ίδιο νομό με το δήμο ή την κοινότητα με τον οποίο συνορεύει και στον οποίο θα προσαρτηθεί, το διάταγμα εκδίδεται μετά από εισήγηση των δύο νομαρχών και γνώμη του κατά το άρθρο 8 του νόμου 1065/1980 συμβουλίου του νομού που βρίσκεται ο δήμος ή η κοινότητα, στον οποίο πρόκειται να προσαρτηθεί ο συνουκισμός.

Με προεδρικά διατάγματα που εκδίδονται με πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού μπορεί να θεσπίζονται και άλλα κίνητρα για την ένωση δήμων και κοινοτήτων σ' έναν οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης. (ΦΕΚ 18Α/21-2-1984 Ν. 1416/84, άρθρο 12)

Με το άρθρο 8 του ίδιου Νόμου ορίζεται η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων και πόρων προς τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και ειδικότερα αναφέρεται ότι:

«Με προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται με πρόταση των Υπουργών Προεδρίας της Κυβέρνησης, Εσωτερικών και του αρμόδιου κατά περίπτωση υπουργού, αρμοδιότητες που ασκούνται από: α) τους υπουργούς, β) τους νομάρχες, γ) τους προϊσταμένους των κεντρικών υπηρεσιών των υπουργείων και δ) τους προϊσταμένους των περιφερειακών αρχών νομαρχιακού και διανομαρχιακού επιπέδου των υπουργείων, μπορεί να μεταβιβάζονται σε οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, εφόσον αφορούν υποθέσεις τοπικού χαρακτήρα.

Με όμοια διατάγματα και με τις παραπάνω προϋποθέσεις, αρμοδιότητες που ασκούνται από νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου ή δημόσιες επιχειρήσεις ή οργανισμούς κοινής ωφέλειας μπορεί να μεταβιβάζονται σε οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης μετά από σύμφωνη γνώμη του διοικητικού συμβουλίου τους.

Με προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται με πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών και του αρμόδιου κατά περίπτωση Υπουργού, συντρέχουσες αρμοδιότητες των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης που αναφέρονται στο άρθρο 24 του νόμου 1065/1980 μπορεί να μεταφέρονται στην κατηγορία των αποκλειστικών του άρθρου 23 του ίδιου νόμου και να εξειδικεύεται το περιεχόμενο τους.

Σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις, με τα ίδια διατάγματα που προσυπογράφονται και από τον Υπουργό Οικονομικών, εξασφαλίζεται στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και η μεταφορά των αναγκαίων, για την άσκηση των νέων αρμοδιοτήτων τους, πόρων.» (ΦΕΚ 18Α/21-2-1984 Ν. 1416/84, άρθρο 8)

Το άρθρο 21 αναφέρεται στη δυνατότητα σύστασης Συνδέσμων και στον τρόπο διοίκησής τους:

«Για τη σύσταση συνδέσμου δήμων ή κοινοτήτων που έχουν κοινά ενδιαφέροντα και που υπάγονται στην περιφέρεια περισσότερων μη όμορων νομών, για τη συμμετοχή ή αποχώρηση μέλους από το σύνδεσμο αυτόν, για τη διεύρυνση των σκοπών ή για την παράταση της διάρκειας του συνδέσμου αυτού και για τον καθορισμό της έδρας του, εκδίδεται απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών. Την εποπτεία του συνδέσμου αυτού ασκεί ο Υπουργός Εσωτερικών». (ΦΕΚ 18Α/21-2-1984 Ν. 1416/84, άρθρο 21)

Τέλος με το άρθρο 23 προσδιορίζονται **οι Αναπτυξιακοί Σύνδεσμοι**, θεσμός που εφαρμόστηκε ιδιαίτερα και οδήγησε στην αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων των ΟΤΑ όπου η λύση τους απαιτούσε μεγάλο πληθυσμιακό μέγεθος. Οι κύριες διατάξεις του άρθρου 23 αφορούν:

«Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Εσωτερικών και Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος που εκδίδεται με σύμφωνη γνώμη του νομαρχιακού συμβουλίου, μπορούν για αναπτυξιακούς σκοπούς, να προσδιορίζονται γεωγραφικές ενότητες (περιοχές) με βάση τις γεωοικονομικές, κοινωνικές και συγκοινωνιακές συνθήκες.

Οι δήμοι και οι κοινότητες που περιλαμβάνονται σε αυτή τη γεωγραφική ενότητα μπορούν να συνιστούν αναπτυξιακό σύνδεσμο.

Η πρωτοβουλία και η κίνηση της διαδικασίας, για τη σύσταση αναπτυξιακού συνδέσμου, μπορεί να γίνει από δύο ή περισσότερους δήμους ή κοινότητες της γεωγραφικής ενότητας ή το νομαρχιακό συμβούλιο ή τον αρμόδιο νομάρχη.

Με απόφαση του νομάρχη και μετά από σύμφωνη γνώμη του νομαρχιακού συμβουλίου μπορεί να γίνει υποχρεωτική η συμμετοχή δήμου ή κοινότητας στον αναπτυξιακό σύνδεσμο εφόσον συμφωνούν για τη σύστασή του τουλάχιστον τα δύο τρίτα των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης της οικείας γεωγραφικής ενότητας και ο πληθυσμός τους είναι μεγαλύτερος του πενήντα στα εκατό του πραγματικού πληθυσμού της ενότητας.

Κατά την κατάρτιση του περιφερειακού προγράμματος δημοσίων επενδύσεων, προβλέπεται και ειδικό πρόγραμμα για τους αναπτυξιακούς συνδέσμους. Το πρόγραμμα αυτό καταρτίζεται μετά από εισηγήσεις των νομαρχιακών συμβουλίων.

Οι διατάξεις των άρθρων 138, πλην της παραγράφου 4 έως 143 του νόμου 1065/1980 και του νόμου 1188/1981 (ΦΕΚ Α 204) ως και κάθε άλλη που αφορά συνδέσμους δήμων και κοινοτήτων εφαρμόζονται ανάλογα και για τους αναπτυξιακούς συνδέσμους.

Επιτρέπεται η επιχορήγηση αναπτυξιακών συνδέσμων από τους φορείς του δημόσιου τομέα της παραγράφου 6 του άρθρου 1 του νόμου 1256/1982 για την εκτέλεση έργων, την κάλυψη δαπανών τους και την πληρωμή αποδοχών του προσωπικού τους.» (ΦΕΚ18Α/21-2-1984 Ν. 1416/84, άρθρο 23)

γ) Ο νόμος 1622/86

Το άρθρο 1 του Ν. 1622/86 περιγράφει το πλαίσιο με το οποίο θεσπίζονται σε κάθε νομό **γεωγραφικές ενότητες**, και ειδικότερα:

«Με Προεδρικό Διάταγμα, που εκδίδεται μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1987, με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και ύστερα από γνώμη του νομαρχιακού συμβουλίου, προσδιορίζονται σε κάθε νομό γεωγραφικές περιοχές (ενότητες) με βάση τις συγκοινωνιακές, πληθυσμιακές, γεωγραφικές, οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και δημογραφικές συνθήκες. Με απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Εθνικής Οικονομίας και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, που εκδίδεται μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1986, εξειδικεύονται τα κριτήρια του πρώτου εδαφίου.

Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης (δήμοι και κοινότητες), που περιλαμβάνονται στις περιοχές αυτές, συνενώνονται σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 4 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (Δ.Κ.Κ., π.δ. 76/1985, ΦΕΚ 27) και αποτελούν δήμο, ανεξάρτητα από το συνολικό πληθυσμό τους. Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) που δε συμπεριλαμβάνονται στις γεωγραφικές ενότητες της παραγράφου 1 παραμένουν δήμοι και κοινότητες.

Η συνένωση των ΟΤΑ της γεωγραφικής ενότητας της παραγράφου 1 γίνεται επίσης, αν ζητήσουν τη συνένωση τα 3/5 τουλάχιστον των ΟΤΑ της ενότητας, εφόσον αυτοί αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον το 50% του πληθυσμού της. Το κλάσμα που

προκύπτει κατά τον υπολογισμό των 3/5 στρογγυλοποιείται στην αμέσως μεγαλύτερη ακέραιη μονάδα.

Για τη συνένωση εκδίδεται προεδρικό διάταγμα με πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών. Το όνομα και η έδρα του νέου δήμου ορίζεται με το ίδιο διάταγμα, ύστερα από γνώμη των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων των ΟΤΑ που ανήκουν στη γεωγραφική ενότητα της παρ. 1. Για την παροχή της γνώμης αυτής ορίζεται από το νομάρχη τρίμηνη προθεσμία. Αν η προθεσμία αυτή παρέλθει άπρακτη, η έλλειψη της γνωμοδότησης δεν εμποδίζει την έκδοση του προεδρικού διατάγματος.

Οι εκλογές για την ανάδειξη αρχών στους δήμους των παραγράφων 2 και 3 γίνονται μέσα σε τρεις μήνες από την αναγνώρισή τους. Η ημερομηνία αυτή μπορεί να παραταθεί για ένα ακόμη τρίμηνο, με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, που δημοσιεύεται στη Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Η εγκατάσταση των αρχών του νέου δήμου γίνεται μέσα σε τρεις μήνες από τη διενέργεια των εκλογών και σε μέρα που ορίζεται από το νομάρχη.

Από τις ρυθμίσεις του άρθρου αυτού εξαιρούνται οι δήμοι που περιλαμβάνονται στα πολεοδομικά συγκροτήματα Αθήνας και Θεσσαλονίκης.» (ΦΕΚ 92Α/14-7-1986 Ν. 1622/86, άρθρο 1)

Το άρθρο 2 του ίδιου νόμου περιγράφει **τα κίνητρα** που θα δίνονταν στους νέους Δήμους, και ειδικότερα:

«Στους νέους δήμους που προκύπτουν από τη συνένωση του άρθρου 1 εφαρμόζονται οι διατάξεις που αφορούν τα κίνητρα που προβλέπονται από τις παραγράφους 8, 9 και 11 του άρθρου 4 του Δ.Κ.Κ. για μια τριετία από την έναρξη της λειτουργίας τους. Στους δήμους αυτούς εφαρμόζονται και οι διατάξεις της παραγράφου 12 του άρθρου 4 του Δ.Κ.Κ. Κατά την κατάρτιση του νομαρχιακού προγράμματος δημοσίων επενδύσεων προβλέπεται για μια τριετία ειδικό πρόγραμμα για τις αναπτυξιακές ανάγκες των δήμων που συνενώνονται κατά το άρθρο 1. Το πρόγραμμα αυτό καταρτίζεται ύστερα από εισηγήσεις των νομαρχιακών συμβουλίων.

Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών κατανέμεται στους ΟΤΑ που συνενώνονται κατά το άρθρο 1 ποσό μέχρι το 1/2 του όλου εσόδου από το φόρο ακίνητης περιουσίας (Φ.Α.Π.) του ν. 1249/1982 (ΦΕΚ 43) και τουλάχιστον ισόποσο χρηματικό ποσό από το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων. Τα έσοδα από τις πηγές αυτές διατίθενται αποκλειστικά για:

- α. κάλυψη αναγκών οργάνωσης και μηχανοργάνωσης.
- β. προμήθεια τεχνικού εξοπλισμού.
- γ. κάλυψη της ίδιας συμμετοχής των ΟΤΑ σε επιχειρήσεις που συνιστούν ή μετέχουν.
- δ. κάλυψη υποχρεώσεων που αναλαμβάνουν με προγραμματικές συμβάσεις.
- ε. εκπόνηση μελετών και εκτέλεση έργων και προγραμμάτων ανάπτυξης.
- στ. κάλυψη δαπανών από συμμετοχή τους σε στεγαστικά προγράμματα.
- ζ. κάλυψη δαπανών για πρόσληψη επιστημονικού και τεχνικού προσωπικού.

Το υπόλοιπο ποσό του ΦΑΠ κατανέμεται στους δήμους σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 1249/1982.

Τα κίνητρα των παραγράφων 1 και 2 εφαρμόζονται μόνο στους ΟΤΑ που συνενώνονται μέχρι 31.12.1989.» (ΦΕΚ 92Α/14-7-1986 Ν. 1622/86, άρθρο 2)

Το άρθρο 3 αναφέρεται στη σύσταση δημοτικών νομικών προσώπων (τοπικών συμβουλίων), στους πόρους και τη λειτουργία τους και ειδικότερα:

Με απόφαση των δημοτικών συμβουλίων των νέων δήμων που προκύπτουν από την κατά το άρθρο 1 συνένωση συνιστώνται εντός ενός έτους στην έδρα του καθενός από τους συνενούμενους ΟΤΑ που έχουν πληθυσμό πάνω από 200 κατοίκους, εκτός από την έδρα του νέου δήμου, δημοτικά νομικά πρόσωπα, που φέρουν την ονομασία τοπικό συμβούλιο και το όνομα του πρώην ΟΤΑ και λειτουργούν στα πλαίσια του νέου δήμου.

Σκοπός των τοπικών συμβουλίων είναι η διαχείριση των παρακάτω υποθέσεων μέσα στα διοικητικά όρια του καταργούμενου ΟΤΑ:

- α) η συντήρηση των εσωτερικών δικτύων ύδρευσης
- β) η συντήρηση και λειτουργία δικτύου άρδευσης
- γ) η συντήρηση συστήματος αποχέτευσης
- δ) η συντήρηση και λειτουργία παιδικών χαρών
- ε) η συντήρηση και λειτουργία νεκροταφείων
- στ) η συντήρηση δημοτικών οδών και γεφυρών, πλατειών και άλλων κοινόχρηστων χώρων
- ζ) η εφαρμογή πολιτιστικών, ψυχαγωγικών και αθλητικών προγραμμάτων.

Αν για οποιοδήποτε λόγο, το τοπικό συμβούλιο, δεν ασκεί τις αρμοδιότητες του αυτές, τότε τις ασκεί ο οικείος δήμος.

Πόροι των τοπικών συμβουλίων είναι μόνο η ετήσια προς αυτά οικονομική ενίσχυση από το δήμο, το ύψος της οποίας ορίζεται κλιμακωτά με βάση τον πραγματικό πληθυσμό που έχει απογραφεί μέσα στη χωρική αρμοδιότητα του κάθε τοπικού συμβουλίου και το ύψος της κατ' άτομο ετήσιας τακτικής οικονομικής ενίσχυσης των ΟΤΑ, ως εξής: Σε καθέναν από τους πρώτους 200 κατοίκους αναλογεί ποσοστό 45% της κατ' άτομο ετήσιας τακτικής οικονομικής ενίσχυσης των ΟΤΑ, για καθέναν από τους επόμενους 201 έως 300 ποσοστό 40%, για καθέναν από τους επόμενους 301 έως 400 ποσοστό 35%, για καθέναν από τους επόμενους 401 έως 500 ποσοστό 30%, για καθέναν από τους επόμενους 501 έως 600 ποσοστό 25% για καθέναν από τους επόμενους 601 έως 1000 ποσοστό 20% και για καθέναν από 1001 και πλέον κατοίκους ποσοστό 15%.» (ΦΕΚ 92Α/14-7-1986 Ν. 1622/86, άρθρο 3)

Το άρθρο 15 αναφέρεται στις αρμοδιότητες του δημοτικού συμβουλίου και ειδικότερα:

- α) Διατυπώνει προτάσεις προς το νομαρχιακό συμβούλιο για έργα και μέτρα πολιτικής, νομαρχιακής ή περιφερειακής σημασίας, που αφορούν το δήμο και εντάσσονται στο μεσοχρόνιο νομαρχιακό ή περιφερειακό αναπτυξιακό πρόγραμμα.
- β) Καταρτίζει στα πλαίσια του μεσοχρόνιου νομαρχιακού αναπτυξιακού προγράμματος, το αντίστοιχο τοπικό αναπτυξιακό πρόγραμμα, ύστερα από

σχετική πρόταση των τοπικών συμβουλίων ή των συμβουλίων των δημοτικών διαμερισμάτων ή των συνοικιακών συμβουλίων.

- γ) Καταρτίζει το ετήσιο αναπτυξιακό πρόγραμμα, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 73.
- δ) Χρηματοδοτεί έργα τοπικής σημασίας του ετήσιου τοπικού αναπτυξιακού προγράμματος από ίδιους πόρους του δήμου καθώς και από τις πιστώσεις του προγράμματος δημόσιων επενδύσεων που κατανέμει στο δήμο το νομαρχιακό συμβούλιο, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 74.
- ε) Χρηματοδοτεί από κοινού με φορείς του δημόσιου τομέα, έργα του ετήσιου αναπτυξιακού προγράμματος στα πλαίσια προγραμματικών συμβάσεων, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 74.
- στ) Διατυπώνει προτάσεις προς τους φορείς του δημόσιου τομέα για έργα και μέτρα πολιτικής που αφορούν το δήμο και χρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα δημόσιων επενδύσεων, αλλά εντάσσονται στα ειδικά αναπτυξιακά προγράμματα των φορέων αυτών.

Στις διαδικασίες του δημοκρατικού προγραμματισμού συμμετέχουν και οι αναπτυξιακοί σύνδεσμοι του άρθρου 183 του Δ.Κ.Κ. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου εφαρμόζονται αναλόγως και στην περίπτωση αυτή.» (ΦΕΚ 92Α/14-7-1986 Ν. 1622/86, άρθρο 15)

Τέλος ζητήματα που σχετίζονταν με τη συμμετοχή των παλαιών ΟΤΑ σε Ιδρύματα, Νομικά Πρόσωπα, Επιχειρήσεις και Συνδέσμους, επιλύονται με το άρθρο 18 στο οποίο μεταξύ των άλλων αναφέρεται:

«Οι νέοι δήμοι που συνιστώνται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1 του νόμου αυτού υπεισέρχονται αυτοδικαίως από την έναρξη λειτουργίας τους σε όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των δήμων ή κοινοτήτων που καταργούνται.

Οι νέοι δήμοι που συνιστώνται κατά το άρθρο 1 υπεισέρχονται αυτοδικαίως από την έναρξη της λειτουργίας τους σε όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των δήμων ή κοινοτήτων που καταργούνται με συνένωση και συμμετέχουν στους συνδέσμους κάθε κατηγορίας που μετείχαν.» (ΦΕΚ 92Α/14-7-1986 Ν. 1622/86, άρθρο 18)

1.2 Θεωρητικό Πλαίσιο των Συνενώσεων

1.2.1 Η αναγκαιότητα των Συνενώσεων

Μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, η επιτακτική ανάγκη για ανασυγκρότηση των διαφόρων κρατών και για ανόρθωση των οικονομιών τους σε συνδυασμό με τις επικρατούσες αυτές αντιλήψεις οδήγησαν στην επιλογή ενός προτύπου ανάπτυξης, το οποίο βασιζόταν σε ένα «από τα πάνω» σχεδιασμό της εφαρμοζόμενης πολιτικής. Η επιλογή αυτή αντανακλούσε μορφές διοικητικής συγκρότησης, θεσμών και δομών εξαιρετικά συγκεντρωτικών και μια κοινωνική συνείδηση αντίστοιχα διαμορφωμένη.

Τα αποτελέσματα που είχε το πρότυπο αυτό ανάπτυξης είναι γνωστά. Από τη

μια πλευρά πέτυχε υψηλούς ρυθμούς αύξησης του Εθνικού Εισοδήματος, συνέβαλε στη μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα ανασυγκρότηση των κρατών, στην εδραίωση του κράτους πρόνοιας κλπ. Από την άλλη όμως πλευρά, αυτή η ίδια η διαδικασία της ανάπτυξης προκάλεσε μια σειρά από νέα φαινόμενα με έντονα αρνητικές παρενέργειες, των οποίων ο σωρευτικός χαρακτήρας δημιούργησε εκρηκτικά προβλήματα που απαιτούσαν άμεσες και ριζικές λύσεις. Για παράδειγμα, όξυνε τις περιφερειακές ανισότητες, συνέβαλε στο γιγαντισμό των πόλεων, στην υποβάθμιση της ποιότητας ζωής, στην υποβάθμιση της υπαίθρου και στη δημιουργία ενός γραφειοκρατικού κράτους, το οποίο λειτουργεί αναποτελεσματικά. Το συγκεκριμένο όμως μοντέλο ανάπτυξης και οι συγκεντρωτικές μορφές διοίκησης που αντιστοιχούσαν σ' αυτό πολύ σύντομα έχασαν την προωθητική τους δύναμη και εξάντλησαν τη δυναμική τους.

Σε πολλές χώρες διαπιστώθηκε έγκαιρα ότι υπάρχει σύγκρουση ανάμεσα στις ανάγκες για ανάπτυξη με τις δομές και τους θεσμούς που επικρατούν και ότι η τεχνολογική πρόοδος που χαρακτηρίζει την εποχή μας και τα άλματα που παρατηρούνται σε τομείς όπως είναι η πληροφορική, οι μεταφορές και οι επικοινωνίες σε συνδυασμό με την ανάγκη αντιμετώπισης των νέων οικονομικών και κοινωνικών φαινομένων επιβάλλουν την υιοθέτηση ενός διαφορετικού πρότυπου ανάπτυξης, το οποίο να απαντά στα σύγχρονα προβλήματα της κοινωνίας, να δίνει σημασία στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής και να στηρίζεται σε αρχές όπως είναι ο «από τα κάτω» δημοκρατικός προγραμματισμός, η κοινωνική συμμετοχή, ο κοινωνικός έλεγχος, η αποκέντρωση και η περιφερειακή ανάπτυξη.

Για να επιτευχθούν οι στόχοι αυτοί στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης η Τοπική Αυτοδιοίκηση πέρασε τις τελευταίες δεκαετίες μια περίοδο γενικότερης αναδιάρθρωσης. Οι προσαρμογές που έγιναν στις χώρες αυτές δεν ήταν βέβαια σε όλες τις περιπτώσεις οι ίδιες, γιατί οι συνθήκες που επικρατούσαν σ' αυτές ήταν διαφορετικές όμως, αποκλίσεις υπήρχαν και στις απόψεις για το διοικητικό σύστημα που έπρεπε να υιοθετηθεί. Ωστόσο, αν και τα μέτρα που εφαρμόστηκαν διαφέρουν από χώρα σε χώρα ως προς τη φιλοσοφία και τον τρόπο εφαρμογής είχαν τελικά ένα κοινό σκοπό: τη δημιουργία μεγαλύτερων και ισχυρότερων μονάδων Αυτοδιοίκησης.

1.2.2 Τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του μεγάλου (μικρού) μεγέθους των ΟΤΑ

Είναι γενικώς αποδεκτό ότι ο ρόλος της Αυτοδιοίκησης είναι σημαντικός στη λειτουργία της κατανομής των μέσων παραγωγής και ιδιαίτερα στην παροχή τοπικών δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών. Όμως, ακόμη και αν έχουν προσδιορισθεί με σαφήνεια τα τοπικά δημόσια αγαθά και έχουν αποφασισθεί οι αρμοδιότητες που πρέπει να εκχωρηθούν στην Αυτοδιοίκηση, παραμένει προς διευκρίνιση το ζήτημα σε ποια βαθμίδα Αυτοδιοίκησης πρέπει να εγχωρηθεί κάθε μία από τις αρμοδιότητες αυτές. Η αλλιώς, δεδομένου ότι οι βαθμίδες Αυτοδιοίκησης διαφέρουν μεταξύ τους ως προς το μέγεθος, το ερώτημα που ανακύπτει είναι ποιο μέγεθος πρέπει να έχουν οι κατώτερες βαθμίδες διοίκησης για να τους ανατεθούν οι κατάλληλες αρμοδιότητες. Με άλλα λόγια, το ερώτημα που ανακύπτει είναι ποιο πρέπει να είναι το άριστο μέγεθος των ΟΤΑ για να μπορούν να αναλάβουν αποτελεσματικά τις αρμοδιότητες που τους έχουν εκχωρηθεί ή πρόκειται να τους εκχωρηθούν.

Το ερώτημα αυτό, δηλαδή το ερώτημα του άριστου μεγέθους των ΟΤΑ, έχει

αποτελέσει αντικείμενο έντονου προβληματισμού σε επιστημονικό επίπεδο. Πριν όμως εξετασθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν το άριστο μέγεθος των ΟΤΑ και τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που έχουν οι μονάδες μικρού μεγέθους είναι σκόπιμο να διευκρινισθεί τι εννοούμε με τη λέξη «μέγεθος».

Αν και το μέγεθος ενός ΟΤΑ μπορεί να αφορά είτε την έκτασή του είτε τον πληθυσμό, έχει επικρατήσει στη διεθνή βιβλιογραφία, όταν γίνεται αναφορά στο μέγεθος ενός ΟΤΑ να νοείται το μέγεθος του πληθυσμού. Ωστόσο, στην ουσία δεν υπάρχει συνήθως διαφορά ανάμεσα στους δυο αυτούς τρόπους μέτρησης του μεγέθους γιατί στην πράξη η δημιουργία μεγαλύτερων μονάδων Αυτοδιοίκησης δεν επιδιώκεται με τη μετακίνηση πληθυσμού από ορισμένους ΟΤΑ σε κάποιους άλλους, αλλά με υποχρεωτική ή εθελοντική συνένωση ή συγχώνευσή τους, κάτι που λόγω της μείωσης του αριθμού τους προκαλεί ταυτόχρονα αύξηση του πληθυσμού και των ορίων τους. (Τάτσος Ν. 1997)

Πολλοί θεωρούν ότι οι μεγάλοι ΟΤΑ υπερτερούν γιατί έχουν σαφή οικονομικά πλεονεκτήματα. Άλλοι βλέπουν με συμπάθεια τους ΟΤΑ μικρού μεγέθους, για λόγους κυρίως πολιτικούς ή συναισθηματικούς.

Ειδικότερα, τα σημαντικότερα επιχειρήματα αυτών που είναι υπέρ της διατήρησης των ΟΤΑ μικρού μεγέθους είναι τα εξής:

1. Όσο μικρότερο είναι το μέγεθος των ΟΤΑ τόσο περισσότερο σύμφωνες είναι οι δραστηριότητές τους με τις επιθυμίες των κατοίκων τους.
2. Με δεδομένο το μέγεθος του πληθυσμού μιας χώρας όσο μικρότεροι είναι οι ΟΤΑ τόσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός τους που σημαίνει ότι τόσο μεγαλύτερος θα είναι και ο συναγωνισμός που αναπτύσσεται μεταξύ τους στην ανάληψη πρωτο-βουλιακών δραστηριοτήτων και στην παροχή αγαθών και υπηρεσιών. Επομένως, τόσο μεγαλύτερες θα είναι και οι επιλογές των δημοτών.
3. Είναι πολύ πιο εύκολο στους κατοίκους των μικρών ΟΤΑ να αντιληφθούν τα προβλήματα της περιοχής τους και τις δυνατότητες αντιμετώπισής τους από ό,τι στους μεγάλους ΟΤΑ.
4. Όσο μικρότερος είναι ένας ΟΤΑ τόσο πιο στενή είναι η σύνδεση ανάμεσα στις αποφάσεις για δαπάνες και στα έσοδα που απαιτούνται για την ικανοποίηση των αναγκών του, κάτι που οδηγεί σε μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα.
5. Όσοι περισσότεροι είναι οι ΟΤΑ τόσο περισσότεροι είναι και οι εκλεγμένοι από τους κατοίκους αντιπρόσωποι. Οι αντιπρόσωποι αυτοί θα αποκτήσουν εμπειρία στη δημόσια διοίκηση και κατ' αυτό τον τρόπο η Αυτοδιοίκηση θα αποτελέσει φυτώριο στελεχών για την Κεντρική Διοίκηση.

Από την άλλη πλευρά, τα επιχειρήματα αυτών που είναι υπέρ των μεγάλων ΟΤΑ είναι τα εξής:

1. Οι σημαντικές οικονομίες κλίμακας που υπάρχουν στην παροχή πολλών αγαθών και υπηρεσιών κάνουν τις μεγάλες μονάδες πολύ πιο αποτελεσματικές.
2. Αν οι ΟΤΑ έχουν μεγάλο μέγεθος θα μπορούν να προσελκύσουν υψηλής ποιοτικής στάθμης εκλεγμένους αντιπροσώπους και εξειδικευμένο

προσωπικό.

3. Το διαχειριστικό κόστος είναι χαμηλότερο αν υπάρχει μικρός σχετικά αριθμός ΟΤΑ.
4. Όσοι περισσότεροι είναι οι ΟΤΑ τόσο περισσότερες είναι οι εξωτερικές επιδράσεις που προκαλούν σε άλλους ΟΤΑ οι δραστηριότητές τους με συνέπεια τόσο περισσότερες να είναι και οι τριβές που δημιουργούνται μεταξύ τους.
5. Όσο μεγαλύτερο είναι το μέγεθος των ΟΤΑ τόσο μεγαλύτερη είναι η δυνατότητα άσκησης εντός των ορίων τους αναπτυξιακής και αναδιανεμητικής πολιτικής.

Από τα παραπάνω διαπιστώνεται ότι τα επιχειρήματα που αναφέρονται υπέρ ή κατά του μικρού (ή μεγάλου) μεγέθους των ΟΤΑ έχουν στις περισσότερες περιπτώσεις κάποια κοινή βάση. Συγκεκριμένα, βασίζονται κατά κύριο λόγο στα οφέλη που αποκτούν οι πολίτες από τη συλλογική παροχή αγαθών και υπηρεσιών, στην ύπαρξη οικονομιών ή αρνητικών οικονομιών κλίμακας που εμφανίζονται στην παροχή αγαθών και υπηρεσιών και στις εξωτερικές (θετικές ή αρνητικές) επιδράσεις που έχει η λειτουργία των ΟΤΑ. Η εκτίμηση όμως των δύο πλευρών για τον τρόπο με τον οποίο το μέγεθος των ΟΤΑ επηρεάζει τα ζητήματα αυτά είναι εντελώς διαφορετική (Ν. Τάτσος, 1997).

1.2.3 Συλλογική παροχή και άριστο μέγεθος των ΟΤΑ

Το ζήτημα του μεγέθους της βαθμίδας διοίκησης στην οποία έχει ανατεθεί ή πρόκειται να ανατεθεί η αρμοδιότητα της παροχής συγκεκριμένων αγαθών και υπηρεσιών ανατρέπει στους λόγους για τους οποίους ορισμένα αγαθά και υπηρεσίες πρέπει να παρέχονται συλλογικά και στα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της αποκέντρωσης. Δηλαδή, στο κατά πόσο είναι προτιμότερο ορισμένα αγαθά και υπηρεσίες να παράγονται από τους ίδιους τους πολίτες, από το κράτος ή από μικρότερες μονάδες διοίκησης.

Είναι γνωστό ότι η συλλογική παροχή αγαθών και υπηρεσιών πλεονεκτεί της ατομικής λόγω των σημαντικών οικονομιών κλίμακας που εμφανίζονται στην παραγωγή. Δηλαδή, όσο αυξάνει το μέγεθος της παραγωγής μειώνεται το κόστος ανά μονάδα προϊόντος, γεγονός που επιτρέπει στους πολίτες να απολαμβάνουν με μικρότερο κόστος την ίδια ποσότητα των αγαθών και υπηρεσιών που θα απολάμβαναν αν τα αγαθά και τις υπηρεσίες τα παρήγαγαν οι ίδιοι. Ταυτόχρονα όμως, τα ενιαία πρότυπα που συνεπάγεται η συλλογική προκαλούν μείωση της ευημερίας τους, γιατί οι προτιμήσεις των ατόμων διαφέρουν μεταξύ τους όσον αφορά την ποσότητα, τον τύπο και την ποιότητα των υπηρεσιών που επιθυμούν. Έτσι, το όφελός τους από τις οικονομίες κλίμακας πρέπει να εξετασθεί σε συνδυασμό με τη μείωση που προκαλούν στην ευημερία τους τα ενιαία πρότυπα της συλλογικής παροχής.

«Η κατάσταση γίνεται περισσότερο σύνθετη όταν έχει μεταφερθεί ή πρόκειται να μεταφερθεί η ευθύνη για την παροχή ενός αγαθού ή υπηρεσίας από το ατομικό στο συλλογικό επίπεδο και αναζητείται ο προσδιορισμός του αρίστου μεγέθους της βαθμίδας διοίκησης που θα αναλάβει την παροχή του. Στην περίπτωση αυτή δεν πρέπει να ληφθούν υπόψη μόνο οι οικονομίες κλίμακας στην παραγωγή αλλά και οι οικονομίες κλίμακας στη διοίκηση. Για παράδειγμα, όσο μεγαλύτερη είναι μία μονά-

δα αυτοδιοίκησης τόσο πιθανότερο είναι να προσελκύσει ως αιρετούς άτομα που έχουν αυξημένα προσόντα. Επίσης, όσο μεγαλύτερη είναι μια μονάδα αυτοδιοίκησης τόσο αυξάνουν οι δυνατότητές της να απασχολήσει εξειδικευμένο προσωπικό. Τέλος, όσο μεγαλύτερο είναι το μέγεθος των μονάδων αυτοδιοίκησης τόσο μικρότερος είναι ο αριθμός τους και κατ' επέκταση τόσο ευκολότερος και οικονομικότερος είναι ο συντονισμός τους και η εποπτεία τους από την Κεντρική Διοίκηση.

Από την άλλη πλευρά, όσο μεγαλύτερο είναι το μέγεθος ενός ΟΤΑ τόσο μεγαλύτερες θα είναι στους κατοίκους του οι διαφορές ανάμεσα στο πραγματικό και στο επιθυμητό επίπεδο της κατανάλωσης, γιατί όσο αυξάνει το μέγεθος του πληθυσμού τόσο περισσότερο ετερογενής γίνεται και τόσο πιο δύσκολο είναι για κάθε μεμονωμένο άτομο να πείσει ή να επηρεάσει τους υπολοίπους να δεχθούν τη δική του προτίμηση για το επίπεδο της κατανάλωσης. Δηλαδή, όσο μεγαλύτερο είναι το μέγεθος των ΟΤΑ τόσο μεγαλύτερο αναμένεται να είναι το κοινωνικό κόστος της συλλογικής παροχής. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι αν οι προτιμήσεις των κατοίκων δεν διαφέρουν σημαντικά από περιοχή σε περιοχή το άριστο μέγεθος των ΟΤΑ είναι αυτό στο οποίο μεγιστοποιούνται τα οφέλη από τις οικονομίες κλίμακας.

Για παράδειγμα, προκύπτει ότι γειτονικοί ΟΤΑ οι οποίοι είναι μικρού μεγέθους και έχουν την ίδια περίπου κοινωνική και οικονομική διάρθρωση θα έχουν σημαντικά πλεονεκτήματα αν συνενωθούν. Αντίθετα, αν υπάρχουν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στις ανάγκες των γειτονικών ΟΤΑ η απώλεια της κοινωνικής ευημερίας από μια πιθανή συνένωση θα είναι υψηλή σε σχέση με τα οφέλη που θα προκύψουν και είναι κάτι που πρέπει να συνεκτιμηθεί. Επίσης, δεδομένου ότι το «άριστο» μέγεθος των ΟΤΑ δεν είναι κάτι το σταθερό αλλά ποικίλει ανάλογα με την εξεταζόμενη αρμοδιότητα, θα πρέπει πριν αποφανθεί κανείς αν είναι υπέρ ή κατά των συνενώσεων και της δημιουργίας μεγαλύτερων μονάδων Αυτοδιοίκησης να έχει προηγουμένως αποφασίσει τι μορφή Αυτοδιοίκησης επιθυμεί. Γιατί, το άριστο μέγεθος των ΟΤΑ είναι προφανώς διαφορετικό αν, για παράδειγμα, η δραστηριότητα των ΟΤΑ περιορίζεται στην έκδοση πιστοποιητικών από ό,τι αν οι ΟΤΑ έχουν πρόσθετες αρμοδιότητες» (Ν. Τάτσος, 1997: 108-110).

1.2.4 Το άριστο μέγεθος των ΟΤΑ από την πλευρά των εσόδων

Μέχρι τώρα έγινε αναφορά στο άριστο μέγεθος των ΟΤΑ σε σχέση με τις αρμοδιότητές τους. Όμως, το άριστο μέγεθος των ΟΤΑ δεν εξαρτάται μόνο από τις αρμοδιότητες που τους έχουν εκχωρηθεί, ή πρόκειται να τους εκχωρηθούν, αλλά και από τον τρόπο με τον οποίο χρηματοδοτούνται αυτές οι αρμοδιότητες. Ειδικότερα, το άριστο μέγεθος των ΟΤΑ εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον τρόπο με τον οποίο οι ΟΤΑ αντλούν τους πόρους τους και τις οικονομίες κλίμακας που υπάρχουν στη βεβαίωση και στην είσπραξη των εσόδων.

Κατ' αρχήν τα έσοδα των ΟΤΑ διακρίνονται σε δυο μεγάλες κατηγορίες: στα ίδια έσοδα και στις κρατικές επιχορηγήσεις. Τα ίδια έσοδα των ΟΤΑ είναι έσοδα που προέρχονται από δικές τους πηγές εσόδων, δηλαδή από πηγές, ως ένα τουλάχιστον βαθμό, ανεξάρτητες και υποκείμενες στον έλεγχό τους. Τέτοιες πηγές είναι οι φόροι, τα τέλη, οι εισφορές, τα πρόστιμα κλπ. Είναι γεγονός αποδεκτό ότι οι πηγές αυτές διευκολύνουν τον προγραμματισμό των ΟΤΑ, καθιστούν τους ΟΤΑ περισσότερο υπεύθυνους στη διαχείριση του δημοσίου χρήματος, τους πολίτες περισσότερο ορθολογικούς στα αιτήματά τους και περισσότερο ενεργούς στα κοινά. Κυρίως όμως

εξασφαλίζουν την ανεξαρτησία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, κάτι που αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την επιτυχή διεκπεραίωση του ρόλου της. Αντίθετα, οι κρατικές επιχορηγήσεις, αν και χρήσιμες, δεν έχουν τα πλεονεκτήματα αυτά. Προκαλούν εξάρτηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης από την Κεντρική Διοίκηση και η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι η εξάρτηση αυτή δεν περιορίζεται μόνο στον οικονομικό τομέα αλλά παίρνει και άλλες διαστάσεις, με όλες τις αρνητικές επιπτώσεις που αυτό συνεπάγεται. Όμως όσο μικρότεροι είναι σε μια χώρα οι ΟΤΑ, τόσο μικρότερες είναι οι δυνατότητές τους να βασισθούν σε δικά τους έσοδα, τόσο μεγαλύτερη είναι η συμμετοχή των επιχορηγήσεων και τόσο πιο έντονη είναι η επίδραση των επιχορηγήσεων στον προγραμματισμό, στην υπευθυνότητα και στην ανεξαρτησία των ΟΤΑ. (Τάτσος Ν. 1997)

Το πρόβλημα του μεγέθους συνδέεται επίσης και με το κόστος βεβαίωσης και είσπραξης των εσόδων. Υπάρχουν δύο κύριοι τρόποι με τους οποίους οι ΟΤΑ αντλούν τα ίδια τους έσοδα. Ο πρώτος είναι η βεβαίωση και η είσπραξη των εσόδων να γίνεται από την Κεντρική Διοίκηση, η οποία στη συνέχεια να τα αποδίδει (ή να τα κατανέμει) στους ΟΤΑ. Ο δεύτερος είναι η βεβαίωση και η είσπραξη των ιδίων εσόδων να γίνεται από τους ίδιους τους ΟΤΑ. Αν η βεβαίωση και η είσπραξη των εσόδων γίνεται από την Κεντρική Διοίκηση, το κόστος διαχείρισης δεν εξαρτάται από το μέγεθος των ΟΤΑ, με συνέπεια το άριστο μέγεθός τους να μην επηρεάζεται καθόλου από αυτόν τον παράγοντα. Η κατάσταση είναι όμως διαφορετική όταν η βεβαίωση και η είσπραξη των εσόδων γίνεται από τους ίδιους τους ΟΤΑ. Στην περίπτωση αυτή, επειδή υπάρχουν σημαντικές οικονομίες κλίμακας στη βεβαίωση και στην είσπραξη, το κόστος διαχείρισης μειώνεται καθώς αυξάνει το μέγεθος των ΟΤΑ. Έτσι, το άριστο μέγεθος των ΟΤΑ είναι μεγαλύτερο από αυτό που θα ήταν αν τη βεβαίωση και την είσπραξη των εσόδων την είχε αποκλειστικά η Κεντρική Διοίκηση.

Υπάρχουν όμως και άλλοι παράγοντες που σχετίζονται με τα έσοδα και επηρεάζουν το άριστο μέγεθος των ΟΤΑ. Για παράδειγμα, ανεξάρτητα από το ποια βαθμίδα διοίκησης αναλαμβάνει τη διαχείριση των φόρων, η εκχώρηση φορολογικής εξουσίας στους ΟΤΑ σημαίνει ότι μπορεί να υπάρχουν διαφορές από περιοχή σε περιοχή στους τοπικούς φόρους που επιβάλλονται ή στους φορολογικούς συντελεστές. Οι διαφορές αυτές ενδέχεται να προκαλέσουν «εξαγωγή» φόρων, δηλαδή μεταφορά φορολογικού βάρους σε κατοίκους άλλων περιοχών, κάτι που θεωρείται ανεπιθύμητο, γιατί οδηγεί τις κατώτερες βαθμίδες διοίκησης σε υπερβολική αύξηση των δαπανών. Όμως, όσο μικρότερες είναι οι μονάδες Αυτοδιοίκησης τόσο μεγαλύτερα περιθώρια υπάρχουν για «εξαγωγή» φόρων. Κατά συνέπεια υπάρχει πρόσθετος λόγος για αύξηση του άριστου μεγέθους.

Ένας τρίτος λόγος που προκαλεί αύξηση του άριστου μεγέθους των ΟΤΑ είναι ότι οι διαφορετικοί φορολογικοί συντελεστές των ΟΤΑ είναι πιθανό να προκαλέσουν ανεπιθύμητες μετακινήσεις του εργατικού δυναμικού και της οικονομικής δραστηριότητας. Για παράδειγμα, η υψηλότερη φορολόγηση του εισοδήματος σε μια περιοχή ενδέχεται να οδηγήσει πολλούς εργαζόμενους να αναζητήσουν εργασία σε περιοχές όπου η φορολογία είναι χαμηλότερη. Όσο μικρότερη όμως είναι μια περιοχή τόσο ευκολότερη είναι η μετεγκατάσταση ή μετακίνηση. Έτσι, υπάρχει ένας επιπλέον λόγος για αύξηση του άριστου μεγέθους των ΟΤΑ, ο οποίος όμως στην πραγματικότητα έχει ουσιαστική υπόσταση μόνο στις αστικές (αν όχι μητροπολιτικές) περιοχές.

Τέλος, ένας άλλος λόγος από την πλευρά των εσόδων που συνηγορεί υπέρ του

μεγάλου μεγέθους των ΟΤΑ έχει σχέση με τις επιχορηγήσεις.

Με δεδομένο το συνολικό μέγεθος του πληθυσμού μιας χώρας, όσο μικρότεροι είναι οι ΟΤΑ τόσο μεγαλύτερος θα είναι ο αριθμός τους και κατ' επέκταση τόσο δυσκολότερη θα είναι από διοικητική και τεχνική πλευρά η κατανομή των κρατικών επιχορηγήσεων.

Για να αντιμετωπισθούν πολλά από τα σύγχρονα οικονομικά και κοινωνικά φαινόμενα οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες προχώρησαν μεταπολεμικά σε συνενώσεις των ΟΤΑ και σε δημιουργία μεγαλύτερων μονάδων Αυτοδιοίκησης. Απώτερος στόχος των συνενώσεων αυτών ήταν η δημιουργία μονάδων διοίκησης ικανών να διαχειρίζονται τις υποθέσεις τους και να προωθούν το στόχο της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης (βλέπε ανάλυση Κεφαλαίου 2).

1.3 Οι Λειτουργίες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Η τοπική αυτοδιοίκηση έχει να επιτελέσει μια πολύπλευρη δραστηριότητα με ποικίλους στόχους. Πιο συγκεκριμένα, η τοπική αυτοδιοίκηση ενεργεί σαν ένα αντιστάθμισμα απέναντι στην κεντρική διοίκηση, προσφέρει τοπικές υπηρεσίες και τέλος «στρατολογεί» το κοινό στην πολιτική διαδικασία. Οι δραστηριότητες (λειτουργίες) αυτές και οι αντίστοιχοι στόχοι διαμορφώνουν δύο ρόλους της τοπικής αυτοδιοίκησης δηλαδή, τον πολιτικό (ή αντιπροσωπευτικό) και το διοικητικό (ή εκτελεστικό) ρόλο.

Αναγκαία συνθήκη για μια δυναμική και μέσα σε δημοκρατικά πλαίσια πορεία της τοπικής αυτοδιοίκησης αποτελεί η παράλληλη εξέλιξη και των δύο ρόλων, δηλαδή, δε φαίνεται ότι μπορεί να δοθεί ώθηση λ.χ. στον εκτελεστικό ρόλο χωρίς παράλληλη ενίσχυση και του πολιτικού ρόλου. Η εξέλιξη της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα κατά τις περιόδους 1968-1974 και 1975-1984 αποτελεί ασφαλώς ένα από τα πλέον χαρακτηριστικά παραδείγματα.

Το σύστημα τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα αναπτύχθηκε με βάση τον ένα βαθμό (πρώτη βαθμίδα) τοπικής αυτοδιοίκησης, γεγονός που σημαίνει ότι οι μονάδες που τη συγκροτούν έχουν αρμοδιότητα για όλες τις λειτουργίες. Από που όμως αντλεί η τοπική αυτοδιοίκηση τη δύναμη για να έχει αρμοδιότητα για το διοικητικό (ή εκτελεστικό) ρόλο. Η τοπική αυτοδιοίκηση, όπως και η κεντρική διοίκηση, υπόκειται σε νόμους, δηλαδή οι λειτουργίες της καθορίζονται με νόμους που έχουν ψηφισθεί από το Ελληνικό Κοινοβούλιο. Αυτό σημαίνει ότι κάθε μονάδα της τοπικής αυτοδιοίκησης δεν είναι ελεύθερη να εκτελεί όποιες λειτουργίες αυτή επιθυμεί. Βέβαια, υπάρχει η ευχέρεια εκλογής από τη μονάδα των λειτουργών εκείνων που θεωρεί ότι είναι απαραίτητες για την ικανοποίηση των τοπικών αναγκών, πλην όμως οι λειτουργίες αυτές θα πρέπει να βρίσκονται πάντοτε μέσα στα πλαίσια που έχει καθορίσει ο νόμος.

Είναι γνωστό ότι η προσφορά των δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών γίνεται από την κεντρική διοίκηση, είτε απευθείας είτε από τις αποκεντρωμένες υπηρεσίες της, τα νομικά πρόσωπα δημόσιου δικαίου, τις δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς και την τοπική αυτοδιοίκηση. Το ερώτημα που γεννιέται άμεσα είναι πως γίνεται ο καθορισμός του κατάλληλου επιπέδου διοίκησης που θα προσφέρει ένα δημόσιο αγαθό ή υπηρεσία (Τσενές Η. 1986: 40-41).

1.3.1 Λειτουργίες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης μέχρι το 1975

Ο Καποδίστριας εισήγαγε στην Ελλάδα ένα σύστημα μάλλον τοπικής διοίκησης, που συνδεόταν με την κεντρική διοίκηση με τους έκτακτους επιτρόπους, παρά ένα σύστημα τοπικής αυτοδιοίκησης. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι το σύστημα των επαρχιακών και κοινοτικών δημογεροντιών αποτελούσε ένα μικτό σύστημα τοπικής διοίκησης και τοπικής αυτοδιοίκησης και ο διοικητικός (ή εκτελεστικός) ρόλος των δημογεροντιών περιλάμβανε λειτουργίες κρατικού και τοπικού χαρακτήρα.

Από το περιεχόμενο της με αριθμό 1883 στις 19 Απριλίου 1828 Εγκυκλίου του Καποδίστρια, δεν είναι εύκολο να διακρίνει κανείς καθαρά τις λειτουργίες που ανήκαν σε κάθε περίπτωση. Σε γενικές γραμμές και σε ότι αφορά τις «τοπικές υποθέσεις», οι δημογεροντίες είχαν την υπευθυνότητα για την υγεία, την αγορανομία και τις καθημερινές υποθέσεις. Δεν υπάρχουν στοιχεία που να δίνουν τη δραστηριότητα των δημογεροντιών στους παραπάνω τομείς υπευθυνότητας. Άλλωστε, το χρονικό διάστημα για το οποίο ίσχυσε το σύστημα Καποδίστρια ήταν πολύ μικρό, αφού αντικαταστάθηκε από το Νόμο της 27ης Δεκεμβρίου 1833 «Περί συστάσεως των δήμων». Ο Νόμος του 1833, που αποτελεί πλέον βασικό νόμο στην εξέλιξη της τοπικής αυτοδιοίκησης, καθόριζε με ακρίβεια και σαφήνεια τις λειτουργίες της που για την εποχή τους, μπορεί να υποστηριχθεί ότι κάλυπταν ένα μεγάλο εύρος τοπικών αναγκών. Ειδικότερα, ο νόμος καθόρισε τις εξής λειτουργίες της τοπικής αυτοδιοίκησης:

Πρώτο, υπηρεσίες προστασίας των κατοίκων από διαφόρους κινδύνους. Η τοπική αυτοδιοίκηση είχε την υπευθυνότητα για την οργάνωση και συντήρηση της τοπικής αστυνομίας και την υπευθυνότητα για την οργάνωση της αγρονομικής αστυνομίας.

Δεύτερο, υπηρεσίες που απέβλεπαν στη βελτίωση και έλεγχο του περιβάλλοντος με την εκτέλεση διαφόρων έργων που θα ικανοποιούσαν παράλληλα και ανάγκες των κατοίκων όπως, κατασκευή και συντήρηση δημοτικών δρόμων, γεφυρών, υδραγωγείων, φρεάτων και υδραυλικών έργων.

Τρίτο, προσωπικές υπηρεσίες. Η τοπική αυτοδιοίκηση είχε την υπευθυνότητα για την κατασκευή και συντήρηση των πρωτοβάθμιων σχολείων (Τσενές Η. 1986: 41).

Ο Νόμος ΔΝΖ' του 1912, που αποτελεί το δεύτερο μεγάλο σταθμό στην εξέλιξη του συστήματος τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα, έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στον αντιπροσωπευτικό ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης, ενώ για τον εκτελεστικό ρόλο οι αντίστοιχες διατάξεις που περιελήφθησαν σ' αυτόν είναι λιγότερο σαφείς και περιορισμένες σε σύγκριση με το Νόμο του 1833. Πιο συγκεκριμένα, στον παραπάνω νόμο μόνο έμμεσα προκύπτουν οι λειτουργίες της τοπικής αυτοδιοίκησης χωρίς να γίνεται ούτε καν ενδεικτική αναφορά σ' αυτές.

Γενικά, από το Νόμο ΔΝΖ δεν είναι δυνατή κάποια συγκεκριμενοποίηση των λειτουργιών της τοπικής αυτοδιοίκησης παρά μόνον ότι, στο μεν άρθρο 35 μεταξύ των αρμοδιοτήτων των κοινοτήτων, που αναφέρονται ενδεικτικά, περιλαμβάνεται και η εκτέλεση κοινοτικών έργων, στο δε άρθρο 129 αναφέρονται περιοριστικά οι σκοποί για τους οποίους οι δήμοι και οι κοινότητες μπορούν να συνομολογούν δάνεια. Έμμεσα λοιπόν προκύπτει ότι η εκτέλεση έργων για την ικανοποίηση τοπικών

κοινωνικών αναγκών ήσαν τα έργα ύδρευσης, αντιπλημμυρικά, δημόσιας υγείας, αποξήρανσης ελών και τελμάτων και κατασκευής σχολείων.

Στο μεταξύ διάστημα μέχρι την Κωδικοποίηση του 1926 (ΝΔ στις 13 Σεπτεμβρίου 1926) δεν έγιναν ουσιαστικές μεταβολές στα όσα είχε καθορίσει ο Νόμος ΔΝΖ' εκτός από το ότι διευρύνθηκαν οι σκοποί για τους οποίους επιτρεπόταν στους δήμους και τις κοινότητες να συνάπτουν δάνεια. Έτσι, στις λειτουργίες που προέβλεπε αρχικά ο Νόμος ΔΝΖ' προστέθηκαν και οι εξής (Άρθρο 124 του Ν.Δ.): Κατασκευή ναών και οποιουδήποτε άλλου ιδρύματος που εξυπηρετούσε τις δημοτικές ή κοινοτικές ανάγκες, φωτισμός και εκτέλεση έργων επαρχιακής, δημοτικής και κοινοτικής οδοποιίας. Αλλά και από την Κωδικοποίηση του 1936 (Διάταγμα στις 31 Ιουλίου 1936) δεν προκύπτει ότι έγινε κάποια μεταβολή στις λειτουργίες της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Ο Κώδικας των Δήμων και Κοινοτήτων του 1954 (ΝΔ 2888/54 ΦΕΚ 139/54 ΤΑ) καθόρισε με μεγαλύτερη σαφήνεια και ενιαίο τρόπο το πλαίσιο του εκτελεστικού ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης. Πέρα από τη γενική διάταξη του άρθρου 20, με το οποίο καθορίζεται ότι στην αρμοδιότητα των δήμων και κοινοτήτων ανήκει η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων, με το άρθρο 21 καθορίστηκαν ειδικά οι λειτουργίες που ανήκαν αποκλειστικά στην αρμοδιότητα αυτών. Έτσι, με τον τρόπο αυτό αποφεύχθηκε η σύγχυση που είχε δημιουργηθεί μεταξύ αποκεντρωμένων υπηρεσιών της κεντρικής διοίκησης και τοπικής αυτοδιοίκησης. Παράλληλα, με την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, καθορίστηκε η διαδικασία με βάση την οποία ήταν δυνατό να παραχωρηθεί η εκτέλεση κάποιας αποκλειστικής λειτουργίας της τοπικής αυτοδιοίκησης στο κράτος ή σε νομικό πρόσωπο (Τσενές Η. 1986: 42-43).

Κατηγορίες Λειτουργιών των Δήμων και Κοινοτήτων (ΝΔ 2888/54)

Περιβαλλοντολογικές Υπηρεσίες	Προσωπικές Υπηρεσίες	Υπηρεσίες Αναψυχής	Εμπορικές Υπηρεσίες	Παραγωγικές & Αναπτυξιακές Υπηρεσίες
• Υπόνομοι • Αποχέτευση • Δρόμοι • Πλατείες • Γέφυρες • Ύδρευση • Καθαριότητα	• Παροχή ηλεκτρικής ενέργειας	• Άλση • Παιδικοί κήποι • Χώροι αναψυχής • Θαλάσσια λουτρά	• Αγορές • Επιχειρήσεις	• Άδρευση • Εγγειοβελτιωτικά έργα • Βοσκότοποι

ΠΗΓΗ: Τσενές 1986, σελ. 43

Σύμφωνα με το νέο Κώδικα, οι λειτουργίες της τοπικής αυτοδιοίκησης διαμορφώθηκαν όπως δείχνει ο παραπάνω Πίνακας. Όπως φαίνεται σ' αυτόν, έγινε μια πολύ σημαντική διεύρυνση των υπηρεσιών που προσέφεραν οι δήμοι και οι κοινότητες.

Τέλος, η **Κωδικοποίηση του 1975** (Π.Δ. 933175 ΦΕΚ 297/31-12-1975) απλώς αφαίρεσε από τις προσωπικές υπηρεσίες την παροχή ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία είχε περιέλθει πλέον στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού.

1.3.2. Λειτουργίες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης την περίοδο 1975 - 1984

Έχει αναφερθεί παραπάνω ότι η συνταγματική διάταξη του 1975 για την τοπική αυτοδιοίκηση ήταν ό,τι το πιο σύγχρονο μπορούσε να θεσμοθετηθεί. Ο νέος Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας (*Νόμος 1065/1980 ΦΕΚ 168/24-7-1980*) που εκδόθηκε σε εκτέλεση της συνταγματικής διάταξης, παρ' όλες τις ατέλειες που παρουσιάζει, πρέπει να γίνει δεκτό ότι είναι και αυτός προσαρμοσμένος σχετικά στις σύγχρονες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές ανάγκες.

Ειδικότερα σε ό,τι αφορά το διοικητικό (ή εκτελεστικό) ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης, ο Κώδικας στα άρθρα 22 μέχρι και 27 καθόρισε με σαφήνεια τις λειτουργίες των δήμων και κοινοτήτων, δηλαδή της πρώτης βαθμίδας τοπικής αυτοδιοίκησης. Κατ' αρχήν, με τη διάταξη του άρθρου 22 ο νομοθέτης ρύθμισε με ενιαίο τρόπο το περιεχόμενο του διοικητικού ρόλου των δήμων και κοινοτήτων καθορίζοντας ότι «Η διοίκηση όλων των τοπικών υποθέσεων ανήκει στην αρμοδιότητα των δήμων και των κοινοτήτων». Δηλαδή, ο νομοθέτης επανέλαβε τη συνταγματική διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 107 του Συντάγματος 1975. Κατά συνέπεια, σύμφωνα με τη συνταγματική διάταξη και το άρθρο 22 του Κώδικα, η τοπική αυτοδιοίκηση έχει αρμοδιότητα για τη διοίκηση οποιασδήποτε υπόθεσης τοπικού χαρακτήρα. Ως υποθέσεις που έχουν τοπικό χαρακτήρα θεωρούνται εκείνες που δεν επηρεάζουν ολόκληρο τον εθνικό χώρο ενός κράτους.

Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι μόνες οι παραπάνω διατάξεις καλύπτουν πλήρως το περιεχόμενο του διοικητικού ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης. Όμως, η σύγχυση που θα επικρατούσε μεταξύ κεντρικής διοίκησης, αποκεντρωμένων υπηρεσιών και τοπικής αυτοδιοίκησης, οδήγησε τον νομοθέτη στη διατύπωση των άρθρων 23 και 24 με βάση τα οποία, χωρίς να θίγεται η γενικότητα της διάταξης του άρθρου 22, γίνεται μια διάκριση των λειτουργιών των δήμων και κοινοτήτων σε αποκλειστικές και σε συντρέχουσες. Έτσι, η τοπική αυτοδιοίκηση έχει αρμοδιότητα για όλες τις τοπικές υποθέσεις, αποκλειστικά δε για τις αρμοδιότητες που αναφέρει το άρθρο 23.

Παρά το ότι στις αποκλειστικές λειτουργίες των δήμων και κοινοτήτων δεν έγιναν σημαντικές μεταβολές σε σχέση με τον Κώδικα του 1954, θεωρείται σκόπιμο η παράθεση των παρακάτω δύο Πινάκων με τις λειτουργίες της τοπικής αυτοδιοίκησης, όπως αυτές έχουν διαμορφωθεί με τον Κώδικα του 1980 και τις τροποποιήσεις και συμπληρώσεις που έγιναν με το *Νόμο 1416/1984* και άλλες διατάξεις. Όπως φαίνεται από τους πίνακες αυτούς, το εύρος των υπηρεσιών που μπορεί να προσφέρει η τοπική αυτοδιοίκηση είναι αρκετά μεγάλο. Περιλαμβάνονται υπηρεσίες από τη στιγμή που θα γεννηθεί ο άνθρωπος (βρεφοκομεία, κούνιες) μέχρι που θα πεθάνει (κοιμητήρια). Οι επιμέρους υπηρεσίες έχουν ταξινομηθεί σε έξι ομάδες. Ο πρώτος Πίνακας αναφέρεται στις αποκλειστικές ενώ ο δεύτερος στις συντρέχουσες αρμοδιότητες της Τ.Α.

Κατηγορίες Αποκλειστικών Λειτουργιών των Δήμων και Κοινοτήτων

Περιβαλλοντολογικές Υπηρεσίες	Προσωπικές Υπηρεσίες	Υπηρεσίες Αναψυχής	Υπηρεσίες Προστασίας	Εμπορικές Υπηρεσίες	Παραγωγικές & Αναπτυξιακές Υπηρεσίες
- Υπόνομοι - Αποχέτευση - Δρόμοι - Πλατείες - Γέφυρες - Ύδρευση - Κοιμητήρια - Καθορισμός λειτουργίας εμποροπανηγύρεων - Πάρκινγ - Σχεδιασμός		- Διαμόρφωση χώρων αναψυχής - Αθλητισμός - Κέντρα νεότητας - Παιδικές χιρές		Αγορές	Βοσκότοποι

ΠΗΓΗ: Τσενές 1986, σελ. 47

Κατηγορίες Συντρεχουσών Λειτουργιών των Δήμων και Κοινοτήτων

Περιβαλλοντολογικές Υπηρεσίες	Προσωπικές Υπηρεσίες	Υπηρεσίες Αναψυχής	Υπηρεσίες Προστασίας	Εμπορικές Υπηρεσίες	Παραγωγικές & Αναπτυξιακές Υπηρεσίες
- Προγραμματισμός οικιστικής ανάπτυξης - Έλεγχος - Συντήρηση παραδοσιακών κτιρίων	- Κατοικία - Κοινωνική μέριμνα - Εκπαίδευση	- Βιβλιοθήκες - Μουσεία - Πινακοθήκες - Φιλαρμονικές - Θέατρα - Αρχαιολογική χώροι	- Από έκτακτα γεγονότα - Έλεγχος για την τήρηση ορισμένων διατάξεων	- Επιχειρήσεις - Κατασκευές	- Άρδευση - Εγγειοβελτιωτικά έργα - Ενέργεια - Αξιοποίηση τοπικών φυσικών πόρων - Βιοτεχνικά κέντρα

ΠΗΓΗ: Τσενές 1986, σελ. 47

1.3.3 Λειτουργίες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Σήμερα (ΠΔ 410/95)

Οι αρμοδιότητες των Δήμων και Κοινοτήτων όπως αυτές ορίστηκαν με το ΠΔ 410/95 (ΦΕΚ Α231/14-11-1995) και ειδικότερα στο άρθρο 24, εξακολουθούν να ισχύουν έως και σήμερα στο βαθμό οπου ο Ν. 2539/97 δεν επιφέρει αλλαγές στις αρμοδιότητες αυτές. Σε σχέση με την παραπάνω ανάλυση των αρμοδιοτήτων της ΤΑ εμφανίζονται ουσιαστικές διαφορές κυρίως όσον αφορά τον αριθμό και την αποσαφήνισή τους. Παρακάτω παρατίθενται οι αρμοδιότητες όπως αυτές περιγράφονται στο άρθρο 24 του ΠΔ 410/95.

Η διοίκηση όλων των τοπικών υποθέσεων ανήκει στην αρμοδιότητα των δήμων και των κοινοτήτων, κύρια μέριμνα των οποίων αποτελεί η προαγωγή των κοινωνικών και οικονομικών συμφερόντων, καθώς και των πολιτιστικών και πνευματικών ενδιαφερόντων των κατοίκων της. (ΠΔ 410/95 ΦΕΚ Α231/14-11-1995)

1. Στην αρμοδιότητα των δήμων και κοινοτήτων ανήκουν ιδίως:
2. Η κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία:
 - συστημάτων ύδρευσης, άρδευσης και αποχέτευσης, αντιπλημμυρικών και

- εγγειοβελτιωτικών έργων, έργων δημοτικής και κοινοτικής οδοποιίας, πλατειών, γεφυρών και έργων ηλεκτροφωτισμού και κοινόχρηστων χώρων
- χώρων πρασίνου, βοσκοτόπων, υπαίθριων κοινόχρηστων χώρων, κοιμητηρίων και δημοτικών και κοινοτικών χώρων άθλησης και αναψυχής
 - δημοτικών, κοινοτικών και λαϊκών αγορών
3. η λειτουργία εμποροπανηγύρεων
 4. η καθαριότητα και διαχείριση απορριμμάτων, η κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία λουτρών και αποχωρητηρίων
 5. η ίδρυση και η λειτουργία παιδικών, βρεφικών, βρεφονηπιακών σταθμών και νηπιαγωγείων, κέντρων ψυχαγωγίας και αναψυχής ηλικιωμένων, βρεφοκομείων, ορφανοτροφείων, ΚΑΠΗ, και κέντρων υποστήριξης και αποκατάστασης ατόμων με ειδικές ανάγκες και η μελέτη και εφαρμογή κοινωνικών προγραμμάτων
 6. η ίδρυση, κατασκευή και λειτουργία πολιτιστικών και πνευματικών κέντρων, σχολών διδασκαλίας μουσικής, χορού, ζωγραφικής και κέντρων επαγγελματικού προσανατολισμού, καθώς και η μελέτη και εφαρμογή πολιτιστικών προγραμμάτων
 7. η εξασφάλιση στέγης και η δημιουργία θέρετρων
 8. η μελέτη, διαχείριση και εκτέλεση προγραμμάτων οικιστικής και πολεοδομικής ανάπτυξης
 9. η προστασία του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος, η προστασία της ζωής και της υγείας των κατοίκων και η κατάρτιση ειδικών προγραμμάτων πρόληψης, άμεσης βοήθειας και θεραπείας
 10. η ίδρυση και λειτουργία πολιτιστικών και πνευματικών κέντρων, όπως βιβλιοθήκες, μουσεία, πινακοθήκες, φιλαρμονικές, θέατρα, επισκευή και συντήρηση παραδοσιακών ή ιστορικών κτιρίων που παραχωρούνται από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς ή κοινωνικές και πολιτιστικές λειτουργίες και σε συνεργασία με τους αρμόδιους δημόσιους φορείς, η συντήρηση και λειτουργία αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων της περιοχής
 11. η κατασκευή, επισκευή και συντήρηση σχολικών κτιρίων
 12. η κατασκευή, επισκευή, συντήρηση και διαχείριση των δημοτικών και κοινοτικών σταδίων, των γυμναστηρίων και των αθλητικών κέντρων
 13. η προστασία, η αξιοποίηση και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων και περιοχών, των ιαματικών πηγών και των ήπιων μορφών ενέργειας
 14. η υλοποίηση του πολεοδομικού σχεδιασμού, σύμφωνα με το εγκεκριμένο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο, Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ), καθώς και κάθε άλλο σχέδιο χωροταξικού επιπέδου και η τήρηση των δεδομένων του κτηματολογίου της περιοχής τους, όπως αυτά προκύπτουν από το συνολικό σχεδιασμό και την ολοκληρωμένη διαχείριση του Εθνικού Κτηματολογίου
 15. η ρύθμιση της κυκλοφορίας, ο καθορισμός πεζοδρόμων, μονοδρομήσεων και κατευθύνσεων της κυκλοφορίας, ο προσδιορισμός και η λειτουργία των χώρων στάθμευσης οχημάτων, η ονομασία των οδών και των πλατειών και η

- τοποθέτηση πινακίδων, η αρίθμηση των κτισμάτων καθώς και η διοίκηση της αστικής συγκοινωνίας
16. ο έλεγχος της τήρησης των διατάξεων που αφορούν την καθαριότητα, την κυκλοφορία και στάθμευση των οχημάτων, την οικοδόμηση, την ύδρευση, την άρδευση, την αποχέτευση, την ηχορύπανση, τη ρύπανση των θαλασσών από πηγές ξηράς, την προστασία των επίγειων και υπόγειων υδάτινων αποθεμάτων και την προστασία του περιβάλλοντος
 17. ο έλεγχος της τήρησης των διατάξεων που αφορούν την λειτουργία των πάσης φύσεως επιτηδευμάτων και επαγγελματιών
 18. η ίδρυση και λειτουργία δημοτικών ή κοινοτικών εργαστηρίων και ο έλεγχος των υγρών, στερεών και αέριων αποβλήτων, της ρύπανσης των υδάτων και της θάλασσας
 19. η χορήγηση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας όλων των καταστημάτων και επιχειρήσεων, οι όροι λειτουργίας των οποίων καθορίζονται από υγειονομικές διατάξεις
 20. η χορήγηση αδειών μικροπωλητών και λειτουργίας κυλικείων σε κοινόχρηστους χώρους (άλση, κήπους κλπ)
 21. η χορήγηση των αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας θεάτρων, κινηματογράφων και παρεμμερών επιχειρήσεων
 22. η χορήγηση των αδειών λειτουργίας μουσικής σε δημόσια κέντρα
 23. η χορήγηση αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας ψυχαγωγικών παιδιών
 24. η διαχείριση της δημοτικής ή κοινοτικής περιουσίας και η κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία δημοτικών και κοινοτικών καταστημάτων
 25. η μελέτη, εκτέλεση και εκμετάλλευση βιοτεχνικών κέντρων και κτιρίων στις ειδικές βιοτεχνικές και βιομηχανικές ζώνες που καθορίζονται στα πλαίσια του πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού
 26. η εκπόνηση και εφαρμογή προγραμμάτων ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής τους
 27. η αποθήκευση και εμπορία υγρών και αερίων καυσίμων
 28. η σύναψη προγραμματικών συμβάσεων
 29. η έκδοση κανονιστικών αποφάσεων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΝΩΣΕΙΣ ΟΤΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

2.1 Εισαγωγή

Για να αντιμετωπιστούν πολλά από τα σύγχρονα οικονομικά και κοινωνικά φαινόμενα οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες προχώρησαν μεταπολεμικά σε συνενώσεις των ΟΤΑ και σε δημιουργία μεγαλύτερων μονάδων Αυτοδιοίκησης. Στόχος τους ήταν η βελτίωση της επίδοσης των τοπικών μονάδων διοίκησης, ώστε να διαχειρίζονται με αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα τους διαθέσιμους πόρους και να προάγουν την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Η ευρωπαϊκή εμπειρία έχει δείξει ότι οι μεγάλες μεταρρυθμίσεις στη διάρθρωση της Τ.Α., που κατέληξαν σε ευρύτερες συνενώσεις και των δύο βαθμίδων, έλαβαν χώρα μεταξύ 1950-1990 και διήρκεσαν από πέντε έως και δέκα χρόνια. Κράτη με λειτουργικά αποκεντρωμένα διοικητικά συστήματα, όπως η Μ. Βρετανία, η Δανία, η Σουηδία, η Νορβηγία και η Γερμανία μείωσαν τον αριθμό των ΟΤΑ. Αντίθετα, σε κράτη με συγκεντρωτικές διοικήσεις, όπως η Γαλλία, η Ιταλία και η Ισπανία, η μείωση του αριθμού των ΟΤΑ δεν ήταν σημαντική, ενώ η αναγκαία αναδιάρθρωση της Τ.Α. επιτεύχθηκε εν μέρει μέσα από πολιτικές και θεσμούς διαδημοτικής συνεργασίας. (Χριστοφιλοπούλου, Ε., 1998) Ο Πίνακας 1 παρουσιάζει τις συνενώσεις στην Ευρώπη, αντικατοπτρίζοντας την ποσοτική μεταβολή του αριθμού των ΟΤΑ μετά τις συνενώσεις.

Σε ορισμένες χώρες οι συνενώσεις αφορούσαν κυρίως τις αστικές περιοχές και σε άλλες τις αγροτικές. Υπάρχουν επίσης διαφορές από χώρα σε χώρα όσον αφορά τα κίνητρα, τους στόχους και τις διαδικασίες. Σε ορισμένες χώρες κεντρικός στόχος ήταν η διεύρυνση της ισότητας ευκαιριών για τους πολίτες και η βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών στους δημότες ενώ σε άλλες χώρες κεντρικός στόχος ήταν η αποτελεσματικότερη διαχείριση σε συνθήκες περιορισμού των οικονομικών πόρων των ΟΤΑ. (Π. Γετίμης, 1997) Βασικό επίσης κίνητρο των συνενώσεων ήταν στις περισσότερες χώρες η μείωση του κόστους των παρεχόμενων υπηρεσιών και ιδιαίτερα των λειτουργικών δαπανών. Τέλος σε πολλές χώρες ο βασικός λόγος των συνενώσεων ήταν η ενίσχυση του ρόλου της Αυτοδιοίκησης ως θεσμού δημοκρατικής διοίκησης και η δημιουργία ΟΤΑ που να μπορούν να παρέχουν πλήρως και ανεξαρτήτως των υπηρεσίες που προσδοκούν οι δημότες τους. Διαφορές υπήρξαν επίσης από χώρα σε χώρα και όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο έγιναν οι συνενώσεις και τις διαδικασίες που εφαρμόστηκαν. (Ν. Τάσος, 1997)

Δεν είναι τυχαίο ότι οι συνενώσεις στην Ευρώπη εφαρμόστηκαν κατά τη μεταπολεμική περίοδο, οπότε κυριαρχούσε ο κεϋνσιανισμός. Καθώς αναπτυσσόταν το κράτος-πρόνοιας, η τοπική αυτοδιοίκηση αναδεικνυόταν ως κατεξοχήν επίπεδο εφαρμογής του. Οι εξελίξεις αυτές είχαν ως επακόλουθο τη μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στην Τ.Α., η αποτελεσματική άσκηση των οποίων απαιτούσε μεγαλύτερη χωρική και πληθυσμιακή βάση. Εξάλλου, το διοικητικό πρότυπο της εποχής ευνοούσε τους μεγάλους οργανισμούς αυτοδιοίκησης, έχοντας στόχο την αύξηση της αποδοτικότητας στην παροχή υπηρεσιών, μέσω της εκμετάλλευσης οικονομικών κλίμακας. (Ε. Χριστοφιλοπούλου, 1998)

Ο πολιτικός και διοικητικός ρόλος του θεσμού της αυτοδιοίκησης στο σύστημα της διακυβέρνησης της κάθε χώρας επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την εξέλιξη της δομής του και των λειτουργιών του. Στα αποκεντρωμένα συστήματα διακυβέρνησης της βορειοδυτικής Ευρώπης, ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης προσδιορίζεται κυρίως από τη δυνατότητα αυτοκυβέρνησης και από την αυτοδύναμη και αποτελεσματική παροχή υπηρεσιών.

Οι επιτυχίες των συνενώσεων στις χώρες αυτές κατά τη μεταπολεμική περίοδο βασίστηκαν σε μια ελάχιστη αλλά ουσιαστική συναίνεση μεταξύ πολιτικών κομμάτων, η οποία εκφράστηκε σε επίπεδο γενικών αρχών. Δεδομένου ότι η μεταρρύθμιση συνεχιζόταν παρά την εναλλαγή των κυβερνήσεων, αυτή η ελάχιστη πολιτική συναίνεση επέτρεψε την τελική επιτυχή εφαρμογή των συνενώσεων, καθώς οι πολιτικές συγκρούσεις εστιάζοντας συνήθως σε επιμέρους οριοθετήσεις ΟΤΑ ή σε ήσσονος σημασία ζητήματα, ενώ ήταν σαφώς ευκολότερο να ευαισθητοποιηθούν οι αιρετοί και οι τοπικοί πληθυσμοί. (Ε. Χριστοφιλοπούλου, 1998)

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Η ευρωπαϊκή εμπειρία των συνενώσεων

Χώρα	Πληθυσμός (εκατ.)	Έκταση (χιλ. τετρ. χιλιόμε.)	Αριθμός ΟΤΑ		Μεταβολή (%)
			1950	1993	
Αυστρία	7,6	83,8	3.999	2.300	-42,5
Βέλγιο	9,9	30,5	2.669	589	-77,9
Γαλλία	55,9	541,1	38.814	36.627	-5,6
Γερμανία	78,5	357,0		16.115	
Δ. Γερμανία	61,3	248,5	24.272	8.077	-66,7
Δανία	5,1	43,1	1.387	275	-80,2
Ελβετία	6,8	41,3	3.097	3.021	-2,5
Ελλάδα	10,2	132,0	5.994	5.775	-3,7
Ην. Βασίλειο	58,9	244,1	2.028	481	-76,3
Ιρλανδία	3,5	70,3	115	84	-27,0
Ισπανία	39,0	504,8	9.214	8.082	-12,3
Ιταλία	57,5	301,3	7.7781	8.100	4,1
Λουξεμβούργο	0,4	2,6	127	118	-7,1
Ολλανδία	14,7	41,8	7.781	702	-91,0
Νορβηγία	4,3	324,2	744	439	-41,0
Σουηδία	8,6	412,0	2.500	284	-88,6

ΠΗΓΗ: Ν. Τάσος, 1997

Αντίθετα, στα συγκεντρωτικά κράτη της μεσογειακής κυρίως Ευρώπης ο λόγος ύπαρξης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ήταν παραδοσιακά κυρίως πολιτικός, συνδεδεμένος περισσότερο με την πολιτική ταυτότητα των δημοτών και λιγότερο με την πολιτική αυτοκυβέρνησή τους και την αυτοτελή παροχή τοπικών υπηρεσιών. Η ανάπτυξη του κράτους-πρόνοιας επιτεύχθηκε περισσότερο με τον εκσυγχρονισμό και την αποσυγκέντρωση του κεντρικού κράτους και λιγότερο με αποκέντρωση εξουσιών προς την τοπική αυτοδιοίκηση. Η αποκέντρωση και η αναβάθμιση του αναπτυξιακού ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης επήλθαν περισσότερο ως αποτέλεσμα σοσιαλιστικών πολιτικών στη δεκαετία του '80, σε χώρες όπως η Γαλλία και η Ισπανία. Οι πολιτικές αυτές δεν συνοδεύτηκαν από προγράμματα μαζικών και ριζικών

αναδιάρθρωσεων. Αντίθετα, ακολουθήθηκε το πρότυπο της εθελοντικής συνένωσης, σε συνδυασμό με θεσμούς και πολιτικές συνεργασίας σε τοπικό επίπεδο (σύνδεσμοι, κοινοπραξίες, επιχειρήσεις).

2.2 Μορφές συνενώσεων

Η σημαντικότερη διαφορά στον τρόπο με τον οποίο επιδιώχθηκαν οι συνενώσεις των ΟΤΑ στις χώρες της Ευρώπης αναφέρεται στον υποχρεωτικό τους ή μη χαρακτήρα. Σε ορισμένες χώρες η συνένωση ήταν υποχρεωτική ενώ σε άλλες ζητήθηκε απλώς από τους ΟΤΑ να συνενωθούν με την παροχή συνήθως για το σκοπό αυτό κάποιων κινήτρων.

α) Υποχρεωτική συνένωση

Η μέθοδος της υποχρεωτικής συνένωσης, ακόμη και σε αντίθεση με τη βούληση των συνενομένων ΟΤΑ, υιοθετήθηκε στις χώρες στις οποίες υπήρξε ευρείας κλίμακας αναδιάρθρωση, η οποία από τη φύση της δεν μπορούσε να γίνει εθελοντικά. Κάτι τέτοιο έγινε στη Δανία το 1967, στη Νορβηγία το 1962, στη Σουηδία το 1952, το 1971 και το 1974, στο Βέλγιο το 1971, στο Ηνωμένο Βασίλειο το 1974, στην Ισπανία το 1924 και το 1977, κοκ (Ν. Τάσος, 1997). Αλλά και στις χώρες αυτές ο τρόπος με τον οποίον έγινε η συνένωση και οι διαδικασίες που εφαρμόστηκαν δεν ήταν πάντοτε οι ίδιες. Για παράδειγμα, στη Δανία, η υποχρεωτική συνένωση επιβλήθηκε όταν αποδείχθηκε ότι οι προσπάθειες εθελοντικής συνένωσης απέτυχαν.

β) Εθελοντική συνένωση

Εθελοντικές συνενώσεις, οι οποίες προκύπτουν ως αποτέλεσμα ελεύθερης συμφωνίας μεταξύ των συνενομένων ΟΤΑ έχουν γίνει σε πολλές χώρες. Όμως οι εθελοντικές συνενώσεις δεν σημαίνει κατ' ανάγκη ότι γίνονται χωρίς περιορισμούς. Για παράδειγμα, στη Γερμανία οι συνενώσεις είναι εθελοντικές αλλά για να προχωρήσουν πρέπει να εφαρμοσθούν κάποιες διαδικασίες, η τήρηση των οποίων είναι υποχρεωτική. Επίσης, στο Βέλγιο οι εθελοντικές συνενώσεις είναι δυνατές αλλά επιτρέπονται μόνο εφόσον είναι σύμφωνες με το γενικότερο πρόγραμμα διοικητικής αναδιάρθρωσης. Σε άλλες πάλι χώρες δεν έχουν τεθεί τέτοιου είδους περιορισμοί.

Διαφορές υπάρχουν επίσης μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών και ως προς την προσέγγιση που ακολουθήθηκε για την εθελοντική συνένωση. Σε ορισμένες χώρες η πρωτοβουλία για συνένωση ανήκει στους ΟΤΑ, σε άλλες η συνένωση υποδεικνύεται από κάποια ανώτερη βαθμίδα διοίκησης ή εξουσία (π.χ. στην Ολλανδία από τα ανάκτορα) ενώ σε πολλές περιπτώσεις οι συνενώσεις έχουν ενθαρρυνθεί με την παροχή κινήτρων. Τα κίνητρα αυτά είναι συνήθως οικονομικού χαρακτήρα και αφορούν είτε τη χρηματοδότηση κάποιων έργων είτε την παροχή αυξημένης κρατικής επιχορήγησης για ορισμένα χρόνια μετά τη συνένωση. Στόχος των επιχορηγήσεων αυτών είναι να βοηθήσουν στην επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα πρώτα χρόνια της συνένωσης οι συνενομένοι ΟΤΑ. Σε άλλες περιπτώσεις (π.χ. Ισπανία, Γαλλία) επιτρέπεται για ένα χρονικό διάστημα η μεγαλύτερη εκπροσώπηση

στα όργανα (π.χ. ενώσεις ΟΤΑ) των ΟΤΑ που έχουν συνενωθεί με συνέπεια να αυξάνει η επιρροή τους (Ν. Τάτσος, 1997).

γ) Υποχρεωτική ή εθελοντική συνένωση;

Η πολιτική των συνενώσεων στην Ευρώπη εντάσσεται σε ένα γενικότερο πλαίσιο ανασύνταξης της σχέσης κεντρικού-τοπικού επιπέδου με απώτερο στόχο την αποκέντρωση. Πραγματοποιείται στις δεκαετίες 50 και 60 και ολοκληρώνεται μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '70. Οι συνενώσεις συγκυριακά ευνοούνται καθώς συμπίπτουν με την ανάπτυξη του κράτους-πρόνοιας και τη διεύρυνση των αρμοδιοτήτων και των πόρων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Η αύξηση του μέσου μεγέθους των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ, που συντελείται με τη μείωση του αριθμού τους, πλαισιώνεται από τη διοικητική-οργανωτική αναδιάρθρωση και την αύξηση των πόρων και των αρμοδιοτήτων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η οποία πλέον δίνει έμφαση σε ζητήματα κοινωνικής και αναπτυξιακής πολιτικής (Π. Γετίμης, 1997).

Αναμφίβολα, η μέθοδος της εθελοντικής συνένωσης έχει πασιφανή πλεονεκτήματα, όπως η εξασφάλιση ισχυρής κοινωνικής συναίνεσης, η ανάπτυξη κοινωνικού και πολιτικού διαλόγου, η αποδοχή της λαϊκής βούλησης, κ.α. Για το λόγο αυτό σε όλες σχεδόν τις χώρες η παροχή κινήτρων ή προτροπών για εθελοντική συνένωση προηγήθηκε της υποχρεωτικής και αποτέλεσε για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα την πλέον συνήθη μορφή συνένωσης. Η ιστορική εμπειρία όμως του ευρωπαϊκού χώρου έχει δείξει ότι τέτοια μέτρα σπανίως αποδεικνύονται αποτελεσματικά, με αποτέλεσμα να καθίσταται σε επόμενη φάση η συνένωση υποχρεωτική για τους ΟΤΑ από την πολιτεία. Η δύναμη της αδράνειας είναι τόσο μεγάλη που ακόμα κι αν τα μειονεκτήματα της υφιστάμενης διοικητικής δομής είναι πασιφανή, η διεθνής εμπειρία έχει να επιδείξει σπάνιες και μεμονωμένες περιπτώσεις όπου οι ΟΤΑ αποφάσισαν με δική τους πρωτοβουλία να λυθεί το ζήτημα της διοικητικής αναδιάρθρωσης. Η ιστορία κάθε κοινότητας, ζητήματα καθαρά τοπικιστικού χαρακτήρα, πιθανές αντιπαλότητες με γειτονικούς ΟΤΑ και άλλοι παρόμοιοι παράγοντες εξηγούν γιατί δεν πρέπει να προσδοκά κανείς πολλά από την εθελοντική συνένωση (Ν. Τάτσος, 1997).

Ένας άλλος λόγος για τον οποίον κάποιες χώρες έχουν επιλέξει τις υποχρεωτικές συνενώσεις είναι ο φόβος ότι με την εθελοντική συνένωση οι "μη ελκυστικές" κοινότητες θα απομονωθούν, γιατί κανείς δεν θα έχει όφελος να συνενωθεί μαζί τους. Αυτό ήταν το κύριο επιχείρημα κατά των εθελοντικών συνενώσεων στη Δανία.

Τέλος, μια άλλη επιφύλαξη για τις εθελοντικές συνενώσεις είναι ότι με τις συνενώσεις αυτές υπάρχει αυξημένος κίνδυνος να μην επιτευχθούν οι διαρθρωτικοί στόχοι που επιδιώκονται με τις συνενώσεις ή να επιτευχθούν μόνο μερικώς, κάτι που σημαίνει ότι η εθελοντική συνένωση κάποιων ΟΤΑ θα κάνει ακόμα δυσκολότερη αργότερα τη γενικότερη αναδιάρθρωση.

Για όλους τους παραπάνω λόγους αλλά κυρίως για τα ιδιαίτερα φτωχά της αποτελέσματα, η μέθοδος της εθελοντικής συνένωσης αποτελεί τις τελευταίες δεκαετίες την όλο και λιγότερο εφαρμοσμένη πρακτική των συνενώσεων. Έτσι, η τάση που υπάρχει πλέον διεθνώς είναι η συνένωση να γίνεται και χωρίς τη σύμφωνη

γνώμη των συνενομένων κοινοτήτων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Ελβετία, η οποία από υπέρμαχος των εθελοντικών συνενώσεων προχώρησε στο τέλος της δεκαετίας του '70 στην ψήφιση νόμου για υποχρεωτικές συνενώσεις (Ν. Τάτσος, 1997).

2.3 Η δημόσια διοίκηση των ευρωπαϊκών κρατών

Τα επίπεδα της δημόσιας διοίκησης στα ευρωπαϊκά κράτη διαφέρουν τόσο στον αριθμό όσο και στις αρμοδιότητες που ασκούν. Σε ορισμένες χώρες υπό την κεντρική διοίκηση υπάρχουν τα Ομόσπονδα κράτη (Lander) ή οι περιφέρειες, σε άλλα κράτη υπάρχουν επαρχίες (provinces) και νομαρχίες (departements) ενώ η τοπική εξουσία διακρίνεται σε όλες τις χώρες σε δύο επίπεδα. Η ύπαρξη Ομόσπονδων κρατών εμφανίζεται στη Γερμανία και την Αυστρία με πληθυσμό από 1 έως 15 εκατομμύρια. Οι Περιφέρειες ως βαθμός διοίκησης δραστηριοποιούνται στο Βέλγιο, τη Γαλλία, τη Γερμανία και την Ιταλία. Οι επαρχίες και οι κομητείες αποτελούν το επόμενο στην ιεραρχία κατώτερο επίπεδο διοίκησης και έχουν θεσμοθετηθεί με αυτόν τον τρόπο στο Βέλγιο, τη Δανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ισπανία, την Ολλανδία και την Ιταλία. Το αντίστοιχο επίπεδο στη Γαλλία είναι οι νομοί με πληθυσμό από 100.000 έως 1 εκατομμύριο κατοίκους.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στις περισσότερες χώρες διακρίνεται σε ένα ανώτερο και σε ένα κατώτερο επίπεδο. Το ανώτερο επίπεδο ονομάζεται ανά χώρα ως εξής: Γερμανία- Kreis, Γαλλία και Βέλγιο – arrondissements, Ηνωμένο Βασίλειο – counties, Ολλανδία – joint regulation areas, Ιρλανδία – counties, Σουηδία – landstingskom, Δανία – amtskommuner. Το κατώτερο επίπεδο απαρτίζεται από τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, που αποκαλούνται δήμοι ή κοινότητες. Υπάρχουν σε όλες τις χώρες με πληθυσμιακή κλίμακα από 1000 έως 30.000 κατοίκους. Εξαιρέση αποτελούν η Βρετανία και η Ιρλανδία όπου τα πληθυσμιακά μεγέθη είναι πολύ πιο μεγάλα και φθάνουν ένα μέσο πληθυσμό 129.000 στη Βρετανία και 41.000 στην Ιρλανδία. Σε γεωγραφική κλίμακα 10.000 και άνω είναι οι ακόλουθοι ΟΤΑ: Βρετανία – districts, metropolitan boroughs, Πολωνία – gmina, Ολλανδία – gemeenten, Βέλγιο – communes, Σουηδία, Δανία και Νορβηγία – kommuner, Φιλανδία – kunta, Ιρλανδία – boroughs, towns (Andriaan Bours, 1993). Οι μικρότερες τοπικές αυτοδιοικητικές αρχές σε κλίμακα από 1000 έως 10.000 ορίζονται στις ευρωπαϊκές χώρες ακόλουθως: Γερμανία – gemeinde, Γαλλία – municipalites, Ιταλία – comuni, Ισπανία – municipio, Πορτογαλία – freguesias, Λουξεμβούργο – communes (Andriaan Bours, 1993).

Η δυναμικότητα των ΟΤΑ ορίζεται ως ο δείκτης του αριθμού των ΟΤΑ ενός δεδομένου επιπέδου ως προς το συνολικό πληθυσμό της χώρας. Για τις χώρες όπου η τοπική αυτοδιοίκηση αναμορφώθηκε κατά της διάρκεια των δεκαετιών 70 και 80, η διεύρυνση της κλίμακας τους ή ο δείκτης αλλαγής υπολογίζεται με τη διαίρεση του αρχικού αριθμού των ΟΤΑ με τον αριθμό μετά την αναδιοργάνωση. Για παράδειγμα, το Βέλγιο διεύρυνε τους δήμους το 1972 ώστε από 2359 μειώθηκαν σε 589 (Andriaan Bours, 1993). Ο δείκτης διεύρυνσης της κλίμακας είναι: $2359 : 589 = 4,0$.

Βέβαια, η τοπική αυτοδιοίκηση του ίδιου βαθμού δεν έχει και το ίδιο "βάρος" μεταξύ των χωρών. Οι διαφορές δεν εντοπίζονται μόνο στις αρμοδιότητες αλλά και στην οικονομική αυτοδυναμία τους. Οι διαφορές αυτές εντοπίζονται στον Πίνακα 2.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Οι δαπάνες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Χώρα	% επί ακαθ. Εισοδήματος	% επί των κρατικών δαπανών	Έτος βάσεως
Αυστρία	12,71	20,18	1993
Βέλγιο	4,90	10,90	1993
Δανία	19,90	31,28	1994
Φιλανδία	18,00	29,50	1993
Γαλλία	5,54	27,22	1992
Γερμανία	8,12	28,69	1993
Ελλάδα	3,33	5,60	1989
Ιρλανδία	4,90	13,80	1994
Ιταλία	7,00	13,00	1993
Λουξεμβούργο	9,92	32,30	1993
Ολλανδία	13,30	23,10	1994
Πορτογαλία	4,60	9,70	1993
Ισπανία	4,87	12,17	1994
Σουηδία	27,50	38,00	1994
Αγγλία	11,00	27,00	1994

ΠΗΓΗ: Έκφραση, 1998 Φάκελος: Η Τοπική Αυτοδιοίκηση μετά τον «Καποδίστρια», σελ. 23

2.3.1 Χώρες όπου η μεταρρύθμιση έχει ολοκληρωθεί με συγχώνευση των ΟΤΑ

Στην κατηγορία αυτή είναι οι Σκανδιναβικές χώρες, Δανία, Σουηδία και Νορβηγία, όπου έχει ολοκληρωθεί μια ριζική διοικητική και εδαφική μεταρρύθμιση με συγχώνευση των ΟΤΑ. Στις χώρες αυτές οι αρχές και τα κριτήρια για τη συνένωση των ΟΤΑ και τον καθορισμό των ορίων των νέων γεωγραφικών ενοτήτων ήταν ότι ο νέος δήμος που θα προκύψει από τη συνένωση των ΟΤΑ θα πρέπει να αποτελείται από μια κεντρική κοινότητα με επαρκή οικονομική ενδοχώρα και επαρκή πληθυσμό που να δικαιολογούν και να στηρίζουν την παροχή βασικών κοινωνικών υπηρεσιών και ανέσεων και να επιτρέπουν την ίδρυση και διατήρηση τοπικής βιομηχανίας και συμπληρωματικών οικονομικών δραστηριοτήτων. Για τη Σουηδία, το κριτήριο του πληθυσμού ήταν 8.000 κάτοικοι για τη δημιουργία του νέου δήμου, για τη Νορβηγία 2.500 κάτοικοι.

Στη Σουηδία, ο αριθμός των ΟΤΑ από 2.500 το 1952 μειώθηκε σε 279 το 1980.

Στη Δανία, ο αριθμός των ΟΤΑ από 1387 το 1961 μειώθηκε σε 275 το 1974.

Στη Νορβηγία, από 744 το 1961 σε 443 το 1974.

Στη Μ. Βρετανία, έχουν συντελεστεί επίσης ριζικές μεταρρυθμίσεις ως προς τους πρωτοβάθμιους ΟΤΑ. Με τη μεταρρύθμιση του 1974 ο αριθμός των ΟΤΑ στην Αγγλία από 1244 μειώθηκε σε 332.

Στην Ουαλία, από 168 σε 37.

Στη Σκωτία, από 432 σε 65.

Στην Ιρλανδία, η διοικητική και εδαφική μεταρρύθμιση των ΟΤΑ έχει ήδη από το 1952 ολοκληρωθεί. Ο αριθμός των Δήμων και Κοινοτήτων στην Ιρλανδία ανέρχεται σε 84 μόνο.

Στην Ολλανδία, το 1951 ο αριθμός των δήμων από 1015 μειώθηκε σε 811 και ήδη σχεδιάζονται και άλλες αλλαγές στο επίπεδο της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης.

Στο Βέλγιο, επίσης, ο αριθμός των ΟΤΑ από 2663 το 1961 μειώθηκε σε 589 το 1983 (Μ. Ευαγγελινίδου, 1987).

Στη Γερμανία, την κατ' εξοχήν ομοσπονδιακή χώρα, η εδαφική μεταρρύθμιση της τοπικής αυτοδιοίκησης ολοκληρώθηκε το 1980. Από τη μεταρρύθμιση δημιουργήθηκαν βασικές διοικητικές μονάδες τοπικής αυτοδιοίκησης, είτε με τη μορφή πρωτοβάθμιων δήμων, είτε με τη μορφή ομοσπονδίας δήμων. Ο αριθμός των δήμων μειώθηκε από 15.533 σε 8.500 και ο αριθμός των αυτόνομων πόλεων (που δεν ανήκουν σε διαμέρισμα) από 135 σε 91 (Μ. Ευαγγελινίδου, 1987).

Στη Γερμανία το μέγεθος του πληθυσμού για τη δημιουργία του νέου δήμου που θα προκύψει από τη συνένωση είναι τουλάχιστον 5000-8000 κάτοικοι και το 5000 θεωρείται ως ελάχιστη προϋπόθεση για τη βιωσιμότητα μιας δημοτικής διοίκησης διαρθρωμένης και οργανωμένης σε υπηρεσίες στελεχωμένες με υπαλλήλους πλήρους απασχόλησης.

Παρ' όλα αυτά στη Γερμανία προωθείται πολύ και ο θεσμός της διαδημοτικής συνεργασίας και ίσως είναι η μόνη ευρωπαϊκή χώρα που παρουσιάζει τέτοια ποικιλία και πολυμορφία ενώσεων, ομοσπονδιών και συνδέσμων διαδημοτικής συνεργασίας. Αυτό οφείλεται στο ότι η συγχώνευση δεν έγινε ομόφωνα αποδεκτή από όλες τις γερμανικές πολιτείες και μερικές πολιτείες προτίμησαν την ομοσπονδιοποίηση ή και τους συνδέσμους διαδημοτικής συνεργασίας από τη συγχώνευση.

Παρόμοιες προσπάθειες για διοικητική και εδαφική αναδιοργάνωση δρομολογήθηκαν και ολοκληρώθηκαν στην Αυστρία και το Λουξεμβούργο.

2.3.2 Χώρες που διάλεξαν την εναλλακτική λύση της διαδημοτικής συνεργασίας έναντι της συγχώνευσης

Στη Γαλλία, όλες οι προσπάθειες για συγχώνευση των ΟΤΑ απέτυχαν. Ο αριθμός των ΟΤΑ από 37.708 το 1968 μειώθηκε μετά βίας σε 36.527 το 1980. Από το 1945 μέχρι σήμερα έγιναν μόνο 1224 συγχωνεύσεις και αυτές αφορούσαν μόνο 2849 ΟΤΑ.

Στη Γαλλία φαίνεται ότι η Τοπική Αυτοδιοίκηση προτίμησε σαφώς τη διαδημοτική συνεργασία έναντι της συγχώνευσης. Έχουν ήδη συσταθεί 1962 σύνδεσμοι πολλαπλού σκοπού, 152 σύνδεσμοι μεσαίων πόλεων και 9 αστικά συγκροτήματα. Οι σύνδεσμοι αυτοί αφορούν 20.000 ΟΤΑ και ένα πληθυσμό 3 εκατ. κατοίκων.

Η Ιταλία είναι ίσως η μόνη χώρα στην οποία από το τέλος ήδη του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου σημειώθηκε αύξηση του αριθμού των ΟΤΑ. Από 7810 το 1945 αυξήθηκαν σε 8074 μέχρι το 1972.

Στον ήδη μεγάλο αριθμό των μικρών κοινοτήτων προστέθηκε και το μεταπολεμικό φαινόμενο της αγροτικής εξόδου του Ιταλικού Νότου προς το Βορρά.

Και έτσι εξηγείται το φαινόμενο γιατί υπάρχουν στην Ιταλία 1513 κοινότητες (δηλαδή το 20%) με λιγότερους από 1000 κατοίκους.

Παρ' όλα αυτά δεν φαίνεται να υπάρχει διάθεση τόσο από την περιφερειακή όσο και από την τοπική αυτοδιοίκηση για εδαφικές μεταρρυθμίσεις, γιατί και εδώ οι ΟΤΑ προτιμούν τις μορφές της διαδημοτικής συνεργασίας έναντι της συγχώνευσης.

Η Ελβετία με σχετικά μεγάλο αριθμό ΟΤΑ, 3072 εκ των οποίων το 60% (2021) έχουν λιγότερο από 1000 κατοίκους, δεν φαίνεται να ευνοεί τη συγχώνευση και προσανατολίζεται στους συνδέσμους διαδημοτικής συνεργασίας.

Τέλος, στην Ισπανία, χώρα με την οποία έχουμε ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά, ο κατακερματισμός των ΟΤΑ στο χώρο είναι μεγάλος. Από τους 8027 ΟΤΑ, οι 5783 (το 72%) έχουν λιγότερο από 2000 κατοίκους ο καθένας. Ωστόσο, φαίνεται ότι η Ισπανία εγκαταλείπει τις προσπάθειες για συγχώνευση και προσανατολίζεται προς τους συνδέσμους διακοινοτικής συνεργασίας (Μ. Ευαγγελινίδου, 1987).

Σε αυτό το σημείο είναι σκόπιμο να συνάγουμε τις εξής παρατηρήσεις:

- Η διαμόρφωση της διοικητικής γεωγραφίας στην Δ. Ευρώπη μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένας συνδυασμός δύο αντίθετων δυνάμεων: της διεύρυνσης της κλίμακας (συνενώσεις) και της μείωσης της κλίμακας. Η διεύρυνση της κλίμακας είναι μέθοδος αύξησης της αποδοτικότητας, αποτελεσματικότητας και του ελέγχου και εμφανίζεται είτε ως συνένωση είτε ως συνεργασία. Η μείωση της κλίμακας είναι μέθοδος δημοκρατικής διοίκησης και καλύτερης διαχείρισης και διαμορφώνεται σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης είτε με τη δημιουργία μικρότερων μονάδων μέσω της διαίρεσης των υφιστάμενων ή της αναθεώρησης των συνόρων (π.χ. Γαλλία), είτε με τη θεσμοθέτηση ενός νέου επιπέδου διοίκησης σε κατώτερο επίπεδο, για παράδειγμα στην Αγγλία η δημιουργία των ενοριών (parish), στη Γερμανία των μητροπολιτικών περιοχών και στην Ολλανδία οι υπο-τοπικές διοικήσεις περιοχής (sub-local area-government) (Adriaan Bours, 1993).
- Η μείωση της κλίμακας αποτελεί επίσης μέθοδο αποκέντρωσης καθώς οι εξουσίες επιμερίζονται σε περισσότερες μονάδες. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι εξουσίες μετατοπίζονται από ένα υψηλότερο προς ένα κατώτερο επίπεδο διοίκησης με συνέπεια την αύξηση της αυτονομίας.

2.4 Βαθμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Περιφερειακής Διοίκησης στην Ευρώπη

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι βαθμοί περιφερειακής διοίκησης και τοπικής αυτοδιοίκησης (βλ. Πίνακας 3) και η κατανομή του πληθυσμού σε αυτούς.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ε.Ε.

Χώρα	Βαθμοί αυτοδιοίκησης
Αυστρία	9 Ομόσπονδα κράτη 2.300 Δήμοι
Βέλγιο	3 Περιφέρειες 10 Επαρχίες 589 Δήμοι
Γαλλία	26 Περιφέρειες 100 Νομοί 36.527 Δήμοι
Γερμανία	11 Ομόσπονδα κράτη 234 Περιφέρειες και 91 Πόλεις-Περιφέρειες 8.500 Δήμοι
Δανία	14 Κομητείες 275 Δήμοι
Ηνωμένο Βασίλειο	57 Κομητείες 481 Δήμοι
Ιρλανδία	31 Κομητείες 84 Δήμοι
Ισπανία	17 Αυτόνομες Περιοχές 50 Επαρχίες 8.027 Δήμοι
Ιταλία	20 Περιφέρειες 100 Επαρχίες 8.074 Δήμοι
Ολλανδία	12 Επαρχίες 636 Δήμοι

ΠΗΓΗ: ΠΗΓΗ: Έκφραση, 1998 Φάκελος: Η Τοπική Αυτοδιοίκηση μετά τον «Καποδίστρια», σελ. 23.

1) ΔΥΤΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ: Πληθυσμός 61 εκ. – επιφάνεια 240.000 τ. χιλ. Ομόσπονδο κράτος

Επίπεδα: α) 11 Lander (κρατίδια) από 15-35.000 τ. χιλ. επιφάνειας και από 700.000-17 εκ. κατοίκους.

β) 234 Kreis (περιφέρειες) με μέση επιφάνεια 100 τ. χιλ. και μέσο πληθυσμό 167.000 κατοίκους, υπάρχουν και 91 Kreisfreie-Stadte (πόλεις-περιφέρειες)

γ) 8.500 Δήμοι (ήταν 24.000 πριν τη μεταρρύθμιση του '78) και κατανέμονται:

μέχρι 1.000 κάτοικοι το 37%

από 1.000-2.000 κάτοικοι το 57%

από 2.000-100.000 κάτοικοι το 5,3%

και πάνω από 100.000 κάτοικοι το 0,7%

2) ΑΥΣΤΡΙΑ: Πληθυσμός 7.456.000 - Επιφάνεια 83.000 τ.χιλ. Ομόσπονδο κράτος

Επίπεδα: α) 9 κρατίδια (Länder), με 10.000 τ. χιλ. μέση επιφάνεια και 850.000

κατοίκους μέσο πληθυσμό

β) 2.300 Δήμους που κατανέμονται:

μέχρι 1.000 κάτοικοι το 26%

από 1.000 –5.000 κάτοικοι το 67%

από 5.000-10.000 κάτοικοι το 4%

από 10.000-20.000 κάτοικοι το 2%

από 20.000-50.000 κάτοικοι το 0,6%

και πάνω από 50.000 κάτοικοι το 0,3%

3) ΒΕΛΓΙΟ: Πληθυσμός 9.900.000 κάτοικοι-Επιφάνεια 30.000 τ. χιλ.

Επίπεδα: α) 3 Regions (περιφέρειες)

β) 9 Provinces (επαρχίες)

γ) 596 Δήμοι (πριν τη μεταρρύθμιση του '75 ήταν 2.359) και κατανέμονται:

ως 1.000 κάτοικοι το 0,1%

από 1.000-2.000 κάτοικοι το 1,9%

από 2.000-10.000 κάτοικοι το 50%

από 10.000-50.000 κάτοικοι το 42%

από 50.000-100.000 κάτοικοι το 4,6% και

πάνω από 100.000 κάτοικοι το 2%

4) ΔΑΝΙΑ: Πληθυσμός 5.100.000 κάτοικοι – Επιφάνεια 43.000 τ. χιλ.

Επίπεδα: α) 14 κομητείες (amtskommer) με μέση επιφάνεια 3.000 τ. χιλ. και μέσο

πληθυσμό 320.000 κατοίκους.

β) 275 Δήμοι (πριν τη μεταρρύθμιση του '58 ήταν 1387) και κατανέμονται:

ως 3000 κάτοικοι το 1%

από 3000-20000 κάτοικοι το 82,5%

από 20000-100000 κάτοικοι το 15%

και πάνω από 100000 κάτοικοι το 1,5%

5) ΙΣΠΑΝΙΑ: Πληθυσμός 39.000.000 – Επιφάνεια 505.000 τ. χιλ.

Επίπεδα: α) 17 αυτόνομες περιοχές

β) 50 επαρχίες

γ) 8.027 Δήμοι που κατανέμονται:

ως 1.000 κάτοικοι το 27%
από 1.000-5.000 κάτοικοι το 27%
από 5.000-10.000 κάτοικοι το 6%
από 10.000-50.000 κάτοικοι το 5,5%
από 50.000-100.000 κάτοικοι το 1%
και πάνω από 100.000 κάτοικοι το 0,5%

6) ΓΑΛΛΙΑ: Πληθυσμός 53.000.000 κάτοικοι - Επιφάνεια 549.000 τ. χιλ.

Επίπεδα: α) 26 περιφέρειες (regions) με μέση επιφάνεια 25.700 τ. χιλ. και μέσο

πληθυσμό 2,3 εκ. κατοίκους

β) 100 Νομοί (departements) με μέση επιφάνεια 5.600 τ. χιλ. και μέσο πληθυσμό 500.000 κατοίκους

γ) Δύο υπερπόντιες περιοχές και τρεις μητροπολιτικές

δ) 36.527 Δήμοι¹ το ' 87 και 36.433 το ' 82 που κατανέμονται:

ως 500 κάτοικοι το 61%
από 500-1.000 κάτοικοι το 18%
από 1.000-5.000 κάτοικοι το 16,7%
από 5.000-10.000 κάτοικοι το 2,2%
από 10.000-50.000 κάτοικοι το 1,8%
και πάνω από 50.000 κάτοικοι το 0,3%

7) ΙΤΑΛΙΑ: Πληθυσμός 57.400.000 κάτοικοι – Επιφάνεια 301.000 τ. χιλ.

Επίπεδα²: α) 20 Περιφέρειες (Regioni) με μέση επιφάνεια 15.000 τ. χιλ. και μέσο

πληθυσμό 2,8 εκ. κατοίκους

β) Επαρχίες (Province) με μέση έκταση 3.000 τ. χιλ. και μέσο πληθυσμό 600.000 κατοίκους

γ) 8.074 Δήμοι που κατανέμονται:

ως 1.000 κάτοικοι το 22%
από 1.000-10.000 κάτοικοι το 62%
από 10.000-50.000 κάτοικοι το 8%

¹ Με πρόσφατο νόμο προχώρησε η διαδικασία συγχωνεύσεων-συνενώσεων με τη μορφή “Συμβουλίων περιοχής” Αστικών και Αγροτικών.

² Με το νέο “Χάρτη Αυτοδιοίκησης της Ιταλίας (Ν. 142/90) θεσμοθετούνται 1) οι μητροπολιτικές πόλεις (cities metropolitane) και οι regioni (Γ’ βαθμός αυτοδιοίκησης) θα οριοθετήσουν τις “μητροπολιτικές ζώνες και 2) ενισχύονται με στόχο οι συγχωνεύσεις Δήμων οι λεγόμενοι “Comuni Montagni” (Ορεινοί Δήμοι) ένα είδος “ομοσπονδίας μικρών ορεινών δήμων” σε υψόμετρα πάνω από 700 μέτρα

και πάνω από 50.000 κάτοικοι το 8%

8) ΙΡΛΑΝΔΙΑ: Πληθυσμός 3.500.000 κάτοικοι – Επιφάνεια 70.000 τ. χιλ.

Επίπεδα: α) 31 κομητείες

β) 84 Δήμοι

9) ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ: Πληθυσμός³ 400.000 κάτοικοι – Επιφάνεια 3.000 τ. χιλ.

126 Δήμοι που κατανέμονται:

ως 500 κάτοικοι το 11%

από 500-1.000 κάτοικοι το 36%

από 1.000-3.000 κάτοικοι το 35%

από 3.000-5.000 κάτοικοι το 8%

από 5.000-10.000 κάτοικοι το 5%

και πάνω από 10.000 κάτοικοι το 5%

10) ΟΛΛΑΝΔΙΑ: Πληθυσμός 14.600.000 κάτοικοι – Επιφάνεια 37.400 τ.χιλ.

Επίπεδα: α) 12 Επαρχίες με μέση επιφάνεια 3.000 τ. χιλ. και μέσο πληθυσμό

1.250.000 κατοίκους

β) 636 Δήμοι (πριν το 1960 ήταν 990 και το '85 ήταν 853) και κατανέμονται:

ως 1.000 κάτοικοι το 0,8%

από 1.000-2.000 κάτοικοι το 3%

από 2.000-5.000 κάτοικοι το 17,5%

από 5.000-10.000 κάτοικοι το 27,2%

από 10.000-50.000 κάτοικοι το 44%

από 50.000-100.000 κάτοικοι το 5%

και πάνω από 100.000 κάτοικοι το 2,5%

11) ΕΛΒΕΤΙΑ: Πληθυσμός 6.365.000 κάτοικοι – Επιφάνεια 41.300 τ.χιλ.
Ομόσπονδο κράτος

Επίπεδα: α) 26 Καντόνια με μέση επιφάνεια 1.600 τ. χιλ. και μέσο πληθυσμό

240.000 κατοίκους

β) 3.000 Δήμοι που κατανέμονται:

³ Επισημαίνουμε τις μικρές πληθυσμιακές παρουσίες και την υψηλότετη παραγωγική απασχόληση και εισόδημα.

ως 500 κάτοικοι το 45%
από 500-1.000 κάτοικοι το 34%
από 2.000-10.000 κάτοικοι το 7,5%
και πάνω από 10.000 κάτοικοι το 3%

12) ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ: Πληθυσμός 58.375.000 κάτοικοι – Επιφάνεια 255.000 τ. χιλ.

Επίπεδα⁴: α) 11 Περιφέρειες με μέσο πληθυσμό 5 εκ. κατοίκους

β) 57 Κομητείες με μέση επιφάνεια 540 τ. χιλ. και πληθυσμό από 100.000 ως 2.000 κατοίκους

γ) 481 Δήμοι με πληθυσμός από 48.000 ως 500.000 κατοίκους από τους οποίους 36, της Αγγλίας και Ουαλίας υπάγονται σε μητροπολιτικές περιοχές.

13) ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ⁵: Πληθυσμός 10.300.000 κάτοικοι – Επιφάνεια 92.000 τ. χιλ.

Επίπεδα: α) 2 νησιώτικες “Περιφέρειες”

β) 275 Δήμοι που κατανέμονται:

ως 10.000 κάτοικοι το 26%
από 10.000-50.000 κάτοικοι το 61%
από 50.000-100.000 κάτοικοι το 7,5%
και πάνω από 100.000 κάτοικοι το 5,5%

2.5 Αρμοδιότητες των ΟΤΑ σε ευρωπαϊκές χώρες

Παρουσιάζονται οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε έξι χώρες της Ευρώπης, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Γαλλία, Βέλγιο, και Ισπανία. Κάθε μία από αυτές αποτελεί μια ξεχωριστή περίπτωση για τη μελέτη της πολιτικής των συνενώσεων.

⁴ Για λόγους μνήμης σημειώνεται ότι με τις παρεμβάσεις “στο τοπίο της Αυτοδιοίκησης” επί Θάτσερ (κατάργηση π.χ. της μητροπολιτικής περιοχής του “μείζονος Λονδίνου” κλπ). υπάρχει μια αμφιβολία, στο κατά πόσο είναι ενήμερη η παρουσίαση.

⁵ Ως πηγή της παρουσίασης χρησιμοποιήθηκε το δημοσίευμα στα Τετράδια Αυτοδιοίκησης, Επιστημονική Επιθεώρηση “περί τα κοινά των πόλεων”, τεύχος 1/98. Επισημαίνεται επίσης η ραγδαία επέκταση των μητροπολιτικών λύσεων π.χ. Πορτογαλία-Πόρτο & Λισσαβόνα – Ιταλία (σε ευρεία έκταση) Γαλλία – (όμοια – Παρίσι – Μασσαλία – Μπορντώ, κλπ.) σε συνδυασμό με τη θεσμοθέτηση των “Συμβουλίων Περιοχής” αγροτικών και αστικών για την αντιμετώπιση του πολυκερματισμού των Δήμων.

2.5.1 ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

Το Λουξεμβούργο δεν έχει περιφερειακές ή νομαρχιακές αρχές. Η αρχή της αποκέντρωσης λειτουργεί αποκλειστικά σε επίπεδο δήμου. Το 1995, το Λουξεμβούργο είχε 118 δήμους ενώ το 1950 είχε 126 δήμους.

Απαιτείται ειδικός νόμος για τη δημιουργία νέων δήμων, είτε με τη συνένωση δήμων είτε με τη συνένωση τμημάτων δήμων και συνεπώς την αλλαγή των γεωγραφικών τους ορίων. Μετά τις συνενώσεις των ετών 1920, 1977 και 1978 δεν έχουν υπάρξει αλλαγές συνόρων. Οι συνενώσεις πρέπει να έχουν την εγκριτική απόφαση των σχετιζόμενων δήμων. Υπάρχουν δημοτικές ενώσεις που ιδρύονται για ένα συγκεκριμένο σκοπό με πρωτοβουλία των δήμων που θέλουν να διαχειριστούν με αποδοτικότητα τους πόρους για την παροχή υπηρεσιών καλύτερης ποιότητας με χαμηλότερο κόστος (OECD, 1997).

Οι δήμοι ευθύνονται για όλους τους κανονισμούς που σχετίζονται με την εσωτερική τους διοίκηση και αφορούν στη συντήρηση του οδικού δικτύου, την παροχή ύδρευσης και τις αθλητικές δραστηριότητες. Η κεντρική διοίκηση και οι δήμοι έχουν από κοινού την ευθύνη για τη συλλογή και διάθεση απορριμμάτων, την προστασία του περιβάλλοντος, την κατασκευή και συντήρηση δρόμων, τη δημιουργία νοσοκομείων. Οι δήμοι ευθύνονται επιπλέον για την κατασκευή και συντήρηση των δημοτικών σχολείων. Η υποχρεωτική παροχή υπηρεσιών από τους δήμους αφορά στην οργάνωση και λειτουργία του δήμου ως μια αυτόνομη διοικητική μονάδα (δημόσια ασφάλεια, υγεία και πρόνοια, οδικό δίκτυο, πρωτοβάθμια εκπαίδευση).

Το 1960 ένα σχέδιο συγχώνευσης δήμων με σκοπό τη μείωση του αριθμού τους σε 30 δεν ευδόκασε καθώς ήρθε αντιμέτωπο με πολιτικές αντιδράσεις. Παρά τα σχετικά Διατάγματα (1970, 1977 και 1978) μόνο μερικές συνενώσεις ολοκληρώθηκαν με την εθελοντική μέθοδο. Υπάρχουν τώρα 118 δήμοι έναντι 126 που υπήρχαν το 1950. Η κυβέρνηση αποφάσισε να ενισχύσει το σχηματισμό δημοτικών ενώσεων, προσφέροντάς τους μεγαλύτερες επιδοτήσεις για κεφαλαιακές επενδύσεις. Οι ενώσεις αυτές είναι αρκετά επιτυχείς, καθώς ο αριθμός τους ξεπερνά τις 50. Το 1988 ένα νέο Διάταγμα για τους Δήμους δεν εισήγαγε ουσιώδεις αλλαγές ούτε επηρέασε τις πολιτικές δομές, αλλά παρείχε τις αρχές για την ενίσχυση της δημοκρατίας στη λειτουργία των τοπικών συμβουλίων. Ταυτόχρονα, οι διοικητικοί έλεγχοι μειώθηκαν και ο αριθμός των νομικών προδιαγραφών μειώθηκε. Οι δήμοι ευνοήθηκαν επιπλέον από το δικαίωμα της έφεσης των διοικητικών αποφάσεων.

Το 1995, η κυβέρνηση άρχισε μια διαδικασία συζητήσεων για έναν ευρύ και πολύ-τομεακό ανασχηματισμό της δημόσιας διοίκησης. Τα αντίστοιχα καθήκοντα της κεντρικής διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης αποτελούν τα ζητήματα του προβληματισμού στα πλαίσια της προσπάθειας μείωσης της υπερβολικής συσσώρευσης κανονισμών. Εφόσον το Λουξεμβούργο είναι ένα μικρό κράτος, η εισαγωγή ενός ενδιάμεσου επιπέδου διοίκησης δεν συζητείται καθόλου.

2.5.2 ΟΛΛΑΝΔΙΑ

Το σύστημα διακυβέρνησης της Ολλανδίας διαρθρώνεται σε τρία επίπεδα: την κεντρική διοίκηση, τις επαρχίες και τους δήμους. Οι δήμοι αποτελούν το πιο σημαντικό επίπεδο διοίκησης σε αποκεντρωμένη βάση. Έχουν περισσότερες αρμοδιότητες από τις επαρχίες, υψηλότερο επίπεδο δαπανών και προσωπικού. Βέβαια

αυτά τα μεγέθη ποικίλουν μεταξύ των δήμων ανάλογα με τον πληθυσμός τους και τις πολιτικο-διοικητικές προοπτικές των κοινοτήτων: ενδεικτικά αξίζει να αναφερθεί ότι ο μικρότερος δήμος το 1994 είχε 981 κατοίκους ενώ το Άμστερνταμ 724096 κατοίκους.

Η κεντρική διοίκηση διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην υλοποίηση των πολιτικών σε τοπικό επίπεδο, καθώς απευθύνεται άμεσα στην κοινότητα. Για αυτό το σκοπό έχουν δημιουργηθεί τομεακοί φορείς για να υλοποιήσουν τις εθνικές πολιτικές ή να διασφαλίσουν την πραγμάτωση των προτεραιοτήτων της κεντρικής διοίκησης. Το σύστημα της τομεακής διοίκησης δεν θεωρείται μορφή χωρικής αποκέντρωσης. Πρόκειται περισσότερο για αποσυγκέντρωση με τα υπουργεία να είναι άμεσα υπεύθυνα για τη λειτουργία των τομεακών φορέων.

Στα πλαίσια μιας συνεχούς διαδικασίας αποκέντρωσης και εξασφάλισης συγκεκριμένων προτύπων επίδοσης, η κεντρική διοίκηση επιδιώκει μια ενεργητική πολιτική συνενώσεων. Ο αριθμός των δήμων έχει σταδιακά μειωθεί από 1050 το 1950 σε 636 το 1994. Για τη δημιουργία ή την κατάργηση μιας επαρχίας ή ενός δήμου απαιτείται κοινοβουλευτικό διάταγμα. Αν και οι σχετιζόμενες επαρχίες και οι δήμοι εμπλέκονται στη διαδικασία, η τελική απόφαση ανήκει στο κοινοβούλιο. Ο Πίνακας 4 δείχνει την γοργή μείωση του αριθμού των μικρών δήμων.

Προς το παρόν η διαδημοτική συνεργασία (όχι όμως αποκλειστικά) είναι η επίσημη λύση που προωθεί η κυβέρνηση για τα περιφερειακά προβλήματα. Συγκεκριμένοι τομείς έχουν θεσπιστεί, στους οποίους οι δήμοι πρέπει να συνεργαστούν σε εθελοντική βάση, παρά τις αντιρρήσεις και τις αμφιβολίες για την επιτυχία τους που υφίστανται. Ο εθελοντικός χαρακτήρας της συνεργασίας δημιουργεί προβλήματα στις αστικές περιοχές. Η εθελοντική περιφερειακή συνεργασία επιτυγχάνεται ευκολότερα σε αγροτικές παρά σε αστικές (ιδίως μητροπολιτικές) περιοχές. Στις αγροτικές περιοχές οι δήμοι αλληλεξαρτώνται για την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους και τη διενέργεια των δραστηριοτήτων τους. Στις μητροπολιτικές περιοχές ο ανταγωνισμός μεταξύ των δήμων είναι μεγαλύτερος, υπάρχει ωστόσο μια διάχυτη ανάγκη για την ύπαρξη ενός σαφούς συστήματος προγραμματισμού πολιτικής, ιδίως στους τομείς της οικονομικής ανάπτυξης και του χωροταξικού σχεδιασμού.

Νέες πρωτοβουλίες που απομακρύνονται από τις διαδημοτικές συνεργασίες και επικεντρώνονται στη δημιουργία νέου τύπου επαρχιών για τις περιοχές αυτές εμφανίζονται τα τελευταία χρόνια. Τα καθήκοντα αυτών των "περιφερειακών" επαρχιών είναι πιο διευρυμένα από τις υπάρχουσες επαρχίες. Η δημιουργία αυτού του νέου τύπου επαρχιών προβλέπεται για τις αστικές περιοχές του Ρότερνταμ, Άμστερνταμ και της Χάγης. Οι «αστικές επαρχίες» θα έχουν τις παραδοσιακές αρμοδιότητες και μερικές από αυτές των δήμων, καθώς και περισσότερους μηχανισμούς αντιμετώπισης των μητροπολιτικών προβλημάτων με μεγαλύτερη αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα (OECD, 1997).

Ένα άλλο σημαντικό βήμα της μεταρρύθμισης που προωθεί η κυβέρνηση είναι η πολιτική συνένωσης των δήμων. Η βασική ιδέα πίσω από αυτό το εγχείρημα είναι η εδραίωση του στοιχείου της αποδοτικότητας στην παροχή δημοτικών υπηρεσιών. Υπάρχει στενή σύνδεση ανάμεσα στις δημοτικές συνενώσεις και στις περιφερειακές πολιτικές αποκέντρωσης που διαφαίνεται στην προσπάθεια προσαρμογής της κλίμακας του επαρχιακού και τοπικού επίπεδο διοίκησης στις νέες ευρύτερες οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις. Κάθε δήμος πρέπει να έχει ένα

ελάχιστο πληθυσμιακό μέγεθος προκειμένου να υλοποιεί ένα ελάχιστο αριθμό λειτουργιών με αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Αριθμός δήμων κατανομημένων ανά πληθυσμό (1950, 1970, 1994)

Πληθυσμός	1950	1970	1994
έως 5.000	624	406	64
5.000-20.000	314	389	381
20.000-50.000	53	78	135
50.000-100.000	13	26	36
Πάνω από 100.000	11	14	20
ΣΥΝΟΛΟ	1.015	913	636

ΠΗΓΗ: OECD, 1997.

Σύμφωνα με το Διάταγμα για την Τοπική Αυτοδιοίκηση του 1994, οι επαρχίες και οι δήμοι θεωρούνται ανεξάρτητες πολιτικές μονάδες και μπορούν να ρυθμίζουν χωρίς εξωτερική παρέμβαση την εσωτερική τους πολιτική οργάνωση. Οι δήμοι έχουν αρμοδιότητες δραστηριοποίησης στους τομείς της δημόσιας τάξης, εκπαίδευσης, κατοικίας, δημόσιας υγείας, κοινωνικής ασφάλισης και πρόνοιας. Η διεύρυνση των αρμοδιοτήτων των δήμων που εισήγαγε το Διάταγμα αφορούσε μόνο δήμους με καλές επιδόσεις. Σε περιπτώσεις δήμων που αδυνατούν να παρέχουν ικανοποιητικά τις υπηρεσίες τους, πολλά από τα καθήκοντά τους μεταβιβάστηκαν στην κεντρική διοίκηση με το επιχείρημα της παροχής ενός καθολικού επιπέδου αποδοτικών υπηρεσιών σε όλη τη χώρα. Υπηρεσίες που την ευθύνη ανέλαβε η κεντρική διοίκηση ήταν η εκπαίδευση, κοινωνική ασφάλιση, πρόνοια και χωροταξικός σχεδιασμός.

Ο προβληματισμός που εξακολουθεί να υφίσταται αφορά στην πολιτική συγχώνευσης των μικρότερων δήμων με μεγαλύτερους. Καθώς το μέγεθος των δήμων (κυρίως των αγροτικών) αυξάνεται, μειώνονται οι περιφερειακές ανισότητες αλλά εμφανίζονται προβλήματα σε τοπικό επίπεδο καθώς μεγαλώνει η απόσταση από τον πολίτη. Ένα από τα πιο πολυσυζητημένα θέματα είναι το ελάχιστο πληθυσμιακό μέγεθος που απαιτείται για ένα δήμο, υπό το πρίσμα της συσχέτισης πληθυσμού και ποιότητας των παρεχόμενων δημοτικών υπηρεσιών. Η Ολλανδική Ένωση Δήμων έχει προτείνει ως ελάχιστο πληθυσμιακό μέγεθος τις 18.000 κατοίκους (OECD, 1997).

2.5.3 ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

Το Ηνωμένο Βασίλειο είναι η μόνη χώρα που χαρακτηρίζεται από πολυπληθείς δήμους. Η πολιτική των συνενώσεων έχει οδηγήσει στην ύπαρξη 481 δήμων. Οι αρμοδιότητες της τοπικής αυτοδιοίκησης στο Ηνωμένο Βασίλειο τις τελευταίες δεκαετίες έχει αλλάξει σημαντικά, αναλαμβάνοντας το ρόλο του υποκινητή, υποστηρικτή και καθοδηγητή. Η εφαρμογή των προγραμμάτων της ανάθεσης έργων βάσει διαγωνισμού (compulsory competitive tendering) και του best value έχει επικεντρώσει τα καθήκοντα των ΟΤΑ στη στοιχειοθέτηση προδιαγραφών και το

στρατηγικό σχεδιασμό για την αποτελεσματική και αποδοτική παροχή υπηρεσιών από εξωτερικούς του δήμου φορείς.

Τα πεδία ευθύνης των τοπικών αυτοδιοικητικών αρχών είναι τα εξής:

- εκπαίδευση
- κοινωνικές υπηρεσίες
- αστυνομία
- πυροσβεστική
- συντήρηση δρόμων, δραστηριότητες αναψυχής και ψυχαγωγίας
- βιβλιοθήκες, περιβαλλοντικές υπηρεσίες (συλλογή απορριμμάτων, καθαριότητας δρόμων, κλπ.).

Η κατανομή των κύριων λειτουργιών ανάμεσα στις κομητείες (county councils) και τους δήμους (district councils) φαίνεται από τον Πίνακα 5. Τα κομητειακά συμβούλια είναι υπεύθυνα για εκείνες τις λειτουργίες που ωφελούνται από οικονομίες κλίμακας ή απαιτούν στρατηγικό σχεδιασμό. Οι δήμοι διαχειρίζονται την παροχή εκείνων των υπηρεσιών που έχουν άμεση επίπτωση στην τοπική κοινωνία. Η διαχείριση ορισμένων υπηρεσιών επιμερίζεται μεταξύ των δύο βαθμών αυτοδιοίκησης, ενώ άλλες όπως η προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης, τα μουσεία, πάρκα, άδειες διεξάγονται και από τα δύο επίπεδα. Η μονο-επίπεδη τοπική αυτοδιοίκηση, όπως υφίσταται στην Ουαλία, Σκωτία, Λονδίνο και τα κύρια αστικά συγκροτήματα είναι υπεύθυνη για όλες τις λειτουργίες και δραστηριότητες. Στις περιοχές αυτές, λειτουργίες όπως η πυροσβεστική και η διάθεση αποβλήτων διεξάγονται από συνενούμενες αρχές που καλύπτουν συγκεκριμένα δημοτικά διαμερίσματα ή και δήμους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Διαχωρισμός των κύριων λειτουργιών της τοπικής αυτοδιοίκησης μεταξύ κομητειών και δήμων

Κομητείες	Δήμοι
Εκπαίδευση και βιβλιοθήκες	Κατοικία
Πυροσβεστική και πολιτική προστασία	Χωροταξικός σχεδιασμός
Συγκοινωνία	Ψυχαγωγία
Κοινωνικές υπηρεσίες	Συλλογή των τοπικών φόρων
Στρατηγικός σχεδιασμός	Στάθμευση αυτοκινήτων (αποκέντρωση από τις κομητείες)
Προστασία του καταναλωτή	Συλλογή απορριμμάτων
Διάθεση αποβλήτων και ανακύκλωση	Περιβαλλοντική υγεία

ΠΗΓΗ: OECD, 1997

Τα τελευταία χρόνια έχουν αναπτυχθεί μηχανισμοί μεταβίβασης των αποφάσεων για την παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών από τα δημοτικά συμβούλια σε όσους επηρεάζονται άμεσα από αυτές (π.χ. σχολικές επιτροπές).

Το 1983 συστάθηκε η Audit Commission με σκοπό τον έλεγχο των επιδόσεων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και τη δημοσίευση δεικτών αξιολόγησης ως

προς τις προσφερόμενες υπηρεσίες. Η Audit Commission θέτει πρότυπα ποιότητας στην παροχή των δημοτικών υπηρεσιών, σε όρους αποτελεσματικότητας, αποδοτικότητας, οικονομικότητας και χρηματοοικονομικής απόδοσης.

2.5.4 ΓΑΛΛΙΑ

Το Σύνταγμα της 5^{ης} Δημοκρατίας (Άρθρο 72) κάνει λόγο για νομούς (departements) και δήμους (communes) και αποδίδει εξουσία στο Κοινοβούλιο να θεσπίσει νέα υπο-εθνικά επίπεδα διοίκησης. Η δημιουργία νέων νομών (ή η συγχώνευση κάποιων, κάτι που έως τώρα δεν έχει γίνει) προϋποθέτει Κοινοβουλευτικό Διάταγμα. Το ίδιο ισχύει και για τη δημιουργία νέων δήμων. Η συγχώνευση των δήμων κατέστη εφικτή για πρώτη φορά το 1971, και υπόκειτο στην έγκριση της πλειοψηφίας των κατοίκων και των αντίστοιχων δημοτικών συμβουλίων. Συγκεκριμένα υπήρξαν περίπου 800 συγχωνεύσεις από το 1971 έως το 1992 (OECD, 1997).

Οι αρμοδιότητες των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης αφορούν σε πεδία της άμεσης δραστηριοποίησης και ευθύνης τους, όπως αστικός σχεδιασμός, δημοτικές υποδομές και επιδοτούμενη κατοικία, τοπικές δημόσιες υπηρεσίες (φωτισμός, ύδρευση, συλλογή απορριμμάτων, δημοτικές μεταφορές), υγεία και κοινωνικές υπηρεσίες (συντήρηση νοσοκομείων, ψυχαγωγία, υπηρεσίες προς τους ηλικιωμένους), αστυνομία, εκπαίδευση (κατασκευή και συντήρηση δημοτικών σχολείων) και έμμεση υποστήριξη των μικρο-μεσαίων επιχειρήσεων.

Οι δήμαρχοι δεν έχουν κανονιστική, θεσμική εξουσία αλλά μόνο διαχειριστική, εκτός κι αν τους ανατεθεί για συγκεκριμένη περίπτωση από την κεντρική διοίκηση. Μπορούν να παίρνουν αποφάσεις διοικητικές ή για τη διενέργεια επενδύσεων σε συγκεκριμένους τομείς, όπως ορίζει η νομοθεσία. Η γαλλική νομοθεσία ορίζει την αρχή της ισότητας μεταξύ των υπο-εθνικών επιπέδων διοίκησης, κάτι που σημαίνει ότι δεν υπάρχει ιεραρχία μεταξύ δήμων, νομαρχιών και περιφερειών. Οι περιφέρειες δεν μπορούν να επιβάλλουν αποφάσεις τους στις νομαρχίες και αντίστοιχως οι νομαρχίες δεν μπορούν να επιβάλλουν δικές τους αποφάσεις στους δήμους. Η αρχή αυτή αίρεται μόνο στην περίπτωση της άμεσης βοήθειας προς τις επιχειρήσεις, όπου οι περιφέρειες μπορούν να επιβάλλουν τον αποκλεισμό ορισμένων επιχειρήσεων ή περιοχών από τα συστήματα της άμεσης βοήθειας τους.

Ο Πίνακας 6 παρουσιάζει τις κύριες κατηγορίες δαπανών των επιπέδων αυτοδιοίκησης (νομοί και δήμοι) και διοίκησης (περιφέρειες) για τα έτη 1985, 1990 και 1993. Το 1993, τα 2/3 των περιφερειακών δαπανών κατανεμήθηκαν σε κεφαλαιακές επενδύσεις, ενώ οι νομοί και οι δήμοι είχαν υψηλότερα λειτουργικά κόστη, τα οποία αντιστοιχούσαν στο μισό των δαπανών τους. Για τους δήμους, τα λειτουργικά αυτά έξοδα αποτελούνταν κυρίως από δαπάνες προσωπικού, ενώ για τους νομούς ήταν κυρίως μεταβιβάσεις πληρωμών. Φαίνεται ότι κατά τη διάρκεια των τελευταίων δέκα ετών οι περιφερειακές δαπάνες έχουν τριπλασιαστεί ενώ οι αντίστοιχες των νομών και των δήμων μόλις διπλασιάστηκαν. Το γεγονός αυτό σύμφωνα με μελέτη του ΟΟΣΑ οφείλεται στο ότι ο βαθμός της περιφέρειας είναι ένας νέος βαθμός.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Δαπάνες ανά επίπεδο δημόσιας διοίκησης

(σε εκατομμύρια γαλλικά φράγκα)

	Περιφέρειες			Νομοί			Δήμοι		
	1985	1990	1993	1985	1990	1993	1985	1990	1993
Λειτουργίες	7.061	16209	22378	88099	110883	130878	168490	227339	273330
Δαπάνες προσωπικού	417	889	1375	11982	14306	18681	71241	95883	116180
Τόκοι	1.278	1946	3675	6786	7642	9709	20359	27185	30888
Μεταβιβάσεις	4.891	11802	14965	58450	74264	87648	36892	50302	59853
Κεφαλαιακή επένδυση	11.179	31467	40070	31641	63264	77044	80926	127333	140565
Πληρωμή χρεών	511	2092	4493	5390	11456	16335	13637	26849	32009
Ακαθάριστες επενδύσεις	781	9911	10724	16216	30523	34389	59449	88622	92044
Επιδότησεις	8.338	14123	18431	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.
ΣΥΝΟΛΟ	18.240	47.676	62.448	119.740	174.147	207.992	249.516	354.672	413.895

ΠΗΓΗ: OECD, 1997 (Μ.δ.: μη διαθέσιμα)

2.5.5 ΒΕΛΓΙΟ

Το Βέλγιο είναι ομόσπονδο κράτος αποτελούμενο από 3 Περιφέρειες, 10 Επαρχίες και 589 δήμους. Οι κυβερνήτες των επαρχιών και οι δήμαρχοι διορίζονται από το Στέμμα και εκπροσωπούν το κεντρικό κράτος. Οι δήμαρχοι επιλέγονται από τα εκλεγμένα μέλη των δημοτικών συμβουλίων και έχουν εξουσία εκτέλεσης νόμων, διαταγμάτων, κανονισμών και οδηγιών του κράτους. Οι δήμαρχοι είναι ταυτόχρονα οι ανώτεροι δικαστές των δήμων τους.

Σύμφωνα με το Σύνταγμα, «η διαίρεση της επικράτειας σε μεγαλύτερο αριθμό επαρχιών απαιτεί τη θέσπιση ειδικού νόμου» (Άρθρο 5) και επιπλέον «τα όρια του κράτους, των επαρχιών και των δήμων μπορούν να αλλάξουν ή να τροποποιηθούν με νόμο» (Άρθρο 7). Οι πιο πρόσφατες συγχωνεύσεις δήμων ίσχυσαν την 1^η Ιανουαρίου 1977. Παρατηρούνται συνασπισμοί δήμων για την από κοινού παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών, όπως η παροχή ύδατος, αερίου και ηλεκτρισμού.

Το Διάταγμα Θεσμικής Μεταρρύθμισης της 8^{ης} Αυγούστου 1980 δίνει στις περιφέρειες την εξουσία να αναθέτουν και να ασκούν διοικητικό έλεγχο στις επαρχίες, τους δήμους, τις αστικές περιοχές και τις ομοσπονδίες δήμων. Οι δήμοι έχουν αρμοδιότητα επιβολής φόρων και απολαμβάνουν γενικότερης αυτονομίας στην περιοχή δικαιοδοσίας τους. Οι Επαρχιακές και Δημοτικές Αρχές έχουν αρμοδιότητες δύο κατηγοριών:

- Αρμοδιότητες σε θέματα επαρχιακού και δημοτικού συμφέροντος (αποκλειστικές αρμοδιότητες)
- Αρμοδιότητες διαχείρισης γενικών θεμάτων, τα οποία αναθέτει το Κράτος

Μεταξύ των αποκλειστικών αρμοδιοτήτων περιλαμβάνονται εκείνες των γενικών προγραμμάτων χωροταξίας, των κανονισμών οικοδόμησης, της οργάνωσης υπηρεσιών παροχής επείγουσας ιατρικής βοήθειας, της προστασίας του

περιβάλλοντος, κ.α. Οι αρμοδιότητες που ανατίθενται από άλλους φορείς περιλαμβάνουν αυτές της οδοποιίας, των αεροδρομίων, των δημόσιων χώρων στάθμευσης, κ.α. (Κ. Αθανασόπουλος, 1995)

Τα τελευταία 25 χρόνια, στο Βέλγιο έχει ξεκινήσει μια διαδικασία θεσμικής μεταρρύθμισης. Στο τέλος αυτής της διαδικασίας, το συγκεντρωτικό κράτος που δημιουργήθηκε το 1830-1831 και παρέμεινε έτσι έως το 1970, μετασχηματίστηκε σε ομόσπονδο κράτος. Η μεταρρύθμιση αυτή αύξησε την αυτονομία των επαρχιών και των δήμων αλλά και οδήγησε στην αναδιοργάνωση των κρατικών υπηρεσιών. Τα τέσσερα σημαντικότερα στάδια της διαδικασίας θεσμικής μεταρρύθμισης ήταν:

- το 1970, αναγνώριση της ύπαρξης πολιτιστικών κοινοτήτων και περιφερειών, ορισμός πεδίων ευθύνης και δημιουργία πολιτικών θεσμών σε αυτές,
- το 1980, επέκταση των αρμοδιοτήτων των κοινοτήτων, ορισμός πεδίων δικαιοδοσίας των περιφερειών, δημιουργία πολιτικών θεσμών στις κοινότητες και τις περιφέρειες (με εξαίρεση της Βρυξέλλας),
- το 1988-1989, επέκταση των αρμοδιοτήτων των κοινοτήτων και των περιφερειών, δημιουργία πολιτικών θεσμών στις Βρυξέλλες,
- το 1993, διατήρηση του ομόσπονδου κράτους, εισαγωγή άμεσων εκλογών στις κοινότητες και τις περιφέρειες.

2.5.6 ΙΣΠΑΝΙΑ

Οι δομές, οι εξουσίες και οι αρμοδιότητες των επιπέδων διοίκησης στην Ισπανία γνωρίζουν εξαιρετικά διαρθρωτικούς ανασχηματισμούς τα τελευταία 20 χρόνια. Από ένα υψηλά συγκεντρωτικό κράτος, όπου υπήρχαν μόνο δύο επίπεδα διοίκησης (κεντρικό και τοπικό), η Ισπανία οδηγείται σ' ένα σύστημα τριών επιπέδων εισάγοντας και το περιφερειακό επίπεδο. Η Ισπανία αποτελείται από 17 Αυτόνομες Περιχές, 50 Επαρχίες και 8097 Δήμους. Η μεγάλη πλειοψηφία των δήμων αποτελείται από μικρούς σε πληθυσμό δήμους και συγκεκριμένα το 92% έχει λιγότερους από 10.000 κατοίκους και το 60% λιγότερους από 1000. Η εξουσία τροποποίησης των συνόρων των δήμων εναπόκειται στις Αυτόνομες Περιχές μετά από διαβούλευση με τα δημοτικά συμβούλια. Η συνένωση, η ένταξη ή ο επιμερισμός είναι ανήκουν στη δικαιοδοσία των σχετικών Αυτόνομων Περιχών στη βάση της τήρησης των γενικών αρχών που έχουν τεθεί από την κρατική νομοθεσία σχετικά με τη δημιουργία αρχών αυτοδιοίκησης.

Οι αρμοδιότητες των δήμων ορίζονται από το Διάταγμα για την Τοπική Αυτοδιοίκηση του 1985, αλλά υπόκεινται σε περαιτέρω εξειδίκευση και προσδιορισμό από την κεντρική και περιφερειακή διοίκηση. Σε θεσμικό επίπεδο, οι δήμοι έχουν πολλές αρμοδιότητες, αλλά στην πράξη περιορίζονται σε λίγους τομείς, όπως τοπική αστυνομία, πυροσβεστική, συλλογή απορριμμάτων, καθαριότητα δρόμων, έλεγχος χρήσεων γης, αστικές συγκοινωνίες, κλπ. Μόνο οι μεγάλοι δήμοι επωμίζονται την ευθύνη της παροχής υπηρεσιών εκπαίδευσης και υγείας. Οι δήμοι διαθέτουν περιορισμένες δυνατότητες υλοποίησης πολιτικών, που απορρέουν από την εθνική νομοθεσία. Ενώ η κεντρική και η περιφερειακή διοίκηση υπόκειται σε νομικές υποχρεώσεις με τη γενική έννοια του όρου, οι δήμοι δεσμεύονται βάσει νόμου να παρέχουν συγκεκριμένες ελάχιστες υπηρεσίες ανάλογα με το μέγεθος του πληθυσμού τους.

Γενικά, οι δήμοι απολαμβάνουν περιορισμένους οικονομικούς πόρους παρά την προσπάθεια των τελευταίων ετών για την απόκτηση μεγαλύτερης αυτονομίας στη διαχείριση της ποσότητας και της κατανομής των πόρων. Κυριαρχεί η άποψη ότι η διαδικασία αποκέντρωσης που ξεκίνησε υπαγορευόμενη από το καθολικό αίτημα για εκδημοκρατισμό, δεν εστίασε όσο θα έπρεπε στους δήμους μεροληπτώντας υπέρ των νεοσύστατων Αυτόνομων Περιοχών. Η σύγκριση των λειτουργιών των δήμων 20-30 χρόνια πριν και σήμερα δεν εμφανίζει σημαντικές διαφοροποιήσεις.

2.6 Τελικές Παρατηρήσεις

Στο τελευταίο μισό του προηγούμενου αιώνα, ο Ευρωπαϊκός Χάρτης της Αυτοδιοίκησης διαμορφώνεται υπό την προώθηση θεσμικών πρωτοβουλιών για συνενώσεις και μείωση του αριθμού των ΟΤΑ. Η αυξανόμενη ευπιστία των πολιτών ως προς την επάρκεια και ικανότητα των δημοσίων αυτοδιοικητικών αρχών να βελτιώσουν τις συνθήκες ποιότητας ζωής τους έχει αποτελέσει έναυσμα για την αναδιοργάνωση της τοπικής αυτοδιοίκησης σε πολλές χώρες. Στα πλαίσια της πίεσης για μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στην παροχή υπηρεσιών, ορθολογικότερη και αποδοτικότερη χρήση των πόρων και στη βάση της ενίσχυσης του ρόλου της αυτοδιοίκησης, οι συνενώσεις και ιδιαίτερα οι «υποχρεωτικές», στέφθηκαν με επιτυχία, εκπληρώνοντας τους αρχικά σχεδιαζόμενους στόχους.

Η μέθοδος της υποχρεωτικής συνένωσης ακολουθήθηκε στις χώρες της Βορειοδυτικής Ευρώπης (Δανία, Νορβηγία, Σουηδία, Βέλγιο, Ηνωμένο Βασίλειο, κ.ά.), όπου παρά τις διαφοροποιήσεις στη διάρθρωση της δημόσιας διοίκησης, στο θεσμικό πλαίσιο και στις αρμοδιότητες των δημοσίων διοικητικών φορέων χάραξης και άσκησης πολιτικής, οι χώρες αυτές χαρακτηρίζονται από έντονα αποκεντρωμένα συστήματα διακυβέρνησης με δυνατότητα αυτοκυβέρνησης και αυτοδύναμης παροχής υπηρεσιών. Η επιτυχία των συνενώσεων εξασφαλίστηκε από την πολιτική συναίνεση –έστω και ελάχιστη- που υπήρχε παρά την εναλλαγή των κυβερνήσεων, ενώ οι όποιες διαφωνίες περιορίστηκαν σε θέματα οριοθετήσεων των ΟΤΑ. Η βασική παράμετρος και αποφασιστικής σημασίας παράγοντας για την επιτυχία του εγχειρήματος ήταν ευαισθητοποίηση της αιρετής ηγεσίας και των τοπικών πληθυσμών.

Αντίθετα, στις χώρες της μεσογειακής Ευρώπης (Γαλλία, Ισπανία, Ιταλία) προωθήθηκε η εθελοντική συνένωση σε συνδυασμό με πολιτικές διαδημοτικές συνεργασίας, ως αποτέλεσμα της γενικότερης αδυναμίας για επίτευξη αποκέντρωσης εξουσιών. Υποχωρώντας στην πίεση για ανάπτυξη του κράτους-πρόνοιας, οι κεντρικές διοικήσεις των χωρών αυτών εφάρμοσαν περισσότερο σοσιαλιστικές πολιτικές, οι οποίες όμως δεν συνοδεύτηκαν από προγράμματα μαζικών και ριζικών αναδιαρθρώσεων.

Παρά τα προφανή πλεονεκτήματα που έχει η εθελοντική συνένωση (π.χ. κοινωνική συναίνεση) σε θεωρητικό επίπεδο, η ευρωπαϊκή εμπειρία αποκαλύπτει ότι οι στόχοι της αναδιάρθρωσης της τοπικής αυτοδιοίκησης επιτεύχθηκαν μέσω των υποχρεωτικών συνενώσεων, όπως υπαγορεύτηκαν από το ρυθμιστικό πλαίσιο που εισήγαγε η κεντρική διοίκηση κάθε χώρας. Τα φτωχά αποτελέσματα της εθελοντικής συνένωσης έχουν αποτελέσει το βασικό λόγο για τον οποίο, αυτή αποτελεί όλο και λιγότερο εφαρμοσμένη πρακτική συνένωσης τις τελευταίες δεκαετίες. Η τάση που

υπάρχει πλέον διεθνώς είναι η συνένωση να μεθοδεύεται και τελικά να εφαρμόζεται ακόμα και αν δεν εξασφαλίζεται η σύμφωνη γνώμη των συνενομένων κοινοτήτων.

Στις χώρες όπου τελικά εφαρμόσθηκε το πρότυπο των συνενώσεων, η τοπική αυτοδιοίκηση επιφορτίσθηκε με περισσότερες αρμοδιότητες και συνεπώς μεγαλύτερες ευθύνες. Η αύξηση της χωρικής και της πληθυσμιακής κλίμακας αποτέλεσε τη βάση για την αποδοτικότερη και αποτελεσματικότερη παροχή των τοπικών δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών, εξασφαλίζοντας την ίση πρόσβαση και τη δίκαιη κατανομή τους. Σημαντικό στοιχείο είναι ότι προκειμένου να επιτευχθεί ένα καλύτερο επίπεδο ποσότητας και ποιότητας υπηρεσιών, οι τοπικές αρχές επωμίσθηκαν την ευθύνη αλλά και την ευχέρεια της οικονομικής διαχείρισης και σε μερικές περιπτώσεις της οικονομικής αυτοδυναμίας (π.χ. Σουηδία, Βέλγιο), γεγονός που τους παρείχε τη δυνατότητα για ορθολογικό προγραμματισμό των δαπανών τους και αποδοτικότερη χρήση των πόρων.

Τέλος, παρατηρείται ότι τόσο σε επίπεδο επιστημονικής έρευνας όσο και σε επίπεδο εμπειρίας, η μέθοδος των συνενώσεων εγείρει έντονο προβληματισμό σχετικά με την πολιτική συγχώνευσης των μικρών δήμων με μεγαλύτερους, το άριστο μέγεθος των ΟΤΑ, το απαιτούμενο ελάχιστο πληθυσμιακό μέγεθος, το σύστημα των λειτουργιών και αρμοδιοτήτων των συνενομένων ΟΤΑ, κ.ο.κ. Κάθε ευρωπαϊκή χώρα έχοντας ακολουθήσει μια ξεχωριστή πολιτική συνενώσεων, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες και τη φυσιογνωμία του πολιτικού και διοικητικού της συστήματος επέτυχε σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό την επιδιωκόμενη αποσυγκέντρωση και αποκέντρωση με απώτερο στόχο την αυτονομία των κατώτερων επιπέδων διοίκησής της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ ΝΟΜΟ 2539/97

Τα αποτελέσματα των προσπάθειών της συνένωσης των ΟΤΑ α' βαθμού που επιχειρήθηκαν τις δύο τελευταίες δεκαετίες και τα οικονομικά προβλήματα της ΤΑ στη χώρα επιχειρείται να παρουσιαστούν συνοπτικά παρακάτω. Το πρώτο μέρος αναφέρεται στην υφιστάμενη κατάσταση και ειδικότερα στα αποτελέσματα της «εθελοντικής συνένωσης» που επιχειρήθηκε την δεκαετία του '80. Τα κείμενα εμπλουτίζονται με διαπιστώσεις και άλλων συγγραφέων ως προς τις αδυναμίες της ΤΑ και τους λόγους που οδηγούν στην «αναγκαστική συνένωση» προκειμένου να επιτευχθεί ένα ελάχιστο «άριστο μέγεθος» των ΟΤΑ το οποίο να ανταποκρίνεται στο σύγχρονο ρόλο της ΤΑ.

3.1 Χαρακτηριστικά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Η πρωτοβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση διαρθρώθηκε σε δήμους και κοινότητες και συνακόλουθα απέκτησε τα γνωρίσματα της πολυδιάσπασης μετά τη μεταρρύθμιση που συντελέστηκε το 1912 με το ν. ΔΝΖ/1912, έργο της κυβέρνησης του Ελευθέριου Βενιζέλου. Η σημερινή διάρθρωση της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης περιγράφεται από άποψη αριθμητικής κατάστασης ως εξής: Οι κοινότητες ανέρχονται σε 5.318 και ο πληθυσμός τους κυμαίνεται από 0 έως και περίπου 6.000 κατοίκους. Ειδικότερα, σύμφωνα με την απογραφή του 1991 ο αριθμός των κοινοτήτων κατά πληθυσμό κλιμακώνεται ως εξής:

Κατανομή κοινοτήτων με βάση τον πληθυσμό

Πληθυσμός	Αριθμός Κοινοτήτων	Πληθυσμός	%
0 - 100	342	24.660	0,78%
101 - 200	861	130.287	4,13%
201 - 300	792	195.042	6,19%
301 - 400	654	228.100	7,24%
401 - 500	515	232.812	7,39%
501 - 600	424	231.853	7,36%
601 - 700	320	206.444	6,55%
701 - 800	234	176.162	5,59%
801 - 900	192	165.052	5,24%
901 - 1.000	157	149.333	4,74%
1.001 - 2.000	620	831.563	26,38%
2.001 - 3.000	145	342.075	10,85%
3.001 - 4.000	45	157.029	4,98%
4.001 και άνω	17	81.325	2,58%
Σύνολο	5.318	3.151.737	100%

ΠΗΓΗ: Απογραφή Πληθυσμού 1991

Ο αριθμός των δήμων ανέρχεται σε 457 και ο πληθυσμός τους κυμαίνεται από

172 έως 772.072 κατοίκους. Ειδικότερα, σύμφωνα με την απογραφή του 1991 ο αριθμός των δήμων κλιμακώνεται στις ακόλουθες κατηγορίες:

Κατανομή Δήμων με βάση τον πληθυσμό

Πληθυσμός	Αριθμός Δήμων	Πληθυσμός	%
0 - 1.000	31	22.673	0,32%
1.001 - 2.000	52	77.961	1,09%
2.001 - 3.000	60	150.171	2,11%
3.001 - 4.000	46	160.623	2,25%
4.001 - 5.000	32	137.308	1,93%
5.001 - 10.000	101	660.154	9,26%
10.001 - 20.000	48	662.525	9,29%
20.001 - 30.000	27	657.684	9,23%
30.001 - 40.000	17	599.616	8,41%
40.001 - 50.000	10	444.769	6,24%
50.001 - 100.000	24	1.581.180	22,18%
100.001 - 200.000	6	817.357	11,47%
200.001 και άνω	2	1.156.039	16,22%
Σύνολο	457	7.128.060	100%

ΠΗΓΗ: Απογραφή Πληθυσμού 1991

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο πληθυσμός της χώρας κατανέμεται σε 12.548 συνουκισμούς. Οι περισσότεροι από τους ΟΤΑ περιλαμβάνουν τουλάχιστον δύο οικισμούς. Επίσης πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι ο πληθυσμός που παρατίθεται στους Πίνακες είναι ο απογεγραμμένος. Αυτός δεν ανταποκρίνεται απολύτως στην πραγματικότητα αφού οι κάτοικοι που πραγματικά κατοικούν στις κοινότητες είναι λιγότεροι από τους απογεγραμμένους, ενώ αντίθετα οι κατοικούντες στους δήμους, ιδιαίτερα των μεγάλων αστικών κέντρων, είναι περισσότεροι. Είναι γνωστή η προσπάθεια των αιρετών στα μικρά χωριά να μεταφέρουν κατά την απογραφή όσο γίνεται περισσότερους ετεροδημότες στον τόπο καταγωγής.

Η διάκριση σε δήμους και κοινότητες θεμελιώθηκε το 1912, στην επιλογή της διαφορετικής διοικητικής οργάνωσης των αγροτικών και αστικών οικισμών. Έτσι, η αναγνώριση και ίδρυση κοινοτήτων βασίστηκε στο πληθυσμιακό κριτήριο και την ύπαρξη σχολείου στοιχειώδους εκπαίδευσης, ως υποδομής. Επικουρικά πάντως, ως εξαίρεση από τα γενικά κριτήρια, καθιερώνεται και η οικονομική δυνατότητα.

Ως προς τους δήμους τα κριτήρια ήταν ακόμη πιο συγκεκριμένα. Δήμος μπορούσε να αναγνωρισθεί πόλη με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων ή πρωτεύουσα νομού ανεξαρτήτως πληθυσμού. Στην ουσία επρόκειτο και στη δεύτερη περίπτωση για πόλεις με λιγότερους πάντως από 10.000 κατοίκους.

Η διάκριση των δύο μορφών οργάνωσης της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης κατανοήθηκε, στις εννέα περίπου δεκαετίες της εφαρμογής της, ιδίως μάλιστα στις δύο τελευταίες δεκαετίες, ως αξιολογική διάκριση έτσι ώστε το πολιτικό προσωπικό των κοινοτήτων και οι κάτοικοι, στην περίπτωση που συνέτρεχαν νόμιμες προϋποθέσεις, επεδίωκαν την «αναβάθμιση» της κοινότητας σε δήμο. Τέτοιες προϋποθέσεις προστέθηκαν στα αρχικά κριτήρια και αναφέρονται σε λουτροπόλεις με περισσότερους από 2.500 κατοίκους και σε κοινότητες ιδιαίτερης ιστορικής

σημασίας. Η εξέλιξη αυτή είχε ως αποτέλεσμα την ουσιαστική κατάργηση του αρχικού κριτηρίου της διάκρισης δήμων και κοινοτήτων και οδήγησε στην υφιστάμενη κατάσταση όπου από τους 457 δήμους οι 233, δηλαδή ποσοστό 48,5%, έχουν λιγότερους από 5.000 κατοίκους, όριο που τελικά έχει προκύψει ως ουσιαστική πληθυσμιακή προϋπόθεση για την αναγνώριση δήμου.

Από τα παραπάνω στοιχεία προκύπτει η σταδιακή κατάργηση των αρχικών κριτηρίων για τη διάκριση δήμων και κοινοτήτων. Στην εξέλιξη αυτή δεν συνετέλεσε μόνο η αναζητούμενη αίγλη του δήμου, αίγλη που έχει τις ρίζες της στη δυναμική του θεσμού πριν από τη μεταρρύθμιση του 1912. Συνετέλεσε αποφασιστικά και η δυνατότητα που παρέχει το οργανωτικό πλαίσιο του δήμου για τη διοικητική ανάπτυξη της περιοχής του. Με αυτό τον τρόπο, κοινότητες που είχαν τη δυνατότητα να επικαλεσθούν τις νόμιμες προϋποθέσεις επεδίωκαν μέσω της «αναβάθμισης» σε δήμους να αντιμετωπίσουν την εγγενή καχεξία σε υποδομές και οικονομική δυνατότητα, καχεξία που χαρακτηρίζει προδήλως τις κοινότητες.

Αλλωστε, από τις 5.318 κοινότητες οι: 4.513 (84,5%), έχουν λιγότερους από 1.000 κατοίκους, οι 3.183 (59,6%), έχουν λιγότερους από 500 κατοίκους και 2.009 (37,6%), έχουν λιγότερους από 300 κατοίκους, όσοι ήταν και το όριο για την αναγνώριση συνοικισμού ως κοινότητας με τον ιδρυτικό νόμο ΔΝΖ/1912.

Η πολυδιάσπαση της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης έχει ως συνέπεια την αδυναμία της να αντεπεξέλθει στις στοιχειώδεις διοικητικές λειτουργίες πολύ δε περισσότερο να εκπληρώσει την οριζόμενη από το Σύνταγμα αποστολή της, δηλαδή τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων. Αν ληφθεί υπόψη ότι η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων προϋποθέτει και τη συνεχή προσαρμογή των ΟΤΑ στην εξέλιξη του περιεχομένου των τοπικών υποθέσεων σε συνδυασμό με την αναγκαία προσαρμογή της ελληνικής τοπικής αυτοδιοίκησης στις κατευθύνσεις του τοπικού πολιτικού και διοικητικού συστήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γίνεται προδήλως αντιληπτό ότι η συντριπτική πλειοψηφία των ΟΤΑ είναι αδύναμοι να εκπληρώσουν στοιχειωδώς την αποστολή τους.

Η πολυδιάσπαση δε συντελεί μόνο στην κατάρτιση των ανθρώπινων πόρων, ιδιαίτερα μετά την ερήμωση της ελληνικής υπαίθρου από ενεργό ανθρώπινο δυναμικό, εξέλιξη που έλαβε δραματικές διαστάσεις στις τρεις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες, αλλά οδηγεί στον πολυτεμαχισμό και την μη αποδοτική διαχείριση των οικονομικών πόρων εφόσον σπαταλώνται πολλές δημόσιες επενδύσεις σε έργα μικρής κλίμακας. Το σημαντικότερο είναι ότι η πολυδιάσπαση δυσχεραίνει την εκτέλεση των αναγκαίων έργων σε διακοινοτική κλίμακα και παράλληλα συντελεί στην ανορθολογική κατανομή των βασικών υποδομών εφόσον αυτές δεν μπορούν ούτε πρέπει, από άποψη αποτελεσματικότητας και οικονομίας, να πολυσιασπώνται σε αντίστοιχες με τους ΟΤΑ μονάδες.

Οι «γηρασμένες» κοινωνίες δεν είναι μόνο αδύναμες να στηρίζουν τις στοιχειώδεις αναπτυξιακές πρωτοβουλίες των ΟΤΑ και να συγκεντρώσουν τους ελάχιστους αναγκαίους πόρους, είναι αδύναμες να ενεργοποιήσουν σε πολιτικό και διοικητικό επίπεδο τις ενδογενείς πολιτικές τους δυνάμεις. Με άλλα λόγια η πολυδιάσπαση δεν παρέχει την ευχέρεια στις τοπικές κοινωνίες να αναδείξουν ικανές και δραστήριες τοπικές πολιτικές ηγεσίες, ικανές κυρίως να ανταποκριθούν, έστω και με τα πενιχρά μέσα, στην υποστήριξη τοπικών πολιτικών στο πλαίσιο των σύγχρονων προδιαγραφών της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η πολυδιάσπαση της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης δεν είναι απλώς ένα γνώρισμα ή ένα απλό πρόβλημα του διοικητικού μας συστήματος. Αναδεικνύεται στο κατεξοχήν δομικό πρόβλημα της τοπικής αυτοδιοίκησης. Είναι δομικό υπό την έννοια ότι η ύπαρξή του δημιουργεί αδυναμίες αναπτυξιακής ανέλιξης στο σύνολο των δομών και υποδομών της τοπικής αυτοδιοίκησης. Η επίλυση του ζητήματος της πολυδιάσπασης δεν είναι δυνατόν να συντελεσθεί ή δε θα αποδώσει τα αναμενόμενα εάν δεν εναρμονισθεί με παράλληλες μεταρρυθμίσεις στο οργανωτικό και λειτουργικό πλαίσιο της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης. Οι αρμοδιότητες και το σύστημα διοίκησης αποτελούν κρίσιμα σημεία αναφοράς. Από την άλλη πλευρά καμία μεταρρύθμιση που αναφέρεται στην αναβάθμιση της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης διαμέσου της ενίσχυσης των αρμοδιοτήτων ή του εξορθολογισμού και του εκσυγχρονισμού του συστήματος διοίκησης δεν είναι δυνατόν να επιφέρει αποτελέσματα εάν δεν αντιμετωπισθεί δραστικά το ζήτημα της πολυδιάσπασης.

3.2 Τα αποτελέσματα των θεσμικών προσπαθειών της δεκαετίας του '80

Η προσπάθεια για την αντιμετώπιση του προβλήματος της πολύ-διάσπασης άρχισε από το 1980 με τη σημαντική αύξηση του πληθυσμιακού ορίου για την αναγνώριση ενός αυτοτελούς συνοικισμού σε κοινότητα. Η αφετηρία αυτής της πολιτικής ήταν απολύτως αμυντική. Επιχειρούσε να σταματήσει την περαιτέρω διάσπαση, η οποία άλλωστε δεν ήταν ποτέ θεαματική σε σχέση με το συνολικό αριθμό των ΟΤΑ.¹

Αυτή η πολιτική άλλαξε το 1984, στο πλαίσιο της αναβάθμισης του ρόλου της αυτοδιοίκησης, της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας και της ενίσχυσης του αναπτυξιακού ρόλου του θεσμού. Πρώτο σημαντικό βήμα ήταν η διαμόρφωση ευνοϊκού διαδικαστικού πλαισίου έτσι ώστε οι πρωτοβουλίες για τη συνένωση των ΟΤΑ να προέρχονται διαζευκτικά είτε από τους αιρετούς είτε από τους ίδιους τους εκλογείς κατοίκους. Το νεωτεριστικό στοιχείο αυτής της πολιτικής ήταν η παροχή οικονομικών κινήτρων ως δέλεαρ περισσότερο, παρά ως ένεση αναπτυξιακής προοπτικής, προς τους νέους ΟΤΑ που προέκυπταν από συνένωση. Παράλληλα δε ως προς τους νέους ΟΤΑ, το πληθυσμιακό όριο για την αναγνώριση σε δήμους ορίστηκε στους 2.500 κατοίκους.

Από την εφαρμογή των σχετικών διατάξεων του Νόμου 1416/84 προέκυψαν έως το 1987 17 νέοι δήμοι. «Από σχετική ερευνητική μελέτη προέκυψε ότι οι 17 δήμοι του Ν. 1416/84, που εξετάστηκαν μπορούσαν να καταταγούν σε δύο κατηγορίες με κριτήριο την αναπτυξιακή ισορροπία μεταξύ των συνενομένων κοινοτήτων. Στην κατηγορία των «ισόρροπων συνενώσεων» κατατάσσονται εκείνες που έγιναν μεταξύ κοινοτήτων που είχαν παρόμοιο βαθμό ανάπτυξης. Στην περίπτωση αυτή γίνεται λόγος για «ουσιαστική συνένωση ισοδύναμων ΟΤΑ». Στην κατηγορία των «μη ισόρροπων συνενώσεων» κατατάσσονται εκείνες που

¹ Από το 1912 έως το 1980 δεν υπήρξε θεαματική αύξηση του αριθμού των κοινοτήτων. Για παράδειγμα το 1939 οι κοινότητες ήταν συνολικά 5582, το 1953 ανέρχονταν σε 5.639 και το 1986 σε 5.697. Η μεγαλύτερη μεταβολή επήλθε την τελευταία δεκαετία (1986-1996) όπου μειώθηκε κατά 379 ο αριθμός των κοινοτήτων. Την ίδια περίοδο αυξήθηκε θεαματικά ο αριθμός των δήμων. Από τους 154 δήμους μόνο οι 91 προήλθαν από συνενώσεις. Οι υπόλοιποι 63 προήλθαν από αναγνώριση κοινότητας σε δήμο λόγω πληθυσμού ή για ιστορικούς λόγους.

παρουσιάζουν έντονες αναπτυξιακές διαφορές. Συνήθως σε αυτή την κατηγορία παρουσιάζεται ένας δυναμικός ΟΤΑ και οι υπόλοιποι συνδέονται ήδη «δορυφορικά» μαζί του. Εδώ η συνένωση είναι τυπική και προκύπτει στο διοικητικό επίπεδο ενώ έχει ήδη προηγηθεί η συνένωση στο ουσιαστικό οικονομικό και κοινωνικό, υπό την έννοια της εξάρτησης των υπολοίπων από τον δυναμικό πρώην ΟΤΑ. Ως παράμετροι για την κατάταξη εξετάστηκαν η κεντρικότητα, δηλαδή η συνισταμένη της απόστασης των συνενωθέντων ΟΤΑ από τα δυναμικά κέντρα του νομού, η θέση του ΟΤΑ σε σχέση με το ιεραρχημένο δίκτυο και η εν γένει γεωγραφική του θέση, οι διοικητικές λειτουργίες, δηλαδή το σύνολο των δημοσίων υπηρεσιών που εδρεύουν στους συνενωθέντες ΟΤΑ και εξυπηρετούν τους υπόλοιπους (σχολεία, ΔΟΥ, ΟΤΕ, ΕΛΤΑ, Τράπεζες, Ειρηνοδικείο, Υποθηκοφυλακείο, κ.ο.κ.). Η πληθυσμιακή εξέλιξη όπου εξετάστηκε το μέγεθος και ο δυναμισμός της πληθυσμιακής εξέλιξης από το 1951 έως το 1981, ο αριθμός των οικισμών, το ανάγλυφο του εδάφους, οι χρήσεις γης και συνακόλουθα οι προϋποθέσεις παραγωγής και η ανάπτυξη της τεχνικής υποδομής.

Με βάση την εν λόγω έρευνα από τις 17 πρώτες συνενώσεις που προέκυψαν με τον Ν. 1416/84 οι 7 ανήκουν στην κατηγορία των ισόρροπων συνενώσεων. Οι υπόλοιπες 10 ανήκουν στην κατηγορία των μη ισόρροπων συνενώσεων.

Τα πορίσματα της προαναφερόμενης μελέτης συντάχθηκαν το 1988 και συνεπώς δεν ανταποκρίνονται, εξ' αντικειμένου, στη συνολική θεώρηση της εφαρμογής του Ν. 1416/84 σχετικά με τις συνενώσεις. Εν τούτοις, εστιάζονται σε μια κρίσιμη φάση όπου μία νέα πολιτική αρχίζει να αναπτύσσεται. Βασικό χαρακτηριστικό της η πρωτοβουλιακή συνένωση που δεν εντάσσεται σε προκαθορισμένο χωρικό πεδίο αναφοράς. Αυτή η πολιτική στο δείγμα των 17 πρώτων εφαρμογών έδειξε ότι είναι προσφορότερο το έδαφος για την μη ισόρροπη συνένωση, δηλαδή ουσιαστικά για την διοικητική ενοποίηση ενός ήδη διαμορφωμένου χώρου στο επίκεντρο του οποίου βρίσκεται ένας δυναμικός ΟΤΑ. Σε αυτό το χώρο οι υπόλοιποι ΟΤΑ κινούνται ως δορυφόροι γύρω από το κέντρο. Αντίθετα, ο αριθμός των συνενώσεων μεταξύ ισοδύναμων ΟΤΑ είναι μικρότερος, αλλά ενδεχομένως να έχουν εμπεδωθεί από τους συντελεστές τους τα «αδεώδη» της συγκεκριμένης πολιτικής. Για την επαλήθευση της υπόθεσης είναι χρήσιμη η διερεύνηση των πολιτικών συνθηκών που οδήγησαν στην ανάληψη των σχετικών πρωτοβουλιών και γενικότερα η εξέλιξη των ζυμώσεων που έγιναν σε τοπικό επίπεδο». (ΥΠΕΣΔΔΑ, 1997: 30-31)

Στη δεύτερη περίπτωση των μη ισόρροπων συνενώσεων εκτός από την ωρίμανση της αποδοχής ενός ΟΤΑ ως κέντρου, σίγουρα έπαιξαν σημαντικό ρόλο τα οικονομικά κίνητρα τα οποία αφορούσαν:

1. αν ο νέος ΟΤΑ είχε ως 1000 κατοίκους, η επιχορήγηση πολλαπλασιάζεται επί του αριθμού των ΟΤΑ που συνενώνονται.
2. αν ο νέος ΟΤΑ είχε έως 10000 κατοίκους, τότε η επιχορήγηση διπλασιάζεται.
3. αν ο νέος ΟΤΑ είχε περισσότερους από 10000 κατοίκους λαμβάνει επιπλέον επιχορήγηση μόνο για το ποσοστό του πληθυσμού που υπερβαίνει του 10000 κατοίκους.
4. στους νέους ΟΤΑ παρέχονται με ευνοϊκές ρυθμίσεις άτοκα δάνεια, ενώ οι οφειλές από δάνεια των ΟΤΑ που ενώνονται διαγράφονται με την προϋπόθεση να έχει καθένας πληθυσμό έως 10000 κατοίκους.

5. στην έννοια του έμμεσου οικονομικού κινήτρου εμπίπτει και η ρύθμιση σύμφωνα με την οποία οι νέοι ΟΤΑ υποχρεούνται να διαθέσουν το μισό της ετήσιας τακτικής επιχορήγησης για την εκτέλεση έργων ή προγραμμάτων στους χώρους των πρώην ΟΤΑ, ανάλογα με τον πληθυσμό τους.

Ως διοικητικά κίνητρα θεσπίστηκαν: η εκπροσώπηση των πρώην ΟΤΑ από πάρεδρο και η αναγνώριση ως πλήρους της θητείας των εν ενεργεία προέδρων κοινοτήτων ή δημάρχων των ΟΤΑ που συνενώθηκαν.

Δύο χρόνια μετά την εφαρμογή του Ν. 1416/84 και ενώ είχαν συντελεστεί οι 17 προαναφερόμενες συνενώσεις ο νομοθέτης επιχειρεί, με το Ν. 1622/86 μια ακόμα δραστικότερη παρέμβαση για την επίλυση του προβλήματος της πολυδιάσπασης των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ. Εισάγεται η διαδικασία της «σχεδιασμένης συνένωσης». Οι νομοί διαιρούνται σε γεωγραφικές ενότητες εντός των οποίων οι ΟΤΑ καλούνται να συνενωθούν. Οι σχετικές ενότητες καθορίζονται με Προεδρικά Διατάγματα αφού έχει προηγηθεί διάλογος με τους ΟΤΑ και έχει γνωμοδοτήσει σχετικά το οικείο Νομαρχιακό Συμβούλιο. Η εφαρμογή του νόμου ως προς τον καθορισμό των γεωγραφικών ενοτήτων απέδωσε 1.116 ενότητες.

Εντός της γεωγραφικής ενότητας οι ΟΤΑ μπορούσαν να συνενωθούν και ο νέος ΟΤΑ θα ήταν απαραίτητος δήμος. Έτσι, καταργείται η διάκριση μεταξύ δήμου και κοινότητας εφόσον τελικά δεν θεμελιώνεται σε καμιά πλέον πληθυσμιακή ή χωροταξική προϋπόθεση. Η διαδικασία της συνένωσης εξελίσσεται όπως ορίζει ήδη ο Ν. 1416/84 με τη διαφορά ότι με το Ν. 1622/86 εισάγεται και το στοιχείο της μερικής και ιδιότυπης αναγκαστικότητας. Πράγματι, εάν τα 3/5 των ΟΤΑ της γεωγραφικής ενότητας αποφάσιζαν να συνενωθούν και ταυτόχρονα εκπροσωπούσαν περισσότερα από το 50% του πληθυσμού, η συνένωση ήταν υποχρεωτική και για τα υπόλοιπα 2/5 των ΟΤΑ. Με την ευκαιρία αυτής ακριβώς της αναγκαστικότητας, το Σ.τ.Ε. έκρινε ότι η αναγκαστική συνένωση είναι σύμφωνη προς το Σύνταγμα.

Ο νομοθέτης ενίσχυσε το πλαίσιο των οικονομικών κινήτρων ορίζοντας ως χρονική διάρκεια παροχής την τριετία. Επιπλέον δε προέβλεψε την παροχή ειδικών επιχορηγήσεων από το τότε Νομαρχιακό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων καθώς επίσης και την κατανομή έως και του 1/2 των συνολικών εσόδων από το Φ.Α.Π. και ίσο ποσό από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων έπρεπε να δοθεί αποκλειστικά για:

1. την κάλυψη των αναγκών οργάνωσης και μηχανοργάνωσης
2. την προμήθεια τεχνικού εξοπλισμού
3. την κάλυψη της ίδιας συμμετοχής των ΟΤΑ σε επιχειρήσεις που συνιστούν ή συμμετέχουν
4. την κάλυψη των υποχρεώσεων που αναλαμβάνουν από προγραμματικές συμβάσεις
5. την εκπόνηση μελετών και εκτέλεση έργων και προγραμμάτων ανάπτυξης
6. την κάλυψη δαπανών από τη συμμετοχή σε στεγαστικά προγράμματα
7. την κάλυψη δαπανών για πρόσληψη επιστημονικού και τεχνικού προσωπικού.

Για τη συνδρομή των παραπάνω κινήτρων ορίστηκε ως όριο η δημιουργία του νέου ΟΤΑ έως 31.12.1989. Στόχος του νομοθέτη ήταν ασφαλώς η άσκηση πίεσης για να προχωρήσουν σε συνένωση. Το όριο αυτό καταργήθηκε στη συνέχεια.

Ως προς τα αποκαλούμενα διοικητικά κίνητρα προβλέφθηκε στη θέση κάθε καταργούμενου ΟΤΑ με περισσότερους από 200 κατοίκους η ίδρυση τοπικού συμβουλίου. Το τοπικό συμβούλιο είναι όργανο αποκέντρωσης του δήμου, παρότι ατυχώς ο νομοθέτης το ορίζει ως δημοτικό νομικό πρόσωπο. Αρμοδιότητές του είναι σχεδόν εκείνες που «εν τοις πράγμασι» ασκεί ένα κοινοτικό συμβούλιο.

Από την εφαρμογή του Ν. 1622/1986 προέκυψαν έως το 1997 59 νέοι ΟΤΑ. Από αυτούς οι 24 προέκυψαν από το 1989 έως το 1990 και οι υπόλοιποι 35 από το 1994 το 1997. Στο διάστημα 1991-1993 δεν έγινε καμιά συνένωση.

Οι 59 συνενώσεις του Ν. 1622/1986 προήλθαν από 246 κοινότητες και από άποψη πληθυσμού κατανέμονται ως εξής:

Αριθμός συνενώσεων του Ν. 1622/1986 με βάση τον πληθυσμό	
<i>Πληθυσμός των νέων δήμων</i>	<i>Αριθμός νέων δήμων</i>
0-1.000	12
1.001-2.000	20
2.001-3.000	13
3.001-4.000	5
4.001-5.000	3
5.001-7.000	5
7.000-10.000	1
ΣΥΝΟΛΟ	59

Αριθμός συνενώσεων του Ν. 1622/1986 με βάση τον αριθμό των συνενωθέντων ΟΤΑ

<i>Αριθμός συνενωθέντων ΟΤΑ ανά νέο δήμο</i>	<i>Αριθμός νέων δήμων</i>
2	7
3	20
4	10
5	7
6	13
7	1
12	1
ΣΥΝΟΛΟ (246)	59

Ο νομοθέτης του Ν. 1622/1986 εισάγοντας τη «σχεδιασμένη συνένωση» δεν κατήργησε τη νομοθεσία που θεσπίστηκε με το Ν. 1416/1984, η οποία βασίστηκε στην «απολύτως πρωτοβουλιακή και ασχεδιαστή συνένωση». Ουσιαστικά, παρείχε τη δυνατότητα στους ΟΤΑ να αμφισβητήσουν με δύο τρόπους το σχεδιασμό της συνένωσης, ο οποίος είχε γίνει στο πλαίσιο των γεωγραφικών ενοτήτων, κατά Νομό, με τη συνδρομή κριτηρίων σχετικών με τις συγκοινωνιακές, γεωγραφικές και κοινωνικές συνθήκες, όπως άλλωστε επιτάσσει και το Σύνταγμα για κάθε διοικητική διαίρεση της χώρας (άρθρο 101, παρ. 2 Συντ.).

Μπορούσαν να την αμφισβητήσουν παθητικά με το να μη συνενωθούν εντός της γεωγραφικής ενότητας αλλά μπορούσαν να την αμφισβητήσουν και ενεργητικά, επιλέγοντας την ασχεδιαστή συνένωση με προϋποθέσεις που δεν είναι τεκμηριωμένα σύμφωνα με τις συγκοινωνιακές, γεωγραφικές ή κοινωνικές συνθήκες, δεδομένου ότι η συνδρομή αυτών των κριτηρίων δεν λαμβάνεται υπόψη κατά τη συγκρότηση των

νέων ΟΤΑ σύμφωνα με το Ν. 1416/1984.

Πράγματι από το 1994 που άρχισε πάλι η διαδικασία των συνενώσεων ή των ενώσεων, (όταν πρόκειται να εφαρμοσθεί ο Ν. 1416/1984), έως σήμερα προέκυψαν 31 νέοι δήμοι από την εφαρμογή του Ν. 1416/1984. Ο αντίστοιχος αριθμός για τους δήμους του Ν. 1622/1986 είναι 36 δήμοι. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι από τους 31 Δήμους του Ν. 1416/1984 οι 27 αποτελούν συνένωση δύο μόνο ΟΤΑ. Από τους 27 οι 13 αποτελούν συνένωση υφιστάμενου δήμου με κοινότητα. Συνολικά από τη συνένωση 123 ΟΤΑ προέκυψε η ακόλουθη κατάσταση:

**Αριθμός των νέων δήμων ανά αριθμό συνενωθέντων ΟΤΑ
με βάση το Ν. 1416/1984**

<i>Αριθμός συνενωθέντων ΟΤΑ ανά νέο δήμο</i>	<i>Αριθμός νέων δήμων</i>
2	37
3	6
4	3
5	1
6	1
8	1
ΣΥΝΟΛΟ (123)	49

Από την παράθεση των παραπάνω στοιχείων προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- 1) Η «ασχεδιάστη συνένωση» του Ν. 1416/1984 ανέδειξε πράγματι την περιορισμένη αλλά δυναμική λειτουργία των οικονομικών κινήτρων. Από τις ενώσεις δύο κοινοτήτων η συντριπτική πλειοψηφία ανήκει στις μη ισόρροπες συνενώσεις. Πρόκειται για την προσάρτηση μικρών κοινοτήτων σε μία μεγαλύτερη ή ακόμη και σε δήμο. Ο νέος ΟΤΑ δεν απέχει πολύ σε πληθυσμό και σε δυνατότητες ανάπτυξης από τον μεγάλο ΟΤΑ που συνενώθηκε. Εντούτοις η ένωση αυτή επιφέρει διπλασιασμό των τακτικών επιχορηγήσεων εξαιτίας των οικονομικών κινήτρων. Αντίθετα, δεν συντελείται μεγάλος αριθμός ασχεδιαστων συνενώσεων με περισσότερους ΟΤΑ διότι στην περίπτωση αυτή διακυβεύονται τα «κεκτημένα» περισσότερων μερών και η ισχύς τους υποβαθμίζει την όποια αναπτυξιακή λειτουργία των κινήτρων.
- 2) Η μετάβαση από την ασχεδιάστη στη «σχεδιασμένη συνένωση» αποτελεί πράγματι μια ευπρόσδεκτη εξέλιξη. Η προσπάθεια της εφαρμογής του Ν. 1622/1986 είχε ήδη δρομολογηθεί με την έκδοση των προεδρικών διαταγμάτων που καθόρισαν τις γεωγραφικές ενότητες ενώ είχε προηγηθεί επίπονος και επίμονος διάλογος στις τοπικές κοινωνίες και στα νομαρχιακά συμβούλια. Για την εφαρμογή των κριτηρίων που έθετε ο νομοθέτης και για το τελικό αποτέλεσμα έχουν διατυπωθεί πολλές αντιρρήσεις. Σε κάθε περίπτωση δεν είναι εύκολο επίτευγμα ο καθορισμός της άριστης γεωγραφικής διαίρεσης. Από τη στιγμή που ορίστηκαν οι γεωγραφικές ενότητες έπρεπε να ακολουθήσει η προσπάθεια για τη δημιουργία των συνενώσεων. Ικανή και αναγκαία προϋπόθεση για την ενίσχυση της νέας πολιτικής ήταν η κατάργηση κάθε διαδικασίας που θα υπονόμειε την εφαρμογή του Ν. 1622/1986. Πρώτον, καμιά αναγνώριση νέας κοινότητας, δεύτερον καμιά μεταξέλιξη κοινότητας σε δήμο, εκτός αν υπερέβαινε το

νόμιμο πληθυσμό και τρίτο και σημαντικότερο άμεση κατάργηση κάθε άλλης διαδικασίας συνένωσης. Ο νομοθέτης δεν απαγόρευσε τις διαδικασίες συνένωσης εκτός του Ν. 1622/1986 και το Υπουργείο Εσωτερικών δεν αποθάρρυνε τις συνενώσεις με τον Ν. 1416/1984.

Η εφαρμογή των συνενώσεων του Ν. 1416/1984 υπονόμωσε την εφαρμογή των σχεδιασμένων συνενώσεων του Ν. 1622/1986. Η διαδικασία της συνένωσης κατέληξε να είναι για τις μισούς σχεδόν από τους νέους ΟΤΑ των τελευταίων δύο ετών (τους 31), τρόπος απόσπασης περισσότερων επιχορηγήσεων, διαδικασία καθορισμού τοπικών προσωποκεντρικών πολιτικών συσχετισμών. Έτσι μία κατεξοχήν πολιτική μεταρρύθμισης γίνεται αντικείμενο πελατειακών σχέσεων και συγκρούσεων, υποδαυλίζοντας αναχρονιστικά τοπικιστικά αντανακλαστικά. Η εξέλιξη αυτή ίσως δεν θα είχε επέλθει, στο μέτρο που επήλθε, εάν η διαδικασία των συνενώσεων εντός των γεωγραφικών ενοτήτων είχε παραμείνει ως μοναδική διαδικασία συνένωσης.

- 3) Τα οικονομικά κίνητρα, ακόμη και εκείνα του Ν. 1622/1986, που θεσπίστηκαν ταυτόχρονα με κατευθύνσεις αξιοποίησης, δεν είχαν τελικά αναπτυξιακή δυναμική. Οι λόγοι που τους αποστέρησαν αυτή τη δυναμική αναφέρονται κυρίως στην αγνόηση των πραγματικών δεδομένων του τοπικού πολιτικού συστήματος και των πρακτικών που αναπτύσσονται στη διοίκηση κυρίως των κοινοτικών υποθέσεων. Η παροχή οποιουδήποτε κινήτρου δεν είναι από μόνη της ικανή να μεταβάλλει την ανασφάλεια των μικρότερων ΟΤΑ σχετικά με την άνιση κατανομή των πόρων στο εσωτερικό του νέου δήμου. Ανασφάλεια που γεννήθηκε από το φαινόμενο της άνισης κατανομής των πόρων μεταξύ των οικισμών στις περισσότερες κοινότητες της χώρας.

Ακόμα και αν τα οικονομικά κίνητρα είχαν αναπτυξιακό περιεχόμενο αυτό ακυρώνεται από τη δυνατότητα των υφιστάμενων ΟΤΑ να έχουν πρόσβαση σε έκτακτες επιχορηγήσεις ή σε άτοκο δανεισμό. Ειδικότερα στις μικρές κοινότητες αυτό το φαινόμενο τους παρέχει την ψευδαίσθηση της ευκαιριακής οικονομικής επάρκειας, ιδιαίτερα όταν το πολιτικό προσωπικό τους περιορίζεται στη διαχείριση των κλασικών κοινοτικών υποθέσεων και δεν αντιλαμβάνεται τη θέση της κοινότητάς του στο αναπτυξιακό γίγνεσθαι της ευρύτερης περιοχής. Συνεπώς έπρεπε παράλληλα να είχε αντιμετωπισθεί το πρόβλημα των αδιαφανών διαδικασιών και της εύκολης πρόσβασης των κοινοτήτων στις έκτακτες επιχορηγήσεις από Υπουργεία και Οργανισμούς.

- 4) Η Πολιτεία εμφανίστηκε άτολμη και αντιφατική στην αντιμετώπιση του προβλήματος της πολυδιάσπασης. Όταν το 1984 καταστρώθηκε ο Ν. 1416/1984 ουσιαστικά μπήκαν οι βάσεις για την ανάδειξη με σύγχρονες δομές και λειτουργίες της διακοινοτικής και διαδημοτικής συνεργασίας. Ενώ η Πολιτεία εμφανίζεται να επιθυμεί την αναπτυξιακή συνεργασία μεταξύ των ΟΤΑ ταυτόχρονα επιδιώκει τη συνένωση. Η εμπειρία των ευρωπαϊκών χωρών έχει δείξει ότι οι δρόμοι της επίλυσης προβλημάτων πολυδιάσπασης είναι κυρίως δύο: συνένωση ή συνεργασία. Η προώθηση ταυτόχρονα και των δύο προϋποθέτει το συντονισμό και την αλληλουχία. Ο Ν. 1416/1984 στο σημείο αυτό δεν επέτυχε ούτε το συντονισμό ούτε την αλληλουχία.

Αξίζει να σημειωθεί ότι για την υποστήριξη του Αναπτυξιακού Συνδέσμου, ως θεσμού διακοινοτικής συνεργασίας υπήρξαν, στα τέλη της

δεκαετίας του '80, έστω και ασυντόνιστα, ορισμένα προγράμματα και μέτρα πολιτικής ανάλογα με αυτά που σήμερα αποτελούν τις αναγκαίες προϋποθέσεις και συστατικά του προτεινόμενου προγράμματος:

- Χρηματοδότηση των Αναπτυξιακών Συνδέσμων από το Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΕΑΠΤΑ) για την εκπόνηση αναπτυξιακών προγραμμάτων, την κατασκευή διακοινοτικών έργων τεχνικής υποδομής, την προμήθεια εξοπλισμού, κλπ.
- Χρηματοδότηση Αναπτυξιακών Συνδέσμων από τους Κ.Α.Π. για την κάλυψη λειτουργικών δαπανών τους
- Τεχνική και επιστημονική υποστήριξη των Αναπτυξιακών Συνδέσμων από την ΕΕΤΑΑ, με την κατάρτιση νέων επιστημόνων ως συμβούλων των Αναπτυξιακών Συνδέσμων.

Παρ' ότι σε ορισμένες περιοχές οι Αναπτυξιακοί Σύνδεσμοι ανέπτυξαν σημαντική δραστηριότητα, επιβεβαιώνοντας την ορθότητα της θεσμοθέτησής τους, τα προγράμματα και μέτρα πολιτικής που αφορούσαν την υποστήριξή τους άρχισαν από τις αρχές της δεκαετίας του '90 να ατονούν.

Άλλωστε, δύο μόλις χρόνια μετά το Ν. 1416/84 η πολιτεία αμφισβητεί πολιτικά τη δυνατότητα του θεσμού των Αναπτυξιακών Συνδέσμων να λειτουργήσει ως πρόδρομος των συνενώσεων και το 1986 με το Ν. 1622/86, φαίνεται ότι προκρίνει τη σχεδιασμένη αλλά εθελοντική συνένωση. Από το 1990 έως το 1993 η σχεδιασμένη συνένωση διακόπτεται εξαιτίας της πολιτικής της τότε κυβέρνησης και επαναρχίζει το 1994 με την ταυτόχρονη πάντως εφαρμογή δύο συστημάτων που, όπως αναδείχθηκε, είχαν διαφορετική, αντιθετική φιλοσοφία. Ταυτόχρονα σε νομοθετικό επίπεδο και εν συνεχεία στο επίπεδο της θεσμικής πολιτικής φαίνεται να εγκαταλείπεται η προώθηση της συνένωσης και επαναφέρεται με αποφασιστικότερο, ενδεχομένως, τρόπο η διακοινοτική και διαδημοτική συνεργασία με τη σύσταση των Συμβουλίων Περιοχής.

- 5) Ο νομοθέτης και η διοίκηση φαίνεται ότι περιόρισαν τη δράση τους στη θέσπιση των ρυθμίσεων και στη διεκπεραίωση της έκδοσης διαταγμάτων ενώ η τοπική αυτοδιοίκηση ανέλαβε τον πρωταγωνιστικό ρόλο για την εφαρμογή τους. Αγνοήθηκε ή δεν έγινε αντικείμενο ενδελεχούς ανάλυσης το γεγονός ότι η ανασυγκρότηση των χωρικών ενοτήτων των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ αποτελεί κατεξοχήν κρατική υπόθεση, δηλαδή δεν είναι τοπική υπόθεση. Οι ΟΤΑ δεν έχουν, εκ του Συντάγματος, εξουσία να αποφασίζουν για τη χωρική ανασύνταξή τους. Η συμμετοχή τους σ' αυτή τη διαδικασία περιορίζεται στην έκφραση γνώμης. Η εμπειρία των 108 συνενώσεων απέδειξε ότι η κινητοποίηση της τοπικής αυτοδιοίκησης εξελίσσεται στο μέτρο που το τοπικό πολιτικό προσωπικό καταλήγει σε ενδοτοπικές συμφωνίες ανασύνταξης των συσχετισμών του, με απλά λόγια: μοιράζονται ρόλοι στο νέο τοπικό αντιπροσωπευτικό σύστημα.
- 6) Συμπύκνωση των παραπάνω αιτιών και ταυτόχρονα επιβεβαίωσή τους είναι η έλλειψη διαρκούς υποστηρικτικού μηχανισμού στο επίπεδο του Υπουργείου Εσωτερικών. Ο μηχανισμός αυτός θα λειτουργούσε συνδυασμένα σε πολιτικό και διοικητικό επίπεδο.

- 7) Ανάλογης σημασίας με την προηγούμενη είναι και η έλλειψη επικοινωνιακής πολιτικής. Μερικοί τοπικοί παράγοντες που αντιδρούν στις συνενώσεις ασκούν και αυτοί στο πλαίσιο της τοπικής κοινωνίας αποτελεσματική πολιτική επικοινωνίας, ενημέρωσης και προβολής ενισχύοντας τα αντανakλαστικά ανασφάλειας των κατοίκων και του πολιτικού προσωπικού, θέτοντας ψευδοδιλήμματα ή επιχειρώντας την εύκολη ιδεολογικοποίηση των ανασφαλειών (ΥΠΕΣΔΔΑ, 1997: 29-37).

3.3 Οι οικονομικές αδυναμίες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Στην Ελλάδα τα αρνητικά φαινόμενα του μεταπολεμικού πρότυπου ανάπτυξης που εφαρμόστηκε εκδηλώθηκαν με ιδιαίτερη ένταση. Η άναρχη και ανισομερή ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, οι σημαντικές περιφερειακές ανισότητες, η συγκεντρωτική δομή και η αναποτελεσματικότητα της δημόσιας διοίκησης είναι μερικά από τα αποτελέσματα του μεταπολεμικού προτύπου ανάπτυξης που υιοθετήθηκε. Όμως, σε αντίθεση με άλλες χώρες, το γεγονός ότι ο ρυθμός της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης εξαρτάται από την ικανότητα του συστήματος να αποκεντρώνει ουσιαστικές αρμοδιότητες και ότι για την επιτάχυνση αυτών των ρυθμών πρέπει να γίνουν σημαντικές αλλαγές στη διάρθρωση της δημόσιας διοίκησης και στη σχέση μεταξύ Κεντρικής Διοίκησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης άργησε πολύ να γίνει αντιληπτό. Είναι αξιοσημείωτο ότι κατά τη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου και μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '80 ο βαθμός αποκέντρωσης, μετρούμενος με τα έσοδα (δαπάνες) της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ως ποσοστό των συνολικών εσόδων (δαπανών) του δημόσιου τομέα όχι μόνο δεν σημείωσε, έστω και πρόσκαιρη, αύξηση αλλά ήταν διαρκώς μειούμενος. Έτσι, ενώ το 1948 τα ίδια έσοδα της Αυτοδιοίκησης ως ποσοστό των συνολικών εσόδων του δημόσιου τομέα ήταν 6,16%, το 1980 το ποσοστό αυτό έφθασε το 3,17% (Πίνακας 1). Δηλαδή, την περίοδο 1948-1980 ο βαθμός αποκέντρωσης μετρούμενος με τα ίδια έσοδα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ως ποσοστό των συνολικών εσόδων του δημόσιου τομέα μειώθηκε σχεδόν στο μισό.

Στις δεκαετίες του '80 και του '90 υπήρξε, με διακυμάνσεις, μια αύξηση του βαθμού αποκέντρωσης, η οποία όμως μέχρι σήμερα δεν έχει φθάσει τα προπολεμικά ή τα αμέσως μετά τον πόλεμο επίπεδα. Έτσι, η Ελλάδα περιλαμβάνεται στις χώρες της Ευρώπης με το μικρότερο βαθμό αποκέντρωσης. Παράλληλα, η Ελλάδα είναι η μόνη ίσως χώρα της Ευρώπης στην οποία η διάρθρωση της Αυτοδιοίκησης παρέμεινε μέχρι προσφάτως εντελώς αναλλοίωτη. Μάλιστα η διάρθρωσή της αυτή έχει παραμείνει αναλλοίωτη σχεδόν από τις αρχές του αιώνα. Και βέβαια τα δύο αυτά φαινόμενα, δηλαδή η διατήρηση της διάρθρωσης της Αυτοδιοίκησης αμετάβλητης για ένα σχεδόν αιώνα και η μείωση του βαθμού αποκέντρωσης, σε μία περίοδο ραγδαίων εξελίξεων και έντονων φαινομένων στον οικονομικό, κοινωνικό και τεχνολογικό τομέα δεν είναι ασύνδετα μεταξύ τους. Γιατί, ανεξάρτητα από τους άλλους παράγοντες που πιθανόν υπήρχαν, το διαρθρωτικό πρόβλημα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αποτέλεσε σημαντικό ανασταλτικό παράγοντα άσκησης από αυτήν ουσιαστικών αρμοδιοτήτων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Βαθμός Αποκέντρωση στην Ελλάδα

Έτος	Έσοδα ΤΑ ως % εσόδων	Ίδια Έσοδα ΤΑ ως % εσόδων Δημοσίου	Δαπάνες ΤΑ ως % Δαπανών Δημοσίου
1948	6,16	6,16	3,25
1955	5,98	5,94	5,21
1960	6,14	5,91	5,17
1965	5,98	4,61	4,44
1970	5,27	4,37	4,49
1975	3,84	3,31	3,22
1980	4,37	3,17	3,94
1985	5,32	3,67	3,64
1990*	5,50	3,67	3,17
1993**	6,55	4,29	4,73

Πηγή: Ν. Τάτσος 1997, Πίνακας 2, σελ. 117 * Προσωρινά στοιχεία * * Εκτιμήσεις

Το διαρθρωτικό πρόβλημα που έχει η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα αναδεικνύεται καλύτερα με τη βοήθεια των παρακάτω πινάκων. Ο Πίνακας 2 δείχνει το μέσο πληθυσμό και τη μέση έκταση που έχουν οι ΟΤΑ σε χώρες της Ευρώπης. Παρατηρείται ότι μετά τη Γαλλία οι ΟΤΑ στην Ελλάδα έχουν το μικρότερο μέσο πληθυσμό και έκταση. Αν ωστόσο ληφθεί υπόψη ότι στην Ελλάδα το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού κατοικεί στα δυο μεγάλα αστικά κέντρα η κατάσταση είναι ακόμη χειρότερη από αυτή που δείχνει ο πίνακας.

Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει η εξέταση του ποσοστού των ΟΤΑ στο σύνολο των ΟΤΑ μιας χώρας που το μέγεθός τους θεωρείται ως εξαιρετικά μικρό. Τα στοιχεία αυτά παρέχονται στον Πίνακα 3. Από τον πίνακα αυτό προκύπτει ότι στην Ελλάδα το 80% των ΟΤΑ έχει πληθυσμό μέχρι 1.000 κατοίκους ενώ στις άλλες χώρες (με εξαίρεση τη Γαλλία) το ποσοστό των μικρών ΟΤΑ είναι πολύ χαμηλότερο και σε ορισμένες δεν υπερβαίνει το 1% (Βέλγιο, Δανία, Ολλανδία).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
Μέσος πληθυσμός και μέση έκταση ανά ΟΤΑ σε χώρες της Ε.Ε.

Κράτος-Μέλος Ένωσης	Αριθμός ΟΤΑ	Μέσος Πληθυσμός	Μέση Έκταση (km ²)
Αυστρία	2.300	3.304	36
Βέλγιο	589	16.808	52
Γαλλία	36.627	1.526	15
Γερμανία	16.115	4.871	22
Δανία	275	18.545	157
Ελλάδα	5.775	1.766	23
Ην. Βασίλειο	481	122.453	507
Ιρλανδία	84	41.667	837
Ισπανία	8.082	4.826	62
Ιταλία	8.100	7.099	37
Λουξεμβούργο	118	3.390	22
Ολλανδία	702	20.940	60
Πορτογαλία	306	32.327	302
Σουηδία	284	30.282	2.451
Φινλανδία	460	10.989	733
Ευρωπαϊκή Ένωση	80.298	4.580	40

Πηγή: Ν. Τάτσος 1997, Πίνακας 3, σελ. 118

ΠΙΝΑΚΑΣ 3
Ποσοστό ΟΤΑ με μικρό αριθμό κατοίκων σε χώρες της Ευρώπης

Χώρα	Αριθμός κατοίκων	% στο σύνολο των ΟΤΑ
Ελλάδα	Μέχρι 1.000 κατοίκους	80%
Γερμανία	Μέχρι 1.000 κατοίκους	37%
Αυστρία	Μέχρι 1.000 κατοίκους	26%
Βέλγιο	Μέχρι 1.000 κατοίκους	0,1%
Δανία	Μέχρι 3.000 κατοίκους	1%
Ισπανία	Μέχρι 1.000 κατοίκους	60%
Γαλλία*	Μέχρι 1.000 κατοίκους	79%
Ιταλία	Μέχρι 1.000 κατοίκους	22%
Ολλανδία	Μέχρι 1.000 κατοίκους	0,8%
Πορτογαλία	Μέχρι 10.000 κατοίκους	26%

Πηγή: Ν. Τάσος 1997, Πίνακας 4, σελ. 118

Η κατάσταση είναι όμως πολύ χειρότερη αυτής που δείχνει ο πίνακας, αν ληφθεί υπόψη ότι τα στοιχεία του πίνακα αναφέρονται στον πληθυσμό της υπογραφής, ο οποίος είναι σαφώς μεγαλύτερος του πραγματικού πληθυσμού.

Από τα στοιχεία αυτά και όσα αναφέρθηκαν παραπάνω προκύπτει ότι το μέγεθος των περισσότερων ΟΤΑ στην Ελλάδα δεν τους επιτρέπει την ανάληψη σύγχρονων δραστηριοτήτων. Έτσι, σε αντίθεση με τις άλλες χώρες, στην Ελλάδα την κάλυψη των αναγκών που δημιουργήσαν τα νέα οικονομικά και κοινωνικά φαινόμενα δεν την ανέλαβε η Τοπική Αυτοδιοίκηση αλλά το κράτος, το οποίο σε πολλές περιπτώσεις ίδρυσε ειδικούς για το σκοπό αυτό φορείς. Αποτέλεσμα της πολιτικής αυτή ήταν η ίδρυση σωρείας νομικών προσώπων εποπτευόμενων από το κράτος, η διόγκωση του δημόσιου τομέα, η αύξηση των λειτουργικών δαπανών, της γραφειοκρατίας και της αναποτελεσματικότητας. Τα παραπάνω στοιχεία δημιουργούν αμφιβολίες και όσον αφορά τη δυνατότητα πάρα πολλών ΟΤΑ να ασκούν αποτελεσματικά ακόμη και τις λεγόμενες παραδοσιακές τους αρμοδιότητες (καθαριότητα, άρδευση, έκδοση πιστοποιητικών κλπ).

Η αδυναμία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις των νέων κοινωνικών και οικονομικών φαινομένων και οι συνέπειες της εφαρμοσθείσας από το κράτος πολιτικής αποτυπώνονται και στο σκέλος των εσόδων. Παρατηρείται ότι ένας σημαντικός αριθμός κοινοτήτων έχει εξαιρετικά χαμηλά έσοδα, που δεν επιτρέπουν παρά την κάλυψη μικρού μέρους των λειτουργικών τους εξόδων. Η αλλιώς, τα έσοδα των κοινοτήτων αυτών καθώς και μεγάλο μέρος, αν όχι το σύνολο, της τακτικής οικονομικής ενίσχυσης αναλώνονται για την κάλυψη αμοιβών προέδρων, γραμματέων και άλλων λειτουργικών δαπανών. Αυτό που είναι ακόμη χειρότερο είναι ότι το φαινόμενο αυτό δεν παρατηρείται στον ίδιο βαθμό σε όλη τη χώρα.

Τέλος, το μέγεθος των ΟΤΑ είναι καθοριστικής σημασίας για τη διάρθρωση των εσόδων της Αυτοδιοίκησης, η οποία με τη σειρά της έχει ιδιαίτερη σημασία για το ρόλο, τη λειτουργία και την ανεξαρτησία των ΟΤΑ. Ένα μεγάλο μέρος των εσόδων της Αυτοδιοίκησης πρέπει να προέρχεται από δικές της ανεξάρτητες πηγές εσόδων. Όμως όσο μικρότερο είναι το μέγεθος των ΟΤΑ τόσο περιορίζονται οι

δυνατότητες αυτές και τόσο αυξάνει η εξάρτησή της από τις κάθε μορφής κρατικές επιχορηγήσεις, με ότι αυτό συνεπάγεται. Έτσι, τα φορολογικά έσοδα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα ως ποσοστό των συνολικών της εσόδων είναι τα χαμηλότερα στην Ευρώπη ενώ αν κανείς εξετάσει την πραγματική φορολογική εξουσία, δηλαδή τη δυνατότητα των ΟΤΑ να επιβάλλουν φόρους ή να προσδιορίζουν, μέσα σε προκαθορισμένα όρια, τους φορολογικούς συντελεστές η κατάσταση είναι πολύ χειρότερη. Και φυσικά η κατάσταση αυτή συνδέεται άμεσα με το μέγεθος των ΟΤΑ γιατί είναι πρακτικά αδύνατο σε μια χώρα όπου οι περισσότεροι ΟΤΑ έχουν πληθυσμό μικρότερο των 500 κατοίκων να υπάρχει επαρκής φορολογική βάση και να λειτουργήσουν εισπρακτικοί μηχανισμοί. (Τάτσος Ν., 1997: 118-121)

Επίσης, ενώ μετά τον πόλεμο το μέγεθος του φορολογικού τομέα αυξήθηκε σημαντικά, η Τοπική Αυτοδιοίκηση όχι μόνο δεν συμμετείχε σε αυτή την αύξηση αλλά αντίθετα η συμμετοχή της μειώθηκε αισθητά. Αυτό συνέβη γιατί κατά τη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου η Κεντρική διοίκηση προχώρησε στην κατάργηση πόρων χωρίς την αντικατάστασή τους ή οικειοποιήθηκε πόρους που είχε αρχικά εκχωρήσει σε αυτήν (π.χ. φόρος «διαπυλίων», φόρος στα φύλλα καπνού, φόρος στα προϊόντα βιομηχανίας, χειροτεχνίες, ο στρεμματικός φόρος, ο πρόσθετος φόρος στο φόρο κύκλου εργασιών κλπ.). Σε αντικατάσταση των απολεσθέντων εσόδων δόθηκαν κρατικές επιχορηγήσεις, οι οποίες όμως δεν είχαν τη δυναμική των φορολογικών εσόδων ούτε τα άλλα πλεονεκτήματα. Έτσι, ενώ σε άλλες χώρες οι κύριες πηγές φορολογικών εσόδων είναι οι δυναμικοί φόροι εισοδήματος και περιουσίας, στην Ελλάδα η Αυτοδιοίκηση στερήθηκε τις πηγές αυτές και περιορίστηκε σε δευτερεύοντες φόρους και τέλη τους οποίους, ως ένα βαθμό, μπορούσε να διαχειρισθεί η ίδια (φόρος ταγαρελαίων, τέλος κάλυψης πεζοδρομίων, τέλος λαϊκών αγορών κλπ.).

Λόγω του μικρού μεγέθους των ΟΤΑ υπάρχει πρόβλημα και με τις κρατικές επιχορηγήσεις, των οποίων ο ρόλος είναι να διορθώνουν τις αδυναμίες του αποκεντρωμένου συστήματος διοίκησης. Συγκεκριμένα οι κρατικές επιχορηγήσεις πρέπει να είναι έτσι σχεδιασμένες που να περιορίζουν τις οικονομικές ανισότητες ανάμεσα στους ΟΤΑ, να εξασφαλίζουν σε όλη τη χώρα ένα ελάχιστο επίπεδο παρεχόμενων υπηρεσιών, να μην οδηγούν σε ανορθολογική αξιοποίηση των πόρων, να λειτουργούν ως κίνητρο στους ΟΤΑ για την άντληση ιδίων εσόδων κλπ. Για να μπορούν όμως να λειτουργήσουν οι επιχορηγήσεις κατ' αυτό τον τρόπο θα πρέπει η Κεντρική Διοίκηση να έχει ένα μηχανισμό έγκαιρης άντλησης αξιόπιστων και επαρκών στατιστικών στοιχείων, κάτι που πρακτικά δεν μπορεί να γίνει αν υπάρχει στη χώρα ένας υπερβολικός αριθμός ΟΤΑ μικρού μεγέθους. Έτσι, δεν εκπλήσσει το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι η μοναδική στην Ευρώπη χώρα όπου δεν υπάρχουν αναλυτικά στοιχεία για τα οικονομικά των κοινοτήτων και ότι τα όποια στοιχεία υπάρχουν απαιτούν μέχρις ότου συγκεντρωθούν και επεξεργασθούν τουλάχιστον μία πενταετία. Επίσης είναι η μόνη χώρα στην οποία οι τακτικές επιχορηγήσεις κατανέμονται με μοναδικό σχεδόν κριτήριο τον πληθυσμό. Δεν εκπλήσσει επίσης το γεγονός ότι οι έκτακτες (δηλαδή οι αδιαφανείς και αβέβαιες) επιχορηγήσεις έχουν σταδιακά εξελιχθεί έτσι ώστε να είναι σήμερα μεγαλύτερες των τακτικών, λειτουργώντας κατ' αυτό τον τρόπο ως κύριο μέσο εξάρτησης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης από την Κεντρική Διοίκηση.

Τέλος, το μέγεθος των ΟΤΑ επηρεάζει σημαντικά και μια άλλη πηγή εσόδων, που είναι ο δανεισμός. Κατ' αρχήν ο δανεισμός δεν είναι τίποτα άλλο από αναβολή της φορολογίας, γιατί κάποια ημέρα το προϊόν του δανείου πρέπει να επιστραφεί και

μάλιστα εντόκως. Έτσι, μικροί ΟΤΑ που στερούνται της δυνατότητας άντλησης ιδίων εσόδων για την αποπληρωμή των δανείων στερούνται πρακτικά και της δυνατότητας δανεισμού.

Οι επιδράσεις που έχει αυτό στις δυνατότητες των ΟΤΑ να δραστηριοποιούνται στον Τομέα της κατασκευής έργων είναι προφανής. Υπάρχει όμως κάτι άλλο που είναι ακόμη χειρότερο. Οι μικροί ΟΤΑ, λόγω ακριβώς του μικρού τους μεγέθους, δεν έχουν ταμειακή υπηρεσία με συνέπεια τα έσοδα που εισπράττουν για αυτούς οι ΔΟΥ και η ΔΕΗ καθώς και τα ποσά των κρατικών επιχορηγήσεων να κατατίθενται ατόκως σε λογαριασμό τους στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων (ΤΠΔ). Ταυτόχρονα το ΤΠΔ λειτουργεί ως «οιονεί» Δημοτική Τράπεζα και είναι ο κύριος φορέας δανειοδότησης των ΟΤΑ. Έτσι, σε μεγάλο βαθμό οι ΟΤΑ αυτοχρηματοδοτούνται γιατί τα δάνεια που παίρνουν από το ΤΠΔ προέρχονται από κεφάλαιά τους που είναι κατατεθειμένα σε αυτό. Με τη διαφορά ότι τα κεφάλαια αυτά, όπως προαναφέρθηκε, ανήκουν κυρίως στους μικρούς ΟΤΑ, οι οποίοι στερούμενοι Ταμειακής Υπηρεσίας, είναι αναγκασμένοι να τα έχουν κατατεθειμένα σε αυτό ενώ τα περισσότερα δάνεια, λόγω φερεγγυότητας τα παίρνουν οι μεγάλοι ΟΤΑ. Έτσι, όπως έχει δείξει παλαιότερη μελέτη με τις άτοκες καταθέσεις τους οι μικροί ΟΤΑ πριμοδοτούν εμμέσως τους μεγάλους και πλουσιότερους ΟΤΑ. (Ν. Τάτσος, 1987)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «Ι. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ» ΚΑΙ Ο Ν. 2539/97

4.1 Βασικά σημεία του προγράμματος «Ι. Καποδίστριας»

Η συνοπτική παρουσίαση του προγράμματος «Ι. Καποδίστριας» αποσκοπεί στην κατανόηση της προσπάθειας που έγινε από την πλευρά της Πολιτείας με στόχο την όσο το δυνατό «ανώδυνη» εφαρμογή της «αναγκαστικής συνένωσης» στη χώρα μας. Το πρόγραμμα αποτέλεσε ουσιαστικά την προεργασία για τον Νόμο 2539/97 που ακολούθησε. Επίσης, ήταν η αφετηρία σε μια μακρόχρονη σειρά προτάσεων, αναθεωρήσεων και σχεδίων που αφορούσε ουσιαστικά τα όρια των συνενούμενων ΟΤΑ. Όμως πέραν θεσμικών ζητημάτων το πρόγραμμα αποτελεί την «ραχοκοκαλιά» της μεταρρύθμισης.

Στο τεχνικο-οικονομικό σκέλος του προγράμματος περιγράφεται ο τρόπος στήριξης της μεταρρύθμισης και ειδικότερα ορίζονται τα υποπρογράμματα και μέτρα με τα οποία θα ενισχυθούν οι Νέοι ΟΤΑ που θα προέκυπταν από την συνένωση. Επίσης, τίθενται οι βάσεις για την μεταρρύθμιση που εισαγάγει ο Ν. 2539/97 με αναλυτικό χρονοδιάγραμμα και επιχειρησιακό σχέδιο, καθώς και τα ποσά που θα διατεθούν για την υλοποίησή του.

4.1.1 Στόχοι του προγράμματος «Ι. Καποδίστριας»

Η πολυδιάσπαση της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης σε συνδυασμό με τα πενιχρά αποτελέσματα των προσπαθειών εθελοντικής συνένωσης συνιστούν το κρίσιμο δομικό πρόβλημα του τοπικού πολιτικού και διοικητικού συστήματος. Η δημογραφική, οικονομική και αναπτυξιακή καχεξία (5.500 περίπου ΟΤΑ εκ των οποίων 5.318 κοινότητες και περίπου 100 Δήμοι), με πληθυσμό κάτω των 1.500 κατοίκων δεν είναι σε θέση να λειτουργήσουν με τις ταχύτητες που προκρίνουν τα σύγχρονα ευρωπαϊκά πρότυπα της Αυτοδιοίκησης. Δεν είναι σε θέση να παρέχουν υπηρεσίες ενός ελαχίστου επιπέδου στους πολίτες.

Οι βασικοί στόχοι, όπως ορίζονται μέσω της διατύπωσης του Προγράμματος, είναι έξι και συνοψίζονται στα ακόλουθα:

α) Εκσυγχρονισμός του διοικητικού συστήματος

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου βαθμού, στερούμενοι πόρων αλλά και ανθρώπινου δυναμικού, δεν είναι σε θέση να εκπληρώσουν την αποστολή της τοπικής αυτοδιοίκησης. Εκπλήρωση σημαίνει πρωτίστως ικανοποίηση των κρίσιμων τοπικών κοινωνικών αναγκών, δημιουργία και υποστήριξη του βασικού (πρωτοβάθμιου) κοινωνικού, διοικητικού και τεχνικού εξοπλισμού και δυνατότητα ανάληψης πρωτοβουλιών για την ανάπτυξη στην εδαφική τους περιφέρεια. Η εκπλήρωση αυτής της αποστολής είναι συνυφασμένη με τον στόχο του εκσυγχρονισμού του διοικητικού συστήματος, ως προϋπόθεση και για τον εκσυγχρονισμό της κοινωνίας.

β) Εκσυγχρονισμός του τοπικού πολιτικού συστήματος

Η πολυδιάσπαση της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης έχει οδηγήσει σε αρκετές περιπτώσεις στην πλήρη εξάρτηση των αιρετών από τα δίκτυα της προσωπικής πολιτικής επιρροής του ευρύτερου τοπικού, νομαρχιακού ή και εθνικού επιπέδου. Η θέσπιση κριτηρίων και η οργάνωση των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ στη βάση στοιχειώδους αποτελεσματικής διοικητικής και προγραμματικής μονάδας, ικανής να σχεδιάσει την αναπτυξιακή προοπτική του χώρου της εκτιμάται ότι θα επιφέρει αποτελεσματική λύση.

γ) Η τήρηση της νομιμότητας, η διαφάνεια στη διαχείριση των πόρων και ο κοινωνικός έλεγχος στην άσκηση της τοπικής εξουσίας

Τα φαινόμενα της πολιτικής αυθαιρεσίας, της παραβίασης της νομιμότητας και ιδίως της προσβολής δικαιωμάτων των πολιτών χαρακτηρίζουν, αρκετές φορές, την άσκηση της τοπικής εξουσίας. Ανάλογη είναι η εικόνα και στην οικονομική διαχείριση.

Η δημιουργία ευρύτερων διοικητικών μονάδων επιτρέπει την αποτελεσματικότερη άσκηση του ελέγχου νομιμότητας και την καθιέρωση και λειτουργία διαδικασιών διαφάνειας στην ανάθεση και εκτέλεση των τοπικών δημοσίων έργων.

δ) Ενίσχυση του ρόλου της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης με την ανάθεση σημαντικών αρμοδιοτήτων

Η υφιστάμενη κατάσταση των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ δεν επιτρέπει την άσκηση του συνόλου των αρμοδιοτήτων τους. Οι περισσότερες κοινότητες, για παράδειγμα, δεν έχουν δυνατότητα να συντηρήσουν το κοινοτικό οδικό δίκτυο ή άλλες βασικές υποδομές. Είναι προφανές ότι σε αυτούς τους ΟΤΑ δεν είναι δυνατή η ανάθεση περισσότερων αρμοδιοτήτων, προοπτική που είναι πάντως αναγκαία για την εύρυθμη λειτουργία του διοικητικού συστήματος και την εφαρμογή της αρχής της αποκέντρωσης.

Η ουσιαστική αναβάθμιση της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης είναι αναγκαία προϋπόθεση για τον εκσυγχρονισμό του διοικητικού συστήματος. Γι' αυτό είναι επίσης αναγκαία η ανασυγκρότησή της σε διοικητικές μονάδες ικανές να γίνουν υποδοχείς όλων εκείνων των κρίσιμων αρμοδιοτήτων που επιβάλλεται να ασκούνται πλησιέστερα στους πολίτες γιατί επηρεάζουν άμεσα την ποιότητα της ζωής τους.

ε) Η ανασυγκρότηση, δυναμικότερη προϋπόθεση για την απόκτηση της οικονομικής αυτοδυναμίας και της διοικητικής αυτοτέλειας

Η δημιουργία ισχυρών διοικητικών μονάδων σε επίπεδο πρωτοβάθμιων ΟΤΑ θα επιτρέψει στην ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση να διεκδικήσει αυτοδύναμα την πρόσβαση στις χρηματοδοτήσεις των προγραμμάτων ανάπτυξης από Εθνικούς πόρους και την Ευρωπαϊκή Ένωση, γεγονός που σε συνάρτηση με την αξιοποίηση των τοπικών πόρων στην ευρύτερη χωρική ενότητα θα συντελέσει σταδιακά στην επίτευξη του στόχου της οικονομικής αυτοδυναμίας, προϋπόθεση κρίσιμη για την αυτοτέλεια του θεσμού.

στ) Η ανασυγκρότηση των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ όχημα για την «αναγέννηση των χωριών» και την ανάπτυξη της Ελλάδας

Η ανασυγκρότηση της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης είναι αναγκαίος όρος, για να εκπληρωθούν οι στόχοι της ισόρροπης ενδογενούς ανάπτυξης της χώρας μας. Σε αυτή την προοπτική, η διοικητική ανασυγκρότηση θα επιτρέψει στην Πολιτεία να καταστρώσει και να υλοποιήσει άμεσα ένα πρόγραμμα τοπικών δημοσίων επενδύσεων για τη δημιουργία βασικών υποδομών κοινωνικού, διοικητικού και τεχνικού εξοπλισμού έτσι ώστε να καταστεί ικανή η τοπική αυτοδιοίκηση να δρομολογήσει σχέδια τοπικής ανάπτυξης.

Η εφαρμογή του προτεινόμενου, γι' αυτόν τον σκοπό, Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ι. Καποδίστριας», με συγκεκριμένα μέτρα, πόρους και χρονοδιάγραμμα εφαρμογής αντικατοπτρίζει την πρόθεση της Πολιτείας (ΥΠΕΣΔΔΑ, 1997: 14-17).

4.1.2 Αρχές σχεδιασμού και εφαρμογής του Προγράμματος

Οι βασικές αρχές που ορίζονται από το πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας» και τέθηκαν ως βασική προϋπόθεση για την επίτευξή του είναι οι εξής:

α) Αρχές της δημοκρατικότητας και της αποτελεσματικότητας

Ο συγκερασμός των δύο αρχών επιτυγχάνεται με την κατάσχεση θεσμών δημοτικής αποκέντρωσης και συμμετοχής των δημοτών έτσι ώστε να διασφαλίζεται η πολιτική συμμετοχή του πολίτη στη διαμόρφωση της δημοτικής πολιτικής και στη διαχείριση των προβλημάτων μικρής εμβέλειας. Ο συγκερασμός των δύο αρχών στο πεδίο των νέων βιώσιμων ΟΤΑ συντελεί μάλιστα στη συνδυασμένη αναβάθμισή τους. Η αρχή της δημοκρατικότητας ως διαδικασία πολιτικής συμμετοχής κατευθύνεται πλέον σε ένα αποτελεσματικό διοικητικό κέντρο, δηλαδή γίνεται αποδοτικότερη, ενώ η αρχή της αποτελεσματικότητας, ως λειτουργία αποδοτικού διοικητικού κέντρου, απολαμβάνει αμεσότερη και διαρκέστερη δημοκρατική νομιμοποίηση επειδή διαχέεται και ελέγχεται από διαδικασίες πολιτικής συμμετοχής.

β) Αρχή του συντονισμένου σχεδιασμού και δράσης σε νομοθετικό επίπεδο και προώθησης ειδικών μέτρων υποστήριξης και εφαρμογής

Η νέα πολιτική πρέπει να θεμελιώνεται στην αρχή της συντονισμένης δράσης των επιμέρους πτυχών της. Προϋπόθεση γι' αυτό είναι η υπέρβαση της λογικής της διαπραγμάτευσης και η προβολή του σχεδίου αναπτυξιακής ανασυγκρότησης της τοπικής αυτοδιοίκησης. Συνεπώς η Πολιτεία καταστρώνει σχέδια ειδικών αναπτυξιακών επενδύσεων και εφαρμόζει αντίστοιχες πολιτικές οι οποίες στοχεύουν στη διαμόρφωση των ελαχίστων προϋποθέσεων βιωσιμότητας και αναπτυξιακής προοπτικής όλων των νέων ΟΤΑ, με ιδιαίτερη έμφαση στις ορεινές περιοχές και παραμεθόριες περιοχές.

Η εφαρμογή των ειδικών επενδυτικών προγραμμάτων για τις βασικές υποδομές, την κάλυψη των λειτουργικών δαπανών και τη στελέχωση και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού καθώς και η τεχνική και επιστημονική υποστήριξη του προγράμματος δεν πρέπει να κατανοηθούν, ως κίνητρο αλλά ως «τετελεσμένο γεγονός» που τίθεται άμεσα σε εφαρμογή και ισχύει καθολικά για όλους. Γι' αυτό

πρέπει να διασφαλισθεί η διαχείριση των έργων και η εφαρμογή του προγράμματος, στο μέτρο που υλοποιείται από τους ΟΤΑ ή από συλλογικά όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης, με την καθιέρωση αυστηρών διαδικασιών ελέγχου και τήρησης του χρονοδιαγράμματος.

γ) Αρχή της αναπτυξιακής ενδοδημοτικής ισορροπίας

Στόχος των νέων θεσμικών πρωτοβουλιών είναι η εφαρμογή ρυθμίσεων και διαδικασιών που περιέχουν εγγυήσεις των οποίων θα ελέγχεται η τήρηση με στόχο τη διασφάλιση ενός ελάχιστου αναπτυξιακής ισορροπίας.

δ) Η αρχή της κοινωνικής και πολιτικής συναίνεσης

Η επιδίωξη της κοινωνικής και πολιτικής συναίνεσης είναι ένας αυτονόητος στόχος εφόσον η εφαρμογή του προγράμματος επηρεάζει άμεσα τις πολιτικές κυρίως σχέσεις σε τοπικό επίπεδο αλλά κατεξοχήν επηρεάζει τη ζωή των τοπικών κοινωνιών. Η συναίνεση της κοινωνίας είναι επίσης πρόσφορη και ως αναφορά στο εθνικό επίπεδο εξαιτίας της διάστασης του φαινομένου των ετεροδημοτών κατοίκων και των ισχυρών πολιτιστικών, οικονομικών και κυρίως συναισθηματικών δεσμών που συνδέουν τους Έλληνες με τον τόπο καταγωγής τους (ΥΠΕΣΔΔΑ, 1997: 45-49).

4.1.3 Επιχειρησιακό σχέδιο του προγράμματος «Ι. Καποδίστριας»

Το επιχειρησιακό σχέδιο, το χρονοδιάγραμμα και το κόστος εφαρμογής του προγράμματος έχουν ιδιαίτερη σημασία για την πορεία της μεταρρύθμισης. Ως πρώτο βήμα είχε προταθεί η εκπόνηση ενός επιχειρησιακού σχεδίου (business plan) για την τετραετία 1997-2001, το οποίο θα περιελάμβανε αναλυτικά τις προτεινόμενες ρυθμίσεις και τα Υποπρογράμματα με το χρονοδιάγραμμα και το κόστος εφαρμογής τους (βλέπε Παράρτημα 4).

4.1.4 Πόροι του ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α. για τη χρηματοδότηση του προγράμματος

Στον Πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι εκτιμήσεις για την χρηματοδότηση του Προγράμματος από τους πόρους του ΥΠΕΣΔΔΑ.

Πόροι του ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α. για τη χρηματοδότηση του προγράμματος (σε εκατ. δρχ.)

Πηγή χρηματοδότησης	1998	1999	2000	2001
Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι (ΚΑΠ)	24.040	27.600	31.740	36.500
Σ.Α.Τ.Α.	23.800	27.300	31.500	36.200
ΑΤΟΚΑ ΔΑΝΕΙΑ	6.050	6.650	7.320	8.050
ΣΥΝΟΛΟ	53.890	61.550	70.560	80.750
ΟΛΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ 1997-2001				266.750

ΠΗΓΗ: ΥΠΕΣΔΔΑ, 1997

Οι προϋπολογιζόμενοι πόροι του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης για την τετραετία 1998-2001 που θα διατεθούν για την εφαρμογή του προγράμματος «Ι. Καποδίστριας» και ειδικότερα για την υλοποίηση της ανασυγκρότησης της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης και την υποστήριξη

των νέων ΟΤΑ, προέρχονται κατεξοχήν από τρεις πηγές:

- α. τους Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους (Κ.Α.Π.)
- β. τη Συλλογική Απόφαση Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Σ.Α.Τ.Α.)
- γ. το κονδύλι που διατίθεται για την παροχή ατόκων δανείων στους ΟΤΑ.

Το ποσό που θα διατεθεί από τους Κ.Α.Π. αντιστοιχεί στα δύο τρίτα της αναμενόμενης ετήσιας αύξησης των πόρων αυτών, η οποία κυμαίνεται στο 15% του ετήσιου συνολικού ποσού τους.

Το ποσό που θα διατεθεί από τη Σ.Α.Τ.Α. είναι ίσο με το 20% του ετήσιου συνολικού ποσού. Το διατιθέμενο ποσό της Σ.Α.Τ.Α. προέρχεται από τα 2/3 της αναμενόμενης ετήσιας αύξησης του συνολικού ποσού και από το 10% της Σ.Α.Τ.Α. που διανέμονταν στα Συμβούλια Περιοχής.

Το κονδύλι των ατόκων δανείων υπολογίζεται με βάση την αναμενόμενη ετήσια αύξηση του ποσού που έως τώρα διένειμε το ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α. με τη μορφή ατόκων δανείων στους ΟΤΑ. Με τα ποσά από το εν λόγω κονδύλι χρηματοδοτούνται κυρίως οι μικροί ΟΤΑ για την κάλυψη των αναγκών τους.

Οι πόροι που προϋπολογίζονταν για να διατεθούν στην εφαρμογή του προγράμματος, δηλαδή το ποσό των 266.750.000.000 δρχ. αποτελεί επιπλέον ενίσχυση των Νέων ΟΤΑ, η οποία θα επικεντρωθεί αποκλειστικά και μόνο στους σκοπούς και θα διατεθεί σύμφωνα με τα κριτήρια και τις διαδικασίες του προγράμματος (ΥΠΕΣΔΔΑ, 1997: 79).

4.2 Ο Νόμος 2539/97

Με το Ν. 2593/97 τίθεται σε ισχύ η «αναγκαστική συνένωση» στη χώρα μας. Στο άρθρο 1 περιγράφονται οι Νέοι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' βαθμού που προέκυψαν μετά από ευρύ διάλογο των εμπλεκόμενων φορέων και της Πολιτείας καθώς και των αιρετών της ΤΑ. Το αρχικό σχέδιο ήταν οι νέες εδαφικές ενότητες να προέρθουν από τις υφιστάμενες που ορίστηκαν με τα Συμβούλια Περιοχής. Τελικά, μετά από τις τελικές προτάσεις των επιτροπών των Νομών και αφού κρίθηκαν από άποψη χωροταξικών και πολεοδομικών δεδομένων προέκυψαν οι νέοι ΟΤΑ α' βαθμού της χώρας (900 Δήμοι και 133 Κοινότητες) που προέρχονται από τη συνένωση των παλαιών ΟΤΑ.

Στις βασικές διατάξεις του Ν. 2539/97 αναλύονται τα θεσμικά, εκλογικά, διοικητικά και οικονομικά ζητήματα. Στην ανάλυση που ακολουθεί παρουσιάζονται επιγραμματικά τα ζητήματα αυτά. Η κατανόηση των βασικών διατάξεων οδηγεί στην επισήμανση των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων που προκύπτουν για τους Νέους ΟΤΑ. Οι διαπιστώσεις αυτές αξιολογούνται στο τέλος της εργασίας σε σχέση με τους ΟΤΑ του Ν. Ρεθύμνης.

Σημαντική πτυχή της μεταρρύθμισης αποτελεί το Ειδικό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΕΠΤΑ) που είναι βασικό εργαλείο ανάπτυξης.

4.2.1 Οι βασικές αρχές του Νόμου

Οι βασικές αρχές του Ν. 2539/97 όπως αυτές διατυπώνονται στην εισηγητική έκθεση είναι οι ακόλουθες:

α) Η αρχή της συντονισμένης δράσης

Η συγκεκριμένη αρχή δεν ήταν πάντοτε σταθερό γνώρισμα των θεσμικών αλλαγών που επιχειρήθηκαν στο παρελθόν και αποτελεί το γεωτεριστικό στοιχείο της μεγάλης προσπάθειας για την ανασυγκρότηση της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης. Η αρχή της συντονισμένης δράσης αποτυπώνεται ειδικότερα στο άρθρο 13 που θεσμοθετεί τους πόρους και τα χρηματοδοτικά μέσα του Προγράμματος.

β) Η αρχή της κοινωνικής συναίνεσης

Η συναίνεση των τοπικών κοινωνιών στους στόχους και στην μέθοδο της μεταρρύθμισης αποτελεί ασφαλώς μία από τις προϋποθέσεις της επιτυχίας της. Αφετηρία της είναι η θέση ότι η μεταρρύθμιση δεν απευθύνεται σε προεστούς. Απευθύνεται στον πολίτη, στον κάτοικο, στον δημότη. Η διαδικασία της κοινωνικής συναίνεσης εξελίσσεται όσο προχωρεί η εφαρμογή του Προγράμματος και είναι κρίσιμη προϋπόθεση για την επιτυχία του.

γ) Αρχή της αποτελεσματικής διοίκησης και της δημοκρατικής αντιπροσώπευσης

Η αντίθεση μεταξύ αποτελεσματικότητας και δημοκρατικής αντιπροσώπευσης καθίσταται μόνο θεωρητικό πρόβλημα εφόσον οργανωθεί το πλαίσιο των συμμετοχικών θεσμών στο εσωτερικό του νέου ΟΤΑ. Αυτό αποδεικνύεται σε όλες τις αντίστοιχες μεταρρυθμίσεις σε ευρωπαϊκές χώρες. Παντού το πρόβλημα της απόστασης μεταξύ της Δημοτικής Αρχής και των δημοτών αντιμετωπίζεται με την ανάδειξη ενδιάμεσων αιρετών οργάνων που μεταφέρουν αμφίδρομα τα αιτήματα, την πληροφόρηση και τα μηνύματα της δημοτικής αρχής. Το σύστημα της ενδοδημοτικής δημοκρατικής αντιπροσώπευσης ενδυναμώνεται με την ενθάρρυνση διαδικασιών διαμεσολαβητικής συμμετοχής των πολιτών. Η ισορροπία μεταξύ του αποτελεσματικού διοικητικού κέντρου του νέου ΟΤΑ και της δημοκρατικής συμμετοχής των κατοίκων των χωριών στην διαμόρφωση και την άσκηση της δημοτικής πολιτικής αποτελεί το κεντρικό σημείο αναφοράς του συστήματος διοίκησης των νέων δήμων.

δ) Η αρχή της ενδοδημοτικής αναπτυξιακής ισορροπίας

Η συνάρθρωση επιμέρους τοπικών κοινωνιών με διαφορετικά πληθυσμιακά μεγέθη, διαφορετικό επίπεδο ανάπτυξης των υποδομών ακόμη και με διαφορές στην οικονομική, κοινωνική, γεωγραφική και πολιτιστική φυσιογνωμία καθίσταται ιδιαίτερα προβληματική όταν επιδιώκεται μονοσήμαντα σε διοικητική βάση. Η εγγύηση ενός ελαχίστου μεριδίου στην κατανομή των έργων, τέτοιου που σίγουρα θα είναι μεγαλύτερο από εκείνο που προσέφερε η κοινότητα, δεν επαρκεί για να εμπεδώσει στην λειτουργία του νέου δήμου την αρχή της ενδοδημοτικής αναπτυξιακής ισορροπίας. Για το λόγο αυτό κατοχυρώνεται ο αποφασιστικός ρόλος του τοπικού συμβουλίου και του παρέδρου στην ιεράρχηση και τον προγραμματισμό των έργων που θα εκτελεσθούν στα χωριά.

ε) Αρχή της εγγυημένης αντιπροσώπευσης

Μέριμνα του Νόμου δεν είναι μόνο η συγκρότηση των νέων ΟΤΑ αλλά και η ομαλή ένταξη και συνύπαρξη των προϋπαρχουσών θεσμικών ενοτήτων. Επίσης, μέριμνα του Νόμου είναι η δημιουργία θεσμικών συνθηκών για την ενοποίηση της υποκείμενης στο νέο διοικητικό κέντρο τοπικής κοινωνίας χωρίς ταυτόχρονα την μηχανιστική αγνόηση των υφιστάμενων μερών της.

στ) Η αρχή της διατήρησης των διευκολύνσεων των κατοίκων στα μικρά χωριά

Οι αντικειμενικοί όροι διαβίωσης και επαγγελματικής δραστηριότητας στα μικρά και σχεδόν "άδεια" χωριά της υπαίθρου καθώς και η ανάγκη να παραμείνει το παραγωγικό δυναμικό σ' αυτά οδήγησε την Πολιτεία να κατοχυρώσει ορισμένες διευκολύνσεις οικονομικής, ασφαλιστικής και φορολογικής φύσεως. Οι ρυθμίσεις αυτές επιχειρούνται μέσω του Προγράμματος «Ι. Καποδίστριας» (ΥΠΕΣΔΔΑ, 1998: 12-15).

4.2.2 Βασικοί στόχοι του Νόμου

Με την εφαρμογή του επιδιώκεται η επίτευξη των ακόλουθων **στόχων**:

- Ο εκσυγχρονισμός του διοικητικού συστήματος
- Η δημιουργία πρωτοβάθμιων ΟΤΑ νέου τύπου - θεσμική δομή σύγχρονων ανοικτών πόλεων
- Η αναβάθμιση του τοπικού πολιτικού συστήματος
- Η διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια των ΟΤΑ
- Ο συντονισμός των τοπικών δημοσίων επενδύσεων
- Η νομιμότητα, διαφάνεια και κοινωνικός έλεγχος στην τοπική εξουσία (ΥΠΕΣΔΔΑ, 1998: 15-18)

4.2.3 Βασικές διατάξεις του Νόμου

Οι βασικές διατάξεις του Νόμου όπως προκύπτουν από την κατά άρθρο εξέταση συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Με το άρθρο 1 ορίζονται οι Νέοι ΟΤΑ α' βαθμού κατά νομό, και οι ΟΤΑ που τους αποτελούν και η έδρα τους.
- Τα άρθρα 2 και 3 αναφέρονται στη διοίκηση και λειτουργία των Νέων ΟΤΑ. Σε αυτά καλύπτονται ζητήματα σχετικά με τις εκλογές, την εκλογή δημοτικών αρχών, τις υποψηφιότητες και την κατανομή εδρών.
- Τα άρθρα 4 έως και 10 αναφέρονται στη δημοτική αποκέντρωση, τα Τοπικά Συμβούλια (διαδικασίες σύστασης, εκλογής μελών, αρμοδιότητες) και στους πάρεδρους (εκλογή, θητεία, αρμοδιότητες, υποχρεώσεις).
- Στο άρθρο 11 γίνεται εκτενής αναφορά στη διοικητική εξυπηρέτηση των πολιτών, ενώ με το άρθρο 22 προβλέπεται η διαδικασία αναζήτησης πιστοποιητικών.

- Με τα άρθρα 12 έως 14 ρυθμίζεται η οικονομική διαχείριση των Νέων ΟΤΑ και ειδικότερα ο έλεγχος των οικονομικών και η οικονομική διαχείριση των παλαιών ΟΤΑ.
- Σημαντική πτυχή της μεταρρύθμισης αποτελεί το Ειδικό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΕΠΤΑ) που είναι βασικό εργαλείο ανάπτυξης. Το περιεχόμενό του ορίζεται με το άρθρο 13. Είναι γενικά αποδεκτό ότι το πρόβλημα της ΤΑ και ειδικότερα του α' βαθμού είναι η οικονομική αυτοτέλεια. Αν και τα τελευταία έτη έχουν γίνει προσπάθειες για την οικονομική ανεξαρτησία των ΟΤΑ οι προσπάθειες αυτές δεν έχουν αποδώσει. Ένα από τα βασικά επιχειρήματα της μεταρρύθμισης ήταν ότι θα ενισχυθεί η οικονομική αυτοτέλεια των ΟΤΑ. Την παράμετρο αυτή ουσιαστικά αντιπροσωπεύει το ΕΠΤΑ, χωρίς βέβαια να περιορίζεται μόνο σε αυτό.
- Τα άρθρα 15 έως 17 ορίζουν τις αλλαγές του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (ΠΔ 410/95).
- Το άρθρο 18 αναφέρεται στο Προσωπικό των ΟΤΑ και ειδικότερα στη μετάβαση του από τους παλαιούς στους Νέους ΟΤΑ.
- Με το άρθρο 19 καταργούνται οι Επαρχίες ως διοικητική διαίρεση της χώρας, ενώ με το άρθρο 24 καταργούνται τα Συμβούλια Περιοχής και ορίζονται οι λοιπές μεταβολές στο Νόμο 2508/97 που αναφέρεται στη δευτεροβάθμια ΤΑ (ΦΕΚ 244Α/4-12-1997).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ Ν. 2539/97 ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΡΕΘΥΜΝΗΣ

Ο νομός Ρεθύμνης επιλέχθηκε για καθαρά προσωπικούς λόγους χωρίς να υπάρχει κάποια άλλη σκοπιμότητα. Τελικά όμως από την ανάλυση που ακολουθεί διαπιστώνεται ότι είναι ένας από τους αντιπροσωπευτικούς νομούς της χώρας και οι διαπιστώσεις που συνάγονται μπορούν να επεκταθούν για το μεγαλύτερο τμήμα των Νέων ΟΤΑ α' βαθμού. Οι δομή της ΤΑ α' βαθμού τόσο πριν από την μεταρρύθμιση όσο και μετά συναντάται στο μεγαλύτερο τμήμα της χώρας. Τα κύρια χαρακτηριστικά της αντικατοπτρίζουν στο μέγιστο τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ΤΑ και τα οποία έρχεται να «λύσει» τόσο ο Ν. 2539/97 όσο και το πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας».

Στην ανάλυση που ακολουθεί παρουσιάζεται η δομή της ΤΑ α' βαθμού πριν και μετά την εφαρμογή του Ν. 2539/97, ενώ ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στους «Νέους Δήμους». Με την καταγραφή της κοινωνικο-οικονομικής κατάστασης που επικρατεί στους Νέους Δήμους επιχειρείται ο προσδιορισμός της ταυτότητας κατά την στιγμή της συνένωσης. Βέβαια, στην παρούσα φάση δεν μπορούν να αξιολογηθούν οι επιπτώσεις της μεταρρύθμισης. Οι παρατηρήσεις επομένως περιορίζονται στο προσδιορισμό της υφιστάμενης κατάστασης και στις προοπτικές που δημιουργεί η συνένωση για την τοπική ανάπτυξη του νομού.

Η ανάλυση που ακολουθεί είναι αναγκαία προκειμένου να τεκμηριωθούν οι προτάσεις που ακολουθούν για τις κοινωνικο-οικονομικές επιπτώσεις της μεταρρύθμισης στην τοπική ανάπτυξη του νομού και της χώρας γενικότερα.

5.1 Γενικά στοιχεία του νομού Ρεθύμνης

Ο νομός Ρεθύμνης είναι ένας από τους τέσσερις νομούς της νήσου Κρήτης και της ομώνυμης περιφέρειας. Ανατολικά συνορεύει με το νομό Ηρακλείου, δυτικά με το νομό Χανίων, βόρεια βρέχεται από το Κρητικό πέλαγος και νότια από το Λιβυκό. Έχει έκταση 1.496 τετραγωνικά χιλιόμετρα και ο πληθυσμός κατά την απογραφή του 1991 ανερχόταν σε 70.095 κατοίκους. Η πυκνότητα πληθυσμού ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο ανέρχεται στους 46,9 κατοίκους. Ο νομός διοικητικά αποτελούνταν από τέσσερις επαρχίες: Ρεθύμνης, Αγίου Βασιλείου, Αμαρίου και Μυλοποτάμου, οι οποίες καταργήθηκαν από 1/1/1999 βάσει του άρθρου 19 του Ν. 2539/97. Πρωτεύουσα του νομού είναι το Ρέθυμνο με πληθυσμό 24.064 κατοίκους.

5.1.1 Φυσική γεωγραφία

Το έδαφος του νομού είναι κατά 15,9% πεδινό, 19,3% ημιορεινό, και 64,8% ορεινό. Στο ανατολικό τμήμα του δεσπόζει το όρος Ίδη (Ψηλορείτης) με μέγιστο υψόμετρο 2.456 μέτρα στα όρια των επαρχιών Αμαρίου και Μυλοποτάμου.

Τα πεδινά εδάφη του νομού δεν καλύπτουν μεγάλο μέρος της έκτασής του. Οι πεδιάδες περιορίζονται βόρεια στα παράλια του Κρητικού πελάγους και νότια στα παράλια του Λιβυκού πελάγους. Κυριότερη καλλιέργεια, η οποία ευνοείται από το κλίμα, είναι της ελιάς.

Σημαντικότερος ποταμός του νομού είναι ο Γεροπόταμος ο οποίος με τους παραποτάμους του διαρρέει ολόκληρο το ανατολικό τμήμα. Το πρόβλημα της ύδρευσης αντιμετωπίζεται κυρίως με γεωτρήσεις σε όλο το μήκος κεντρικά και νότια του νομού, ενώ υπάρχει έντονο πρόβλημα άρδευσης.

Το κλίμα στο νομό Ρεθύμνης είναι ήπιο μεσογειακό, με μαλακούς χειμώνες και θερμά καλοκαίρια. Προς το εσωτερικό και προς τις ορεινές περιοχές το μεσογειακό κλίμα αλλοιώνεται αποκτώντας μερικά χαρακτηριστικά του ηπειρωτικού.

5.1.2 Οικονομία

Κύριοι φυσικοί πόροι του νομού Ρεθύμνης είναι οι ελάχιστες εύφορες πεδινές εκτάσεις και οι όμορφες παραλίες του, με συνέπεια να εμφανίζεται σημαντική ανάπτυξη στη γεωργία και τον τουρισμό. Η κτηνοτροφία παρουσιάζει μικρότερη ανάπτυξη και δεν έχει εκσυγχρονιστεί, αν και την τελευταία δεκαετία γίνονται αξιόλογες προσπάθειες κυρίως μέσω Κοινοτικών Προγραμμάτων. Η βιομηχανία αν και βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα περιορίζοντάς την στην επεξεργασία, συσκευασία ή εξευγενισμό των τοπικών γεωργικών προϊόντων, έχει να παρουσιάσει σημαντικά βήματα ανάπτυξης τις δύο τελευταίες δεκαετίες ως συνέπεια της γενικότερης ανάπτυξης του νομού.

Η γεωργία είναι από τους σημαντικότερους οικονομικούς κλάδους στο νομό και βασίζεται στην καλλιέργεια ελαιοδένδρων. Οι ελαιώνες του νομού είναι από τους πιο εκτεταμένους και αποδοτικούς όχι μόνο της Ελλάδας αλλά και ολόκληρης της Μεσογείου. Αξιόλογη είναι επίσης η παραγωγή δημητριακών, οσπρίων, σταφυλιών και ορισμένων βιομηχανικών φυτών. **Η κτηνοτροφία** παρουσιάζει σχετική ανάπτυξη στο νομό, ιδίως σε αιγοπρόβατα και ασκείται κατά κανόνα με οικόσιτη και ημιοικόσιτη μορφή. Οι δασικές εκτάσεις καλύπτουν μόλις το 0,04% της επιφάνειας του νομού και αποτελούνται κυρίως από δρυς. **Η αλιεία** που ασκείται στα βόρεια και νότια παράλια του νομού είναι περιορισμένη και απευθύνεται κυρίως για την κάλυψη των τοπικών αναγκών. Ο νομός δεν έχει αξιόλογο **ορυκτό πλούτο**.

Η βιομηχανία - βιοτεχνία στο νομό είναι μικρή αλλά βρίσκεται σε στάδιο ανάπτυξης. Τα διάφορα εργοστάσια είναι κατά κανόνα μονάδες επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων.

Ο τουρισμός είναι από τους βασικότερους κλάδους στο νομό τόσο σε αριθμό απασχολούμενων και μονάδων όσο και σε προϊόν. Ο νομός παρουσιάζει μεγάλη τουριστική κίνηση η οποία κατευθύνεται κυρίως προς την πόλη του Ρεθύμνου, αλλά και στα παράλια του Κρητικού και Λιβυκού πελάγους. Προσελκύει πολλούς επισκέπτες από την Ελλάδα και το εξωτερικό, κυρίως τη Γερμανία, ενώ διαθέτει πάρα πολύ καλή (κυρίως στην ευρύτερη περιοχή της πόλης του Ρεθύμνου) τουριστική υποδομή.

5.2 Η δομή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο νομό Ρεθύμνης

5.2.1 Η δομή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης πριν από το Ν. 2539/97

Ο νομός Ρεθύμνης όπως και το σύνολο σχεδόν των νομών της χώρας διοικείται από δύο βαθμούς Αυτοδιοίκησης. Ο Δεύτερος Βαθμός Αυτοδιοίκησης (Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση) περιλαμβάνει το σύνολο του νομού με έδρα την πόλη του Ρεθύμνου όπου και βρίσκονται το σύνολο σχεδόν των υπηρεσιών και συνεδριάζει το Νομαρχιακό Συμβούλιο.

Ο Πρώτος Βαθμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης αποτελούνταν από 130 δήμους και κοινότητες όπως φαίνεται και στον Πίνακα 1 του παραρτήματος όπου παρουσιάζονται αναλυτικά οι δήμοι και οι κοινότητες του νομού καθώς και στοιχεία πληθυσμού και έκτασης. Ο αριθμός των οικισμών στο νομό ανέρχονταν πάντα με την απογραφή του 1991 σε 284. Χαρακτηριστικό είναι ότι ως δήμοι είχαν χαρακτηριστεί μόνο τρεις ΟΤΑ και αυτοί ήταν ο δήμος Ρεθύμνης (24.064 κατ.), ο δήμος Ανωγείων (2.290 κατ.) και ο δήμος Επισκοπής (1.533) ο οποίος προέρχεται από συνένωση βάσει του Ν. 1622/86 περί συνενώσεων (ΦΕΚ 188/89). Αντιθέτως, οι υπόλοιποι ΟΤΑ αποτελούσαν κοινότητες με πληθυσμό που κυμαίνονταν από 33 κατοίκους (κ. Καλανδαρές) έως και 1.973 (κ. Λιβαδίων) σύμφωνα με την απογραφή πληθυσμού του 1991. Η πληθυσμιακή πυκνότητα επίσης παρουσιάζει έντονες διακυμάνσεις ξεκινώντας από 7,3 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο για την κοινότητα Καλανδαρές και φτάνοντας στους 898,7 κατοίκους στο δήμο Ρεθύμνης.

Ο Πίνακας που ακολουθεί αποκαλύπτει καλύτερα το μέγεθος του πολύτεμαχισμού της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης στο νομό Ρεθύμνης και προϋδεάζει για τα προβλήματα που μπορεί να δημιουργεί η κατάσταση αυτή. Ο αριθμός των ΟΤΑ όπου ο πληθυσμός ήταν μικρότερος από τους 100 κατοίκους ανέρχεται σε 9 και αποτελεί το 7% των ΟΤΑ του νομού. Σε αυτούς κατοικούν μόλις 653 άτομα ποσοστό χαμηλότερο από το 1% του συνολικού πληθυσμού του νομού, ενώ υπάρχουν κοινότητες με πληθυσμό χαμηλότερο από 50 άτομα. Όμως πέραν αυτού, ιδιαίτερα αποθαρρυντικά είναι τα στοιχεία και για ΟΤΑ με πληθυσμό μεγαλύτερο από 100 άτομα. Το 1/4 των ΟΤΑ του νομού είχαν από 101-200 κατοίκους, ενώ το 1/3 σχεδόν είχαν από 201-300 κατοίκους. Στην πρώτη ομάδα κατοικούσε περίπου το 7% από το συνολικό πληθυσμό του νομού, ενώ στη δεύτερη το 13,3%.

Κατανομή ΟΤΑ Ν. Ρεθύμνης με βάση το πληθυσμιακό μέγεθος

Πληθυσμός	Αριθμός ΟΤΑ	%	Πληθυσμός	%
0-100	9	6,92%	653	0,93%
101-200	32	24,62%	4.810	6,86%
201-300	38	29,23%	9.361	13,35%
301-400	22	16,92%	7.659	10,93%
401-500	4	3,08%	1.782	2,54%
501-1000	17	13,08%	11.111	15,85%
1001-2000	5	3,85%	6.392	9,12%
2001 και άνω	3	2,31%	28.327	40,41%
Σύνολο Νομού	130	100%	70.095	100%

ΠΗΓΗ: Απογραφή Πληθυσμού 1991

Εξετάζοντας συνολικά τις πληθυσμιακές κατηγορίες διαπιστώνεται ότι το 81% των ΟΤΑ (105) είχαν έως 500 κατοίκους και διέμενε σε αυτούς μόλις το 34,6% από το συνολικό πληθυσμό του νομού. Πληθυσμό από 501-1000 κατοίκους είχαν 17 ΟΤΑ (13%), ενώ πάνω από 2.000 είχαν μόνο οι δήμοι Ρεθύμνης (24.064) και Ανωγειών (2.290) και διαμένει σε αυτούς το 37,6% του πληθυσμού του νομού (26.353 κατ.) (Διάγραμμα Γ1).

Από την σύντομη ανάλυση που προηγήθηκε προκύπτει ότι στο νομό Ρεθύμνης λειτουργούσαν ΟΤΑ όπου το κοινοτικό συμβούλιο ήταν ελάχιστα μικρότερο από το συνολικό πληθυσμό της κοινότητας. Αν και η παρατήρηση αυτή είναι ακραία, αναφέρεται σκόπιμα προκειμένου να τονίσει την αδυναμία της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης να ανταποκριθεί στα καθήκοντά της στο βαθμό όπου οι δημότες δεν «επαρκούν για την συμπλήρωση των ψηφοδελτίων». Η παρατήρηση αυτή λαμβάνει ακόμα τραγικότερες διαστάσεις αν ληφθεί υπόψη ότι σε μεγάλο ποσοστό τα μεγέθη είναι υπερτιμημένα εφόσον είναι γενικά αποδεκτό ότι κατά τις απογραφές μεγάλο ποσοστό δημοτών απογράφεται στον τόπο καταγωγής και όχι διαμονής.

Τα προβλήματα που προαναφέρθηκαν για το μέγεθος των ΟΤΑ του νομού αισιοδοξείτε ότι θα αντιμετωπισθούν καταρχήν με την υποχρεωτική συνένωση που επιχειρήθηκε από το 1997 με το Ν. 2539/97 και τέθηκε σε εφαρμογή από 1/1/1999 μετά από τις εκλογές του Οκτωβρίου του 1998. Προς αυτή την κατεύθυνση θεωρείται ότι θα οδηγήσει και το Πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας» παρέχοντας ουσιαστικά οικονομικούς πόρους προς την διοικητική και οικονομική εξυγίανση των Νέων Δήμων που προέκυψαν με το Ν. 2539/97.

Η πορεία βέβαια προς την δημιουργία των Νέων Δήμων βάσει του ν. 2539/97 δεν ήταν ομαλή στο νομό Ρεθύμνης όπως βέβαια και σε πολλούς άλλους δήμους της χώρας. Σημαντικά προβλήματα και αντιδράσεις υπήρξαν τόσο ως προς τον αριθμό των νέων δήμων, την χωροταξική του σύνθεση και τέλος την έδρα.

Η πορεία βέβαια προς την δημιουργία των Νέων Δήμων βάσει του Ν. 2539/97 δεν ήταν ομαλή στο νομό Ρεθύμνης όπως βέβαια και στο σύνολο της χώρας. Σημαντικά προβλήματα και αντιδράσεις υπήρξαν τόσο ως προς τον αριθμό των Νέων Δήμων, την χωροταξική τους σύνθεση και τέλος την έδρα. Τα προβλήματα που υπήρξαν στο νομό συνοψίζονται στα ακόλουθα:

1. Η εδαφική περιφέρεια που θα καταλάμβανε ο Νέος Δήμος ήταν ένα από τα πρώτα προβλήματα. Οι εδαφικές περιφέρειες των Συμβουλίων Περιοχής δεν ικανοποιούσαν τον τοπικό πληθυσμό με αποτέλεσμα να υπάρξει νέος σχεδιασμός.
2. Το πρόβλημα της έδρας αποτέλεσε επίσης ένα από τα βασικά προβλήματα. Το πρόβλημα ήταν εντονότερο σε εδαφικές ενότητες όπου «κυριαρχούσαν» περισσότεροι από ένας παλαιός ΟΤΑ. Μόνο στους Νέους Δήμους Ρεθύμνης και Γεροποτάμου δεν υπήρξε μεγάλη ένταση.
3. Η συνένωση μικρότερων ΟΤΑ με δήμο (πχ. στο Νέο Δήμο Ρεθύμνης) δημιούργησε έντονες αντιδράσεις από τους μικρούς ΟΤΑ που σχετίζονταν με το κατά πόσο ο δήμος θα ενδιαφέρεται για τα προβλήματά τους τα οποία και θα επιλύει.

4. Ο Νέος Δήμος Ανωγείων δεν έχει τεθεί ακόμα σήμερα σε λειτουργία ως αποτέλεσμα της μη επίτευξης λύσης στη συνένωση τριών! ΟΤΑ με αντιδράσεις κυρίως από τους κατοίκους του πρώην δήμου Ανωγείων.
5. Τέλος, οι αρχικές αντιδράσεις και οι επιφυλακτικότητες που χαρακτήριζε το σύνολο της χώρας ως προς τις προοπτικές της συνένωσης υπήρξαν και στο νομό Ρεθύμνης οι οποίες σταδιακά περιορίστηκαν, χωρίς όμως να εξαλειφθεί ο σκεπτικισμός.

5.2.2 Προβλήματα και αδυναμίες της ΤΑ πριν από τη μεταρρύθμιση

Από τη σύντομη περιγραφή που επιχειρήθηκε παραπάνω και βάσει της κατάστασης που επικρατεί στο νομό Ρεθύμνης μπορούν να διατυπωθούν ορισμένες βασικές παρατηρήσεις για το χαρακτήρα της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης πριν από την εφαρμογή του Ν. 2539/97.

Το μικρό πληθυσμιακό μέγεθος των παλαιών ΟΤΑ ήταν από τα βασικά προβλήματα που χαρακτήριζαν την πρωτοβάθμια ΤΑ στο νομό. Το 81% των ΟΤΑ είχαν έως 500 κατοίκους, ενώ πάνω από το 30% λιγότερους από 200 κατοίκους. Ο πληθυσμός που αντιστοιχούσε σε αυτές τις κατηγορίες ήταν το 34% και το 8% αντιστοίχως. Είναι εμφανώς και μόνο από αυτή την παρατήρηση ότι η «οικονομική αυτοτέλεια» σε αυτούς τους ΟΤΑ φάνταζε ουτοπική.

Εκτός όμως από το μικρό πληθυσμιακό μέγεθος η γεωγραφική κατανομή των προαναφερθέντων ΟΤΑ δημιουργεί πρόσθετα προβλήματα. Αυτοί οι ΟΤΑ είναι ορεινοί, απομακρυσμένοι από τα αστικά και ημιαστικά κέντρα του νομού και κατοικούνται από γηράσκοντα πληθυσμό χαμηλού μορφωτικού επιπέδου.

Η παραγωγική δομή στο σύνολο σχεδόν των προαναφερθέντων ΟΤΑ χαρακτηρίζεται από την κυριαρχία του πρωτογενή τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία), ο οποίος όμως δεν είναι εκσυγχρονισμένος. Οι υποδομές που υπάρχουν είτε περιορίζονται στις στοιχειώδεις (κοινοτικό κατάστημα, σχολείο), είτε είναι ανύπαρκτες -που είναι και το σύνθημα.

Τα οικονομικά είναι πενιχρά για τους συγκεκριμένους ΟΤΑ, περιοριζόμενα σε ορισμένα εκατομμύρια που μετά βίας καλύπτουν τα λειτουργικά του έξοδα. Η παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες περιορίζεται ουσιαστικά στην έκδοση πιστοποιητικών.

Πέραν όμως των χαμηλών προϋπολογισμών ιδιαίτερα χαμηλά είναι τα κονδύλια που απορροφούνται από το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων και αφορούν κυρίως την οδοποιία.

Ένα πρόσθετο πρόβλημα που προκύπτει από την σύνθεση των οικονομικών τους είναι τα υψηλά ποσοστά που εμφανίζουν τα έκτακτα έσοδα προερχόμενα από τις επιχορηγήσεις. Η εξάρτηση από τις έκτακτες επιχορηγήσεις είναι ιδιαίτερα έντονη σε αυτές τις κατηγορίες ΟΤΑ, όπου ο χαμηλός προϋπολογισμός τους εξαρτάται σημαντικά από τις πολιτικές πεποιθήσεις των αιρετών και τις προσωπικές σχέσεις με τις ανώτερες διοικητικές βαθμίδες.

Οι προσπάθειες που έγιναν στα πλαίσια των νόμων 1416/84 και 1622/86 και αφορούσαν τη σύσταση αναπτυξιακών συνδέσμων αν και επέφεραν αλλαγές στην αντιμετώπιση βασικών προβλημάτων (πχ συλλογή και απορριμμάτων), τα

αποτελέσματα δεν αφορούσαν το σύνολο των ΟΤΑ. Επίσης, το μικρό μέγεθος των ΟΤΑ δημιούργησε σύντομα μεγάλα προβλήματα στη βιωσιμότητά τους με αποτέλεσμα οι δράσεις να υπολειμθούν.

Μια ακόμα προσπάθεια ενίσχυσης του ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης επιδιώχθηκε μέσω της σύστασης και λειτουργίας *Δημοτικών Επιχειρήσεων* για συγκεκριμένους σκοπούς ή για την ανάγκη συγκεκριμένων προγραμμάτων. Αν και κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας τους οι δημοτικές επιχειρήσεις ανταποκρίθηκαν στις απαιτήσεις των σκοπών σύστασής τους, σταδιακά εμφανίστηκαν προβλήματα κυρίως οικονομικά ως αποτέλεσμα του μικρού μεγέθους των ΟΤΑ.

Οι παραπάνω επιγραμματικές παρατηρήσεις που αναφέρονται κυρίως στο 30% (λιγότεροι από 200 κάτοικοι) των ΟΤΑ και σε μεγάλο τμήμα του 81% (έως 500 κατοίκους), σκιαγραφούν την κατάσταση που επικρατούσε πριν από την εφαρμογή της μεταρρύθμισης. Το «μικρό μέγεθος» των ΟΤΑ, η γεωγραφική κατανομή (ορεινοί, απομακρυσμένοι), παραγωγική δομή (κυριαρχία της γεωργίας-κτηνοτροφίας), και οι μικρές αποσπασματικές επενδύσεις, είναι οι κύριοι παράγοντες που αναστέλλουν τη βιωσιμότητα των παλαιών ΟΤΑ και οδηγούν στην υποβάθμιση της ΤΑ στο νομό Ρεθύμνης. Η κατάσταση αυτή οδηγεί στην ανασυγκρότηση των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ ως την επιβεβλημένη λύση προκειμένου να τεθούν βάσεις για την αναβάθμιση του ρόλου της ΤΑ.

Η αύξηση του μεγέθους των ΟΤΑ μέσω της αύξησης του πληθυσμού και των οικονομικών πόρων θα οδηγήσει σε αύξηση των δημόσιων επενδύσεων, στη βάση της συντονισμένης δράσης για την προώθηση της τοπικής ανάπτυξης, των παρεχόμενων υπηρεσιών και στην καλύτερη αξιοποίηση των κοινοτικών πόρων. Η εφαρμογή της μεταρρύθμισης στο νομό δύναται να επιλύσει τα προαναφερθέντα προβλήματα των ΟΤΑ και στο βαθμό όπου αξιοποιηθεί στο μέγιστο, σε συνδυασμό και με άλλες παρεμβάσεις της κεντρικής διοίκησης, εκτιμάται ότι θα βελτιώσει το επίπεδο της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης τους νομούς.

5.2.3 Η δομή της Τ.Α. α' βαθμού μετά την εφαρμογή του Ν. 2539/97

Η δομή της ΤΑ α' βαθμού στο νομό Ρεθύμνης μετά την εφαρμογή του Ν. 2539/97 είναι αυτή που εμφανίζεται στον Πίνακα 2. Πρέπει βέβαια να υπογραμμισθεί ξανά ότι η πορεία έως την τελική κατάληξη στους έντεκα (11) Νέους Δήμους ήταν επίπονη με αρκετές παρεμβάσεις και διαμαρτυρίες από το σύνολο σχεδόν των κατοίκων και των φορέων του νομού, όπως αναφέρθηκε και στην προηγούμενη ενότητα, όπου τελικά σε έναν Δήμο δεν υπήρξε εφαρμόσιμη λύση. Τελικά, από το σύνολο των 130 ΟΤΑ που υπήρχαν στο νομό έως και το τέλος του 1998 δημιουργήθηκαν 11 Νέοι Δήμοι «Καποδιστριακοί» οι οποίοι αποτελούν και την διοικητική δομή της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης του νομού.

Οι Νέοι Δήμοι που προέκυψαν από το Ν. 2539/97 για το νομό Ρεθύμνης, όπως ορίζονται στο άρθρο 1 παράγραφος 41 είναι αυτοί που περιγράφονται στον Πίνακα που ακολουθεί, με τις έδρες αυτών, ενώ οι δήμοι και οι κοινότητες που τους αποτελούν (συνενώθηκαν) εμφανίζονται στον Πίνακα 1 του παραρτήματος.

A/A	Ονομασία Νέου Δήμου	Έδρα Νέου Δήμου
1	Δ. Ανωγείων*	Δ. Ανωγείων
2	Δ. Αρκαδίου	Κ. Άδελε
3	Δ. Γεροποτάμου	Κ. Περάματος
4	Δ. Κουλούκωνα	Κ. Γαράζου
5	Δ. Κουρητών	Κ. Φουρφουρά
6	Δ. Λάμπης	Κ. Σπηλίου
7	Δ. Λαππαίων	Δ. Επισκοπής
8	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Οικ. Αθάνατος
9	Δ. Ρεθύμνης	Δ. Ρεθύμνης
10	Δ. Συβρίτου	Οικ. Αγίας Φωτεινής
11	Δ. Φοίνικα	Οικ. Πλακιά

*Κατά νόμο, «λειτουργεί» με υπηρεσιακό Δήμαρχο

Είναι εμφανής η μείωση των ΟΤΑ που σημειώνεται στο νομό Ρεθύμνης (πάνω από 90%) με όποιες συνέπειες μπορεί να έχει αυτό για της Τοπική Αυτοδιοίκηση. Επίσης, πρέπει να τονισθεί ότι παρά τις μεγάλες αντιδράσεις δεν διαπιστώνεται ύπαρξη κοινοτήτων (συνένωση έως 1.000 κατοίκους) στο νομό όπως συνέβη στους περισσότερους σχεδόν νομούς της χώρας. Η εφαρμογή επομένως του νόμου ήταν καθολική για το σύνολο των ΟΤΑ του νομού, χωρίς να αφεθούν περιθώρια για «αυτονομήσεις».

Ο αριθμός των συνενομένων ΟΤΑ υπερβαίνει τους 10 με εξαίρεση τους δήμους Ανωγείων (3) και Επισκοπής (8). Τα πληθυσμιακά μεγέθη των Νέων Δήμων δεν είναι ιδιαίτερα υψηλά, υπερβαίνουν όμως τους 2.500 κατοίκους. Έως 3.000 κατοίκους έχουν δύο Νέοι Δήμοι (Δ. Κουρητών και Δ. Λαππαίων) συγκεντρώνοντας το 7,5% του συνολικού πληθυσμού του νομού. Από 3.001 έως 5.000 κατοίκους έχουν πέντε Νέοι Δήμοι (Δ. Ανωγείων, Δ. Αρκαδίου, Δ. Νικηφόρου Φωκά, Δ. Συβρίτου και Δ. Φοίνικα) συγκεντρώνοντας το 27% του συνολικού πληθυσμού. Από 5.001 έως 10.000 έχουν τρεις Νέοι Δήμοι (Δ. Γεροποτάμου, Δ. Γαράζου και Δ. Σπηλίου) που αντιπροσωπεύουν το 27% του συνολικού πληθυσμού. Τέλος, πληθυσμό μεγαλύτερο από τους 10.000 κατοίκους έχει μόνο ο Νέος Δήμος Ρεθύμνης που συμπεριλαμβάνει και την ομώνυμη πόλη και συγκεντρώνει το 24% του συνολικού πληθυσμού (Διάγραμμα Γ2).

Εξετάζοντας την έκταση, διαπιστώνεται ότι με εξαίρεση τέσσερις Δήμους που αποτελούν τα άνω και κάτω άκρα οι υπόλοιποι επτά παρουσιάζουν ίση έκταση με μέση τιμή τα 130 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Μικρότερη έκταση εμφανίζουν οι Νέοι Δήμοι Λαππαίων (51 τχμ) και Νικηφόρου Φωκά (96 τχμ), ενώ την μεγαλύτερη οι Νέοι Δήμοι Λάμπης (221 τχμ) και Γεροποτάμου (192 τχμ) (Διάγραμμα Γ2).

Η πυκνότητα του πληθυσμού δεν παρουσιάζει επίσης μεγάλες διακυμάνσεις με εξαίρεση το Νέο Δήμο Ρεθύμνης όπου λόγω της πόλης εμφανίζει πυκνότητα ιδιαίτερα υψηλή (210 κατοίκων ανά τχμ). Η μέση πυκνότητα του νομού είναι 47 κάτοικοι ανά τχμ και πυκνότητα μεγαλύτερη από αυτή έχει εκτός από το Δ. Ρεθύμνης και ο Δ. Λαππαίων (50,5) ως αποτέλεσμα της μικρής έκτασης που καταλαμβάνει.

Ιδιαίτερη χαμηλή πυκνότητα εμφανίζουν τρεις Νέοι Δήμοι (Δ. Συβρίτου, Δ. Κουρητών και Δ. Φοίνικα), περίπου 21 κάτοικοι ανά τχμ. ως αποτέλεσμα του μικρού τους πληθυσμιακού μεγέθους (Διάγραμμα Γ3).

Η παρατήρηση αυτή τονίζει το έντονο πρόβλημα ερήμωσης των χωριών του νομού και της χώρας γενικότερα. Το πρόβλημα είναι ιδιαίτερα έντονο στο νομό κυρίως στις ορεινές περιοχές στις οποίες εντάσσονται και οι προαναφερόμενοι Νέοι Δήμοι. Η περιορισμένη παραγωγική δραστηριότητα που σχετίζεται αποκλειστικά σχεδόν με τη γεωργία-κτηνοτροφία έχει ως αποτέλεσμα την εγκατάλειψη των χωριών κυρίως από τους νέους και την μετεγκατάστασή τους είτε στο αστικό κέντρο (Ρέθυμνο) είτε εκτός νομού και του νησιού γενικότερα. Η παρατήρηση αυτή λαμβάνει μεγαλύτερες διαστάσεις αν ληφθεί υπόψη ότι τα πληθυσμιακά μεγέθη είναι υπερεκτιμημένα.

5.3 Χαρακτηριστικά των Νέων Δήμων του νομού Ρεθύμνης

5.3.1 Θεωρητικές παραδοχές

Η ανάλυση που ακολουθεί αναφέρεται κυρίως σε στοιχεία της Απογραφής Πληθυσμού 1991. Αν και η χρονική υστέρηση προσεγγίζει την δεκαετία, για τα συγκεκριμένα στοιχεία, δυστυχώς δεν υπάρχουν πλέον πρόσφατα και αξιόπιστα. Το πρόβλημα της ανάλυσης είναι ιδιαίτερα σημαντικό στο βαθμό όπου κατά τη διάρκεια της δεκαετίας με τις ραγδαίες εξελίξεις που συντελούνται σε όλους τους τομείς οι μεταβολές είναι επίσης ραγδαίες. Όμως σε επίπεδο ΟΤΑ τα πλέον αξιόπιστα στοιχεία (και τα μόνα διαθέσιμα) είναι αυτά της απογραφής. Οποιαδήποτε άλλα στοιχεία είναι αποτέλεσμα προβολών με τις όποιες αδυναμίες αυτά έχουν.

Επομένως, η πρώτη παραδοχή που γίνεται στην ανάλυση που ακολουθεί είναι ότι οι παρατηρήσεις αναφέρονται στα χαρακτηριστικά της αρχής της δεκαετίας του '90. Θέλοντας να περιοριστούν οι όποιες αδυναμίες κατά τον σχολιασμό των στοιχείων η ανάλυση και η διατύπωση συμπερασμάτων περιορίζεται στον προσδιορισμό των τάσεων και όχι στα απόλυτα μεγέθη και τις μικρές διαφορές.

Η δεύτερη παραδοχή που γίνεται σχετίζεται με τον προσδιορισμό των συνολικών μεγεθών των Νέων Δήμων. Για τον υπολογισμό της τιμής που λαμβάνει ο κάθε Δήμος έχει ληφθεί το άθροισμα των ΟΤΑ που έχουν συνενωθεί. Αν και η μέθοδος αυτή είναι και η μόνη ενδεικνυόμενη και θεωρητικά δεν δημιουργεί προβλήματα αξιοπιστίας, το πρόβλημα έγκειται στο τί ακριβώς αντιπροσωπεύουν τα στοιχεία αυτά. Δεν μπορεί δηλαδή να θεωρηθούν ότι τα απόλυτα μεγέθη αντιπροσωπεύουν κυριολεκτικά την πορεία του Νέου Δήμου. Το πρόβλημα αυτό θα υφίσταται και κατά την απογραφή που θα ακολουθήσει εφόσον και πάλι οι Νέοι Δήμοι δεν θα έχουν επιτελέσει έργο το οποίο θα έχει επιδράσει στην πορεία των κοινωνικο-οικονομικών στοιχείων της περιοχής του.

Στην ανάλυση που ακολουθεί θα εξετάζονται πλέον μόνο οι Νέοι Δήμοι που προέκυψαν από τη διαδικασία της συνένωσης βάσει του Ν. 2539/97 και τα στοιχεία που σχολιάζονται θα θεωρούνται ότι αντιπροσωπεύουν το σύνολο της εδαφικής τους περιφέρειας χωρίς να εξετάζονται εσωτερικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των ΟΤΑ που τους συνθέτουν.

Τέλος, μια τρίτη παραδοχή που σχετίζεται κυρίως με τα στοιχεία της ΕΕΤΑΑ (*μηχανολογικός εξοπλισμός, υπηρεσίες¹, οικονομικά των ΟΤΑ*), είναι ότι τα στοιχεία θεωρούνται ακριβή χωρίς όμως αυτό να ανταποκρίνεται πλήρως στην πραγματικότητα. Τα στοιχεία αυτά είναι αποτέλεσμα αποδελτίωσης των Τεχνικών Δελτίων που συμπληρώθηκαν από τις ΤΕΔΚ στα τέλη του 1997 σε μια προσπάθεια του ΥΠΕΣΔΔΑ να καταγραφούν τα σημαντικότερα επίκαιρα στοιχεία που αφορούσαν την υπάρχουσα κατάσταση και τα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ προκειμένου να ληφθούν αποφάσεις σχετικά με τις ανάγκες των Νέων Δήμων και τις δυνατότητες χρηματοδότησης κυρίως μέσω του προγράμματος «Ι. Καποδίστριας».²

Ο βαθμός αξιοπιστίας των υπό ανάλυση στοιχείων δεν είναι και ιδιαίτερα υψηλός στο βαθμό όπου η καταγραφή των ζητούμενων ήταν ιδιαίτερη δύσκολη και σε ορισμένες περιπτώσεις δεν πραγματοποιήθηκε. Ακόμα και σε αυτή την περίπτωση υπάρχει επίσης το πρόβλημα της αντιπροσώπευσης στο βαθμό όπου και πάλι εξετάζονται τα σύνολα και όχι οι επιμέρους ΟΤΑ. Όμως και σε αυτή την περίπτωση τα στοιχεία χρησιμοποιούνται ελλείψει ακριβέστερων και σχολιάζονται οι τάσεις προκειμένου να υπάρξει κάποια εικόνα για την κατάσταση που επικρατούσε στους ΟΤΑ ακριβώς πριν από την συνένωση.

Το πρόβλημα της στατικής ανάλυσης είναι εξίσου σημαντικό αλλά, στην παρούσα χρονική στιγμή δεν θα προσέφερε ουσιαστικές παρατηρήσεις για το θέμα της εργασίας η αναφορά σε παλαιότερα στοιχεία. Επομένως, η ανάλυση που ακολουθεί απεικονίζει την κατάσταση που επικρατούσε πριν από τη σύσταση των Νέων Δήμων, αποτελεί δηλαδή το χρόνο 0 και την αφετηρία για μεταγενέστερες με επίκαιρα στοιχεία.

Στη δομή που ακολουθείται περιγράφεται αρχικά ο νομός Ρεθύμνης συνολικά και στη συνέχεια ο κάθε Νέος Δήμος ξεχωριστά. Τα στοιχεία που αντλούνται πηγάζουν από τους Πίνακες του Παραρτήματος και παρουσιάζονται με την σειρά που έχουν οι Πίνακες. Δηλαδή, πρώτα παρουσιάζονται πληθυσμιακά στοιχεία, στη συνέχεια στοιχεία εκπαίδευσης και απασχόλησης και τέλος παρατίθενται στοιχεία βάσει του απογραφικού Τεχνικού Δελτίου της ΤΕΔΚ (υπηρεσίες, μηχανολογικός εξοπλισμός, οικονομικά στοιχεία).

Η μεθοδολογία αυτή ακολουθείται στο βαθμό όπου το ενδιαφέρον εστιάζεται στον προσδιορισμό του προφίλ του νεοσύστατου Δήμου με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, είναι η κατά Δήμο ανάλυση. Οι συγκρίσεις γίνονται σε σχέση με το σύνολο του νομού, ενώ οι χωρικές διαφοροποιήσεις μπορούν εύκολα να προσδιορισθούν μέσω των Διαγραμμάτων και των Χαρτών. Πέραν όμως της απεικόνισης, συγκρίσεις γίνονται και σε σχέση με άλλους Δήμους, κυρίως όπου διακρίνονται κοινά χαρακτηριστικά.

5.3.2 Νομός Ρεθύμνης

Ο νομός Ρεθύμνης κατά την απογραφή του 1991 είχε πληθυσμό 70.095 κατοίκους εκ των οποίων το 49,6% (34.779) άνδρες και το 50,4 (35.316) γυναίκες (Πίνακας Π1). Στο σύνολο της περιφέρειας Κρήτης αντιπροσωπεύει το 18% του πληθυσμού και

¹ Οι υπηρεσίες έχουν ταξινομηθεί σε τέσσερις γενικές κατηγορίες. Η αναλυτική παρουσίασή τους και η κωδικοποίηση που έχει γίνει από την ΕΕΤΑΑ παρατίθενται σε Πίνακα του Παραρτήματος.

² Την επίβλεψη, συλλογή και επεξεργασία των συγκεκριμένων στοιχείων είχε η ΕΕΤΑΑ για λογαριασμό του ΥΠΕΣΔΔΑ, δράση που εντάσσονταν στο Πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας».

είναι ο μικρότερος νομός. Η μέση πυκνότητα ανέρχεται στους 47 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο, και είναι ο τρίτος σε σειρά πυκνοκατοικημένος νομός μετά τους νομούς Ηρακλείου και Χανίων.

Η ηλικιακή σύνθεση του νομού μπορεί να χαρακτηριστεί ως μέτρια στο βαθμό που οι αποκλίσεις από τα αντίστοιχα ποσοστά στο σύνολο χώρας δεν είναι υψηλές. Για το συνολικό πληθυσμό η ηλικιακή ομάδα 0-14 αντιπροσωπεύει το 21,2%, που για τους άνδρες είναι ελαφρώς υψηλότερο. Οι ηλικιωμένοι αντιπροσωπεύουν το 17% ποσοστό εμφανώς μεγαλύτερο από το αντίστοιχο της χώρας προερχόμενο κυρίως από τις γυναίκες.

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις οδηγεί και η εξέταση του *Δείκτη Γήρανσης (ΔΓ)*³, όπου όσον αφορά τον συνολικό πληθυσμό ανέρχεται στο 80,6% μεγαλύτερος κατά μια ποσοστιαία μονάδα από τον αντίστοιχο του συνόλου χώρας (Πίνακας Π2). Στους άνδρες ο δείκτης είναι κατά πολύ μεγαλύτερος (73,6) σε σχέση με τη χώρα (60,3), ενώ στις γυναίκες υπολείπεται κατά δώδεκα ποσοστιαίες μονάδες (87,6 και 99,6 αντίστοιχα).

Ο *Δείκτης Εξάρτησης*⁴ για το συνολικό πληθυσμό του νομού είναι αισθητά μεγαλύτερος (62) σε σχέση με τον αντίστοιχο της χώρας (48,5). Στους άνδρες ο δείκτης εμφανίζεται μικρότερος (49,3) σε σχέση με τις γυναίκες (64,5).

Η πληθυσμιακή δομή του νομού Ρεθύμνης είναι σε ελαφρώς χειρότερη κατάσταση από την αντίστοιχη του συνόλου της χώρας. Αν και διακρίνεται μια υπεροχή στους νέους, οι ηλικιωμένοι καλύπτουν σημαντικό ποσοστό, γεγονός που είναι εντονότερο στις γυναίκες, στις οποίες όμως σε σχέση με το σύνολο χώρας ο νομός βρίσκεται σε καλύτερη κατάσταση. Την παρατήρηση αυτή ενισχύει και ο δείκτης εξάρτησης όπου είναι σημαντικά μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο της χώρας.

Το εκπαιδευτικό επίπεδο (Πίνακας Π4) στο νομό Ρεθύμνης εμφανίζει μικρές αποκλίσεις από το αντίστοιχο της χώρας που σχετίζονται κυρίως με τις κατώτερες εκπαιδευτικές βαθμίδες όπου υπάρχει μια θετική απόκλιση. Το ποσοστό των μεταπτυχιακών και των πτυχιούχων ΑΕΙ και ΤΕΙ, αντιπροσωπεύει το 6,5% του πληθυσμού ηλικίας 10 ετών και άνω, και είναι ελαφρώς μεγαλύτερο στους άνδρες. Οι άνδρες επίσης εμφανίζουν μεγαλύτερα ποσοστά στους απόφοιτους στοιχειώδους εκπαίδευσης, ενώ οι γυναίκες υπερισχύουν στους φοιτητές και στους αγράμματους. Τα ποσοστά δεν διαφέρουν από τα αντίστοιχα της χώρας, ενώ η διαφορά που παρατηρείται στις αγράμματες γυναίκες είναι περισσότερο συνέπεια ιστορικών καταβολών (μεγάλο ποσοστό γυναικών άνω των 50 ετών το 1991 είναι αγράμματες).

Ο πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας (15 ετών και άνω) στο νομό ανέρχονταν το 1991 στα 55.259 άτομα και από αυτούς οι 27.378 αποτελούσαν το εργατικό δυναμικό (26.040 απασχολούμενοι, 1.338 άνεργοι), ενώ οι υπόλοιποι 32.994 το μη οικονομικώς ενεργό πληθυσμό (Πίνακας Π5). Οι διαφορές μεταξύ των φύλων εμφανίζουν τους άνδρες να υπερέχουν στο εργατικό δυναμικό σε αντίθεση με τις γυναίκες που εμφανίζονται διπλάσιες στους μη οικονομικώς ενεργούς.

³ *Δείκτης Γήρανσης (ΔΓ): Αριθμός ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω προς Αριθμό ατόμων ηλικίας 0-14 ετών επί 100.* Ο δείκτης εκφράζει την αντιστοιχία των ηλικιωμένων (65 ετών και άνω) σε μια περιοχή στη δεδομένη χρονική περίοδο σε 100 παιδιά (0-14 ετών). (Ι. Σακέλλης, 1993: 41)

⁴ *Δείκτης Εξάρτησης (ΔΕ): Αριθμός ατόμων ηλικίας [(0-14) και (65 ετών και άνω)] προς Αριθμό ατόμων ηλικίας 15-64 ετών επί 100.* Ο δείκτης εκφράζει την αντιστοιχία των εξαρτημένων μελών σε 100 άτομα εργάσιμης ηλικίας (Ι. Σακέλλης, 1993: 41)

Το ποσοστό συμμετοχής του συνόλου ανέρχεται στο 49,5% μικρότερο κατά επτά ποσοστιαίες μονάδες από το αντίστοιχο στο σύνολο της περιφέρειας Κρήτης (56,2%). Στους άνδρες το ποσοστό ανέρχεται στο 69% αντίστοιχο με της περιφέρειας, ενώ στις γυναίκες είναι μόλις 30,5% χαμηλότερο κατά δεκαπέντε ποσοστιαίες μονάδες από το αντίστοιχο της περιφέρειας (46%). Αντίστοιχες είναι και οι διακυμάνσεις στο δείκτη απασχόλησης, όπου στο σύνολο (47%) και στους άνδρες (66,6%) εμφανίζονται ελαφρώς χαμηλότερα ποσοστά, ενώ στις γυναίκες (28%) η διαφορά είναι μεγαλύτερη από δώδεκα ποσοστιαίες μονάδες.

Το ποσοστό ανεργίας στο νομό για το σύνολο ανέρχονταν το 1991 στο 4,9% μεγαλύτερο κατά μια μονάδα από το αντίστοιχο της περιφέρειας (3,9%), αλλά εμφανώς μικρότερο από το αντίστοιχο της χώρας (7,6%). Το πρόβλημα της ανεργίας είναι ιδιαίτερα έντονο στις γυναίκες (8%) σε σχέση με τους άνδρες (3,5%). Το ποσοστό των νέων (νεοεισερχόμενων στην αγορά εργασίας) ανέργων ανέρχονταν στο 59,6% για το σύνολο, ενώ και πάλι οι γυναίκες εμφανίζονται με μεγαλύτερο πρόβλημα.

Το πρόβλημα της ανεργίας στο νομό το 1991 αν και είναι σε εμφανώς χαμηλότερα επίπεδα από το αντίστοιχο της χώρας, δημιουργεί έντονους προβληματισμούς στο βαθμό όπου σε σχέση με το σύνολο της περιφέρειας είναι μεγαλύτερο. Το πρόβλημα εντοπίζεται κυρίως στις γυναίκες και αφορά κυρίως νεοεισερχόμενους ανέργους.

Μια δεύτερη παρατήρηση σχετίζεται με τα χαμηλά ποσοστά συμμετοχής και απασχόλησης των γυναικών. Η κατάσταση αυτή είναι αποτέλεσμα της υψηλής απασχόλησης στην γεωργία, τον τουρισμό και το εμπόριο καθώς επίσης και της ύπαρξης ηλικιωμένου πληθυσμού της συγκεκριμένης ομάδας. Το μεγαλύτερο ποσοστό από τις γυναίκες αν και απασχολούνται όπως και οι άνδρες στους προαναφερόμενους τομείς, συνήθως δηλώνουν ως νοικοκυρές και απογράφονται ως μη οικονομικά ενεργοί. Το πραγματικό ποσοστό επομένως είναι εμφανώς μεγαλύτερο.

Από την εξέταση κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας (Πίνακας Π6) προκύπτει η κυριαρχία του τριτογενή τομέα (κυρίως λόγω τουρισμού και συναφών δραστηριοτήτων) στον οποίο απασχολείται το 47,5% των απασχολούμενων και ακολουθούν ο πρωτογενής με 35,7% και τέλος ο δευτερογενής με 16,7%. Διαφορές παρουσιάζονται σε σχέση με το σύνολο της περιφέρειας όπου ο νομός διαφαίνεται να υπερέχει στον τριτογενή τομέα ενώ υπολείπεται στους δύο άλλους τομείς. Η υπεροχή του νομού στην απασχόληση στον τριτογενή τομέα που είναι αποτέλεσμα της τουριστικής δραστηριότητας είναι εμφανής και από το υψηλό ποσοστό απασχολούμενων σε αυτόν που ανέρχεται στο 21,4% σε σχέση με το σύνολο και στο 45% σε σχέση με τον τριτογενή τομέα.

Εξετάζοντας τη θέση στο επάγγελμα (Πίνακας Π8) διαπιστώνεται ότι από το σύνολο των απασχολούμενων το 45,7% εργάζονται σε δική τους εργασία, το 42% είναι μισθωτοί και το 12,2% συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη. Στο σύνολο της περιφέρειας τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 43,7%, 34% και 22,3%. Η διαφοροποίηση που παρουσιάζει ο νομός είναι αποτέλεσμα της ανάπτυξης του τουριστικού τομέα και της απασχόλησης στη γεωργία όπου εμφανίζονται μεγάλα ποσοστά να απασχολούνται σε ατομικές τουριστικές και εμπορικές επιχειρήσεις και σε δικές τους γεωργικές εκμεταλλεύσεις.

Οι αυτοαπασχολούμενοι στη γεωργία αντιπροσωπεύουν το 56% και στο εμπόριο-ξενοδοχεία το 20%. Στους μισθωτούς το 40% απασχολείται στις λοιπές υπηρεσίες και το 25,3% στο εμπόριο-ξενοδοχεία. Τέλος, στα συμβοηθούμενα και μη αμειβόμενα μέλη, το 79% απασχολείται στη γεωργία-κτηνοτροφία (Πίνακας Π6).

Η υψηλή απασχόληση στον τριτογενή και πρωτογενή τομέα παραγωγής τονίζεται και από την εξέταση των επαγγέλματων (Πίνακας Π7). Στο πρωτογενή τομέα, οι γεωργοί, κτηνοτρόφοι και αλιείς αποτελούν το 35,2% των απασχολούμενων για το σύνολο, ποσοστό χαμηλότερο από αυτό της περιφέρειας (38,2%). Στους άνδρες ποσοστά μεγαλύτερα από το σύνολο εμφανίζουν οι τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων με 29% και οι διευθυντές, ανώτερα διοικητικά στελέχη (1,07%). Στις γυναίκες υπερέχουν οι ασκούντες επιστημονικά και ελευθέρια επαγγέλματα (16,6%), οι απασχολούμενες στην παροχή υπηρεσιών (19,4%), οι έμποροι και πωλητές (10%) και οι υπάλληλοι γραφείου (14,2%). Το μεγαλύτερο όμως ποσοστό (πάνω από 33%) και στα δύο φύλα είναι γεωργοί, κτηνοτρόφοι και αλιείς.

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις καταλήγουμε εξετάζοντας τη θέση στο επάγγελμα με τα επαγγέλματα (Πίνακας Π9). Το 56% των αυτοαπασχολούμενων του νομού είναι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, αλιείς και το 18% τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων. Στους μισθωτούς κυριαρχούν οι τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων (31%), ακολουθούν οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών (23%), οι υπάλληλοι γραφείου (20%) και οι ασκούντες επιστημονικά και ελευθέρια επαγγέλματα με 20%. Τέλος, το 78,6% των συμβοηθούμενων και μη αμειβόμενων μελών είναι γεωργοί, κτηνοτρόφοι και αλιείς.

Είναι επομένως εμφανής η παραγωγική δομή του νομού Ρεθύμνης. Η κυριαρχία του τριτογενή τομέα μέσω της ανάπτυξης του τουρισμού, του εμπορίου, της παροχής εκπαιδευτικών κυρίως υπηρεσιών και του οικοδομικού τομέα είναι εμφανής και απορροφά το σύνολο σχεδόν των μισθωτών απασχολούμενων. Ο πρωτογενής ακολουθεί συγκεντρώνοντας το σύνολο σχεδόν των αυτοαπασχολούμενων σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις και κτηνοτροφικές «επιχειρήσεις», ενώ σημαντική είναι και η λειτουργία ατομικών επιχειρήσεων στο εμπόριο, ξενοδοχεία, επισκευές. Ο δευτερογενής τομέας βρίσκεται σε πορεία ανάπτυξης και υποστήριξης των δύο άλλων τομέων απορροφώντας μόλις το 22,6% των μισθωτών και το 14% των αυτοαπασχολούμενων. Τέλος, το 79% των συμβοηθούμενων και μη αμειβομένων μελών απορροφάται στη γεωργία και δευτερευόντως στο εμπόριο, ξενοδοχεία (14%), παρέχοντας ουσιαστικά υποστήριξη στους αυτοαπασχολούμενους.

5.3.3 Δήμος Ανωγείων (κατά νόμο)

Ο Δήμος Ανωγείων (κατά νόμο)⁵ προέρχεται από τη συνένωση δύο κοινοτήτων και του ομώνυμου Δήμου, έχει έδρα τα Ανώγεια και περιλαμβάνει ακόμα πέντε οικισμούς. Γεωγραφικά βρίσκεται στα ανατολικά του νομού και συνορεύει με το νομό Ηρακλείου με εκτάσεις κυρίως ορεινές (στους βόρειους πρόποδες του Ψηλορείτη). Καταλαμβάνει 131 τετραγωνικά χιλιόμετρα, με πυκνότητα της τάξης των 33 κατοίκων ανά τχμ. Υψηλότερη πυκνότητα εμφανίζει η πρώτη κοινότητα Ζωνιανών

⁵ Όπως έχει αναφερθεί ήδη παραπάνω έως σήμερα ο Δήμος υφίσταται μόνο στο ν. 2539/97. Δεν έχουν γίνει εκλογές και μόνο ο τρέχουσες υποθέσεις διεκπεραιώνονται από υπηρεσιακό Δήμαρχο.

(72), ενώ τη μικρότερη ο πρώην δήμος Ανωγείων (22) ως αποτέλεσμα της τεράστιας έκτασης (άγονης, ορεινής).

Κατά την απογραφή του 1991 ο Νέος Δήμος είχε πληθυσμό 4.285 κατοίκους εκ των οποίων το 50% (2.145) άνδρες και το 50% (2.140) γυναίκες. Στο σύνολο του νομού Ρεθύμνης αντιπροσωπεύει το 6,11% του πληθυσμού και είναι από τους μεσαίους σε πληθυσμό Νέους Δήμους (Πίνακας Π1).

Η ηλικιακή σύνθεση του Δήμου μπορεί να χαρακτηριστεί από τις καλύτερες σε σχέση με το νομό, ενώ σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους βρίσκεται στη δεύτερη καλύτερη θέση μετά το Δήμο Ρεθύμνης. Για το συνολικό πληθυσμό η ηλικιακή ομάδα 0-14 αντιπροσωπεύει το 25% και για τους άνδρες είναι ελαφρώς υψηλότερο. Οι ηλικιωμένοι αντιπροσωπεύουν το 16,3% ποσοστό χαμηλότερο από το αντίστοιχο του νομού προερχόμενο κυρίως από τις γυναίκες (18,5%).

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις οδηγεί και η εξέταση του Δείκτη Γήρανσης (ΔΓ), (Πίνακας Π2) όπου όσον αφορά τον συνολικό πληθυσμό ανέρχεται στο 64,6 μικρότερος κατά δεκαπέντε ποσοστιαίες μονάδες από τον αντίστοιχο του νομού. Στους άνδρες ο δείκτης είναι κατά πολύ χαμηλότερος (54,3) σε σχέση με το νομό (73,6), ενώ στις γυναίκες η διαφορά είναι μικρότερη (75,5 και 87,6 αντίστοιχα).

Ο Δείκτης Εξάρτησης για το συνολικό πληθυσμό του Δήμου (71) είναι αισθητά μεγαλύτερος σε σχέση με τον αντίστοιχο του νομού (62). Στους άνδρες ο δείκτης εμφανίζεται μικρότερος (66,3) σε σχέση με τις γυναίκες (76) αλλά και οι δύο είναι μεγαλύτεροι από τους αντίστοιχους του νομού.

Η πληθυσμιακή δομή του Δήμου Ανωγείων παρουσιάζει διττή κατάσταση. Οι δείκτες γήρανσης λαμβάνουν τιμές καλύτερες από τις αντίστοιχες του νομού, ενώ οι δείκτες εξάρτησης υπολείπονται. Η συγκριτική υπεροχή των νέων σε σχέση με τους ηλικιωμένους έρχεται σε σύγκρουση με τον πληθυσμό εργάσιμης ηλικίας (15-64 ετών). Στο Δήμο εμφανίζεται μια έντονη αύξηση νέων (γεννήσεων) όπου όμως μετά τα 15 αποχωρούν από το Δήμο (λόγω σπουδών, εργασίας) με συνέπεια οι μεσαίες ηλικιακές ομάδες να εμφανίζουν χαμηλότερα ποσοστά. Το πρόβλημα επομένως που αντιμετωπίζει ο Δήμος δεν είναι η υπογεννητικότητα αλλά η μετανάστευση μετά την εφηβεία ως απόρροια της δυσμενούς οργάνωσης της τοπικής αγοράς εργασίας.

Η οικογενειακή κατάσταση (Πίνακας Π3) εμφανίζει σημαντικές αποκλίσεις από την αντίστοιχη του συνόλου του νομού σε ορισμένες κατηγορίες. Ιδιαίτερα σημαντική απόκλιση εμφανίζουν οι άγαμοι (40,5%) και οι διαζευγμένοι (0,1%) σε σχέση με το νομό (36,2% και 0,6% αντίστοιχα). Το πρόβλημα είναι μεγαλύτερο στους άνδρες όπου οι αποκλίσεις είναι μεγαλύτερες από τις αντίστοιχες στις γυναίκες. Στις γυναίκες το ποσοστό των χηρών είναι από τα χαμηλότερα σε σχέση με το σύνολο και τους υπόλοιπους Δήμους. Η οικογενειακή κατάσταση του Δήμου είναι αποτέλεσμα της τοπικής κουλτούρας και των ιστορικών καταβολών που χαρακτηρίζουν το σύνολο του νομού αλλά είναι ιδιαίτερα έντονα στον συγκεκριμένο Δήμο.

Το εκπαιδευτικό επίπεδο (Πίνακας Π4) εμφανίζει μικρές αποκλίσεις από το αντίστοιχο του νομού που σχετίζονται κυρίως με τις κατώτερες εκπαιδευτικές βαθμίδες όπου υπάρχει μια θετική απόκλιση. Το ποσοστό των μεταπτυχιακών και των πτυχιούχων ΑΕΙ και ΤΕΙ, αντιπροσωπεύει το 3% του πληθυσμού ηλικίας 10 ετών και άνω, και είναι το μισό από το αντίστοιχο του νομού. Το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού εμφανίζονται ως απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης

(συμπεριλαμβάνονται και οι νέοι) (50,4% στους άνδρες, 43% στις γυναίκες). Εμφανώς χαμηλότερα ποσοστά εμφανίζουν οι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης υποδηλώνοντας εμμέσως το πρόβλημα της εγκατάλειψης του σχολείου από ένα μεγάλο ποσοστό νέων και στα δύο φύλα. Το ίδιο πρόβλημα επηρεάζει και τα υψηλά ποσοστά που εμφανίζουν όσοι δεν τελείωσαν τη στοιχειώδη εκπαίδευση (16,2%) και οι αγράμματοι (15,2%), τα οποία είναι τα μεγαλύτερα σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους και χαρακτηρίζουν και τα δύο φύλα.

Ο πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας (15 ετών και άνω) στο Δήμο ανέρχονταν το 1991 στα 3.205 άτομα (Πίνακας Π5) και από αυτούς οι 1.694 αποτελούσαν το εργατικό δυναμικό (1.614 απασχολούμενοι, 80 άνεργοι), ενώ οι υπόλοιποι 1.900 το μη οικονομικώς ενεργό πληθυσμό. Οι διαφορές μεταξύ των φύλων εμφανίζουν τους άνδρες να υπερέχουν στο εργατικό δυναμικό σε αντίθεση με τις γυναίκες που εμφανίζουν πάνω από το διπλάσιο στους μη οικονομικώς ενεργούς.

Το ποσοστό συμμετοχής του συνόλου ανέρχεται στο 53% μεγαλύτερο κατά δύομισι ποσοστιαίες μονάδες από το αντίστοιχο στο σύνολο του νομού Ρεθύμνης (49,5%). Στους άνδρες το ποσοστό ανέρχεται στο 76,6% επίσης μεγαλύτερο από το αντίστοιχο του νομού (69%), ενώ στις γυναίκες είναι μόλις 29,5% ελαφρώς χαμηλότερο. Αντίστοιχες είναι και οι διακυμάνσεις στο δείκτη απασχόλησης, όπου στο σύνολο (50,4%) και στους άνδρες (73,7%) εμφανίζονται εμφανώς μεγαλύτερα ποσοστά, ενώ στις γυναίκες (27,3%) η διαφορά είναι ανεπαίσθητη. Σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους ο Δήμος Ανωγείων κατέχει την δεύτερη θέση μετά από το Δήμο Νικηφόρου Φωκά.

Το ποσοστό ανεργίας στο Δήμο Ανωγείων για το σύνολο ανέρχονταν το 1991 στο 4,7% αντίστοιχο με αυτό του νομού (4,9%), αλλά εμφανώς μικρότερο από το αντίστοιχο της χώρας (7,6%). Το πρόβλημα της ανεργίας είναι ιδιαίτερα έντονο στις γυναίκες (7,3%) σε σχέση με τους άνδρες (3,7%). Το ποσοστό των νέων (νεοεισερχόμενων στην αγορά εργασίας) ανέργων ανέρχονταν στο 62,5% για το σύνολο, ποσοστό προερχόμενο κυρίως από τον ανδρικό πληθυσμό όπου το πρόβλημα είναι εντονότερο (71% σε σχέση με 59% στο νομό).

Το πρόβλημα της ανεργίας στο Δήμο το 1991 αν και είναι σε εμφανώς χαμηλότερα επίπεδα από το αντίστοιχο της χώρας, δημιουργεί έντονους προβληματισμούς στο βαθμό όπου εμφανίζονται υψηλά ποσοστά κυρίως στους νεοεισερχόμενους άνδρες ανέργους. Το κατεξοχήν πρόβλημα βέβαια παραμένει στις γυναίκες χωρίς όμως να εμφανίζεται με μεγάλη ένταση.

Μια δεύτερη παρατήρηση σχετίζεται με τα χαμηλά ποσοστά συμμετοχής και απασχόλησης των γυναικών. Η κατάσταση αυτή είναι αποτέλεσμα της υψηλής απασχόλησης στην γεωργία τον τουρισμό και το εμπόριο. Και στην περίπτωση του Δήμου Ανωγείων ισχύει η παρατήρηση που έγινε για το σύνολο του νομού και μάλιστα σε μεγαλύτερη έκταση και η οποία αφορούσε την υποεκτίμηση του ποσοστού απασχόλησης των γυναικών λόγω απογραφής ως μη οικονομικώς ενεργός πληθυσμός.

Η υψηλή απασχόληση στον πρωτογενή τομέα παραγωγής τονίζεται από την εξέταση του κλάδου οικονομικής δραστηριότητας (Πίνακας Π6) όπου απορροφάται το 55% των απασχολούμενων και ακολουθούν ο τριτογενής με 30% και τέλος ο δευτερογενής με 15%. Διαφορές παρουσιάζονται σε σχέση με το σύνολο του νομού όπου ο Δήμος διαφαίνεται να υπερέχει στον πρωτογενή τομέα κατά είκοσι

ποσοστιαίες μονάδες τις οποίες αντλεί από τον τριτογενή. Η υπεροχή του Δήμου στην απασχόληση του πρωτογενή τομέα είναι αποτέλεσμα της έντονης αγροτικής και κτηνοτροφικής παραγωγής. Το ποσοστό του τριτογενή τομέα είναι αποτέλεσμα της απασχόλησης στους κλάδους του εμπορίου, ξενοδοχείων, εστιατόρια (15,4% ως προς το σύνολο και 51% ως προς τον τομέα) και των λοιπών υπηρεσιών (11,6% ως προς το σύνολο και 38,5% ως προς τον τομέα). Η απασχόληση στο δευτερογενή προέρχεται αποκλειστικά από τον κλάδο των μεταποιητικών βιομηχανιών (11,3% ως προς το σύνολο και 75% ως προς τον τομέα).

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις οδηγεί και η εξέταση των ατομικών επαγγελμάτων (Πίνακας Π7). Οι γεωργοί, κτηνοτρόφοι και αλιείς αποτελούν το 54,5% των απασχολούμενων για το σύνολο, ποσοστό μεγαλύτερο κατά δεκαεννέα ποσοστιαίες μονάδες από αυτό του νομού (35,2%). Στους άνδρες η μονοπώληση της συγκεκριμένης επαγγελματικής κατηγορίας είναι εντονότερη φτάνοντας το 63,3% και η διαφορά από το νομό στις είκοσι επτά μονάδες. Άλλη μεγάλη επαγγελματική κατηγορία αποτελούν οι τεχνίτες, εργάτες με 14% και οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών (10%). Στις γυναίκες ποσοστά μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα του συνόλου εμφανίζουν οι τεχνίτριες, εργάτριες (24%), οι απασχολούμενες στην παροχή υπηρεσιών (22%), ενώ οι γεωργοί, κτηνοτρόφοι και αλιείς αν και συγκεντρώνουν το 31,2% των γυναικών, το ποσοστό είναι χαμηλότερο από το αντίστοιχο του νομού.

Εξετάζοντας τη θέση στο επάγγελμα (Πίνακας Π8) διαπιστώνεται ότι από το σύνολο των απασχολούμενων το 59% εργάζονται σε δική τους εργασία (αυτοαπασχολούμενοι), το 24% είναι μισθωτοί και το 17% συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη. Στο σύνολο του νομού τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 46%, 42% και 12%. Η διαφοροποίηση που παρουσιάζει ο Δήμος Ανωγείων είναι αποτέλεσμα της μονοπώλησης της απασχόλησης στη γεωργία-κτηνοτροφία όπου εμφανίζονται μεγάλα ποσοστά να απασχολούνται σε ατομικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις και κτηνοτροφικές μονάδες⁶ όπου σημαντικό ρόλο στη βιωσιμότητά τους έχουν τα συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη.

Οι αυτοαπασχολούμενοι στη γεωργία αντιπροσωπεύουν το 68,5%, στο δευτερογενή τομέα το 17,4% και στο εμπόριο-ξενοδοχεία το 11%. Στους μισθωτούς κυριαρχεί η απασχόληση στον τριτογενή τομέα (82%) και ειδικότερα, το 41% του συνόλου απασχολείται στις λοιπές υπηρεσίες και το 25,3% στο εμπόριο-ξενοδοχεία. Τέλος, στα συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη, το 84% απασχολείται στη γεωργία-κτηνοτροφία.

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις καταλήγουμε εξετάζοντας τη θέση στο επάγγελμα με τα επαγγέλματα (Πίνακας Π9). Το 68,5% των αυτοαπασχολούμενων του Δήμου είναι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, αλιείς και το 19% τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων. Στους μισθωτούς κυριαρχούν οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών (33,5%), ακολουθούν οι τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων (22%), οι υπάλληλοι γραφείου, και οι ασκούντες επιστημονικά και ελευθέρια

⁶ Η κτηνοτροφία στο Δήμο άλλα και στο νομό γενικότερα αν και κατέχει εξέχουσα θέση στην παραγωγική δραστηριότητα δεν είναι οργανωμένη και παραμένει ακόμα και σήμερα υποανάπτυκτη. Το παραγωγικό σύστημα που συναντάται αφορά στην κατοχή μικρού ή μεσαίου αριθμού οικόσιτων ή ημιοικόσιτων αιγοπροβάτων από το σύνολο σχεδόν του αγροτικού πληθυσμού. Όσοι διαθέτουν μεγάλο αριθμό για διάφορους λόγους δεν έχουν προχωρήσει στην οργάνωση των κτηνοτροφικών τους μονάδων αν και την τελευταία δεκαετία έχουν δαπανηθεί τεράστια ποσά από την Ευρωπαϊκή Ένωση για το σκοπό αυτό.

επαγγέλματα από 20% αντίστοιχα. Τέλος, το 84% των συμβοηθούντων και μη αμειβόμενων μελών είναι γεωργοί, κτηνοτρόφοι και αλιείς.

Ο παραγωγικός προσανατολισμός του Δήμου Ανωγείων είναι εμφανής. Η κυριαρχία του πρωτογενή τομέα μέσω της εκτεταμένης υποανάπτυκτης κτηνοτροφίας και της γεωργικής εκμετάλλευσης συγκεντρώνει πάνω από το 55% των απασχολούμενων και ειδικότερα το 67% των αυτοαπασχολούμενων και το 84% των συμβοηθούντων και μη αμειβόμενων μελών. Ακολουθεί ο τριτογενής και ειδικότερα οι κλάδοι, του εμπορίου-ξενοδοχείων και των λοιπών υπηρεσιών στους οποίους απορροφάται πάνω από το 80% των μισθωτών. Τέλος ο δευτερογενής τομέας που βρίσκεται σε πορεία ανάπτυξης και υποστήριξης των δύο άλλων τομέων συγκεντρώνει υψηλό ποσοστό κυρίως αυτοαπασχολούμενων (17,5%).

Στο Δήμο Ανωγείων εμφανίζονται να λειτουργούσαν το 1997⁷ 29 *υπηρεσίες* (Πίνακας Χ1) εκ των οποίων το 52% (15) αφορούσαν υπηρεσίες υγείας, πρόνοιας, πολιτισμού και αθλητισμού. Σημαντική επίσης είναι η παρουσία διοικητικών υπηρεσιών και υπηρεσιών δικαιοσύνης και δημόσιας τάξης (6) και λοιπών σταθερών υπηρεσιών (6). Όπως φαίνεται από τα στοιχεία ο Δήμος αν και συγκεντρώνει το 6% του συνόλου των υπηρεσιών του νομού, εμφανίζεται στις πρώτες θέσεις συγκρινόμενος με τους υπόλοιπους Δήμους όσον αφορά τις πρώτες δύο κατηγορίες υπηρεσιών. Αναφορικά με τον *μηχανολογικό εξοπλισμό* (Πίνακας Χ2) που διέθεταν οι Δήμοι το 1997, ο Δήμος εμφανίζεται να διαθέτει το 21%, δεύτερος σε σειρά μετά το Δήμο Ρεθύμνης, ενώ εμφανίζεται ότι μπορούσε να τον αξιοποιήσει 100%.

Από την εξέταση των *οικονομικών* του Δήμου τα έτη 1995-1997 (Πίνακας Χ3) προκύπτει ότι, αν και το 1995 τα έκτακτα έσοδα αποτελούσαν το 51% των εσόδων του Δήμου, διαχρονικά παρατηρείται μια μείωση τους έως και κάτω από το 10% (προϋπολογισμός 1997). Την αντίθετη πορεία παρουσιάζουν τα τακτικά έσοδα, γεγονός που υποδηλώνει ότι στο Δήμο έχουν παγιωθεί οικονομικοί πόροι και επομένως γίνεται πιο ανελαστική η παροχή υπηρεσιών⁸. Σημαντική πηγή των εκτάκτων εσόδων αποτελούν τα έσοδα από προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που εμφανίζουν διαχρονική αύξηση.

Η πληθώρα του αριθμού των υπηρεσιών, του μηχανολογικού εξοπλισμού και των εσόδων από προγράμματα της Ε.Ε. στο νεοσύστατο Δήμο Ανωγείων είναι αποτέλεσμα της λειτουργίας από ετών του ομώνυμου Δήμου. Η λειτουργία του παλαιού δήμου δημιουργεί για το νέο και κυρίως για τις τοπικές ενότητες πολλαπλασιαστικά οφέλη τα οποία μπορούν να διαχυθούν στο σύνολό του. Ο συγκεκριμένος Δήμος επομένως βρίσκεται ένα βήμα μπροστά από τους υπόλοιπους που λειτουργούν για πρώτη φορά. Στα θετικά συγκαταλέγονται επίσης η εμπειρία και η τεχνογνωσία που υπάρχει και αξιοποιείται κατά τη λειτουργία του Νέου. Βέβαια, όλα αυτά θα τεθούν σε εφαρμογή όταν ο Νέος Δήμος «λειτουργήσει». Στο βαθμό που οι αντιδράσεις παραμένουν, η σημερινή κατάσταση έχει οδηγήσει σε στασιμότητα και

⁷ Τα στοιχεία προέρχονται από την αποδελτίωση των Τεχνικών Δελτίων για την «Καταγραφή των Χαρακτηριστικών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' Βαθμού» το 1997 στα πλαίσια του προγράμματος «Ι. Καποδίστριας» και κατόπιν επεξεργασιών από την ΕΕΤΑΑ. Αναφορικά με το πρόβλημα αξιοπιστίας έχει γίνει ήδη αναφορά, η χρήση τους γίνεται αποκλειστικά για την διαπίστωση τάσεων και ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των νέων Δήμων.

⁸ Την κατάσταση αυτή έχει επηρεάσει ασφαλώς και η νομοθεσία όπου αξιόλογες προσπάθειες έχουν γίνει για τον περιορισμό των εκτάκτων εσόδων από τον κρατικό μηχανισμό (επιχορηγήσεις) και η καθιέρωση τακτικών εσόδων κυρίως μέσω των ΚΑΠ.

οπισθοδρόμηση, παράμετρος με έντονες αρνητικές συνέπειες για τα πρώτα έτη έναρξης της λειτουργίας του.

5.3.4 Δήμος Αρκαδίου

Ο Δήμος Αρκαδίου προέρχεται από τη συνένωση δεκατριών κοινοτήτων, έχει έδρα το Άδελε και περιλαμβάνει ακόμα τριάντα δύο οικισμούς. Γεωγραφικά βρίσκεται στο βόρειο τμήμα του νομού, συνορεύει με το Δήμο Ρεθύμνης, με εκτάσεις κυρίως πεδινές (παραθαλάσσιες) όσο και ορεινές (στους βόρειους πρόποδες του Ψηλορείτη). Καταλαμβάνει 123 τετραγωνικά χιλιόμετρα, με πυκνότητα της τάξης των 38 κατοίκων ανά τχμ. Υψηλότερη πυκνότητα εμφανίζουν οι πρώην κοινότητες Άδελε (166) και Χαμαλευρίου (162) που έχουν και τους περισσότερους κατοίκους, ενώ τη μικρότερη η πρώην κοινότητα Χαρκίων (9) ως αποτέλεσμα της μεγάλης έκτασης.

Κατά την απογραφή του 1991 ο Νέος Δήμος είχε πληθυσμό 4.745 κατοίκους εκ των οποίων το 49,2% (2.336) άνδρες και το 49,8% (2.409) γυναίκες. Στο σύνολο του νομού Ρεθύμνης αντιπροσωπεύει το 6,8% του πληθυσμού και είναι από τους μεσαίους σε πληθυσμό Νέους Δήμους (Πίνακας Π1).

Η ηλικιακή σύνθεση μπορεί να χαρακτηριστεί ως γηράσκουσα σε σχέση με το νομό, ενώ σε σχέση με τους υπόλοιπους βρίσκεται σε αυτούς που έχουν ελαφρώς χειρότερη θέση. Για το συνολικό πληθυσμό η ηλικιακή ομάδα 0-14 αντιπροσωπεύει το 20% ποσοστό που δεν διαφοροποιείται κατά φύλο. Οι ηλικιωμένοι αντιπροσωπεύουν επίσης το 20% ποσοστό μεγαλύτερο από το αντίστοιχο του νομού προερχόμενο κυρίως από τους άνδρες (19%), ενώ σημαντικά υψηλό είναι και το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 45-64 ετών (23%).

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις οδηγεί και η εξέταση του Δείκτη Γήρανσης (ΔΓ), (Πίνακας Π2) όπου όσον αφορά τον συνολικό πληθυσμό ανέρχεται στο 100,4 μεγαλύτερος κατά είκοσι ποσοστιαίες μονάδες από τον αντίστοιχο του νομού. Στους άνδρες αν και είναι ελαφρώς χαμηλότερος (97), παραμένει υψηλότερος σε σχέση με το νομό (73,6), ενώ στις γυναίκες η διαφορά είναι μεγαλύτερη (103,5 και 87,6 αντίστοιχα).

Ο Δείκτης Εξάρτησης για το συνολικό πληθυσμό του Δήμου (67) είναι μεγαλύτερος σε σχέση με τον αντίστοιχο του νομού (62). Στους άνδρες ο δείκτης εμφανίζεται μικρότερος (64,6) σε σχέση με τις γυναίκες (69) αλλά και οι δύο είναι μεγαλύτεροι από τους αντίστοιχους του νομού (κυρίως στις γυναίκες).

Η πληθυσμιακή δομή του Δήμου Αρκαδίου παρουσιάζεται έντονα προβληματική. Τόσο οι δείκτες γήρανσης όσο οι δείκτες εξάρτησης λαμβάνουν τιμές «χειρότερες» από τις αντίστοιχες του νομού. Βέβαια, το 1991 η αντιστοιχία ηλικιωμένων προς νέους ήταν 1/1, αλλά με το πέρασμα της δεκαετίας η κατάσταση τείνει προς επιδείνωση αν ληφθεί υπόψη το υψηλό ποσοστό της ηλικίας 45-64 ετών. Αν και η πληθυσμιακή δομή στο Δήμο είναι «χειρότερη» από την αντίστοιχη του νομού, υπάρχουν άλλοι Δήμοι που βρίσκονται σε ακόμα δυσμενέστερη θέση.

Η οικογενειακή κατάσταση (Πίνακας Π3) εμφανίζει σημαντικές αποκλίσεις από την αντίστοιχη του συνόλου του νομού σε ορισμένες κατηγορίες. Ιδιαίτερα σημαντική απόκλιση εμφανίζουν οι άγαμοι (30%) και οι έγγαμοι (47,6%) σε σχέση με το νομό (36,2% και 44,7% αντίστοιχα). Το πρόβλημα είναι μεγαλύτερο στις γυναίκες όπου οι αποκλίσεις είναι μεγαλύτερες από τις αντίστοιχες στους άνδρες. Στις γυναίκες

το ποσοστό των χηρών είναι επίσης μεγαλύτερο σε σχέση με το σύνολο. Η οικογενειακή κατάσταση του Δήμου είναι αποτέλεσμα κυρίως της πληθυσμιακής δομής. Η απουσία νέων σε συνδυασμό με την μεγάλη συμμετοχή των ηλικιωμένων αιτιολογούν τα υψηλά ποσοστά εγγάμων και χηρών γυναικών.

Το εκπαιδευτικό επίπεδο (Πίνακας Π4) εμφανίζει μικρές αποκλίσεις από το αντίστοιχο του νομού που σχετίζονται κυρίως με τις κατώτερες εκπαιδευτικές βαθμίδες όπου υπάρχει μια θετική απόκλιση. Το ποσοστό των μεταπτυχιακών και των πτυχιούχων ΑΕΙ και ΤΕΙ, αντιπροσωπεύει το 6,4% του πληθυσμού ηλικίας 10 ετών και άνω, και είναι ίδιο με το αντίστοιχο του νομού. Το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού εμφανίζονται ως απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης (συμπεριλαμβάνονται και οι νέοι) (56,5% στους άνδρες, 48% στις γυναίκες). Ποσοστά αντίστοιχα με το σύνολο του νομού εμφανίζουν οι υπόλοιπες εκπαιδευτικές κατηγορίες.

Ο πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας (15 ετών και άνω) στο Δήμο ανέρχονταν το 1991 στα 3.797 άτομα (Πίνακας Π5) και από αυτούς οι 1.846 αποτελούσαν το εργατικό δυναμικό (1.779 απασχολούμενοι, 67 άνεργοι), ενώ οι υπόλοιποι 2.280 το μη οικονομικώς ενεργό πληθυσμό. Οι διαφορές μεταξύ των φύλων εμφανίζουν τους άνδρες να υπερέχουν στο εργατικό δυναμικό σε αντίθεση με τις γυναίκες που εμφανίζουν πάνω από το διπλάσιο στους μη οικονομικώς ενεργούς.

Το ποσοστό συμμετοχής του συνόλου ανέρχεται στο 48,6% μικρότερο κατά μια ποσοστιαία μονάδα από το αντίστοιχο στο σύνολο του νομού Ρεθύμνης (49,5%). Στους άνδρες το ποσοστό ανέρχεται στο 70% ίδιο σχεδόν με το αντίστοιχο του νομού (69%), ενώ στις γυναίκες είναι μόλις 27,7% ελαφρώς χαμηλότερο. Αντίστοιχες είναι και οι διακυμάνσεις στο δείκτη απασχόλησης, όπου στο σύνολο (47%) κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα με το νομό, στους άνδρες (68,4%) είναι υψηλότερο, ενώ στις γυναίκες (26%) ελαφρώς μεγαλύτερο. Σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους ο Δήμος Αρκαδίου κατατάσσεται στους Δήμους με τις μέσες τιμές (χωρίς μεγάλες αποκλίσεις).

Το ποσοστό ανεργίας στο Δήμο για το σύνολο ανέρχονταν το 1991 στο 3,6% χαμηλότερο από το αντίστοιχο του νομού (4,9%), και βεβαίως της χώρας (7,6%). Το πρόβλημα της ανεργίας είναι ιδιαίτερα έντονο στις γυναίκες (6,2%) σε σχέση με τους άνδρες (2,6%). Το ποσοστό των νέων (νεοεισερχόμενων στην αγορά εργασίας) ανέργων ανέρχονταν στο 55,2% για το σύνολο, ποσοστό προερχόμενο κυρίως από τον γυναικείο πληθυσμό όπου το πρόβλημα είναι εντονότερο (57,6% σε σχέση με 59% στο νομό).

Ο Δήμος Αρκαδίου δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει πρόβλημα ανεργίας. Σε σχέση με το νομό τα ποσοστά είναι χαμηλότερα, ενώ σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους κατατάσσεται και πάλι στους Δήμους με μέσες τιμές (χωρίς μεγάλες αποκλίσεις). Το όποιο «πρόβλημα» αναφέρεται στις γυναίκες χωρίς όμως να εμφανίζεται με μεγάλη ένταση.

Η υψηλή απασχόληση στον τριτογενή τομέα παραγωγής τονίζεται από την εξέταση του κλάδου οικονομικής δραστηριότητας (Πίνακας Π6), όπου απορροφάται το 43% των απασχολούμενων και ακολουθούν ο πρωτογενής με 39,6% και τέλος ο δευτερογενής με 17,3%. Διαφορές παρουσιάζονται σε σχέση με το σύνολο του νομού όπου ο Δήμος διαφαίνεται να υπερέχει στον πρωτογενή τομέα κατά τέσσερις ποσοστιαίες μονάδες τις οποίες αντλεί από τον τριτογενή. Η υπεροχή του Δήμου στην

απασχόληση του τριτογενή τομέα είναι αποτέλεσμα της απασχόλησης στους κλάδους του εμπορίου, ξενοδοχείων, εστιατόρια (21% ως προς το σύνολο και 49% ως προς τον τομέα) και των λοιπών υπηρεσιών (17,5% ως προς το σύνολο και 40,7% ως προς τον τομέα). Η απασχόληση στο δευτερογενή προέρχεται αποκλειστικά από τον κλάδο των κατασκευών (11,8% ως προς το σύνολο και 68% ως προς τον τομέα).

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις οδηγεί και η εξέταση των ατομικών επαγγελμάτων (Πίνακας Π7). Οι γεωργοί, κτηνοτρόφοι και αλιείς αποτελούν το 38% των απασχολούμενων για το σύνολο, ποσοστό ελαφρώς μεγαλύτερο από αυτό του νομού (35,2%), ενώ αντίστοιχη είναι και η κατά φύλο κατανομή. Άλλη μεγάλη επαγγελματική κατηγορία αποτελούν οι τεχνίτες, εργάτες με 21% (ποσοστό προερχόμενο κυρίως από τους άνδρες), και οι ασκούντες επιστημονικά και ελευθέρια επαγγέλματα (12%). Στις γυναίκες ποσοστά μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα του συνόλου εμφανίζουν οι ασκούντες επιστημονικά και ελευθέρια επαγγέλματα (18%), και οι διευθυντές και ανώτερα διοικητικά στελέχη (2%), ενώ οι γεωργοί, κτηνοτρόφοι και αλιείς συγκεντρώνουν το 34,6%.

Εξετάζοντας τη θέση στο επάγγελμα (Πίνακας Π8) διαπιστώνεται ότι από το σύνολο των απασχολούμενων το 46,7% εργάζονται σε δική τους εργασία (αυτοαπασχολούμενοι), το 42,4% είναι μισθωτοί και το 11% συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη. Στο σύνολο του νομού τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 46%, 42% και 12%. Η εικόνα που εμφανίζει ο Δήμος δεν διαφοροποιείται από την αντίστοιχη του νομού.

Οι αυτοαπασχολούμενοι στη γεωργία αντιπροσωπεύουν το 64,4%, στο δευτερογενή τομέα το 9,7% και στο εμπόριο-ξενοδοχεία το 16%. Στους μισθωτούς κυριαρχεί η απασχόληση στον τριτογενή τομέα (69%) και ειδικότερα, το 32,7% του συνόλου απασχολείται στις λοιπές υπηρεσίες και το 28,5% στο εμπόριο-ξενοδοχεία, σημαντική επίσης είναι η συμμετοχή στο δευτερογενή με 29% προερχόμενη από τις κατασκευές. Τέλος, στα συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη, το 78,5% απασχολείται στη γεωργία-κτηνοτροφία και το 14% στον κλάδο του εμπορίου, ξενοδοχείων.

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις καταλήγουμε εξετάζοντας τη θέση στο επάγγελμα με τα επαγγέλματα (Πίνακας Π9). Το 64,3% των αυτοαπασχολούμενων του Δήμου είναι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, αλιείς και το 12% τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων. Στους μισθωτούς κυριαρχούν οι τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων (33,3%) και ακολουθούν οι ασκούντες επιστημονικά και ελευθέρια επαγγέλματα (20,2%), οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών (19%) και οι υπάλληλοι γραφείου με 17,7% αντίστοιχα. Τέλος, το 78,5% των συμβοηθούντων και μη αμειβόμενων μελών είναι γεωργοί, κτηνοτρόφοι και αλιείς.

Η παραγωγική δομή του Δήμου Αρκαδίου ακολουθεί την αντίστοιχη του νομού. Η κυριαρχία του τριτογενή τομέα και ειδικότερα των κλάδων του εμπορίου-ξενοδοχείων και των λοιπών υπηρεσιών στους οποίους απορροφάται πάνω από το 60% των μισθωτών. Ακολουθεί ο πρωτογενής μέσω της εκτεταμένης γεωργικής εκμετάλλευσης που συγκεντρώνει πάνω από το 39% των απασχολούμενων και ειδικότερα το 64,4% των αυτοαπασχολούμενων και το 78,5% των συμβοηθούντων και μη αμειβόμενων μελών. Τέλος, ο δευτερογενής τομέας που βρίσκεται σε πορεία ανάπτυξης και υποστήριξης των δύο άλλων τομέων συγκεντρώνει υψηλό ποσοστό κυρίως μισθωτών (28,7%) προερχόμενο από τις κατασκευές.

Στο Δήμο Αρκαδίου εμφανίζονται να λειτουργούσαν το 1997 42 υπηρεσίες (Πίνακας Χ1) εκ των οποίων το 52,4% (22) αφορούσαν υπηρεσίες υγείας, πρόνοιας, πολιτισμού και αθλητισμού. Σημαντική επίσης είναι η παρουσία των λοιπών σταθερών υπηρεσιών 26,2% (11), ενώ ιδιαίτερα χαμηλά εμφανίζονται τα ποσοστά των υπολοίπων κατηγοριών. Αναφορικά με τον μηχανολογικό εξοπλισμό (Πίνακας Χ2) που διέθεταν οι Δήμοι το 1997, ο Δήμος Αρκαδίου εμφανίζεται να διαθέτει το 19%, καταλαμβάνοντας την τρίτη θέση, ενώ εμφανίζεται ότι μπορούσε να τον αξιοποιήσει κατά 90%.

Από την εξέταση των οικονομικών του Δήμου τα έτη 1995-1997 (Πίνακας Χ3) προκύπτει ότι, αν και το 1995 τα έκτακτα έσοδα αποτελούσαν μόλις το 22% των εσόδων του, διαχρονικά παρατηρείται μια αυξητική τάση. Την αντίθετη πορεία παρουσιάζουν τα τακτικά έσοδα που εμφανίζουν από τα υψηλότερα ποσοστά σε σχέση με το νομό. Σημαντική πηγή των τακτικών εσόδων αποτελούν τα έσοδα από ανταποδοτικά τέλη ως συνέπεια της ύπαρξης μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων στην παραθαλάσσια περιοχή.

Η πληθώρα του αριθμού του εξοπλισμού, των υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας, πολιτισμού και αθλητισμού, και των εσόδων από ανταποδοτικά τέλη στο νεοσύστατο Δήμο Αρκαδίου είναι αποτέλεσμα της γειννίας με την πόλη του Ρεθύμνου και κυρίως της λειτουργίας εντός των εδαφικών του ορίων μεγάλου αριθμού ξενοδοχειακών μονάδων. Η γειννία με την πόλη του Ρεθύμνου και η εκτεταμένη τουριστική ανάπτυξη δημιουργεί πολλαπλασιαστικά οφέλη στο Δήμο τα οποία στο βαθμό που αξιοποιηθούν περισσότερο δημιουργούν σημαντικότητες προϋποθέσεις για την οικονομική του αυτοτέλεια και βιωσιμότητα.

5.3.5 Δήμος Γεροποτάμου

Ο Δήμος Γεροποτάμου προέρχεται από τη συνένωση δεκαέξι κοινοτήτων, έχει έδρα το Πέραμα και περιλαμβάνει ακόμα 42 οικισμούς. Γεωγραφικά βρίσκεται στα βορειοανατολικά παράλια του νομού και συνορεύει με το νομό Ηρακλείου με εκτάσεις κυρίως πεδινές (παραθαλάσσιες) όσο και ορεινές (στους βόρειους πρόποδες του Ψηλορείτη). Καταλαμβάνει 192 τετραγωνικά χιλιόμετρα (είναι ο δεύτερος σε έκταση Δήμος του νομού), με πυκνότητα της τάξης των 37,5 κατοίκων ανά τχμ. Υψηλότερη πυκνότητα εμφανίζει η πρώην κοινότητα Περάματος 414,6 (η μεγαλύτερη μετά το Ρέθυμνο), ενώ τη μικρότερη η πρώην κοινότητα Καλανδάρων (7,3) ως αποτέλεσμα του πληθυσμού (33 κάτοικοι).

Κατά την απογραφή του 1991 ο Νέος Δήμος είχε πληθυσμό 7.188 κατοίκους εκ των οποίων το 48,4% (3.476) άνδρες και το 51,6% (3.712) γυναίκες. Στο σύνολο του νομού Ρεθύμνης αντιπροσωπεύει το 10,25% του πληθυσμού και είναι ο δεύτερος κατά σειρά μεγέθους μετά το Ρέθυμνο (Πίνακας Π1).

Η ηλικιακή σύνθεση μπορεί να χαρακτηριστεί ως «άσχημη» σε σχέση με το νομό, ενώ σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους βρίσκεται σε αυτούς που έχουν ελαφρώς χειρότερη θέση. Για το συνολικό πληθυσμό η ηλικιακή ομάδα 0-14 αντιπροσωπεύει το 20,2% ποσοστό που δεν διαφοροποιείται κατά φύλο. Οι ηλικιωμένοι αντιπροσωπεύουν το 21,1% ποσοστό μεγαλύτερο από το αντίστοιχο του νομού προερχόμενο και από τα δύο φύλα, ενώ σημαντικά υψηλό είναι και το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 45-64 ετών (24%).

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις οδηγεί και η εξέταση του Δείκτη Γήρανσης (ΔΓ) (Πίνακας Π2), όπου όσον αφορά τον συνολικό πληθυσμό ανέρχεται στο 104,3 μεγαλύτερος κατά είκοσι τέσσερις ποσοστιαίες μονάδες από τον αντίστοιχο του νομού. Στους άνδρες αν και εμφανίζεται χαμηλότερος (97) παραμένει υψηλότερος σε σχέση με το νομό (73,6), ενώ στις γυναίκες η διαφορά είναι μεγαλύτερη (111 και 87,6 αντίστοιχα).

Ο Δείκτης Εξάρτησης για το συνολικό πληθυσμό του Δήμου (70,5) είναι μεγαλύτερος σε σχέση με τον αντίστοιχο του νομού (62). Στους άνδρες ο δείκτης εμφανίζεται μικρότερος (64) σε σχέση με τις γυναίκες (77) αλλά και οι δύο είναι μεγαλύτεροι από τους αντίστοιχους του νομού (κυρίως στις γυναίκες).

Η πληθυσμιακή δομή του Δήμου Γεροποτάμου παρουσιάζεται ιδιαίτερα προβληματική. Τόσο οι δείκτες γήρανσης όσο οι δείκτες εξάρτησης λαμβάνουν τιμές καλύτερες από τις αντίστοιχες του νομού. Αν και το 1991 η αντιστοιχία ηλικιωμένων προς νέους ήταν σχεδόν 1/1, με το πέρασμα της δεκαετίας η κατάσταση τείνει προς επιδείνωση αν ληφθεί υπόψη το υψηλό ποσοστό της ηλικίας 45-64 ετών. Αν και η πληθυσμιακή δομή στο Δήμο είναι χειρότερη από την αντίστοιχη του νομού, υπάρχουν άλλοι Δήμοι που βρίσκονται σε ακόμα δυσμενέστερη θέση.

Η οικογενειακή κατάσταση (Πίνακας Π3) εμφανίζει σημαντικές αποκλίσεις από την αντίστοιχη του συνόλου του νομού σε ορισμένες κατηγορίες. Ιδιαίτερα σημαντική απόκλιση εμφανίζουν οι άγαμοι (26,5%) και οι χήροι (28,3%) σε σχέση με το νομό (36,2% και 18,5% αντίστοιχα). Το πρόβλημα είναι μεγαλύτερο στις γυναίκες όπου οι αποκλίσεις είναι μεγαλύτερες από τις αντίστοιχες των ανδρών και του συνόλου. Η οικογενειακή κατάσταση είναι αποτέλεσμα κυρίως της πληθυσμιακής δομής. Η απουσία νέων σε συνδυασμό με την μεγάλη συμμετοχή των ηλικιωμένων αιτιολογούν τα υψηλά ποσοστά άγαμων και χηρών γυναικών.

Το εκπαιδευτικό επίπεδο (Πίνακας Π4) εμφανίζει μικρές αποκλίσεις από το αντίστοιχο του νομού που σχετίζονται κυρίως με τις κατώτερες εκπαιδευτικές βαθμίδες όπου υπάρχει μια θετική απόκλιση. Το ποσοστό των μεταπτυχιακών και των πτυχιούχων ΑΕΙ και ΤΕΙ, αντιπροσωπεύει το 3,8% του πληθυσμού ηλικίας 10 ετών και άνω, και είναι το μισό σχεδόν από το αντίστοιχο του νομού. Το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού εμφανίζονται ως απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης (συμπεριλαμβάνονται και οι νέοι) (55,3% στους άνδρες, 45,5% στις γυναίκες). Η ηλικιακή δομή επηρεάζει εμφανώς το εκπαιδευτικό επίπεδο εμφανίζοντας υψηλά ποσοστά σε όσους δεν τελείωσαν τη στοιχειώδη εκπαίδευση (12,4%) και στους αγράμματους (10,5%), τα οποία είναι από τα μεγαλύτερα σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους και χαρακτηρίζουν κυρίως τις γυναίκες.

Ο πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας (15 ετών και άνω) στο Δήμο ανέρχονταν το 1991 στα 5.733 άτομα (Πίνακας Π5) και από αυτούς οι 2.816 αποτελούσαν το εργατικό δυναμικό (2.658 απασχολούμενοι, 158 άνεργοι), ενώ οι υπόλοιποι 3.436 τον μη οικονομικώς ενεργό πληθυσμό. Οι διαφορές μεταξύ των φύλων εμφανίζουν τους άνδρες να υπερέχουν στο εργατικό δυναμικό σε αντίθεση με τις γυναίκες που εμφανίζουν πάνω από το τριπλάσιο στους μη οικονομικώς ενεργούς.

Το ποσοστό συμμετοχής του συνόλου ανέρχεται στο 49% αντίστοιχο με το σύνολο του νομού Ρεθύμνης (49,5%). Στους άνδρες το ποσοστό ανέρχεται στο 76,6% επίσης μεγαλύτερο από το αντίστοιχο του νομού (70,7%), ενώ στις γυναίκες είναι 28,6% ελαφρώς χαμηλότερο. Αντίστοιχες είναι και οι διακυμάνσεις στο δείκτη

απασχόλησης, όπου στο σύνολο (46,4%) και στις γυναίκες (26%) εμφανίζονται χαμηλότερα ποσοστά, ενώ στους άνδρες (68%) η θετική διαφορά είναι ανεπαίσθητη.

Το ποσοστό ανεργίας για το σύνολο ανέρχονταν το 1991 στο 5,6% αντίστοιχο με αυτό του νομού (4,9%), αλλά εμφανώς μικρότερο από το αντίστοιχο της χώρας (7,6%). Το πρόβλημα της ανεργίας είναι ιδιαίτερα έντονο στις γυναίκες (9,5%) σε σχέση με τους άνδρες (4%). Το ποσοστό των νέων (νεοεισερχόμενων στην αγορά εργασίας) ανέργων ανέρχονταν στο 73,4% για το σύνολο, ποσοστό προερχόμενο κυρίως από τον γυναικείο πληθυσμό όπου το πρόβλημα είναι εντονότερο (76% σε σχέση με 59% στο νομό).

Το πρόβλημα της ανεργίας στο Δήμο Γεροποτάμου το 1991 αν και είναι σε εμφανώς χαμηλότερα επίπεδα από το αντίστοιχο της χώρας, είναι από τα υψηλότερα του νομού Ρεθύμνης, δημιουργώντας έντονους προβληματισμούς στο βαθμό όπου εμφανίζονται υψηλά ποσοστά κυρίως στις νεοεισερχόμενες γυναίκες ανέργους.

Η υψηλή απασχόληση στον πρωτογενή τομέα παραγωγής τονίζεται από την εξέταση του κλάδου οικονομικής δραστηριότητας (Πίνακας Π6) όπου απορροφάται το 51% των απασχολούμενων και ακολουθούν ο τριτογενής με 34% και τέλος ο δευτερογενής με 15%. Διαφορές παρουσιάζονται σε σχέση με το σύνολο του νομού όπου ο Δήμος διαφαίνεται να υπερέχει στον πρωτογενή τομέα κατά δεκαπέντε ποσοστιαίες μονάδες τις οποίες αντλεί από τον τριτογενή. Η υπεροχή του Δήμου στην απασχόληση του πρωτογενή τομέα είναι αποτέλεσμα της έντονης αγροτικής και κτηνοτροφικής παραγωγής. Το ποσοστό του τριτογενή τομέα είναι αποτέλεσμα της απασχόλησης στους κλάδους του εμπορίου, ξενοδοχείων, εστιατόρια (15% ως προς το σύνολο και 44,5% ως προς τον τομέα) και των λοιπών υπηρεσιών (15% ως προς το σύνολο και 44% ως προς τον τομέα). Η απασχόληση στο δευτερογενή προέρχεται κυρίως από τον κλάδο των κατασκευών (9,7% ως προς το σύνολο και 63,3% ως προς τον τομέα).

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις οδηγεί και η εξέταση των ατομικών επαγγελματιών (Πίνακας Π7). Οι γεωργοί, κτηνοτρόφοι και αλιείς αποτελούν το 49,7% των απασχολούμενων για το σύνολο, ποσοστό μεγαλύτερο κατά δεκατέσσερις ποσοστιαίες μονάδες από αυτό του νομού (35,2%). Στις γυναίκες η μονοπώληση της συγκεκριμένης επαγγελματικής κατηγορίας είναι εντονότερη φτάνοντας το 57,3% και η διαφορά από το νομό στις είκοσι τέσσερις μονάδες. Άλλη μεγάλη επαγγελματική κατηγορία αποτελούν οι απασχολούμενες στην παροχή υπηρεσιών (12,1%), και οι υπάλληλοι γραφείου (11,2%). Στους άνδρες εκτός από τους γεωργούς, κτηνοτρόφους και αλιείς μεγάλα ποσοστά εμφανίζουν οι τεχνίτες, εργάτες (27,3%) και οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών (8,3%).

Εξετάζοντας τη θέση στο επάγγελμα (Πίνακας Π8) διαπιστώνεται ότι από το σύνολο των απασχολούμενων το 50,5% εργάζονται σε δική τους εργασία (αυτοαπασχολούμενοι), το 32,4% είναι μισθωτοί και το 17% συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη. Στο σύνολο του νομού τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 46%, 42% και 12%. Η διαφοροποίηση που παρουσιάζει ο Δήμος Γεροποτάμου είναι αποτέλεσμα της μονοπώλησης της απασχόλησης στη γεωργία-κτηνοτροφία όπου εμφανίζονται μεγάλα ποσοστά να απασχολούνται σε ατομικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις και κτηνοτροφικές μονάδες όπου σημαντικό ρόλο στη βιωσιμότητά τους έχουν τα συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη.

Οι αυτοαπασχολούμενοι στη γεωργία αντιπροσωπεύουν το 69%, στο εμπόριο-ξενοδοχεία το 12,6% και στο δευτερογενή τομέα το 12,7%. Στους μισθωτούς κυριαρχεί η απασχόληση στον τριτογενή τομέα (71,7%) και ειδικότερα, το 40,6% του συνόλου απασχολείται στις λοιπές υπηρεσίες και το 23% στο εμπόριο-ξενοδοχεία. Τέλος, στα συμβοηθούμενα και μη αμειβόμενα μέλη, το 86,6% απασχολείται στη γεωργία-κτηνοτροφία.

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις καταλήγουμε εξετάζοντας τη θέση στο επάγγελμα με τα επαγγέλματα (Πίνακας Π9). Το 68,4% των αυτοαπασχολούμενων του Δήμου είναι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, αλιείς και το 17% τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων. Στους μισθωτούς κυριαρχούν οι τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων (34,5%) και ακολουθούν οι υπάλληλοι γραφείου (22,3%), οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών (20%) και οι ασκούντες επιστημονικά και ελευθέρια επαγγέλματα με 17%. Τέλος, το 86,6% των συμβοηθούμενων και μη αμειβόμενων μελών είναι γεωργοί, κτηνοτρόφοι και αλιείς.

Είναι επομένως εμφανής ο παραγωγικός προσανατολισμός του Δήμου Γεροποτάμου. Η κυριαρχία του πρωτογενή τομέα μέσω της εκτεταμένης γεωργικής εκμετάλλευσης και κτηνοτροφίας συγκεντρώνει πάνω από το 50% των απασχολούμενων και ειδικότερα το 69% των αυτοαπασχολούμενων και το 86,6% των συμβοηθούμενων και μη αμειβόμενων μελών. Ακολουθεί ο τριτογενής και ειδικότερα οι κλάδοι, του εμπορίου-ξενοδοχείων και των λοιπών υπηρεσιών στους οποίους απορροφάται πάνω από το 60% των μισθωτών. Τέλος ο δευτερογενής τομέας που βρίσκεται σε πορεία ανάπτυξης και υποστήριξης των δύο άλλων τομέων συγκεντρώνει υψηλό ποσοστό κυρίως μισθωτών (25%).

Στο Δήμο Γεροποτάμου εμφανίζονται να λειτουργούσαν το 1997 89 υπηρεσίες (Πίνακας Χ1) εκ των οποίων το 50,5% (15) αφορούσαν υπηρεσίες υγείας, πρόνοιας, πολιτισμού και αθλητισμού. Σημαντική επίσης είναι η παρουσία διοικητικών υπηρεσιών και υπηρεσιών δικαιοσύνης και δημόσιας τάξης (17) και λοιπών σταθερών υπηρεσιών (19). Όπως φαίνεται από τα στοιχεία ο Δήμος αν και συγκεντρώνει το 9,7% του συνόλου των υπηρεσιών του νομού, εμφανίζεται στις πρώτες θέσεις συγκρινόμενος με τους υπόλοιπους Δήμους όσον αφορά τις προαναφερόμενες κατηγορίες υπηρεσιών. Αναφορικά με τον μηχανολογικό εξοπλισμό (Πίνακας Χ2) που διέθεταν οι Δήμοι το 1997, ο Δήμος Γεροποτάμου εμφανίζεται να διαθέτει μόλις το 5,6% του συνολικού μηχανολογικού εξοπλισμού τον οποίον μπορούσε να αξιοποιήσει 100%.

Από την εξέταση των οικονομικών του Δήμου τα έτη 1995-1997 (Πίνακας Χ3) προκύπτει ότι, αν και το 1995 τα έκτακτα έσοδα αποτελούσαν μόλις το 35% των εσόδων του, διαχρονικά παρατηρείται μια αυξητική τάση. Την αντίθετη πορεία παρουσιάζουν τα τακτικά έσοδα (με εξαίρεση τον προϋπολογισμό του 1997). Σημαντική πηγή των τακτικών εσόδων αποτελούν τα έσοδα από ανταποδοτικά τέλη ως συνέπεια της ύπαρξης μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων στην παραθαλάσσια περιοχή. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η συμμετοχή των εσόδων από προγράμματα της Ε.Ε. κυρίως το 1996 στα έκτακτα έσοδα.

Η πληθώρα του αριθμού των υπηρεσιών και των εσόδων από ανταποδοτικά τέλη και τα προγράμματα της Ε.Ε. στο νεοσύστατο Δήμο Γεροποτάμου είναι αποτέλεσμα κυρίως της λειτουργίας εντός των εδαφικών του ορίων μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων. Η τουριστική ανάπτυξη σε συνδυασμό με την λειτουργία μεγάλου αριθμού υπηρεσιών δημιουργεί συγκριτικά πλεονεκτήματα τα οποία στο

βαθμό που αξιοποιηθούν περισσότερο δημιουργούν σημαντικότερες προϋποθέσεις για την οικονομική του αυτοτέλεια και βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του συνόλου των δημοτών.

5.3.6 Δήμος Κουλούκωνα

Ο Δήμος Κουλούκωνα προέρχεται από τη συνένωση δεκαπέντε κοινοτήτων, έχει έδρα το Γαράζο και περιλαμβάνει ακόμα 33 οικισμούς. Γεωγραφικά βρίσκεται στα ανατολικά του νομού, συνορεύει με το νομό Ηρακλείου με εκτάσεις κυρίως ορεινές και άγονες (στους βόρειους πρόποδες του Ψηλορείτη). Καταλαμβάνει 138 τετραγωνικά χιλιόμετρα (είναι από τους μεγάλους σε έκταση Δήμος του νομού), με πυκνότητα της τάξης των 41,5 κατοίκων ανά τχμ. Υψηλότερη πυκνότητα εμφανίζει η πρώην κοινότητα Βενιού 84,3, ενώ τη μικρότερη η πρώην κοινότητα Αγίου Ιωάννου (14,3) ως αποτέλεσμα του μικρού πληθυσμού (71 κάτοικοι).

Κατά την απογραφή του 1991 ο Νέος Δήμος είχε πληθυσμό 5.725 κατοίκους εκ των οποίων το 50,5% (2.893) άνδρες και το 49,5% (2.832) γυναίκες. Στο σύνολο του νομού Ρεθύμνης αντιπροσωπεύει το 8,2% του πληθυσμού και είναι από τους μεγάλους σε πληθυσμό Δήμους του νομού (Πίνακας Π1).

Η ηλικιακή σύνθεση μπορεί να χαρακτηριστεί ως «μέτρια» σε σχέση με το νομό, ενώ σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους βρίσκεται σε αυτούς που έχουν ελαφρώς καλύτερη θέση. Για το συνολικό πληθυσμό η ηλικιακή ομάδα 0-14 αντιπροσωπεύει το 22% ποσοστό που δεν διαφοροποιείται κατά φύλο. Οι ηλικιωμένοι αντιπροσωπεύουν το 18,3% ποσοστό μεγαλύτερο από το αντίστοιχο του νομού προερχόμενο κυρίως από τις γυναίκες, ενώ σημαντικά υψηλό είναι και το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 45-64 ετών (21,6%).

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις οδηγεί και η εξέταση του Δείκτη Γήρανσης (ΔΓ), (Πίνακας Π2) όπου όσον αφορά τον συνολικό πληθυσμό ανέρχεται στο 83 μεγαλύτερος κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες από τον αντίστοιχο του νομού. Στους άνδρες αν και εμφανίζεται χαμηλότερος (74) παραμένει ελαφρώς υψηλότερος σε σχέση με το νομό (73,6), ενώ στις γυναίκες η διαφορά είναι μεγαλύτερη (92,4 και 87,6 αντίστοιχα).

Ο Δείκτης Εξάρτησης για το συνολικό πληθυσμό του Δήμου (67,5) είναι μεγαλύτερος σε σχέση με τον αντίστοιχο του νομού (62). Στους άνδρες ο δείκτης εμφανίζεται μικρότερος (63) σε σχέση με τις γυναίκες (72) αλλά και οι δύο είναι μεγαλύτεροι από τους αντίστοιχους του νομού (κυρίως στις γυναίκες).

Η πληθυσμιακή δομή του Δήμου αν και δεν διαφοροποιείται ουσιαστικά σε σχέση με το νομό, βρίσκεται σε καλύτερη θέση σε σχέση με άλλους Δήμους. Τόσο οι δείκτες γήρανσης όσο οι δείκτες εξάρτησης λαμβάνουν τιμές αντίστοιχες από αυτές του νομού. Αν και το 1991 η αντιστοιχία ηλικιωμένων προς νέους ήταν χαμηλότερη από 0,85/1, με το πέρας της δεκαετίας η κατάσταση τείνει προς επιδείνωση αν ληφθεί υπόψη το υψηλό ποσοστό της ηλικίας 45-64 ετών. Στα θετικά χαρακτηριστικά συγκαταλέγεται η υψηλή συμμετοχή των νέων στο συνολικό πληθυσμό. Το πρόβλημα επομένως που αντιμετωπίζει ο Δήμος δεν είναι η υπογεννητικότητα αλλά η αδυναμία συγκράτησης του ενεργού πληθυσμού (πρόβλημα κυρίως στις ηλικίες 30-44) και η μετανάστευση ως απόρροια της δυσμενούς οργάνωσης της τοπικής αγοράς εργασίας και της έλλειψης ευκαιριών απασχόλησης.

Η οικογενειακή κατάσταση (Πίνακας Π3) εμφανίζει σημαντικές αποκλίσεις από την αντίστοιχη του συνόλου του νομού σε ορισμένες κατηγορίες. Ιδιαίτερα σημαντική απόκλιση εμφανίζουν οι άγαμοι (29,5%) και οι χήροι (25,5%) σε σχέση με το νομό (36,2% και 18,5% αντίστοιχα). Το πρόβλημα είναι μεγαλύτερο στις γυναίκες όπου οι αποκλίσεις είναι αισθητά μεγαλύτερες από τις αντίστοιχες στους άνδρες. Η οικογενειακή κατάσταση του Δήμου είναι αποτέλεσμα κυρίως της ηλικιακής του δομής (μεγάλα ποσοστά νέων και ηλικιωμένων γυναικών).

Το εκπαιδευτικό επίπεδο (Πίνακας Π4) εμφανίζει μεγάλες αποκλίσεις από το αντίστοιχο του νομού που σχετίζονται στο σύνολο σχεδόν των εκπαιδευτικών βαθμίδων. Το ποσοστό των μεταπτυχιακών και των πτυχιούχων ΑΕΙ και ΤΕΙ, αντιπροσωπεύει μόλις το 1,5% του πληθυσμού ηλικίας 10 ετών και άνω, και είναι το χαμηλότερο από όλων των άλλων Δήμων. Το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού εμφανίζονται ως απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης (58,2% στους άνδρες, 47% στις γυναίκες). Η ηλικιακή δομή επηρεάζει εμφανώς το εκπαιδευτικό επίπεδο εμφανίζοντας υψηλά ποσοστά σε όσους δεν τελείωσαν τη στοιχειώδη εκπαίδευση (12,6%) και στους αγράμματους (14,5%), τα οποία είναι από τα μεγαλύτερα σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους και χαρακτηρίζουν και τα δύο φύλα. Σημαντική επίσης είναι η απόκλιση των αποφοίτων μέσης εκπαίδευσης (9%), γεγονός που τονίζει το έντονο πρόβλημα της εγκατάλειψης της εκπαιδευτικής διαδικασίας (κυρίως μετά το γυμνάσιο), ως συνέπεια της νοοτροπίας και της οργάνωσης της τοπικής κοινωνίας. Ας, σημειωθεί ότι αντίστοιχο πρόβλημα χαρακτηρίζει το Δήμο Ανωγείων με τον οποίον έχουν παρόμοια κοινωνικά χαρακτηριστικά.

Ο πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας (15 ετών και άνω) στο Δήμο ανέρχονταν το 1991 στα 4.465 άτομα (Πίνακας Π5) και από αυτούς οι 2.052 αποτελούσαν το εργατικό δυναμικό (1.970 απασχολούμενοι, 82 άνεργοι), ενώ οι υπόλοιποι 2.876 τον μη οικονομικώς ενεργό πληθυσμό. Οι διαφορές μεταξύ των φύλων εμφανίζουν τους άνδρες να υπερέχουν στο εργατικό δυναμικό σε αντίθεση με τις γυναίκες που εμφανίζουν πάνω από το επταπλάσιο! στους μη οικονομικώς ενεργούς.

Το ποσοστό συμμετοχής του συνόλου ανέρχεται στο 46% εμφανώς χαμηλότερο από το αντίστοιχο στο σύνολο του νομού Ρεθύμνης (49,5%) και το μικρότερο σε σχέση με τους άλλους Δήμους. Στους άνδρες το ποσοστό ανέρχεται στο 70,7% αντίστοιχο με αυτό του νομού (70,7%), ενώ στις γυναίκες είναι μόλις 21%, το χαμηλότερο από όλους τους Δήμους. Αντίστοιχες είναι και οι διακυμάνσεις στο δείκτη απασχόλησης, όπου στο σύνολο (54%) και στις γυναίκες (19,4%) εμφανίζονται ιδιαίτερα χαμηλά ποσοστά, ενώ στους άνδρες (68,4%) η θετική διαφορά είναι ανεπαίσθητη.

Το ποσοστό ανεργίας για το σύνολο ανέρχονταν το 1991 στο 4%, χαμηλότερο από το αντίστοιχο του νομού (4,9%). Το πρόβλημα της ανεργίας είναι εντονότερο στις γυναίκες (7%) σε σχέση με τους άνδρες (3%). Το ποσοστό των νέων (νεοεισερχόμενων στην αγορά εργασίας) ανέργων ανέρχονταν στο 82% για το σύνολο, ποσοστό προερχόμενο και από τα δύο φύλα.

Το πρόβλημα της ανεργίας στο Δήμο το 1991 αν και είναι σε χαμηλότερα επίπεδα από το αντίστοιχο του νομού, δημιουργεί έντονους προβληματισμούς στο βαθμό όπου εμφανίζονται υψηλά ποσοστά κυρίως στους νεοεισερχόμενους ανέργους, οδηγώντας στην εγκατάλειψη του Δήμου από τους νέους.

Η μονοπώληση του πρωτογενή τομέα παραγωγής τονίζεται από την εξέταση του κλάδου οικονομικής δραστηριότητας (Πίνακας Π6) στον οποίο απορροφάται το 62,2% των απασχολούμενων και ακολουθούν ο τριτογενής με 27,6% και τέλος ο δευτερογενής με 10,2%. Διαφορές παρουσιάζονται σε σχέση με το σύνολο του νομού όπου ο Δήμος διαφαίνεται να υπερέχει αισθητά στον πρωτογενή τομέα κατά είκοσι έξι ποσοστιαίες μονάδες τις οποίες αντλεί από τους δύο άλλους τομείς. Η υπεροχή στην απασχόληση του πρωτογενή τομέα είναι αποτέλεσμα της έντονης αγροτικής και κτηνοτροφικής παραγωγής. Το ποσοστό του τριτογενή τομέα είναι αποτέλεσμα της απασχόλησης στους κλάδους του εμπορίου, ξενοδοχείων, εστιατόρια (13,2% ως προς το σύνολο και 48% ως προς τον τομέα) και των λοιπών υπηρεσιών (9,5% ως προς το σύνολο και 34,3% ως προς τον τομέα). Η απασχόληση στο δευτερογενή προέρχεται ισόποσος από τους κλάδους των μεταποιητικών βιομηχανιών και των κατασκευών.

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις οδηγεί και η εξέταση των ατομικών επαγγέλμάτων (Πίνακας Π7). Οι γεωργοί, κτηνοτρόφοι και αλιείς αποτελούν το 61,4% των απασχολούμενων για το σύνολο, ποσοστό μεγαλύτερο κατά είκοσι έξι ποσοστιαίες μονάδες από αυτό του νομού (35,2%), τάση που χαρακτηρίζει και τα δύο φύλα. Άλλη μεγάλη επαγγελματική κατηγορία στις γυναίκες αποτελούν οι απασχολούμενες στην παροχή υπηρεσιών (15%). Στους άνδρες εκτός από τους γεωργούς, κτηνοτρόφους και αλιείς μεγάλα ποσοστά εμφανίζουν οι τεχνίτες, εργάτες με 18%, ενώ αισθητή είναι η απουσία των διευθυντών και ανώτερων διοικητικών στελεχών (0,26%) και των εμπόρων και πωλητών (3,5%).

Εξετάζοντας τη θέση στο επάγγελμα (Πίνακας Π8) διαπιστώνεται ότι από το σύνολο των απασχολούμενων το 55,5% εργάζονται σε δική τους εργασία (αυτοαπασχολούμενοι), το 26,5% είναι μισθωτοί και το 18% συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη. Στο σύνολο του νομού τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 46%, 42% και 12%. Η διαφοροποίηση που παρουσιάζει ο Δήμος είναι αποτέλεσμα της μονοπώλησης της απασχόλησης στη γεωργία-κτηνοτροφία όπου εμφανίζονται μεγάλα ποσοστά να απασχολούνται σε ατομικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις και κτηνοτροφικές μονάδες όπου απορροφάται και το σύνολο σχεδόν των συμβοηθούντων και μη αμειβομένων μελών.

Οι αυτοαπασχολούμενοι στη γεωργία αντιπροσωπεύουν το 80,5%, στο εμπόριο-ξενοδοχεία το 13% και στο δευτερογενή τομέα το 6,5% (από τα χαμηλότερα σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους). Στους μισθωτούς κυριαρχεί η απασχόληση στον τριτογενή τομέα (73,7%) και ειδικότερα, το 31% του συνόλου απασχολείται στις λοιπές υπηρεσίες και το 29% στο εμπόριο-ξενοδοχεία. Τέλος, στα συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη, το 91% απασχολείται στη γεωργία-κτηνοτροφία.

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις καταλήγουμε εξετάζοντας τη θέση στο επάγγελμα με τα επαγγέλματα (Πίνακας Π9). Το 80,3% των αυτοαπασχολούμενων του Δήμου είναι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, αλιείς και το 9% τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων. Στους μισθωτούς κυριαρχούν οι τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων (34%) και ακολουθούν οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών (26,6%) και οι υπάλληλοι γραφείου με 21,6. Τέλος, το 91% των συμβοηθούντων και μη αμειβομένων μελών είναι γεωργοί, κτηνοτρόφοι και αλιείς.

Ο παραγωγικός προσανατολισμός του Δήμου Κουλούκωνα είναι αντίστοιχος με το σύνολο σχεδόν των υπολοίπων Δήμων και εμφανώς διαφορετικός από αυτόν του νομού. Η κυριαρχία του πρωτογενή τομέα μέσω της εκτεταμένης γεωργικής εκμετάλλευσης και κτηνοτροφίας συγκεντρώνει πάνω από το 62% των

απασχολούμενων και ειδικότερα το 80,5% των αυτοαπασχολούμενων και το 91% των συμβοηθούμενων και μη αμειβόμενων μελών. Ακολουθεί ο τριτογενής και ειδικότερα οι κλάδοι, του εμπορίου-ξενοδοχείων και των λοιπών υπηρεσιών στους οποίους απορροφάται το πάνω από το 60% των μισθωτών. Τέλος ο δευτερογενής τομέας που βρίσκεται σε πορεία υποστήριξης των δύο άλλων τομέων συγκεντρώνει υψηλό ποσοστό κυρίως μισθωτών (22%).

Στο Δήμο Κουλούκωνα εμφανίζονται να λειτουργούσαν το 1997 109 υπηρεσίες (Πίνακας Χ1) εκ των οποίων το 80% (87) αφορούσαν κινητές υπηρεσίες. Στις υπόλοιπες κατηγορίες υπηρεσιών η παρουσία υπηρεσιών είναι ασήμαντη. Όπως φαίνεται από τα στοιχεία ο Δήμος αν και συγκεντρώνει το 12% του συνόλου των υπηρεσιών του νομού (από τα υψηλά ποσοστά) και εμφανίζεται στην πρώτη θέση συγκρινόμενος με τους υπόλοιπους Δήμους όσον αφορά τις κινητές υπηρεσίες. Αναφορικά με τον μηχανολογικό εξοπλισμό (Πίνακας Χ2) που διέθεταν οι Δήμοι το 1997, για το Δήμο Κουλούκωνα δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία και επομένως δεν μπορεί να αξιολογηθεί η κατάσταση που επικρατεί.

Από την εξέταση των οικονομικών του Δήμου τα έτη 1995-1997 (Πίνακας Χ3) προκύπτει ότι, αν και το 1995 τα έκτακτα έσοδα αποτελούσαν το 36,4% των εσόδων του Δήμου, διαχρονικά παρατηρείται μια αυξητική τάση. Την αντίθετη πορεία παρουσιάζουν τα τακτικά έσοδα (με εξαίρεση τον προϋπολογισμό του 1997). Ιδιαίτερα χαμηλή είναι η συμμετοχή των ανταποδοτικών τελών στα τακτικά έσοδα ως συνέπεια της έλλειψης παραγωγικών μονάδων και τις μονοπώλησης της γεωργίας. Αντίστοιχη εικόνα εμφανίζουν και τα έσοδα από προγράμματα της Ε.Ε.

Η πληθώρα του αριθμού των υπηρεσιών (κυρίως κινητών) στο νεοσύστατο Δήμο Κουλούκωνα είναι αποτέλεσμα της παραγωγικής του δομής (κυριαρχία του πρωτογενή τομέα). Η έλλειψη παγιομένων-σταθερών εσόδων και η χαμηλή συμμετοχή σε προγράμματα της Ε.Ε. δημιουργούν έντονο προβληματισμό για το ύψος των δυσκολιών που έχει να αντιμετωπίσει ο νεοσύστατος Δήμος. Η αύξηση του μεγέθους και των πόρων μπορεί να λειτουργήσουν θετικά σε μια προσπάθεια βελτίωσης των οικονομικών του και κατ' επέκταση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς το σύνολο των δημοτών.

5.3.7 Δήμος Κουρητών

Ο Δήμος Κουρητών προέρχεται από τη συνένωση δεκαπέντε κοινοτήτων, έχει έδρα το Φουρφουρά και περιλαμβάνει ακόμα 17 οικισμούς. Γεωγραφικά βρίσκεται στα νοτιοανατολικά του νομού και συνορεύει με το νομό Ηρακλείου με εκτάσεις κυρίως ορεινές (στους νότιους πρόποδες του Ψηλορείτη) και ημιορεινές. Καταλαμβάνει 126 τετραγωνικά χιλιόμετρα (από τους μέσους σε έκταση Δήμους), με πυκνότητα της τάξης των 21,2 κατοίκων ανά τχμ.(η δεύτερη χαμηλότερη). Υψηλότερη πυκνότητα εμφανίζει η πρώην κοινότητα Πλατάνου 30,1, ενώ τη μικρότερη η πρώην κοινότητα Αποδούλου (12,3) ως αποτέλεσμα της τεράστιας έκτασης (η μεγαλύτερη στο Δήμο).

Κατά την απογραφή του 1991 ο Νέος Δήμος είχε πληθυσμό 2.688 κατοίκους εκ των οποίων το 51,3% (1.370) άνδρες και το 48,7% (1.298) γυναίκες. Στο σύνολο του νομού Ρεθύμνης αντιπροσωπεύει το 3,8% του πληθυσμού και είναι από τους μικρότερους σε πληθυσμιακό μέγεθος (Πίνακας Π1).

Η ηλικιακή σύνθεση μπορεί να χαρακτηριστεί ως ιδιαίτερα «άσχημη» σε σχέση με το νομό, ενώ σε σχέση με τους υπόλοιπους βρίσκεται σε αυτούς με την «χειρότερη» θέση. Για το συνολικό πληθυσμό η ηλικιακή ομάδα 0-14 αντιπροσωπεύει μόλις το 17%, ποσοστό προερχόμενο κυρίως από τις γυναίκες. Οι ηλικιωμένοι αντιπροσωπεύουν το 26% ποσοστό αισθητά μεγαλύτερο από το αντίστοιχο του νομού προερχόμενο και από τα δύο φύλα, ενώ ιδιαίτερα υψηλό είναι και το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 45-64 ετών (28,5%).

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις οδηγεί και η εξέταση του Δείκτη Γήρανσης (ΔΓ), (Πίνακας Π2) όπου όσον αφορά τον συνολικό πληθυσμό ανέρχεται στο 152 μεγαλύτερος κατά εβδομήντα μία ποσοστιαίες μονάδες από τον αντίστοιχο του νομού. Στους άνδρες αν και εμφανίζεται χαμηλότερος (129) παραμένει υψηλότερος σε σχέση με το νομό (73,6), ενώ στις γυναίκες η διαφορά είναι μεγαλύτερη (180,6 και 87,6 αντίστοιχα).

Ο Δείκτης Εξάρτησης για το συνολικό πληθυσμό του Δήμου (75) είναι μεγαλύτερος σε σχέση με τον αντίστοιχο του νομού (62). Στους άνδρες ο δείκτης εμφανίζεται μικρότερος (73,4) σε σχέση με τις γυναίκες (77) αλλά και οι δύο είναι μεγαλύτεροι από τους αντίστοιχους του νομού (κυρίως στις γυναίκες).

Η πληθυσμιακή δομή του Δήμου Κουρητών παρουσιάζει έντονη προβληματική. Τόσο οι δείκτες γήρανσης όσο οι δείκτες εξάρτησης λαμβάνουν τις ακραίες τιμές από τις αντίστοιχες των υπολοίπων Δήμων. Το 1991 η αντιστοιχία ηλικιωμένων προς νέους ήταν σχεδόν 1,5/1, με το πέρασμα της δεκαετίας η κατάσταση τείνει προς επιδείνωση αν ληφθεί υπόψη το υψηλό ποσοστό της ηλικίας 45-64 ετών. Η πληθυσμιακή δομή στο Δήμο είναι «χειρότερη» από την αντίστοιχη του νομού και των υπολοίπων Δήμων. Η ύπαρξη ηλικιωμένων και των δύο φύλων σε συνδυασμό με την απουσία νέων και πληθυσμού εργάσιμης (και αναπαραγωγικής ηλικίας), δημιουργούν έντονα προβλήματα για τις προοπτικές του. Σήμερα, η κατάσταση είναι σε ακόμα χειρότερη θέση στο βαθμό όπου η υψηλή συμμετοχή του πληθυσμού 45-64 ετών έχει μετατραπεί σε ηλικιωμένους οξύνοντας περισσότερο το πρόβλημα.

Η οικογενειακή κατάσταση (Πίνακας Π3) εμφανίζει σημαντικές αποκλίσεις από την αντίστοιχη του συνόλου του νομού σε ορισμένες κατηγορίες. Ιδιαίτερα σημαντική απόκλιση εμφανίζουν οι άγαμοι (26,5%) και οι χήροι (31%) σε σχέση με το νομό (36,2% και 18,5% αντίστοιχα). Το πρόβλημα χαρακτηρίζει και τα δύο φύλα, ενώ όσον αφορά τις γυναίκες εμφανίζεται εντονότερο το πρόβλημα της χηρείας. Η οικογενειακή κατάσταση είναι αποτέλεσμα κυρίως της πληθυσμιακής δομής. Η απουσία νέων σε συνδυασμό με την μεγάλη συμμετοχή των ηλικιωμένων αιτιολογούν τα υψηλά ποσοστά άγαμων και χηρών γυναικών.

Το εκπαιδευτικό επίπεδο (Πίνακας Π4) εμφανίζει μικρές αποκλίσεις από το αντίστοιχο του νομού που σχετίζονται κυρίως με τις κατώτερες εκπαιδευτικές βαθμίδες όπου υπάρχει μια θετική απόκλιση. Το ποσοστό των μεταπτυχιακών και των πτυχιούχων ΑΕΙ και ΤΕΙ, αντιπροσωπεύει το 4% του πληθυσμού ηλικίας 10 ετών και άνω, και είναι το μισό σχεδόν από το αντίστοιχο του νομού. Το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού εμφανίζονται ως απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης (58% στους άνδρες, 49% στις γυναίκες). Η ηλικιακή δομή επηρεάζει εμφανώς το εκπαιδευτικό επίπεδο εμφανίζοντας υψηλά ποσοστά σε όσους δεν τελείωσαν τη στοιχειώδη εκπαίδευση (15%) και στους αγράμματους (8,5%), τα οποία είναι από τα μεγαλύτερα σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους και χαρακτηρίζουν κυρίως τις γυναίκες.

Ο πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας (15 ετών και άνω) στο Δήμο ανέρχονταν το 1991 στα 2.214 άτομα (Πίνακας Π5) και από αυτούς οι 1.110 αποτελούσαν το εργατικό δυναμικό (1.082 απασχολούμενοι, 28 άνεργοι), ενώ οι υπόλοιποι 1.255 τον μη οικονομικώς ενεργό πληθυσμό. Οι διαφορές μεταξύ των φύλων εμφανίζουν τους άνδρες να υπερέχουν στο εργατικό δυναμικό σε αντίθεση με τις γυναίκες που εμφανίζουν πάνω από το διπλάσιο στους μη οικονομικώς ενεργούς.

Το ποσοστό συμμετοχής του συνόλου ανέρχεται στο 50% αντίστοιχο με το σύνολο του νομού Ρεθύμνης (49,5%). Στους άνδρες το ποσοστό ανέρχεται στο 67,6% χαμηλότερο από το αντίστοιχο του νομού (70,7%), ενώ στις γυναίκες είναι 32,4% μεγαλύτερο. Αντίστοιχες είναι και οι διακυμάνσεις στο δείκτη απασχόλησης, όπου στο σύνολο (49%) και στις γυναίκες (31,5%) εμφανίζονται υψηλότερα ποσοστά, ενώ στους άνδρες (67,5%) η αρνητική διαφορά είναι χαμηλή.

Το ποσοστό ανεργίας για το σύνολο το 1991 ανέρχονταν στο 2,5% (από τα χαμηλότερα) χαμηλότερο τόσο αυτό του νομού (4,9%), όσο και από το αντίστοιχο της χώρας (7,6%). Το πρόβλημα της ανεργίας αφορά τους νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας ανέργους το ποσοστό των οποίων ανέρχονταν στο 64,3% για το σύνολο, προερχόμενο κυρίως από τον γυναικείο πληθυσμό όπου το πρόβλημα είναι εντονότερο (78% σε σχέση με 60,4% στο νομό).

Ο Δήμος το 1991 δεν εμφανίζεται να αντιμετωπίζει πρόβλημα ανεργίας (έχει από τα χαμηλότερα ποσοστά και στα δύο φύλα), έντονους όμως προβληματισμούς δημιουργεί η εμφάνιση υψηλού ποσοστού κυρίως στις νεοεισερχόμενες γυναίκες ανέργους, ως συνέπεια της παραγωγικής δομής και της ζήτησης εργασίας σε διαφορετικές επαγγελματικές ομάδες.

Η μονοπώληση του πρωτογενή τομέα παραγωγής τονίζεται από την εξέταση του κλάδου οικονομικής δραστηριότητας (Πίνακας Π6) στον οποίο απορροφάται το 68% των απασχολούμενων και ακολουθούν ο τριτογενής με 23% και τέλος ο δευτερογενής με 9%. Έντονες διαφορές εμφανίζονται σε σχέση με το σύνολο του νομού όπου ο Δήμος διαφαίνεται να υπερέχει στον πρωτογενή τομέα κατά τριάντα δύο ποσοστιαίες μονάδες τις οποίες αντλεί από τους δύο άλλους τομείς. Η υπεροχή στην απασχόληση του πρωτογενή τομέα είναι αποτέλεσμα της έντονης αγροτικής και κτηνοτροφικής παραγωγής. Το ποσοστό του τριτογενή τομέα είναι αποτέλεσμα της απασχόλησης στο κλάδο των λουπών υπηρεσιών (12,4% ως προς το σύνολο και 55% ως προς τον τομέα). Η απασχόληση στο δευτερογενή είναι από τις χαμηλότερες στο νομό, προερχόμενη κυρίως από τον κλάδο των κατασκευών (5,4% ως προς το σύνολο και 57% ως προς τον τομέα).

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις οδηγεί και η εξέταση των ατομικών επαγγελμάτων (Πίνακας Π7). Οι γεωργοί, κτηνοτρόφοι και αλιείς αποτελούν το 67,5% των απασχολούμενων για το σύνολο, ποσοστό μεγαλύτερο κατά τριάντα δύο ποσοστιαίες μονάδες από αυτό του νομού (35,2%), τάση που χαρακτηρίζει και τα δύο φύλα. Στις γυναίκες το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται στο 78,5%. Στους άνδρες εκτός από τους γεωργούς, κτηνοτρόφους και αλιείς μεγάλα ποσοστά εμφανίζουν οι τεχνίτες, εργάτες με 17%, ενώ αισθητή είναι η απουσία των απασχολούμενων στην παροχή υπηρεσιών (4,4%) και των εμπόρων και πωλητών (2,5%).

Εξετάζοντας τη θέση στο επάγγελμα (Πίνακας Π8) διαπιστώνεται ότι από το σύνολο των απασχολούμενων το 62% εργάζονται σε δική τους εργασία (αυτοαπασχολούμενοι), το 18,4% είναι μισθωτοί και το 19,6% συμβοηθούντα και μη

αμειβόμενα μέλη. Στο σύνολο του νομού τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 46%, 42% και 12%. Η διαφοροποίηση που παρουσιάζει ο Δήμος είναι αποτέλεσμα της μονοπώλησης της απασχόλησης στη γεωργία-κτηνοτροφία όπου εμφανίζονται μεγάλα ποσοστά να απασχολούνται σε ατομικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις και κτηνοτροφικές μονάδες όπου απορροφάται και το σύνολο σχεδόν των συμβοηθούτων και μη αμειβομένων μελών.

Οι αυτοαπασχολούμενοι στη γεωργία αντιπροσωπεύουν το 80,4%, ενώ από τα χαμηλότερα ποσοστά εμφανίζουν οι δύο άλλοι κλάδοι. Στους μισθωτούς κυριαρχεί η απασχόληση στον τριτογενή τομέα (81%) και ειδικότερα, το 58,5% του συνόλου απασχολείται στις λοιπές υπηρεσίες. Τέλος, στα συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη, το 90,4% απασχολείται στη γεωργία-κτηνοτροφία.

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις καταλήγουμε εξετάζοντας τη θέση στο επάγγελμα με τα επαγγέλματα (Πίνακας Π9). Το 80,3% των αυτοαπασχολουμένων είναι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, αλιείς και το 11,7% τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων. Στους μισθωτούς κυριαρχούν οι υπάλληλοι γραφείου (30%) και οι ασκούντες επιστημονικά και ελευθέρια επαγγέλματα (26%), ενώ σημαντική είναι και η παρουσία των διευθυντών και ανωτέρων διοικητικών στελεχών (2%). Τέλος, το 91% των συμβοηθούτων και μη αμειβομένων μελών είναι γεωργοί, κτηνοτρόφοι και αλιείς.

Ο παραγωγικός προσανατολισμός του Δήμου δεν διαφέρει από την αντίστοιχη του συνόλου των Νέων Δήμων. Η κυριαρχία του πρωτογενή τομέα μέσω της εκτεταμένης γεωργικής εκμετάλλευσης και κτηνοτροφίας συγκεντρώνει πάνω από το 68% των απασχολουμένων και ειδικότερα το 80,4% των αυτοαπασχολουμένων και το 91% των συμβοηθούτων και μη αμειβομένων μελών. Ακολουθεί ο τριτογενής και ειδικότερα ο κλάδος, των λοιπών υπηρεσιών (κυρίως υπηρεσίες του δημόσιου τομέα) στους οποίους απορροφάται πάνω από το 58% των μισθωτών. Τέλος ο δευτερογενής τομέας που βρίσκεται σε πορεία υποστήριξης των δύο άλλων τομέων συγκεντρώνει κυρίως μισθωτούς (17,5%).

Στο Δήμο Κουρητών εμφανίζονται να λειτουργούσαν το 1997 95 υπηρεσίες (Πίνακας X1) εκ των οποίων το 63% (60) αφορούσαν κινητές υπηρεσίες. Σημαντική επίσης είναι η παρουσία υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας, πολιτισμού και αθλητισμού (18) και λοιπών σταθερών υπηρεσιών (13). Όπως φαίνεται από τα στοιχεία ο Δήμος συγκεντρώνει το 10,4% του συνόλου των υπηρεσιών του νομού (από τα υψηλά ποσοστά) και εμφανίζεται στις πρώτες θέσεις συγκρινόμενος με τους υπόλοιπους Δήμους όσον αφορά τις κινητές υπηρεσίες. Αναφορικά με τον μηχανολογικό εξοπλισμό (Πίνακας X2) που διέθεταν οι Δήμοι το 1997, για το Δήμο Κουρητών δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία και επομένως δεν μπορεί να αξιολογηθεί η κατάσταση που επικρατεί.

Από την εξέταση των οικονομικών του Δήμου τα έτη 1995-1997 (Πίνακας X3) προκύπτει ότι, αν και το 1995 τα έκτακτα έσοδα αποτελούσαν το 68% των εσόδων του (το υψηλότερο ποσοστό σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους), διαχρονικά παρατηρείται μια μείωση τους έως και κάτω από το 25% (προϋπολογισμός 1997). Την αντίθετη πορεία παρουσιάζουν τα τακτικά έσοδα που αποτελούσαν μόλις το 32% των εσόδων το 1995, γεγονός που υποδηλώνει ότι υπήρχε μια έντονη εξάρτηση από «εξωγενείς» παράγοντες ως προς τα έσοδα. Ιδιαίτερα χαμηλή είναι η συμμετοχή των ανταποδοτικών τελών στα τακτικά έσοδα ως συνέπεια της έλλειψης παραγωγικών μονάδων και τις μονοπώλησης της γεωργίας. Αντίστοιχη

εικόνα εμφανίζουν και τα έσοδα από προγράμματα της Ε.Ε. τα οποία όμως παρουσιάζουν μια θετική τάση.

Η πληθώρα του αριθμού των υπηρεσιών (κυρίως κινητών) στο νεοσύστατο Δήμο Κουρητών είναι αποτέλεσμα της παραγωγικής του δομής (κυριαρχία του πρωτογενή τομέα). Η έλλειψη παγιωμένων-σταθερών εσόδων και η εξάρτηση από τις επιχορηγήσεις δημιουργούν έντονο προβληματισμό για το ύψος των δυσκολιών που έχει να αντιμετωπίσει ο νεοσύστατος Δήμος. Η αύξηση του πληθυσμιακού μεγέθους και των πόρων θα λειτουργήσουν θετικά σε μια προσπάθεια βελτίωσης των οικονομικών και κατ' επέκταση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους δημότες, προς αυτή την κατεύθυνση θα οδηγήσει και η παραπέρα αξιοποίηση των προγραμμάτων της Ε.Ε.

5.3.8 Δήμος Λάμπης

Ο Δήμος Λάμπης προέρχεται από τη συνένωση δεκαέξι κοινοτήτων, έχει έδρα το Σπήλι και περιλαμβάνει ακόμα 34 οικισμούς. Γεωγραφικά βρίσκεται στα νοτιοανατολικά παράλια του νομού και συνορεύει με το νομό Ηρακλείου με εκτάσεις πεδινές (παραθαλάσσιες) όσο και ορεινές-ημιορεινές. Καταλαμβάνει 221 τετραγωνικά χιλιόμετρα (είναι ο μεγαλύτερος σε έκταση Δήμος του νομού), με πυκνότητα της τάξης των 27 κατοίκων ανά τχμ. Υψηλότερη πυκνότητα εμφανίζει η πρώην κοινότητα Αγίας Γαλήνης 88 (ως αποτέλεσμα του πληθυσμού), ενώ τη μικρότερη η πρώην κοινότητα Κρύας Βρύσης (12).

Κατά την απογραφή του 1991 ο Νέος Δήμος είχε πληθυσμό 5.944 κατοίκους εκ των οποίων το 51,3% (3.050) άνδρες και το 48,7% (2.894) γυναίκες. Στο σύνολο του νομού Ρεθύμνης αντιπροσωπεύει το 8,5% του πληθυσμού και είναι ο τρίτος κατά σειρά μεγέθους Δήμος μετά το Ρέθυμνο (Πίνακας ΠΙ).

Η ηλικιακή σύνθεση μπορεί να χαρακτηριστεί ως ιδιαίτερα «άσχημη» σε σχέση με το νομό, ενώ σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους βρίσκεται σε αυτούς με την «χειρότερη» θέση. Για το συνολικό πληθυσμό η ηλικιακή ομάδα 0-14 αντιπροσωπεύει μόλις το 17%, τάση που χαρακτηρίζει και τα δύο φύλα. Οι ηλικιωμένοι αντιπροσωπεύουν το 25,2% ποσοστό αισθητά μεγαλύτερο από το αντίστοιχο του νομού προερχόμενο και από τα δύο φύλα, ενώ υψηλό εμφανίζεται και το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 45-64 ετών (22,6%).

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις οδηγεί και η εξέταση του Δείκτη Γήρανσης (ΔΓ) (Πίνακας Π2) όπου όσον αφορά τον συνολικό πληθυσμό ανέρχεται στο 148,6 μεγαλύτερος κατά εξήντα οκτώ ποσοστιαίες μονάδες από τον αντίστοιχο του νομού. Στους άνδρες αν και εμφανίζεται χαμηλότερος (134) παραμένει υψηλότερος σε σχέση με το νομό (73,6), ενώ στις γυναίκες η διαφορά είναι μεγαλύτερη (165 και 87,6 αντίστοιχα).

Ο Δείκτης Εξάρτησης για το συνολικό πληθυσμό του Δήμου (73) είναι μεγαλύτερος σε σχέση με τον αντίστοιχο του νομού (62). Στους άνδρες ο δείκτης εμφανίζεται μικρότερος (67,3) σε σχέση με τις γυναίκες (79,5) αλλά και οι δύο είναι μεγαλύτεροι από τους αντίστοιχους του νομού (κυρίως στις γυναίκες).

Η πληθυσμιακή δομή του Δήμου παρουσιάζει έντονη προβληματική. Τόσο οι δείκτες γήρανσης όσο οι δείκτες εξάρτησης λαμβάνουν από τις ακραίες τιμές από τις αντίστοιχες των υπολοίπων Δήμων. Το 1991 η αντιστοιχία ηλικιωμένων προς νέους

ήταν σχεδόν 1,5/1, με το πέρασμα της δεκαετίας η κατάσταση τείνει προς επιδείνωση αν ληφθεί υπόψη το υψηλό ποσοστό της ηλικίας 45-64 ετών. Η πληθυσμιακή δομή στο Δήμο είναι «χειρότερη» από την αντίστοιχη του νομού και των υπολοίπων Δήμων. Η ύπαρξη ηλικιωμένων και των δύο φύλων σε συνδυασμό με την απουσία νέων, δημιουργούν έντονα προβλήματα για τις προοπτικές του. Σήμερα, η κατάσταση είναι σε ακόμα χειρότερη θέση στο βαθμό όπου η υψηλή συμμετοχή του πληθυσμού 45-64 ετών έχει μετατραπεί σε ηλικιωμένους οξύνοντας περισσότερο το πρόβλημα.

Η οικογενειακή κατάσταση (Πίνακας Π3) εμφανίζει σημαντικές αποκλίσεις από την αντίστοιχη του συνόλου του νομού σε ορισμένες κατηγορίες. Ιδιαίτερα σημαντική απόκλιση εμφανίζουν οι άγαμοι (28,4%) και οι χήροι (28%) σε σχέση με το νομό (36,2% και 18,5% αντίστοιχα). Το πρόβλημα χαρακτηρίζει κυρίως τις γυναίκες που εμφανίζουν εντονότερο το πρόβλημα της χηρείας. Η οικογενειακή κατάσταση είναι αποτέλεσμα κυρίως της πληθυσμιακής δομής. Η απουσία νέων σε συνδυασμό με την μεγάλη συμμετοχή των ηλικιωμένων αιτιολογούν τα υψηλά ποσοστά άγαμων και χηρών γυναικών.

Το εκπαιδευτικό επίπεδο (Πίνακας Π4) εμφανίζει μικρές αποκλίσεις από το αντίστοιχο του νομού που σχετίζονται κυρίως με τις κατώτερες εκπαιδευτικές βαθμίδες όπου υπάρχει μια θετική απόκλιση. Το ποσοστό των μεταπτυχιακών και των πτυχιούχων ΑΕΙ και ΤΕΙ, αντιπροσωπεύει το 4,7% του πληθυσμού ηλικίας 10 ετών και άνω, και είναι χαμηλότερο από το αντίστοιχο του νομού. Το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού εμφανίζονται ως απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης (53,4% στους άνδρες, 44% στις γυναίκες). Η ηλικιακή δομή επηρεάζει εμφανώς το εκπαιδευτικό επίπεδο εμφανίζοντας υψηλά ποσοστά σε όσους δεν τελείωσαν τη στοιχειώδη εκπαίδευση (12%) και στους αγράμματους (10%), τα οποία είναι από τα μεγαλύτερα σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους και χαρακτηρίζουν κυρίως τις γυναίκες.

Ο πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας (15 ετών και άνω) στο Δήμο ανέρχονταν το 1991 στα 4.935 άτομα (Πίνακας Π5) και από αυτούς οι 2.370 αποτελούσαν το εργατικό δυναμικό (2.270 απασχολούμενοι, 100 άνεργοι), ενώ οι υπόλοιποι 2.874 τον μη οικονομικώς ενεργό πληθυσμό. Οι διαφορές μεταξύ των φύλων εμφανίζουν τους άνδρες να υπερέχουν στο εργατικό δυναμικό σε αντίθεση με τις γυναίκες που εμφανίζουν πάνω από το διπλάσιο στους μη οικονομικώς ενεργούς.

Το ποσοστό συμμετοχής του συνόλου ανέρχεται στο 48% ελαφρώς χαμηλότερο από το αντίστοιχο του νομού Ρεθύμνης (49,5%). Τόσο στους άνδρες όπου ανέρχεται στο 66%, όσο και στις γυναίκες (29%) το ποσοστό είναι χαμηλότερο από το αντίστοιχο του νομού (70,7% και 30,5% αντίστοιχα). Αντίστοιχες είναι και οι διακυμάνσεις στο δείκτη απασχόλησης, όπου τόσο στο σύνολο (45,7%) όσο και κατά φύλο (64% στους άνδρες και 27% στις γυναίκες), εμφανίζονται χαμηλότερα ποσοστά.

Το ποσοστό ανεργίας για το σύνολο ανέρχονταν το 1991 στο 4,2% χαμηλότερο από αυτό του νομού (4,9%). Στους άνδρες το ποσοστό ανέρχονταν στο 3%, ενώ στις γυναίκες στο 7%. Τόσο το ποσοστό ανεργίας όσο και το αντίστοιχο των νεοεισερχόμενων στην αγορά εργασίας ανέργων είναι σε χαμηλότερα επίπεδα από το αντίστοιχο του νομού.

Ο Δήμος το 1991 δεν εμφανίζεται να αντιμετωπίζει πρόβλημα ανεργίας (έχει χαμηλότερα ποσοστά και στα δύο φύλα σε σχέση με το νομό). Η ίδια παρατήρηση ισχύει και για τους νέους άνεργους όπου σχετικά μικρό πρόβλημα εντοπίζεται στο γυναικείο πληθυσμό χωρίς όμως να δημιουργεί ανησυχίες.

Η υψηλή απασχόληση στον πρωτογενή τομέα παραγωγής τονίζεται από την εξέταση του κλάδου οικονομικής δραστηριότητας (Πίνακας Π6) όπου απορροφάται το 52% των απασχολούμενων και ακολουθούν ο τριτογενής με 37% και τέλος ο δευτερογενής με 11%. Διαφορές παρουσιάζονται σε σχέση με το σύνολο του νομού όπου ο Δήμος διαφαίνεται να υπερέχει στον πρωτογενή τομέα κατά δεκαέξι ποσοστιαίες μονάδες τις οποίες αντλεί από τους δύο άλλους τομείς. Η υπεροχή στην απασχόληση του πρωτογενή τομέα είναι αποτέλεσμα της έντονης αγροτικής και κτηνοτροφικής παραγωγής. Το ποσοστό του τριτογενή τομέα είναι αποτέλεσμα της απασχόλησης στους κλάδους του εμπορίου, ξενοδοχείων, εστιατόρια (17,5% ως προς το σύνολο και 47% ως προς τον τομέα) και των λοιπών υπηρεσιών (14% ως προς το σύνολο και 38% ως προς τον τομέα). Η απασχόληση στο δευτερογενή προέρχεται κυρίως από τον κλάδο των κατασκευών (6,4% ως προς το σύνολο και 58% ως προς τον τομέα).

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις οδηγεί και η εξέταση των ατομικών επαγγέλμάτων (Πίνακας Π7). Οι γεωργοί, κτηνοτρόφοι και αλιείς αποτελούν το 51,3% των απασχολούμενων για το σύνολο, ποσοστό μεγαλύτερο κατά δεκαέξι ποσοστιαίες μονάδες από αυτό του νομού (35,2%). Στις γυναίκες η μονοπώληση της συγκεκριμένης επαγγελματικής κατηγορίας είναι εντονότερη φτάνοντας το 56% και η διαφορά από το νομό στις είκοσι δύο μονάδες. Άλλη μεγάλη επαγγελματική κατηγορία αποτελούν οι απασχολούμενες στην παροχή υπηρεσιών (16,5%). Στους άνδρες εκτός από τους γεωργούς, κτηνοτρόφους και αλιείς μεγάλα ποσοστά εμφανίζουν οι τεχνίτες, εργάτες (20,3%) και οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών (13%).

Εξετάζοντας τη θέση στο επάγγελμα (Πίνακας Π8) διαπιστώνεται ότι από το σύνολο των απασχολούμενων το 57% εργάζονται σε δική τους εργασία (αυτοαπασχολούμενοι), το 28% είναι μισθωτοί και το 15% συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη. Στο σύνολο του νομού τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 46%, 42% και 12%. Η διαφοροποίηση είναι αποτέλεσμα της μονοπώλησης της απασχόλησης τόσο στη γεωργία-κτηνοτροφία όσο και στο εμπόριο, ξενοδοχεία, όπου εμφανίζονται μεγάλα ποσοστά να απασχολούνται σε ατομικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις, κτηνοτροφικές μονάδες και ατομικές επιχειρήσεις στο χώρο του τουρισμού, όπου σημαντικό ρόλο στη λειτουργία τους διαδραματίζουν τα συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη.

Οι αυτοαπασχολούμενοι στη γεωργία αντιπροσωπεύουν το 66,3%, στο εμπόριο-ξενοδοχεία το 18% και στο δευτερογενή τομέα μόλις το 9%. Στους μισθωτούς κυριαρχεί η απασχόληση στον τριτογενή τομέα (79%) και ειδικότερα, το 41,5% του συνόλου απασχολείται στις λοιπές υπηρεσίες και το 24% στο εμπόριο-ξενοδοχεία. Τέλος, στα συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη, το 91,5% απασχολείται στη γεωργία-κτηνοτροφία.

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις καταλήγουμε εξετάζοντας τη θέση στο επάγγελμα με τα επαγγέλματα (Πίνακας Π9). Το 66% των αυτοαπασχολούμενων είναι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, αλιείς και το 13% απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών. Στους μισθωτούς κυριαρχούν οι τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων (29%) και ακολουθούν οι υπάλληλοι γραφείου (22,6%), οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών (20%) και οι ασκούντες επιστημονικά και ελευθέρια επαγγέλματα με 18%. Τέλος, το 91,2% των συμβοηθούντων και μη αμειβόμενων μελών είναι γεωργοί, κτηνοτρόφοι και αλιείς.

Είναι επομένως εμφανής ο παραγωγικός προσανατολισμός του Δήμου. Η κυριαρχία του πρωτογενή τομέα μέσω της εκτεταμένης γεωργικής εκμετάλλευσης και κτηνοτροφίας συγκεντρώνει πάνω από το 51% των απασχολούμενων και ειδικότερα το 66% των αυτοαπασχολούμενων και το 91,5% των συμβοηθούντων και μη αμειβόμενων μελών. Ακολουθεί ο τριτογενής και ειδικότερα οι κλάδοι, του εμπορίου-ξενοδοχείων και των λοιπών υπηρεσιών στους οποίους απορροφάται πάνω από το 79% των μισθωτών. Τέλος ο δευτερογενής τομέας που βρίσκεται σε πορεία ανάπτυξης και υποστήριξης των δύο άλλων τομέων συγκεντρώνει υψηλό ποσοστό κυρίως μισθωτών (18,7%).

Στο Δήμο Λάμπης εμφανίζονται να λειτουργούσαν το 1997 110 υπηρεσίες (Πίνακας Χ1) εκ των οποίων το 58% (64) αφορούσαν κινητές υπηρεσίες. Σημαντική επίσης είναι η παρουσία των λοιπών σταθερών υπηρεσιών (18) και των υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας, πολιτισμού και αθλητισμού (15). Όπως φαίνεται από τα στοιχεία ο Δήμος αν και συγκεντρώνει το 12% του συνόλου των υπηρεσιών του νομού (βρίσκεται στη δεύτερη θέση), πάνω από το 60% αυτών των υπηρεσιών σχετίζονται με «δευτερεύουσες», υποστηρικτικές υπηρεσίες που σχετίζονται με τις ανάγκες της μεγάλης χωρικής έκτασης και της παραγωγικής δομής. Αναφορικά με τον μηχανολογικό εξοπλισμό (Πίνακας Χ2) που διέθεταν οι Δήμοι το 1997, για το Δήμο Λάμπης δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία και επομένως δεν μπορεί να αξιολογηθεί η κατάσταση που επικρατεί.

Από την εξέταση των οικονομικών του Δήμου τα έτη 1995-1997 (Πίνακας Χ3) προκύπτει ότι, το 1995 τα τακτικά έσοδα αποτελούσαν μόλις το 100% ! των εσόδων, εικόνα που δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα και είναι αποτέλεσμα εσφαλμένης απογραφής. Τα ανταποδοτικά τέλη εμφανίζουν μέσο ποσοστό συμμετοχής στο σύνολο των τακτικών εσόδων υποδηλώνοντας τις αδυναμίες του νέου Δήμου ως προς την δυνατότητα άντλησης πάγιων εσόδων. Το ποσοστό προέρχεται κυρίως από έσοδα προερχόμενα από τις τουριστικές επιχειρήσεις που λειτουργούν στα παράλια.

Η πληθώρα του αριθμού των υπηρεσιών και των εσόδων (ως απόλυτο μέγεθος συγκρινόμενο με άλλους Δήμους) στο νεοσύστατο Δήμο είναι αποτέλεσμα τόσο της μεγάλης χωρικής έκτασης και της λειτουργίας παραρτημάτων υπηρεσιών (κυρίως στο Σπήλι), όσο και της έντονης τουριστικής ανάπτυξης (μικρές μονάδες και καταστήματα) στα παράλια. Η τουριστική και αγροτική ανάπτυξη σε συνδυασμό με την λειτουργία μεγάλου αριθμού υπηρεσιών δημιουργεί συγκριτικά πλεονεκτήματα τα οποία στο βαθμό που αξιοποιηθούν περισσότερο δημιουργούν σημαντικότερες προϋποθέσεις για την οικονομική του αυτοτέλεια και βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του συνόλου των δημοτών.

5.3.9 Δήμος Λαπαίων

Ο Δήμος Λαπαίων προέρχεται από τη συνένωση τεσσάρων κοινοτήτων και του Δήμου Επισκοπής (Δήμος από εθελοντική συνένωση του Ν. 1622/84), έχει έδρα των Επισκοπή και περιλαμβάνει ακόμα 13 οικισμούς. Γεωγραφικά βρίσκεται στα δυτικά του νομού και συνορεύει με το νομό Χανίων με εκτάσεις τόσο πεδινές, όσο και ορεινές. Καταλαμβάνει 51 τετραγωνικά χιλιόμετρα (είναι ο μικρότερος σε έκταση Δήμος του νομού), με πυκνότητα της τάξης των 50,5 κατοίκων ανά τχμ. (η υψηλότερη μετά το Δήμο Ρεθύμνης, ως συνέπεια της μικρής έκτασης). Υψηλότερη

πυκνότητα εμφανίζει ο πρώην Δήμος Επισκοπής 92,4, ενώ τη μικρότερη η πρώην κοινότητα Βιλανδρέδου (19,6) ως αποτέλεσμα της μεγάλης έκτασης (12 τχμ.).

Κατά την απογραφή του 1991 ο Νέος Δήμος είχε πληθυσμό 2.585 κατοίκους εκ των οποίων το 53% (1.370) άνδρες (το μεγαλύτερο σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους) και το 47% (1.215) γυναίκες. Στο σύνολο του νομού Ρεθύμνης αντιπροσωπεύει το 3,7% του πληθυσμού και είναι ο μικρότερος σε μέγεθος Δήμος του νομού (Πίνακας Π1).

Η ηλικιακή σύνθεση μπορεί να χαρακτηριστεί ως «άσχημη» σε σχέση με το νομό, ενώ σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους βρίσκεται σε αυτούς που έχουν ελαφρώς χειρότερη θέση. Για το συνολικό πληθυσμό η ηλικιακή ομάδα 0-14 αντιπροσωπεύει το 17,4% προερχόμενο κυρίως από τους άνδρες. Οι ηλικιωμένοι αντιπροσωπεύουν το 19,5% ποσοστό μεγαλύτερο από το αντίστοιχο του νομού, προερχόμενο και από τα δύο φύλα, ενώ σημαντικά υψηλό είναι και το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 45-64 ετών (23,3%) που χαρακτηρίζει κυρίως τις γυναίκες.

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις οδηγεί και η εξέταση του Δείκτη Γήρανσης (ΔΓ), (Πίνακας Π2) όπου όσον αφορά τον συνολικό πληθυσμό ανέρχεται στο 112 μεγαλύτερος κατά τριάντα δύο ποσοστιαίες μονάδες από τον αντίστοιχο του νομού. Στους άνδρες το πρόβλημα είναι εντονότερο (118) σε σχέση με τις γυναίκες όπου η διαφορά είναι μικρότερη (107 και 87,6 αντίστοιχα).

Ο Δείκτης Εξάρτησης για το συνολικό πληθυσμό του Δήμου (58,6) είναι μικρότερος σε σχέση με τον αντίστοιχο του νομού (62), τάση που χαρακτηρίζει και τους άνδρες (52,4). Αντίθετα, το πρόβλημα εντοπίζεται στις γυναίκες (66,2) χωρίς όμως ιδιαίτερα μεγάλη ένταση.

Η πληθυσμιακή δομή του Δήμου παρουσιάζει μια διττή κατάσταση. Οι δείκτες γήρανσης λαμβάνουν τιμές πολύ μεγαλύτερες από τις αντίστοιχες του νομού, ενώ οι δείκτες εξάρτησης εμφανίζουν καλύτερα ποσοστά. Αν και το 1991 η αντιστοιχία ηλικιωμένων προς νέους ήταν σχεδόν 1,1/1, με το πέρασμα της δεκαετίας η κατάσταση τείνει προς επιδείνωση αν ληφθεί υπόψη το υψηλό ποσοστό της ηλικίας 45-64 ετών. Βέβαια, αν και η πληθυσμιακή δομή στο Δήμο είναι χειρότερη από την αντίστοιχη του νομού, υπάρχουν άλλοι Δήμοι που βρίσκονται σε ακόμα δυσμενέστερη θέση. Στο Δήμο εμφανίζονται να κυριαρχούν οι πληθυσμιακές ομάδες εργάσιμης ηλικίας, τάση που υποδηλώνει ότι η παραγωγική δομή ανταποκρίνεται στις προσδοκίες του εργατικού δυναμικού το οποίο παραμένει στο Δήμο.

Η οικογενειακή κατάσταση (Πίνακας Π3) εμφανίζει σημαντικές αποκλίσεις από την αντίστοιχη του συνόλου του νομού σε ορισμένες κατηγορίες. Ιδιαίτερα σημαντική απόκλιση εμφανίζουν οι άγαμοι (30,4%) και οι χήροι (25%) σε σχέση με το νομό (36,2% και 18,5% αντίστοιχα). Το πρόβλημα είναι μεγαλύτερο στις γυναίκες όπου οι αποκλίσεις είναι μεγαλύτερες από τις αντίστοιχες των ανδρών και του συνόλου. Η οικογενειακή κατάσταση του Δήμου είναι αποτέλεσμα κυρίως της πληθυσμιακής δομής. Η απουσία νέων σε συνδυασμό με την μεγάλη συμμετοχή των ηλικιωμένων αιτιολογούν τα υψηλά ποσοστά άγαμων και χηρών γυναικών.

Το εκπαιδευτικό επίπεδο (Πίνακας Π4) εμφανίζει μικρές αποκλίσεις από το αντίστοιχο του νομού που σχετίζονται κυρίως με τις μεσαίες εκπαιδευτικές βαθμίδες όπου υπάρχει μια θετική απόκλιση. Το ποσοστό των μεταπτυχιακών και των πτυχιούχων ΑΕΙ και ΤΕΙ, αντιπροσωπεύει το 4,7% του πληθυσμού ηλικίας 10 ετών και άνω, και είναι χαμηλότερο από το αντίστοιχο του νομού. Το μεγαλύτερο ποσοστό

του πληθυσμού εμφανίζονται ως απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης (54,3% στους άνδρες, 44% στις γυναίκες). Η ηλικιακή δομή των γυναικών επηρεάζει εμφανώς το εκπαιδευτικό επίπεδο εμφανίζοντας υψηλά ποσοστά σε όσες δεν τελείωσαν τη στοιχειώδη εκπαίδευση (18,6%) και στις αγράμματες (14%). Αντίστοιχη είναι και η επίδραση σε αυτούς που έχουν τελειώσει την γ' τάξη γυμνασίου όπου το ποσοστό είναι το μεγαλύτερο σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους (11,4%), προερχόμενο από τους άνδρες.

Ο πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας (15 ετών και άνω) στο Δήμο ανέρχονταν το 1991 στα 2.135 άτομα (Πίνακας Π5) και από αυτούς οι 1.012 αποτελούσαν το εργατικό δυναμικό (977 απασχολούμενοι, 35 άνεργοι), ενώ οι υπόλοιποι 1.279 τον μη οικονομικώς ενεργό πληθυσμό. Οι διαφορές μεταξύ των φύλων εμφανίζουν τους άνδρες να υπερέχουν στο εργατικό δυναμικό σε αντίθεση με τις γυναίκες που εμφανίζουν πάνω από το διπλάσιο στους μη οικονομικώς ενεργούς.

Το ποσοστό συμμετοχής του συνόλου ανέρχεται στο 47,4% χαμηλότερο από το αντίστοιχο του νομού Ρεθύμνης (49,5%). Τόσο στους άνδρες όπου ανέρχεται στο 63%, όσο και στις γυναίκες (29,3%) το ποσοστό είναι επίσης χαμηλότερο από το αντίστοιχο του νομού (70,7% και 30,5% αντίστοιχα). Αντίστοιχες είναι και οι διακυμάνσεις στο δείκτη απασχόλησης, όπου τόσο στο σύνολο (45,7%) όσο και κατά φύλο (61% στους άνδρες και 27% στις γυναίκες), εμφανίζονται χαμηλότερα ποσοστά.

Το ποσοστό ανεργίας για το σύνολο ανέρχονταν το 1991 στο 3,4% χαμηλότερο από το αντίστοιχο του νομού (4,9%). Στους άνδρες το ποσοστό ανέρχονταν στο 3,2%, ενώ στις γυναίκες στο 4,2%. Το πρόβλημα της ανεργίας αφορά τους νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας άνεργους το ποσοστό των οποίων ανέρχονταν στο 77% για το σύνολο, ποσοστό προερχόμενο κυρίως από τους άνδρες όπου το πρόβλημα είναι εντονότερο (78,3% σε σχέση με 59% στο νομό).

Ο Δήμος το 1991 δεν αντιμετωπίζει πρόβλημα ανεργίας, έντονους όμως προβληματισμούς δημιουργεί η εμφάνιση υψηλού ποσοστού κυρίως στους νεοεισερχόμενους άνδρες άνεργους, ως συνέπεια της παραγωγικής δομής και της ζήτησης εργασίας για διαφορετικές θέσεις εργασίας από τις προσφερόμενες.

Η απασχόληση στον πρωτογενή και τριτογενή τομέα παραγωγής τονίζεται από την εξέταση του κλάδου οικονομικής δραστηριότητας (Πίνακας Π6) όπου στον πρώτο απορροφάται το 45% των απασχολούμενων και στο δεύτερο το 39%, ενώ στο δευτερογενή το 16%. Διαφορές παρουσιάζονται σε σχέση με το σύνολο του νομού όπου ο Δήμος διαφαίνεται να υπερέχει στον πρωτογενή τομέα κατά εννέα ποσοστιαίες μονάδες τις οποίες αντλεί από τον τριτογενή. Η υπεροχή στην απασχόληση του πρωτογενή τομέα είναι αποτέλεσμα της έντονης αγροτικής παραγωγής και της κτηνοτροφίας. Το ποσοστό του τριτογενή τομέα είναι αποτέλεσμα της απασχόλησης στους κλάδους των λοιπών υπηρεσιών (15% ως προς το σύνολο και 38% ως προς τον τομέα) και των μεταφορών, αποθηκεύσεων και επικοινωνιών (12,3% ως προς το σύνολο και 32% ως προς τον τομέα). Η απασχόληση στο δευτερογενή προέρχεται κυρίως από τον κλάδο των κατασκευών (9,4% ως προς το σύνολο και 57,4% ως προς τον τομέα).

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις οδηγεί και η εξέταση των ατομικών επαγγελματιών (Πίνακας Π7). Οι γεωργοί, κτηνοτρόφοι και αλιείς αποτελούν το 44,7% των απασχολούμενων για το σύνολο, ποσοστό μεγαλύτερο κατά εννέα ποσοστιαίες μονάδες από αυτό του νομού (35,2%). Στις γυναίκες η μονοπώληση της

συγκεκριμένης επαγγελματικής κατηγορίας είναι εντονότερη φτάνοντας το 54,2% και η διαφορά από το νομό στις είκοσι μια μονάδες. Άλλη μεγάλη επαγγελματική κατηγορία αποτελούν οι υπάλληλοι γραφείου (14%) και οι ασκούντες επιστημονικά και ελευθέρια επαγγέλματα (12%), ενώ χαμηλή είναι η απασχόληση στην παροχή υπηρεσιών (7,7%). Στους άνδρες εκτός από τους γεωργούς, κτηνοτρόφους και αλιείς μεγάλα ποσοστά εμφανίζουν οι τεχνίτες, εργάτες (30,6%) και οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών (12%).

Εξετάζοντας τη θέση στο επάγγελμα (Πίνακας Π8) διαπιστώνεται ότι από το σύνολο των απασχολούμενων το 50% εργάζονται σε δική τους εργασία (αυτοαπασχολούμενοι), το 37% είναι μισθωτοί και το 13% συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη. Στο σύνολο του νομού τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 46%, 42% και 12%. Η διαφοροποίηση είναι αποτέλεσμα της απασχόλησης στη γεωργία-κτηνοτροφία (αυτοαπασχολούμενοι) και στον τριτογενή τομέα (μισθωτοί).

Οι αυτοαπασχολούμενοι στη γεωργία αντιπροσωπεύουν το 66%, στο εμπόριο-ξενοδοχεία το 12% και στο δευτερογενή τομέα το 12,6%. Στους μισθωτούς κυριαρχεί η απασχόληση στον τριτογενή τομέα (74,6%) και ειδικότερα, το 33,3% του συνόλου απασχολείται στις λοιπές υπηρεσίες και το 27% στις μεταφορές, αποθηκεύσεις και επικοινωνίες. Τέλος, στα συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη, το 89,5% απασχολείται στη γεωργία-κτηνοτροφία.

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις καταλήγουμε εξετάζοντας τη θέση στο επάγγελμα με τα επαγγέλματα (Πίνακας Π9). Το 66% των αυτοαπασχολούμενων είναι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, αλιείς και το 17% τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων. Στους μισθωτούς κυριαρχούν οι τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων (37,4%) και ακολουθούν οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών (23%), οι ασκούντες επιστημονικά και ελευθέρια επαγγέλματα (18,6%) και οι υπάλληλοι γραφείου (18%). Τέλος, το 89,4% των συμβοηθούντων και μη αμειβόμενων μελών είναι γεωργοί, κτηνοτρόφοι και αλιείς.

Στο Δήμο κυριαρχούν τόσο ο πρωτογενής όσο και ο τριτογενής τομέας, τάση αντίστοιχη με του νομού. Η κυριαρχία του πρωτογενή τομέα μέσω της εκτεταμένης γεωργικής εκμετάλλευσης και κτηνοτροφίας συγκεντρώνει πάνω από το 45% των απασχολούμενων και ειδικότερα το 66% των αυτοαπασχολούμενων και το 89,4% των συμβοηθούντων και μη αμειβόμενων μελών. Ακολουθεί ο τριτογενής ο οποίος απορροφά σημαντικό τμήμα των απασχολούμενων και ειδικότερα οι κλάδοι: των λοιπών υπηρεσιών και των μεταφορών, αποθηκεύσεων και επικοινωνιών στους οποίους συγκεντρώνεται πάνω από το 60% των μισθωτών. Τέλος ο δευτερογενής τομέας που υποστηρίζει τους δύο άλλους τομείς συγκεντρώνει υψηλό ποσοστό κυρίως μισθωτών (25%) προερχόμενο από τον κλάδο κατασκευών.

Στο Δήμο Λαπαϊών εμφανίζονται να λειτουργούσαν το 1997 30 υπηρεσίες (Πίνακας Χ1) εκ των οποίων το 53% (16) αφορούσαν κινητές υπηρεσίες. Σημαντική επίσης είναι η παρουσία των υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας, πολιτισμού και αθλητισμού (6) που αποτελούν το 20% των συνολικών υπηρεσιών. Όπως φαίνεται από τα στοιχεία ο Δήμος συγκεντρώνει μόλις το 3,4% του συνόλου των υπηρεσιών του νομού (βρίσκεται στις τελευταίες θέσεις). Αναφορικά με τον μηχανολογικό εξοπλισμό (Πίνακας Χ2) που διέθεταν οι Δήμοι το 1997, ο Δήμος διέθετε μόλις τρία οχήματα εκ των οποίων ένα απορριμματοφόρο και ένα μικρό λεωφορείο. Από την εξέταση των οικονομικών των Δήμων για τα έτη 1995-1997 (Πίνακας Χ3) δεν υπάρχουν διαθέσιμα

στοιχεία με συνέπεια την αδυναμία προσδιορισμού των τάσεων που χαρακτηρίζουν τα οικονομικά του.

Το μικρό μέγεθος του νεοσύστατου Δήμου έχει ως αποτέλεσμα τα χαμηλά ποσοστά τόσο σε υπηρεσίες όσο και μηχανολογικό εξοπλισμό, τάση που ενδεχομένως να χαρακτηρίζει και τα οικονομικά του. Η συνένωση, μέσω της αύξησης του μεγέθους και κυρίως των πόρων θα βελτιώσει την θέση του ως προς τις παρεχόμενες υπηρεσίες. Όμως, ακόμα και μετά τη συνένωση το μέγεθος εξακολουθεί να παραμένει μικρό γεγονός που δημιουργεί ερωτηματικά στο κατά πόσο θα μπορέσει να ανταγωνιστεί τους υπόλοιπους Δήμους του νομού και τελικά να συγκρατήσει ή να προσελκύσει πληθυσμό μέσω των «υψηλών» παρεχόμενων υπηρεσιών.

5.3.10 Δήμος Νικηφόρου Φωκά

Ο Δήμος Νικηφόρου Φωκά προέρχεται από τη συνένωση δεκατεσσάρων κοινοτήτων, έχει έδρα τον οικισμό Αθάνατος (της πρώην κοινότητας Γωνιάς) και περιλαμβάνει ακόμα είκοσι πέντε οικισμούς. Γεωγραφικά βρίσκεται στο βόρειο τμήμα του νομού, συνορεύει με το Δήμο Ρεθύμνης, με εκτάσεις πεδινές (παραθαλάσσιες) όσο και ημιορεινές-ορεινές. Καταλαμβάνει 96 τετραγωνικά χιλιόμετρα (από τους μικρότερους σε έκταση Δήμους), με πυκνότητα της τάξης των 44 κατοίκων ανά τχμ. Υψηλότερη πυκνότητα εμφανίζουν οι πρώην κοινότητα Ατσιπόπουλου (103) (λόγω πληθυσμού), ενώ τη μικρότερη η πρώην κοινότητα Σαϊτούτων (16,3) ως αποτέλεσμα της μεγάλης έκτασης (η μεγαλύτερη σε έκταση πρώην κοινότητα).

Κατά την απογραφή του 1991 ο Νέος Δήμος είχε πληθυσμό 4.219 κατοίκους εκ των οποίων το 51,3% (2.166) άνδρες και το 48,7% (2.053) γυναίκες. Στο σύνολο του νομού Ρεθύμνης αντιπροσωπεύει το 6% του πληθυσμού και είναι από τους μεσαίους σε πληθυσμό Νέους Δήμους (Πίνακας Π1).

Η ηλικιακή σύνθεση μπορεί να χαρακτηριστεί ως «καλή» σε σχέση με το νομό, ενώ σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους βρίσκεται στη τρίτη καλύτερη θέση μετά το Δήμο Ρεθύμνης. Για το συνολικό πληθυσμό η ηλικιακή ομάδα 0-14 αντιπροσωπεύει το 23,6% και για τους άνδρες είναι ελαφρώς υψηλότερο. Οι ηλικιωμένοι αντιπροσωπεύουν το 17% αντίστοιχο με αυτό του νομού προερχόμενο κυρίως από τους άνδρες.

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις οδηγεί και η εξέταση του Δείκτη Γήρανσης (ΔΓ), (Πίνακας Π2) όπου όσον αφορά τον συνολικό πληθυσμό ανέρχεται στο 72, μικρότερος κατά οκτώ ποσοστιαίες μονάδες από τον αντίστοιχο του νομού. Στους άνδρες ο δείκτης είναι κατά ελαφρώς χαμηλότερος (69) σε σχέση με το νομό (73,6), ενώ στις γυναίκες η διαφορά είναι μεγαλύτερη (75 και 87,6 αντίστοιχα).

Ο Δείκτης Εξάρτησης για το συνολικό πληθυσμό του Δήμου (68,4) είναι αισθητά μεγαλύτερος σε σχέση με τον αντίστοιχο του νομού (62). Στους άνδρες ο δείκτης εμφανίζεται μικρότερος (67,4) σε σχέση με τις γυναίκες (69,5) αλλά και οι δύο είναι μεγαλύτεροι από τους αντίστοιχους του νομού.

Η πληθυσμιακή δομή του Δήμου παρουσιάζει διττή κατάσταση. Οι δείκτες γήρανσης λαμβάνουν τιμές καλύτερες από τις αντίστοιχες του νομού, ενώ οι δείκτες εξάρτησης υπολείπονται. Η συγκριτική υπεροχή των νέων σε σχέση με τους ηλικιωμένους έρχεται σε σύγκρουση με τον πληθυσμό εργάσιμης ηλικίας (15-64 ετών). Στο Δήμο εμφανίζεται μια έντονη αύξηση νέων (γεννήσεων) όπου όμως μετά

τα 15 αποχωρούν (λόγω σπουδών, εργασίας) με συνέπεια η μεσαίες ηλικιακές ομάδες να εμφανίζουν χαμηλότερα ποσοστά. Το πρόβλημα επομένως που αντιμετωπίζει ο Δήμος δεν είναι η υπογεννητικότητα αλλά η μετανάστευση μετά την εφηβεία ως απόρροια της δυσμενής οργάνωσης της τοπικής αγοράς εργασίας.

Η οικογενειακή κατάσταση (Πίνακας Π3) εμφανίζει σημαντικές αποκλίσεις από την αντίστοιχη του συνόλου του νομού σε ορισμένες κατηγορίες. Ιδιαίτερα σημαντική απόκλιση εμφανίζουν οι άγαμοι (30,4%) και οι χήροι (25%) σε σχέση με το νομό (36,2% και 18,5% αντίστοιχα). Το πρόβλημα είναι εντονότερο στις γυναίκες όπου οι αποκλίσεις είναι μεγαλύτερες από τις αντίστοιχες των ανδρών και του συνόλου. Η οικογενειακή κατάσταση είναι αποτέλεσμα κυρίως της πληθυσμιακής δομής και της έντονης μεταναστευτικής τάσης μετά την εφηβεία. Η απουσία τόσο νέων (15-29 ετών) όσο και των υπόλοιπων παραγωγικών ηλικιακών ομάδων αιτιολογούν τα υψηλά ποσοστά άγαμων και χήρων γυναικών.

Το εκπαιδευτικό επίπεδο (Πίνακας Π4) εμφανίζει μικρές αποκλίσεις από το αντίστοιχο του νομού που σχετίζονται κυρίως με τις μεσαίες εκπαιδευτικές βαθμίδες όπου υπάρχει μια θετική απόκλιση. Το ποσοστό των μεταπτυχιακών και των πτυχιούχων ΑΕΙ και ΤΕΙ, αντιπροσωπεύει το 5,7% του πληθυσμού ηλικίας 10 ετών και άνω, και είναι ελαφρώς μικρότερο από το αντίστοιχο του νομού. Το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού εμφανίζονται ως απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης (54,1% στους άνδρες, 53% στις γυναίκες), ενώ τα υπόλοιπα ποσοστά ακολουθούν την κατανομή του συνόλου.

Ο πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας (15 ετών και άνω) στο Δήμο ανέρχονταν το 1991 στα 3.222 άτομα (Πίνακας Π5) και από αυτούς οι 1.832 αποτελούσαν το εργατικό δυναμικό (1.739 απασχολούμενοι, 93 άνεργοι), ενώ οι υπόλοιποι 1.728 το μη οικονομικώς ενεργό πληθυσμό. Οι διαφορές μεταξύ των φύλων εμφανίζουν τους άνδρες να υπερέχουν στο εργατικό δυναμικό σε αντίθεση με τις γυναίκες που εμφανίζουν πάνω από το διπλάσιο στους μη οικονομικώς ενεργούς.

Το ποσοστό συμμετοχής του συνόλου ανέρχεται στο 57% (το μεγαλύτερο από όλους τους Δήμους) υψηλότερο κατά επτά ποσοστιαίες μονάδες από το αντίστοιχο στο σύνολο του νομού Ρεθύμνης (49,5%). Στους άνδρες το ποσοστό ανέρχεται στο 73% επίσης μεγαλύτερο από το αντίστοιχο του νομού (69%) όπως και στις γυναίκες 40% που είναι το μεγαλύτερο από τους άλλους Δήμους. Αντίστοιχες είναι και οι διακυμάνσεις στο δείκτη απασχόλησης, όπου τόσο στο σύνολο (54%) όσο και κατά φύλο (70% στους άνδρες 37% στις γυναίκες) εμφανίζονται εμφανώς μεγαλύτερα ποσοστά. Σε σχέση με τους υπόλοιπους κατέχει την πρώτη θέση.

Το ποσοστό ανεργίας για το σύνολο ανέρχονταν το 1991 στο 5% αντίστοιχο με αυτό του νομού (4,9%). Το πρόβλημα της ανεργίας είναι ιδιαίτερα έντονο στις γυναίκες (7%) σε σχέση με τους άνδρες (4%) οι οποίοι όμως εμφανίζουν από τα υψηλότερα του νομού. Το ποσοστό των νέων (νεοεισερχόμενων στην αγορά εργασίας) ανέργων ανέρχονταν στο 71% για το σύνολο, ποσοστό προερχόμενο κυρίως από τον γυναικείο πληθυσμό όπου το πρόβλημα είναι εντονότερο (74,4% σε σχέση με 60,4% στο νομό).

Το πρόβλημα της ανεργίας στο Δήμο το 1991 αν και είναι σε εμφανώς χαμηλότερα επίπεδα από το αντίστοιχο της χώρας, δημιουργεί έντονους προβληματισμούς στο βαθμό όπου εμφανίζονται υψηλά ποσοστά κυρίως στις νεοεισερχόμενες γυναίκες ανέργους.

Μια δεύτερη παρατήρηση σχετίζεται με τα ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά συμμετοχής και απασχόλησης των γυναικών. Η κατάσταση αυτή είναι αποτέλεσμα της υψηλής απασχόλησης τόσο στην γεωργία όσο και τον τριτογενή τομέα παραγωγής (τουρισμό και το εμπόριο).

Η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα παραγωγής τονίζεται από την εξέταση του κλάδου οικονομικής δραστηριότητας (Πίνακας Π6) όπου απορροφάται το 41,5% των απασχολούμενων και ακολουθούν ο τριτογενής με 36,5% και τέλος ο δευτερογενής με 22% (η υψηλότερη απασχόληση σε σχέση με τους άλλους Δήμους). Διαφορές παρουσιάζονται σε σχέση με το σύνολο του νομού όπου ο Δήμος διαφαίνεται να υπερέχει στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα κατά πέντε ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα τις οποίες αντλεί από τον τριτογενή. Η υπεροχή στο δευτερογενή τομέα είναι αποτέλεσμα της απασχόλησης στον κλάδο των κατασκευών (14% ως προς το σύνολο και 62,3% ως προς τον τομέα). Η απασχόληση του τριτογενή τομέα είναι αποτέλεσμα της απασχόλησης στους κλάδους του εμπορίου, ξενοδοχείων, εστιατόρια (17% ως προς το σύνολο και 46% ως προς τον τομέα) και των λοιπών υπηρεσιών (15% ως προς το σύνολο και 41,5% ως προς τον τομέα).

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις οδηγεί και η εξέταση των ατομικών επαγγελμάτων (Πίνακας Π7). Οι γεωργοί, κτηνοτρόφοι και αλιείς αποτελούν το 41% των απασχολούμενων για το σύνολο, ποσοστό μεγαλύτερο από το αντίστοιχο του νομού (35,2%), προερχόμενο κυρίως από τις γυναίκες. Άλλη μεγάλη επαγγελματική κατηγορία αποτελούν οι τεχνίτες, εργάτες με 26,6% (ποσοστό προερχόμενο από τους άνδρες). Στις γυναίκες άλλες μεγάλες επαγγελματικές κατηγορίες αποτελούν οι απασχολούμενες στην παροχή υπηρεσιών (14,5%) και οι υπάλληλοι γραφείου (12,4%).

Εξετάζοντας τη θέση στο επάγγελμα (Πίνακας Π8) διαπιστώνεται ότι από το σύνολο των απασχολούμενων το 39,4% εργάζονται σε δική τους εργασία (αυτοαπασχολούμενοι), το 41% είναι μισθωτοί και το 19,7% συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη. Στο σύνολο του νομού τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 46%, 42% και 12%. Η εικόνα που εμφανίζει ο Δήμος διαφοροποιείται από την αντίστοιχη του νομού στους αυτοαπασχολούμενους (λιγότεροι) και στα συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη (περισσότερα).

Οι αυτοαπασχολούμενοι στη γεωργία αντιπροσωπεύουν το 59%, στο δευτερογενή τομέα το 18% (από τα υψηλότερα του νομού) και στο εμπόριο-ξενοδοχεία το 16,6%. Στους μισθωτούς κυριαρχεί η απασχόληση στον τριτογενή τομέα (64%) και ειδικότερα, το 32,3% του συνόλου απασχολείται στις λοιπές υπηρεσίες και το 22,3% στο εμπόριο-ξενοδοχεία, σημαντική επίσης είναι η συμμετοχή του δευτερογενή με 34,6% προερχόμενη από τις κατασκευές. Τέλος, στα συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη, το 89,6% απασχολείται στη γεωργία-κτηνοτροφία.

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις καταλήγουμε εξετάζοντας τη θέση στο επάγγελμα με τα επαγγέλματα (Πίνακας Π9). Το 58,3% των αυτοαπασχολούμενων είναι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, αλιείς, το 22,3% τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων. Στους μισθωτούς κυριαρχούν οι τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων (41%) και ακολουθούν οι υπάλληλοι γραφείου (18,6%), οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών (17,5%) και οι ασκούντες επιστημονικά και ελευθέρια επαγγέλματα (16,6%). Τέλος, το 89,3% των συμβοηθούντων και μη αμειβόμενων μελών είναι γεωργοί, κτηνοτρόφοι και αλιείς.

Η παραγωγική δομή του Δήμου είναι αποτέλεσμα της γειτνίασης με το Ρέθυμνο (ένα τμήμα του οποίου ουσιαστικά αποτελεί προάστιο), δηλαδή αν και η απασχόληση είναι προσανατολισμένη στη γεωργία (στο νότιο τμήμα), σημαντική είναι η παρουσία του τριτογενή και του δευτερογενή τομέα. Η πρωτοπορία του πρωτογενή τομέα είναι αποτέλεσμα της εκτεταμένης γεωργικής εκμετάλλευσης που συγκεντρώνει πάνω από το 41% των απασχολούμενων και ειδικότερα το 59% των αυτοαπασχολούμενων και το 89,6% των συμβοληθόντων και μη αμειβόμενων μελών. Ακολουθεί ο τριτογενής και ειδικότερα οι κλάδοι του εμπορίου-ξενοδοχείων και των λοιπών υπηρεσιών στους οποίους απορροφάται πάνω από το 85% των μισθωτών. Τέλος, ο δευτερογενής τομέας που βρίσκεται σε πορεία ανάπτυξης και υποστήριξης παραγωγικών δραστηριοτήτων του Ρεθύμνου συγκεντρώνει υψηλό ποσοστό τόσο μισθωτών (34,6%), όσο και αυτοαπασχολούμενων (18%) προερχόμενο κυρίως από τις κατασκευές.

Στο Δήμο εμφανίζονται να λειτουργούσαν το 1997 79 υπηρεσίες (Πίνακας X1) εκ των οποίων το 61% (48) αφορούσαν κινητές υπηρεσίες. Σημαντική επίσης είναι η παρουσία υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας, πολιτισμού και αθλητισμού (15) και λοιπών σταθερών υπηρεσιών (12). Όπως φαίνεται από τα στοιχεία ο Δήμος συγκεντρώνει το 8,6% του συνόλου των υπηρεσιών του νομού (από τα μεσαία ποσοστά) και εμφανίζεται στις πρώτες θέσεις συγκρινόμενος με τους υπόλοιπους Δήμους όσον αφορά τις κινητές υπηρεσίες. Αναφορικά με τον μηχανολογικό εξοπλισμό (Πίνακας X2) που διέθεταν οι Δήμοι το 1997, ο Δήμος διέθετε μόλις δύο μικρά φορτηγά οχήματα.

Από την εξέταση των οικονομικών του Δήμου τα έτη 1995-1997 (Πίνακας X3) προκύπτει ότι, αν και το 1995 τα έκτακτα έσοδα αποτελούσαν το 50% των εσόδων του, διαχρονικά παρατηρείται μια πτωτική τάση αύξησης. Σημαντική πηγή των τακτικών εσόδων αποτελούν τα έσοδα από ανταποδοτικά τέλη (30% των εσόδων το 1995), ως συνέπεια της λειτουργίας παραγωγικών μονάδων του δευτερογενή τομέα και επιχειρήσεων που εντάσσονται στον κλάδο του εμπορίου, ξενοδοχείων, εστιατορίων στην παραθαλάσσια περιοχή. Αξιόλογη πηγή των εκτάκτων εσόδων αποτελούν τα έσοδα από προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που εμφανίζουν όμως διαχρονική μείωση.

Η έλλειψη υπηρεσιών και μηχανολογικού εξοπλισμού είναι αποτέλεσμα της γειτνίασης με την πόλη του Ρεθύμνου όπου ουσιαστικά καλύπτει τις ανάγκες του Δήμου. Σημαντικό πρόβλημα αντιμετωπίζουν οι απομακρυσμένες (νότιες) περιοχές που καλύπτονται από τις κινητές υπηρεσίες. Η σύνδεση-εξάρτηση από το Ρέθυμνο αν και δημιουργεί οικονομίες κλίμακας, παρουσιάζει προβλήματα ως προς την αυτοτέλεια και τελικά την βιωσιμότητά του. Οι προοπτικές του νεοσύστατου Δήμου μπορούν να χαρακτηριστούν ως θετικές στο βαθμό όπου τα συγκριτικά πλεονεκτήματα από τη γειτνίαση με το Ρέθυμνο διαχυθούν στο σύνολο της εδαφικής περιφέρειας αυξάνοντας αναλογικά το επίπεδο των παρεχομένων υπηρεσιών προς όλους τους δημότες.

5.3.11 Δήμος Ρεθύμνης

Ο Δήμος Ρεθύμνης προέρχεται από τη συνένωση έντεκα κοινοτήτων και του ομώνυμου δήμου, έχει έδρα το Ρέθυμνο και περιλαμβάνει ακόμα τριάντα οικισμούς. Γεωγραφικά βρίσκεται στα βορειοκεντρικά του νομού με εκτάσεις κυρίως πεδινές

(παραθαλάσσιες) και ημιορεινές. Καταλαμβάνει 126 τετραγωνικά χιλιόμετρα, με πυκνότητα της τάξης των 210 κατοίκων ανά τχμ. (η υψηλότερη σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους). Υψηλότερη πυκνότητα εμφανίζει ο πρώην δήμος Ρεθύμνης (899), ενώ τη μικρότερη η πρώην κοινότητα Κάστελλου (17) ως αποτέλεσμα του μικρού πληθυσμιακού μεγέθους (108 κάτοικοι).

Κατά την απογραφή του 1991 ο νέος Δήμος είχε πληθυσμό 26.560 κατοίκους εκ των οποίων το 48% (12.786) άνδρες και το 52% (13.774) γυναίκες (το μεγαλύτερο ποσοστό στο νομό). Στο σύνολο του νομού Ρεθύμνης αντιπροσωπεύει το 38% του πληθυσμού και είναι ο μεγαλύτερος πληθυσμιακά Δήμος (Πίνακας Π1).

Η ηλικιακή σύνθεση μπορεί να χαρακτηριστεί από τις καλύτερες σε σχέση με το νομό, ενώ σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους βρίσκεται στη πρώτη θέση. Για το συνολικό πληθυσμό η ηλικιακή ομάδα 0-14 αντιπροσωπεύει το 22,5% και για τους άνδρες είναι ελαφρώς υψηλότερο. Οι ηλικιωμένοι αντιπροσωπεύουν το 10,7% το οποίο είναι το χαμηλότερο του νομού και χαρακτηρίζει και τα δύο φύλα. Ιδιαίτερα υψηλά (τα υψηλότερα στο νομό), εμφανίζονται τα ποσοστά των ηλικιακών ομάδων 15-29 και 30-44 ετών, ενώ οι ηλικίες 45-64 ετών συγκεντρώνουν μόλις το 18% που είναι το χαμηλότερο στο νομό.

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις οδηγεί και η εξέταση του Δείκτη Γήρανσης (ΔΓ), (Πίνακας Π2) όπου όσον αφορά τον συνολικό πληθυσμό ανέρχεται στο μόλις στο 47,5 μικρότερος κατά τριάντα δύο ποσοστιαίες μονάδες από τον αντίστοιχο του νομού. Στους άνδρες ο δείκτης είναι χαμηλότερος (42) σε σχέση με το νομό (73,6), ενώ στις γυναίκες η διαφορά είναι μεγαλύτερη (53,3 και 87,6 αντίστοιχα).

Ο Δείκτης Εξάρτησης για το συνολικό πληθυσμό του Δήμου (50) είναι αισθητά χαμηλότερος σε σχέση με τον αντίστοιχο του νομού (62). Στους άνδρες ο δείκτης εμφανίζεται ελάχιστα μικρότερος (49,6), ενώ στις γυναίκες (50) αντίστοιχος με το σύνολο. Συγκριτικά με τους υπόλοιπους ο Δήμος Ρεθύμνης εμφανίζει τις χαμηλότερες τιμές.

Η πληθυσμιακή δομή του Δήμου είναι εμφανώς επηρεασμένη από την ύπαρξη εντός των ορίων του της πρωτεύουσας του νομού (Ρέθυμνο) και κατ' επέκταση της παραγωγικής, διοικητικής και εκπαιδευτικής υποδομής. Τόσο οι δείκτες γήρανσης όσο και οι δείκτες εξάρτησης λαμβάνουν τις «καλύτερες» τιμές σε σχέση με το νομό και τους υπόλοιπους Δήμους. Η συγκριτική υπεροχή των νέων σε σχέση με τους ηλικιωμένους, η υπεροχή του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας και τα χαμηλά ποσοστά ηλικιωμένων και μεγάλων σε ηλικία (45-64 ετών) ατόμων προδιαγράφουν την έντονη πληθυσμιακή και κατ' επέκταση παραγωγική μεγέθυνση του νεοσύστατου Δήμου ο οποίος «απομυζά» τους υπόλοιπους του νομού.

Η οικογενειακή κατάσταση (Πίνακας Π3) εμφανίζει σημαντικές αποκλίσεις από την αντίστοιχη του συνόλου του νομού σε ορισμένες κατηγορίες. Ιδιαίτερα σημαντική απόκλιση εμφανίζουν οι άγαμοι (47%) οι χήροι (7%) και οι διαζευγμένοι (0,84%) σε σχέση με το νομό (36,2%, 18,5% και 0,6% αντίστοιχα). Το πρόβλημα των αγάμων και διαζευγμένων είναι εντονότερο στις γυναίκες όπου οι αποκλίσεις είναι μεγαλύτερες από τις αντίστοιχες των ανδρών. Και στα δύο φύλα το ποσοστό της χηρείας είναι από τα χαμηλότερα σε σχέση με το σύνολο και τους υπόλοιπους Δήμους. Η οικογενειακή κατάσταση είναι αποτέλεσμα της πληθυσμιακής του σύνθεσης, ενώ τα χαμηλά ποσοστά χηρείας με τα υψηλά των διαζευγμένων συνέπεια του κοινωνικής απελευθέρωσης που χαρακτηρίζει κυρίως τα αστικά κέντρα.

Το εκπαιδευτικό επίπεδο (Πίνακας Π4) εμφανίζει μεγάλες αποκλίσεις από το αντίστοιχο του νομού που σχετίζονται κυρίως με τις κατώτερες εκπαιδευτικές βαθμίδες όπου υπάρχει υψηλή αρνητική απόκλιση. Το ποσοστό των μεταπτυχιακών και των πτυχιούχων ΑΕΙ και ΤΕΙ, αντιπροσωπεύει το 9,4% του πληθυσμού ηλικίας 10 ετών και άνω, και είναι το μεγαλύτερο σε σχέση με το νομό και τους υπόλοιπους Δήμους. Αν και το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού εμφανίζονται ως απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης (συμπεριλαμβάνονται και οι νέοι) (41,5% στους άνδρες, 35,5% στις γυναίκες), είναι από τα χαμηλότερα του νομού. Αντίστοιχη (αρνητική) τάση χαρακτηρίζει όσους δεν τελείωσαν τη στοιχειώδη εκπαίδευση και τους αγράμματους. Ποσοστά μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα του νομού εμφανίζουν οι φοιτητές (9%) (λόγω της λειτουργίας τμημάτων του Πανεπιστημίου Κρήτης), και οι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης (20,3%). Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω το υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο είναι αποτέλεσμα της πληθυσμιακής και της παραγωγικής δομής.

Ο πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας (15 ετών και άνω) στο Δήμο ανέρχονταν το 1991 στα 20.575 άτομα (Πίνακας Π5) και από αυτούς οι 10.257 αποτελούσαν το εργατικό δυναμικό (9.630 απασχολούμενοι, 627 άνεργοι), ενώ οι υπόλοιποι 12.323 το μη οικονομικώς ενεργό πληθυσμό. Οι διαφορές μεταξύ των φύλων εμφανίζουν τους άνδρες να υπερέχουν στο εργατικό δυναμικό σε αντίθεση με τις γυναίκες που εμφανίζουν κάτω από το διπλάσιο στους μη οικονομικώς ενεργούς.

Το ποσοστό συμμετοχής του συνόλου ανέρχεται στο 49,8% αντίστοιχο με το σύνολο του νομού Ρεθύμνης (49,5%). Στους άνδρες το ποσοστό ανέρχεται στο 67,7% μικρότερο από το αντίστοιχο του νομού (69%), ενώ στις γυναίκες είναι 33,6% (μεγαλύτερο). Αντίστοιχες είναι και οι διακυμάνσεις στο δείκτη απασχόλησης, όπου στο σύνολο (46,8%) κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα με το νομό, στους άνδρες (65%) είναι ελαφρώς χαμηλότερο, ενώ στις γυναίκες (30,3%) μεγαλύτερο. Σε σχέση με τους υπόλοιπους ο Δήμος Ρεθύμνης κατατάσσεται στους Δήμους με τις μέσες τιμές (χωρίς μεγάλες αποκλίσεις).

Το ποσοστό ανεργίας για το σύνολο ανέρχονταν το 1991 στο 6,1% μεγαλύτερο από το αντίστοιχο του νομού (4,9%), αλλά μικρότερο από της χώρας (7,6%). Το πρόβλημα της ανεργίας πλήττει και τα δύο φύλα, αλλά είναι εντονότερο στις γυναίκες (9,85%). Το ποσοστό των νέων (νεοεισερχόμενων στην αγορά εργασίας) ανέργων ανέρχονταν στο 50,2% για το σύνολο και είναι από τα χαμηλότερα στο νομό.

Ο Δήμος εμφανίζεται να αντιμετωπίζει έντονο πρόβλημα ανεργίας. Τόσο σε σχέση με το νομό όσο και με τους υπόλοιπους Δήμους τα ποσοστά είναι μεγαλύτερα. Το πρόβλημα πλήττει και τα δύο φύλα και είναι αποτέλεσμα των παραγόντων που επηρεάζουν την ανεργία της χώρας συνολικά αλλά εμφανίζονται με μεγαλύτερη ένταση στα αστικά κέντρα.

Η παραγωγική δομή του Δήμου διαφέρει ριζικά από αυτή των υπολοίπων Δήμων του νομού και είναι αυτή που επηρεάζει την δομή του νομού συνολικά κυρίως στον τριτογενή και δευτερογενή τομέα παραγωγής. Η υψηλή απασχόληση στον τριτογενή τομέα παραγωγής τονίζεται και από την εξέταση του κλάδου οικονομικής δραστηριότητας (Πίνακας Π6) όπου απορροφάται το 71% των απασχολούμενων και ακολουθούν ο δευτερογενής με 21,5% και τέλος ο πρωτογενής με 7,5%. Διαφορές παρουσιάζονται σε σχέση με το σύνολο του νομού όπου ο Δήμος διαφαίνεται να υπολείπεται στον πρωτογενή τομέα κατά είκοσι οκτώ ποσοστιαίες μονάδες. Η υπεροχή στον τριτογενή τομέα είναι αποτέλεσμα της απασχόλησης στους κλάδους

του εμπορίου, ξενοδοχείων, εστιατόρια (32% ως προς το σύνολο και 45,4% ως προς τον τομέα) και των λοιπών υπηρεσιών (31% ως προς το σύνολο και 44% ως προς τον τομέα). Η έντονη απασχόληση στο δευτερογενή προέρχεται κυρίως από τους κλάδους των κατασκευών (13% ως προς το σύνολο και 60% ως προς τον τομέα) και των μεταποιητικών βιομηχανιών (8% ως προς το σύνολο και 36,6% ως προς τον τομέα).

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις οδηγεί και η εξέταση των ατομικών επαγγεμάτων (Πίνακας Π7). Οι γεωργοί, κτηνοτρόφοι και αλιείς αποτελούν μόλις το 7,4% των απασχολούμενων για το σύνολο, ποσοστό αισθητά χαμηλότερο από αυτό του νομού (35,2%), ενώ αντίστοιχη είναι και η κατά φύλο κατανομή. Αντιθέτως, σε όλες τις άλλες επαγγελματικές κατηγορίες τα ποσοστά του Δήμου είναι εμφανώς μεγαλύτερα τόσο σε σχέση με το νομό όσο και με τους υπόλοιπους Δήμους. Στους άνδρες υψηλά ποσοστά εμφανίζουν οι τεχνίτες, εργάτες (40,5%), οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών (17,5%), οι ασκούντες επιστημονικά και ελευθέρια επαγγέλματα (13%), και οι έμποροι, πωλητές (11%). Στις γυναίκες, οι ασκούντες επιστημονικά και ελευθέρια επαγγέλματα (26,2%), οι απασχολούμενες στην παροχή υπηρεσιών (26%) και οι υπάλληλοι γραφείου (15%).

Εξετάζοντας τη θέση στο επάγγελμα (Πίνακας Π8) διαπιστώνεται ότι από το σύνολο των απασχολούμενων το 33,5% εργάζονται σε δική τους εργασία (αυτοαπασχολούμενοι), το 61,4% είναι μισθωτοί και μόλις το 5,1% συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη. Στο σύνολο του νομού τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 46%, 42% και 12%. Η εικόνα που εμφανίζει ο Δήμος είναι εμφανώς διαφοροποιημένη από την αντίστοιχη του νομού.

Οι αυτοαπασχολούμενοι στον τριτογενή τομέα αντιπροσωπεύουν το 59% (εμπόριο-ξενοδοχεία 39%) στο δευτερογενή το 23,4% και στη γεωργία το 17,5%. Στους μισθωτούς κυριαρχεί η απασχόληση στον τριτογενή τομέα (78%) και ειδικότερα, το 41,4% του συνόλου απασχολείται στις λοιπές υπηρεσίες και το 27% στο εμπόριο-ξενοδοχεία, σημαντική επίσης είναι η συμμετοχή στο δευτερογενή με 21,3% προερχόμενη κυρίως από τις κατασκευές (14%). Τέλος, στα συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη, το 60% απασχολείται στον τριτογενή τομέα (52% εμπόριο-ξενοδοχεία), το 26% στη γεωργία και το 11,4% στις μεταποιητικές βιομηχανίες.

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις καταλήγουμε εξετάζοντας τη θέση στο επάγγελμα με τα επαγγέλματα (Πίνακας Π9). Το 29% των αυτοαπασχολούμενων του Δήμου είναι τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων, το 23,5% έμποροι και πωλητές, ενώ το 12% ασκούν επιστημονικά και ελευθέρια επαγγέλματα. Στους μισθωτούς κυριαρχούν οι τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων (29,5%) και ακολουθούν οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών (23,6%), οι ασκούντες επιστημονικά και ελευθέρια επαγγέλματα (21,5%), και οι υπάλληλοι γραφείου με 19,5%. Τέλος, το 30% των συμβοηθούντων και μη αμειβόμενων μελών είναι έμποροι, πωλητές, το 25,5% γεωργοί, κτηνοτρόφοι και αλιείς, το 18,6% απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και το 16% τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων.

Η παραγωγική δομή του Δήμου διαφέρει ουσιαστικά από την αντίστοιχη του νομού και των υπόλοιπων Δήμων. Η κυριαρχία του τριτογενή τομέα και ειδικότερα των κλάδων του εμπορίου-ξενοδοχείων και των λοιπών υπηρεσιών στους οποίους απορροφάται πάνω από το 54% των αυτοαπασχολούμενων, το 68% των μισθωτών και το 58% των συμβοηθούντων και μη αμειβόμενων μελών, είναι εμφανής. Ακολουθεί ο δευτερογενής τομέας που βρίσκεται σε πορεία έντονης ανάπτυξης και

υποστήριξης των δύο άλλων τομέων και συγκεντρώνει υψηλό ποσοστό τόσο αυτοαπασχολούμενων (23,55) όσο και των μισθωτών (21,3%). Τέλος, ο πρωτογενής, μέσω της εντατικής γεωργικής εκμετάλλευσης συγκεντρώνει το 17,5% των απασχολούμενων 26% των συμβοηθούτων και μη αμειβόμενων μελών.

Στο Δήμο Ρεθύμνης εμφανίζονται να λειτουργούσαν το 1997 145 υπηρεσίες (Πίνακας Χ1) που αντιπροσωπεύουν το 16% των υπηρεσιών του νομού. Από αυτές το 42% (61) αφορούσαν κινητές υπηρεσίες, ενώ οι υπόλοιπες κατανέμονται ισόποσος στις υπόλοιπες κατηγορίες. Ποσοστά μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα του συνόλου και των υπολοίπων Δήμων εμφανίζουν οι διοικητικές υπηρεσίες και οι υπηρεσίες δικαιοσύνης και δημόσιας τάξης (17,2%) και οι λοιπές σταθερές υπηρεσίες (21,4%). Αναφορικά με τον μηχανολογικό εξοπλισμό (Πίνακας Χ2) που διέθεταν οι Δήμοι το 1997, ο Δήμος Ρεθύμνης εμφανίζεται να διαθέτει το 41,5%, καταλαμβάνοντας την πρώτη θέση, ενώ εμφανίζεται ότι μπορούσε να τον αξιοποιήσει κατά 100%.

Από την εξέταση των οικονομικών του Δήμου τα έτη 1995-1997 (Πίνακας Χ3) προκύπτει ότι, αν και το 1995 τα έκτακτα έσοδα αποτελούσαν το 31,3% των εσόδων του, διαχρονικά παρατηρείται μια αυξητική τάση (με εξαίρεση τον προϋπολογισμό του 1997). Την αντίθετη πορεία παρουσιάζουν τα τακτικά έσοδα που εμφανίζουν από τα υψηλότερα ποσοστά σε σχέση με το νομό. Τα ανταποδοτικά τέλη αν και εμφανίζουν μέσο ποσοστό των τακτικών εσόδων δεν χαρακτηρίζονται ως ιδιαίτερα «υψηλά» συγκρινόμενα με την παραγωγική και πληθυσμιακή δομή του Δήμου ως συνέπεια των παλαιών γεωγραφικών του ορίων (εγκατάσταση μονάδων εκτός εδαφικών ορίων). Μηδενική σχεδόν εμφανίζεται και η συμμετοχή πόρων από προγράμματα της Ε.Ε. γεγονός που γεννά ερωτηματικά.

Η πληθώρα του αριθμού υπηρεσιών (διοικητικών, εκπαιδευτικών κλπ.) του μηχανολογικού εξοπλισμού, και των υψηλών τακτικών εσόδων στο νεοσύστατο Δήμο είναι αποτέλεσμα της ύπαρξης εντός των ορίων του της πρωτεύουσας του νομού (Ρεθύμνο) και της παραγωγικής δομής. Η εμπειρία και η τεχνογνωσία που υπάρχει από τη λειτουργία του ομώνυμου δήμου και πριν τη συνένωση μπορεί και πρέπει να οδηγήσει στη διάχυση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και στους «νέους» δημότες.

5.3.12 Δήμος Συβρίτου

Ο Δήμος Συβρίτου προέρχεται από τη συνένωση δεκατεσσάρων κοινοτήτων, έχει έδρα τον οικισμό Αγίας Φωτεινής (πρώην κοινότητας Αποστόλων) και περιλαμβάνει ακόμα 23 οικισμούς. Γεωγραφικά βρίσκεται στα κέντρο του νομού, με εκτάσεις κυρίως ορεινές (στους νότιους πρόποδες του Ψηλορείτη) και ημιορεινές. Καταλαμβάνει 152 τετραγωνικά χιλιόμετρα (από τους μεγάλους σε έκταση Δήμους), είναι ο πιο αραιοκατοικημένος, με πυκνότητα της τάξης των 21 κατοίκων ανά τχμ. Υψηλότερη πυκνότητα εμφανίζει η πρώην κοινότητα Μοναστηρακίου 43, ενώ τη μικρότερη η πρώην κοινότητα Βισταγής (10,6) ως αποτέλεσμα της τεράστιας ορεινής έκτασης (η μεγαλύτερη στο Δήμο).

Κατά την απογραφή του 1991 ο Νέος Δήμος είχε πληθυσμό 3.158 κατοίκους εκ των οποίων το 51,4% (1.623) άνδρες και το 48,6% (1.535) γυναίκες. Στο σύνολο του νομού Ρεθύμνης αντιπροσωπεύει το 4,5% του πληθυσμού και είναι από τους μικρούς σε πληθυσμιακό μέγεθος Δήμους (Πίνακας Π1).

Η ηλικιακή σύνθεση μπορεί να χαρακτηριστεί ως ιδιαίτερα «άσχημη» σε σχέση με το νομό, ενώ σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους βρίσκεται σε αυτούς με την «χειρότερη» θέση. Για το συνολικό πληθυσμό η ηλικιακή ομάδα 0-14 αντιπροσωπεύει μόλις το 18,6%, ποσοστό προερχόμενο κυρίως από τις γυναίκες. Οι ηλικιωμένοι αντιπροσωπεύουν το 26% ποσοστό αισθητά μεγαλύτερο από το αντίστοιχο του νομού προερχόμενο και από τα δύο φύλα, ενώ ιδιαίτερα υψηλό είναι και το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 45-64 ετών (25,4%).

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις οδηγεί και η εξέταση του Δείκτη Γήρανσης (ΔΓ), (Πίνακας Π2) όπου όσον αφορά τον συνολικό πληθυσμό ανέρχεται στο 138,5 μεγαλύτερος κατά πενήντα οκτώ ποσοστιαίες μονάδες από τον αντίστοιχο του νομού. Στους άνδρες αν και εμφανίζεται χαμηλότερος (123) παραμένει υψηλότερος σε σχέση με το νομό (73,6), ενώ στις γυναίκες η διαφορά είναι μεγαλύτερη (156 και 87,6 αντίστοιχα).

Ο Δείκτης Εξάρτησης για το συνολικό πληθυσμό του Δήμου (80), είναι μεγαλύτερος σε σχέση με τον αντίστοιχο του νομού (62). Στους άνδρες ο δείκτης εμφανίζεται μικρότερος (74) σε σχέση με τις γυναίκες (87) αλλά και οι δύο είναι μεγαλύτεροι από τους αντίστοιχους του νομού (κυρίως στις γυναίκες).

Η πληθυσμιακή δομή του Δήμου παρουσιάζει έντονη προβληματική. Τόσο οι δείκτες γήρανσης όσο οι δείκτες εξάρτησης λαμβάνουν ακραίες τιμές από τις αντίστοιχες των υπολοίπων Δήμων. Το 1991 η αντιστοιχία ηλικιωμένων προς νέους ήταν σχεδόν 1,4/1, με το πέρασμα της δεκαετίας η κατάσταση τείνει προς επιδείνωση αν ληφθεί υπόψη το υψηλό ποσοστό της ηλικίας 45-64 ετών. Η πληθυσμιακή δομή είναι «χειρότερη» από την αντίστοιχη του νομού και σχεδόν από το σύνολο των υπολοίπων Δήμων. Η ύπαρξη ηλικιωμένων και των δύο φύλων σε συνδυασμό με την απουσία νέων και πληθυσμού εργάσιμης και αναπαραγωγικής ηλικίας, δημιουργούν έντονα προβλήματα για τις προοπτικές του. Σήμερα, η κατάσταση είναι σε ακόμα χειρότερη θέση στο βαθμό όπου η υψηλή συμμετοχή του πληθυσμού 45-64 ετών έχει μετατραπεί σε ηλικιωμένους οξύνοντας περισσότερο το πρόβλημα της γήρανσης.

Η οικογενειακή κατάσταση (Πίνακας Π3) εμφανίζει σημαντικές αποκλίσεις από την αντίστοιχη του συνόλου του νομού σε ορισμένες κατηγορίες. Ιδιαίτερα σημαντική απόκλιση εμφανίζουν οι άγαμοι (27,5%) και οι χήροι (29%) σε σχέση με το νομό (36,2% και 18,5% αντίστοιχα). Το πρόβλημα χαρακτηρίζει και τα δύο φύλα, ενώ όσον αφορά τις γυναίκες εμφανίζεται εντονότερο το πρόβλημα της χηρείας. Η οικογενειακή κατάσταση του Δήμου είναι αποτέλεσμα κυρίως της πληθυσμιακής δομής. Η απουσία νέων σε συνδυασμό με την μεγάλη συμμετοχή των ηλικιωμένων αιτιολογούν τα υψηλά ποσοστά άγαμων και χηρών γυναικών.

Το εκπαιδευτικό επίπεδο (Πίνακας Π4) εμφανίζει μικρές αποκλίσεις από το αντίστοιχο του νομού που σχετίζονται κυρίως με τις κατώτερες εκπαιδευτικές βαθμίδες όπου υπάρχει μια θετική απόκλιση. Το ποσοστό των μεταπτυχιακών και των πτυχιούχων ΑΕΙ και ΤΕΙ, αντιπροσωπεύει το 3,8% του πληθυσμού ηλικίας 10 ετών και άνω, και είναι το μισό σχεδόν από το αντίστοιχο του νομού. Το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού εμφανίζονται ως απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης (57% στους άνδρες, 54% στις γυναίκες). Η ηλικιακή δομή επηρεάζει εμφανώς το εκπαιδευτικό επίπεδο εμφανίζοντας υψηλά ποσοστά σε όσους δεν τελείωσαν τη στοιχειώδη εκπαίδευση (12%) και στους αγράμματους (8%), τα οποία είναι από τα μεγαλύτερα σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους και χαρακτηρίζουν κυρίως τις γυναίκες.

Ο πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας (15 ετών και άνω) στο Δήμο ανέρχονταν το 1991 στα 2.569 άτομα (Πίνακας Π5) και από αυτούς οι 1.212 αποτελούσαν το εργατικό δυναμικό (1.168 απασχολούμενοι, 44 άνεργοι), ενώ οι υπόλοιποι 1.583 τον μη οικονομικώς ενεργό πληθυσμό. Οι διαφορές μεταξύ των φύλων εμφανίζουν τους άνδρες να υπερέχουν στο εργατικό δυναμικό σε αντίθεση με τις γυναίκες που εμφανίζουν πάνω από το τετραπλάσιο! στους μη οικονομικώς ενεργούς.

Το ποσοστό συμμετοχής του συνόλου ανέρχεται στο 47,2% χαμηλότερο από το αντίστοιχο του νομού Ρεθύμνης (49,5%). Στους άνδρες το ποσοστό ανέρχεται στο 70% ελαφρώς χαμηλότερο από το αντίστοιχο του νομού (70,7%), ενώ στις γυναίκες είναι μόλις 23,3% επίσης χαμηλότερο. Αντίστοιχες είναι και οι διακυμάνσεις στο δείκτη απασχόλησης, όπου τόσο στο σύνολο (45,5%) όσο και κατά φύλο τα ποσοστά είναι εμφανώς χαμηλότερα (68% στους άνδρες και 22% στις γυναίκες)

Το ποσοστό ανεργίας για το σύνολο το 1991 ανέρχονταν στο 3,6% χαμηλότερο τόσο αυτό του νομού (4,9%), όσο και από το αντίστοιχο της χώρας (7,6%). Το πρόβλημα της ανεργίας αφορά τους νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας άνεργους το ποσοστό των οποίων ανέρχονταν στο 61,4% για το σύνολο, προερχόμενο κυρίως από τον ανδρικό πληθυσμό όπου το πρόβλημα είναι εντονότερο (61,5% σε σχέση με 58,7% στο νομό).

Ο Δήμος το 1991 δεν εμφανίζεται να αντιμετωπίζει πρόβλημα ανεργίας (έχει από τα χαμηλά ποσοστά και στα δύο φύλα). Όμως, η εμφάνιση υψηλού ποσοστού κυρίως στους νεοεισερχόμενους άνδρες άνεργους, ως συνέπεια της παραγωγικής δομής και της ζήτησης εργασίας σε διαφορετικές επαγγελματικές ομάδες δημιουργεί προβληματισμούς για την μελλοντική πορεία της ανεργίας στο Δήμο.

Η μονοπώληση του πρωτογενή τομέα παραγωγής τονίζεται από την εξέταση του κλάδου οικονομικής δραστηριότητας (Πίνακας Π6) στον οποίο απορροφάται το 59,4% των απασχολούμενων και ακολουθούν ο τριτογενής με 34% και τέλος ο δευτερογενής με 6,6%. Έντονες διαφορές εμφανίζονται σε σχέση με το σύνολο του νομού όπου ο Δήμος διαφαίνεται να υπερέχει στον πρωτογενή τομέα κατά είκοσι τέσσερις ποσοστιαίες μονάδες τις οποίες αντλεί από τους δύο άλλους τομείς. Η υπεροχή της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα είναι αποτέλεσμα της έντονης αγροτικής και κτηνοτροφικής παραγωγής. Το ποσοστό του τριτογενή τομέα είναι αποτέλεσμα της απασχόλησης στους κλάδους των λοιπών υπηρεσιών (19% ως προς το σύνολο και 55,4% ως προς τον τομέα) και του εμπορίου, επισκευών, ξενοδοχείων, εστιατορίων (10,4% ως προς το σύνολο και 30,7% ως προς τον τομέα). Η απασχόληση στο δευτερογενή είναι η χαμηλότερη στο νομό, προερχόμενη κυρίως από τον κλάδο των κατασκευών (3,6% ως προς το σύνολο και 54% ως προς τον τομέα).

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις οδηγεί και η εξέταση των ατομικών επαγγελμάτων (Πίνακας Π7). Οι γεωργοί, κτηνοτρόφοι και αλιείς αποτελούν το 59,2% των απασχολούμενων για το σύνολο, ποσοστό μεγαλύτερο κατά είκοσι τέσσερις ποσοστιαίες μονάδες από αυτό του νομού (35,2%), τάση που χαρακτηρίζει και τα δύο φύλα. Στους άνδρες εκτός από τους γεωργούς, κτηνοτρόφους και αλιείς, ποσοστό μεγαλύτερο από το αντίστοιχο του νομού εμφανίζουν οι υπάλληλοι γραφείου (7,6%).

Εξετάζοντας τη θέση στο επάγγελμα (Πίνακας Π8) διαπιστώνεται ότι από το σύνολο των απασχολούμενων το 55,6% εργάζονται σε δική τους εργασία (αυτοαπασχολούμενοι), το 28,7% είναι μισθωτοί και το 15,7% συμβοληθούντα και μη

αμειβόμενα μέλη. Στο σύνολο του νομού τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 46%, 42% και 12%. Η διαφοροποίηση είναι αποτέλεσμα της μονοπόλησης της γεωργίας-κτηνοτροφίας όπου εμφανίζονται μεγάλα ποσοστά να απασχολούνται σε ατομικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις και κτηνοτροφικές μονάδες όπου απορροφάται και το σύνολο σχεδόν των συμβοηθούτων και μη αμειβομένων μελών.

Οι αυτοαπασχολούμενοι στη γεωργία αντιπροσωπεύουν το 80%, ενώ από τα χαμηλότερα ποσοστά εμφανίζουν οι δύο άλλοι κλάδοι. Στους μισθωτούς κυριαρχεί η απασχόληση στον τριτογενή τομέα (88%) και ειδικότερα, το 60% του συνόλου απασχολείται στις λοιπές υπηρεσίες. Τέλος, στα συμβοηθούμενα και μη αμειβόμενα μέλη, το 95% απασχολείται στη γεωργία-κτηνοτροφία.

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις καταλήγουμε εξετάζοντας τη θέση στο επάγγελμα με τα επαγγέλματα (Πίνακας Π9). Το 79,6% των αυτοαπασχολουμένων είναι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, αλιείς και το 9% τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων. Στους μισθωτούς κυριαρχούν οι υπάλληλοι γραφείου (28,4%) και ακολουθούν οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και οι τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων με 22,7% αντιστοίχως, ενώ σημαντική είναι και η παρουσία των διευθυντών και ανώτερων διοικητικών στελεχών (1,5%). Τέλος, το 95% των συμβοηθούτων και μη αμειβομένων μελών είναι γεωργοί, κτηνοτρόφοι και αλιείς.

Η παραγωγική δομή του Δήμου δεν διαφέρει από το σύνολο σχεδόν των Δήμων. Η κυριαρχία του πρωτογενή τομέα μέσω της εκτεταμένης γεωργικής εκμετάλλευσης και κτηνοτροφίας συγκεντρώνει πάνω από το 59% των απασχολουμένων και ειδικότερα το 80% των αυτοαπασχολουμένων και το 95% των συμβοηθούτων και μη αμειβομένων μελών. Ακολουθεί ο τριτογενής και ειδικότερα ο κλάδος, των λοιπών υπηρεσιών (κυρίως υπηρεσίες του δημόσιου τομέα) στους οποίους απορροφάται πάνω από το 59% των μισθωτών. Τέλος ο δευτερογενής τομέας που βρίσκεται σε πορεία υποστήριξης των δύο άλλων τομέων συγκεντρώνοντας κυρίως μισθωτούς (12%).

Στο Δήμο Συβρίτου εμφανίζονται να λειτουργούσαν το 1997 110 υπηρεσίες (Πίνακας Χ1) εκ των οποίων το 58% (64) αφορούσαν κινητές υπηρεσίες, ενώ οι υπόλοιπες κατανέμονται ισόποσος στις υπόλοιπες κατηγορίες. Όπως φαίνεται από τα στοιχεία ο Δήμος συγκεντρώνει το 12% του συνόλου των υπηρεσιών του νομού (από τα υψηλά ποσοστά) και εμφανίζεται στις πρώτες θέσεις συγκρινόμενος με τους υπόλοιπους Δήμους όσον αφορά τις κινητές υπηρεσίες. Αναφορικά με τον μηχανολογικό εξοπλισμό (Πίνακας Χ2) που διέθεταν οι Δήμοι το 1997, για το Δήμο Συβρίτου δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία και επομένως δεν μπορεί να αξιολογηθεί η κατάσταση που επικρατεί.

Από την εξέταση των οικονομικών του Δήμου τα έτη 1995-1997 (Πίνακας Χ3) προκύπτει ότι, αν και το 1995 τα έκτακτα έσοδα αποτελούσαν το 59% των εσόδων του (από τα υψηλότερα ποσοστά σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους), διαχρονικά παρατηρείται μια αύξηση τους, εκτός προϋπολογισμού 1997 όπου και πάλι εμφανίζουν το υψηλότερο ποσοστό σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους.

Την αντίθετη πορεία παρουσιάζουν τα τακτικά έσοδα που αποτελούσαν μόλις το 41% των εσόδων το 1995, γεγονός που υποδηλώνει ότι υπήρχε μια έντονη εξάρτηση από «εξωγενείς» παράγοντες ως προς τα έσοδα. Ιδιαίτερα χαμηλή (η χαμηλότερη στο νομό), είναι η συμμετοχή των ανταποδοτικών τελών στα τακτικά

έσοδα ως συνέπεια της έλλειψης παραγωγικών μονάδων και τις μονοπώλησης της γεωργίας. Αντίστοιχη εικόνα εμφανίζουν και τα έσοδα από προγράμματα της Ε.Ε. τα οποία όμως παρουσιάζουν μια θετική τάση.

Η πληθώρα του αριθμού των υπηρεσιών (κυρίως κινητών) στο νεοσύστατο Δήμο είναι αποτέλεσμα της παραγωγικής του δομής (κυριαρχία του πρωτογενή τομέα). Η έλλειψη παγιωμένων-σταθερών εσόδων και η εξάρτηση από τις επιχορηγήσεις δημιουργούν έντονο προβληματισμό για το ύψος των δυσκολιών που έχει να αντιμετωπίσει ο νεοσύστατος Δήμος. Η αύξηση του πληθυσμιακού μεγέθους και των πόρων θα λειτουργήσουν θετικά σε μια προσπάθεια βελτίωσης των οικονομικών του και κατ' επέκταση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους δημότες, προς αυτή την κατεύθυνση θα οδηγήσει και η παραπέρα αξιοποίηση των προγραμμάτων της Ε.Ε.

5.3.13 Δήμος Φοίνικα

Ο Δήμος Φοίνικα προέρχεται από τη συνένωση δέκα κοινοτήτων, έχει έδρα τον οικισμό Πλακιά (πρώην κοινότητα Σελλιών) και περιλαμβάνει ακόμα 30 οικισμούς. Γεωγραφικά βρίσκεται στα νοτιοδυτικά του νομού, με εκτάσεις ορεινές, ημιορεινές και πεδινές (παραθαλάσσιες). Καταλαμβάνει 138 τετραγωνικά χιλιόμετρα (από τους μεσαίους σε έκταση Δήμους), είναι από τους πλέον αραιοκατοικημένους με πυκνότητα της τάξης των 22 κατοίκων ανά τχμ. Υψηλότερη πυκνότητα εμφανίζει η πρώτη κοινότητα Μύρθιου 46, ενώ τη μικρότερη η πρώτη κοινότητα Ασωμάτου (9) ως αποτέλεσμα της τεράστιας έκτασης και του μικρού πληθυσμιακού μεγέθους.

Κατά την απογραφή του 1991 ο Νέος Δήμος είχε πληθυσμό 3.018 κατοίκους εκ των οποίων το 51,4% (1.564) άνδρες και το 48,6% (1.454) γυναίκες. Στο σύνολο του νομού Ρεθύμνης αντιπροσωπεύει το 4,3% του πληθυσμού και είναι από τους μικρότερους σε πληθυσμιακό μέγεθος (Πίνακας Π1).

Η ηλικιακή σύνθεση μπορεί να χαρακτηριστεί ως ιδιαίτερα «άσχημη» σε σχέση με το νομό, ενώ σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους βρίσκεται σε αυτούς με την «χειρότερη» θέση. Για το συνολικό πληθυσμό η ηλικιακή ομάδα 0-14 αντιπροσωπεύει το 20,2%, ποσοστό προερχόμενο κυρίως από τις γυναίκες. Οι ηλικιωμένοι αντιπροσωπεύουν το 22,1% ποσοστό μεγαλύτερο από το αντίστοιχο του νομού προερχόμενο και από τα δύο φύλα, ενώ υψηλό είναι και το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 45-64 ετών (22%).

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις οδηγεί και η εξέταση του Δείκτη Γήρανσης (ΔΓ), (Πίνακας Π2) όπου όσον αφορά τον συνολικό πληθυσμό ανέρχεται στο 109,7 μεγαλύτερος κατά είκοσι εννέα ποσοστιαίες μονάδες από τον αντίστοιχο του νομού. Στους άνδρες αν και εμφανίζεται ελαφρώς χαμηλότερος (106,7) παραμένει υψηλότερος σε σχέση με το νομό (73,6), ενώ στις γυναίκες η διαφορά είναι μεγαλύτερη (112,6 και 87,6 αντίστοιχα).

Ο Δείκτης Εξάρτησης για το συνολικό πληθυσμό του Δήμου (73,4), είναι μεγαλύτερος σε σχέση με τον αντίστοιχο του νομού (62). Στους άνδρες ο δείκτης εμφανίζεται μικρότερος (66) σε σχέση με τις γυναίκες (82,5) αλλά και οι δύο παραμένουν μεγαλύτεροι από τους αντίστοιχους του νομού (κυρίως στις γυναίκες).

Η πληθυσμιακή δομή του Δήμου παρουσιάζει έντονη προβληματική. Τόσο οι δείκτες γήρανσης όσο οι δείκτες εξάρτησης λαμβάνουν ακραίες τιμές από τις

αντίστοιχες των υπολοίπων Δήμων. Το 1991 η αντιστοιχία ηλικιωμένων προς νέους ήταν σχεδόν 1,1/1, με το πέρασμα της δεκαετίας η κατάσταση τείνει προς επιδείνωση αν ληφθεί υπόψη το υψηλό ποσοστό της ηλικίας 45-64 ετών. Η πληθυσμιακή δομή είναι «χειρότερη» από την αντίστοιχη του νομού και συγκαταλέγεται στους Δήμους με τη «χειρότερη» θέση. Η ύπαρξη ηλικιωμένων και στα δύο φύλα σε συνδυασμό με την απουσία νέων και πληθυσμού εργάσιμης και αναπαραγωγικής ηλικίας, δημιουργούν έντονα προβλήματα για τις προοπτικές του. Σήμερα, η κατάσταση είναι σε ακόμα χειρότερη θέση στο βαθμό όπου η υψηλή συμμετοχή του πληθυσμού 45-64 ετών έχει μετατραπεί σε ηλικιωμένους οξύνοντας περισσότερο το πρόβλημα της γήρανσης.

Η οικογενειακή κατάσταση (Πίνακας Π3) εμφανίζει σημαντικές αποκλίσεις από την αντίστοιχη του συνόλου του νομού σε ορισμένες κατηγορίες. Ιδιαίτερα σημαντική απόκλιση εμφανίζουν οι άγαμοι (28%) και οι χήροι (27,2%) σε σχέση με το νομό (36,2% και 18,5% αντίστοιχα). Το πρόβλημα αν και χαρακτηρίζει και τα δύο φύλα είναι εντονότερο στις γυναίκες. Η οικογενειακή κατάσταση είναι αποτέλεσμα κυρίως της πληθυσμιακής δομής. Η απουσία νέων σε συνδυασμό με την μεγάλη συμμετοχή των ηλικιωμένων αιτιολογούν τα υψηλά ποσοστά άγαμων και χηρών γυναικών.

Το εκπαιδευτικό επίπεδο (Πίνακας Π4) εμφανίζει μικρές αποκλίσεις από το αντίστοιχο του νομού που σχετίζονται κυρίως με τις κατώτερες εκπαιδευτικές βαθμίδες όπου υπάρχει μια θετική απόκλιση. Το ποσοστό των μεταπτυχιακών και των πτυχιούχων ΑΕΙ και ΤΕΙ, αντιπροσωπεύει το 3% του πληθυσμού ηλικίας 10 ετών και άνω, και είναι το μισό από το αντίστοιχο του νομού. Το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού εμφανίζονται ως απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης (56,3% στους άνδρες, 54% στις γυναίκες). Η ηλικιακή δομή επηρεάζει εμφανώς το εκπαιδευτικό επίπεδο εμφανίζοντας υψηλά ποσοστά σε όσους δεν τελείωσαν τη στοιχειώδη εκπαίδευση (12,7%) και σε όσους δεν τελείωσαν τη γ' τάξη γυμνασίου (11%), τα οποία είναι από τα μεγαλύτερα σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους και χαρακτηρίζουν κυρίως τους άνδρες.

Ο πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας (15 ετών και άνω) στο Δήμο ανέρχονταν το 1991 στα 2.409 άτομα (Πίνακας Π5) και από αυτούς οι 1.177 αποτελούσαν το εργατικό δυναμικό (1.153 απασχολούμενοι, 24 άνεργοι), ενώ οι υπόλοιποι 1.460 τον μη οικονομικώς ενεργό πληθυσμό. Οι διαφορές μεταξύ των φύλων εμφανίζουν τους άνδρες να υπερέχουν στο εργατικό δυναμικό σε αντίθεση με τις γυναίκες που εμφανίζουν πάνω από το τριπλάσιο στους μη οικονομικώς ενεργούς.

Το ποσοστό συμμετοχής του συνόλου ανέρχεται στο 48,8% χαμηλότερο από το αντίστοιχο του νομού Ρεθύμνης (49,5%). Στους άνδρες το ποσοστό ανέρχεται στο 68,7% χαμηλότερο από το αντίστοιχο του νομού (70,7%), τάση που χαρακτηρίζει και τις γυναίκες (27%). Αντίστοιχες σχεδόν είναι και οι διακυμάνσεις στο δείκτη απασχόλησης, όπου τόσο στο σύνολο (48%) όσο και στους άνδρες (67,6%) εμφανίζεται μια μικρή θετική διαφορά, ενώ στις γυναίκες (26%) είναι χαμηλότερο.

Το ποσοστό ανεργίας για το σύνολο το 1991 ανέρχονταν στο 2% χαμηλότερο τόσο από αυτό των υπολοίπων Δήμων και του νομού (4,9%), όσο και από το αντίστοιχο της χώρας (7,6%). Το πρόβλημα της ανεργίας αφορά τους νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας ανέργους το ποσοστό των οποίων ανέρχονταν στο 83,3% για το σύνολο (το μεγαλύτερο στο νομό), προερχόμενο κυρίως

από τον γυναικείο πληθυσμό όπου το πρόβλημα είναι εντονότερο (91% σε σχέση με 58,7% στο νομό).

Ο Δήμος το 1991 δεν αντιμετωπίζει πρόβλημα ανεργίας (έχει από το χαμηλότερο ποσοστό και στα δύο φύλα). Όμως, η εμφάνιση ιδιαίτερα υψηλού ποσοστού κυρίως στις νεοεισερχόμενες γυναίκες ανέργους, ως συνέπεια της παραγωγικής δομής και της ζήτησης εργασίας σε διαφορετικές επαγγελματικές ομάδες δημιουργεί έντονους προβληματισμούς για την μελλοντική πορεία της ανεργίας στο Δήμο.

Η μονοπώληση του πρωτογενή τομέα παραγωγής τονίζεται από την εξέταση του κλάδου οικονομικής δραστηριότητας (Πίνακας Π6) στον οποίο απορροφάται το 58,5% των απασχολούμενων και ακολουθούν ο τριτογενής με 29,2% και τέλος ο δευτερογενής με 12,3%. Έντονες διαφορές εμφανίζονται σε σχέση με το σύνολο του νομού όπου ο Δήμος διαφαίνεται να υπερέχει στον πρωτογενή τομέα κατά είκοσι τρεις ποσοστιαίες μονάδες τις οποίες αντλεί από τους δύο άλλους τομείς. Η υπεροχή στον πρωτογενή τομέα είναι αποτέλεσμα της έντονης αγροτικής και κτηνοτροφικής παραγωγής. Το ποσοστό του τριτογενή τομέα είναι αποτέλεσμα της απασχόλησης στους κλάδους του εμπορίου, επισκευών, ξενοδοχείων, εστιατορίων (17,3% ως προς το σύνολο και 30,7% ως προς τον τομέα) και των λοιπών υπηρεσιών (8,5% ως προς το σύνολο και 29,3% ως προς τον τομέα). Η απασχόληση στο δευτερογενή είναι από τις χαμηλότερες στο νομό, προερχόμενη κυρίως από τον κλάδο των κατασκευών (8,6% ως προς το σύνολο και 70,5% ως προς τον τομέα).

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις οδηγεί και η εξέταση των ατομικών επαγγελματιών (Πίνακας Π7). Οι γεωργοί, κτηνοτρόφοι και αλιείς αποτελούν το 58% των απασχολούμενων για το σύνολο, ποσοστό μεγαλύτερο κατά είκοσι τρεις ποσοστιαίες μονάδες από αυτό του νομού (35,2%), τάση που χαρακτηρίζει κυρίως τις γυναίκες. Στους άνδρες εκτός από τους γεωργούς, κτηνοτρόφους και αλιείς, ποσοστό πάνω από το 21% είναι τεχνίτες και χειριστές μεταφορικών μέσων. Στις γυναίκες άλλη μεγάλη επαγγελματική κατηγορία αποτελούν οι απασχολούμενες στην παροχή υπηρεσιών (20%)

Εξετάζοντας τη θέση στο επάγγελμα (Πίνακας Π8) διαπιστώνεται ότι από το σύνολο των απασχολούμενων το 59% εργάζονται σε δική τους εργασία (αυτοαπασχολούμενοι), το 24% είναι μισθωτοί και το 17% συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη. Στο σύνολο του νομού τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 46%, 42% και 12%. Η διαφοροποίηση είναι αποτέλεσμα της μονοπώλησης της απασχόλησης στη γεωργία-κτηνοτροφία όπου εμφανίζονται μεγάλα ποσοστά να απασχολούνται σε ατομικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις και κτηνοτροφικές μονάδες όπου απορροφάται και το σύνολο σχεδόν των συμβοηθούντων και μη αμειβομένων μελών.

Οι αυτοαπασχολούμενοι στη γεωργία αντιπροσωπεύουν το 72,6%, ενώ ο κλάδος του εμπορίου, ξενοδοχείων συγκεντρώνει το 15%. Στους μισθωτούς κυριαρχεί η απασχόληση στον τριτογενή τομέα (69%) και ειδικότερα, το 31% του συνόλου απασχολείται στις λοιπές υπηρεσίες και το 29% στο εμπόριο-ξενοδοχεία. Τέλος, στα συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη, το 90,3% απασχολείται στη γεωργία-κτηνοτροφία και το 8,7 στο εμπόριο-ξενοδοχεία.

Σε αντίστοιχες παρατηρήσεις καταλήγουμε εξετάζοντας τη θέση στο επάγγελμα με τα επαγγέλματα (Πίνακας Π9). Το 72,5% των αυτοαπασχολούμενων είναι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, αλιείς και το 10,6% τεχνίτες, εργάτες και χειριστές

μεταφορικών μέσων. Στους μισθωτούς κυριαρχούν οι τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων με 42% και ακολουθούν οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών με 26,4%. Τέλος, το 90,3% των συμβοηθούντων και μη αμειβόμενων μελών είναι γεωργοί, κτηνοτρόφοι και αλιείς.

Είναι επομένως εμφανής ο παραγωγικός προσανατολισμός του Δήμου. Η κυριαρχία του πρωτογενή τομέα μέσω της εκτεταμένης γεωργικής εκμετάλλευσης και κτηνοτροφίας συγκεντρώνει πάνω από το 58,5% των απασχολούμενων και ειδικότερα το 72,6% των αυτοαπασχολούμενων και το 90,3% των συμβοηθούντων και μη αμειβόμενων μελών. Ακολουθεί ο τριτογενής και ειδικότερα οι κλάδοι: των λοιπών υπηρεσιών στους οποίους απορροφάται το 31% των μισθωτών, και του εμπόριου-ξενοδοχείων που συγκεντρώνει το 17,3% των αυτοαπασχολούμενων και το 29% των μισθωτών. Τέλος ο δευτερογενής τομέας που βρίσκεται σε πορεία υποστήριξης των δύο άλλων τομέων συγκεντρώνει κυρίως μισθωτούς (30%) προερχόμενους από τον κατασκευαστικό κλάδο (21,4%).

Στο Δήμο Φοίνικα εμφανίζονται να λειτουργούσαν το 1997 77 υπηρεσίες (Πίνακας Χ1) εκ των οποίων το 67,5% (52) αφορούσαν κινητές υπηρεσίες, ενώ σημαντική είναι η παρουσία των λοιπών σταθερών υπηρεσιών (11) και των υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας, πολιτισμού και αθλητισμού (11). Όπως φαίνεται από τα στοιχεία ο Δήμος συγκεντρώνει το 8,4% του συνόλου των υπηρεσιών του νομού (από τα μέσα ποσοστά) και εμφανίζεται στις πρώτες θέσεις συγκρινόμενος με τους υπόλοιπους Δήμους όσον αφορά τις κινητές υπηρεσίες. Αναφορικά με τον μηχανολογικό εξοπλισμό (Πίνακας Χ2) που διέθεταν οι Δήμοι το 1997, ο Δήμος διέθετε μόνο ένα μεγάλο απορριμματοφόρο και ένα μικρό λεωφορείο τα οποία μπορούσε να αξιοποιήσει 100%.

Από την εξέταση των οικονομικών του Δήμου τα έτη 1995-1997 (Πίνακας Χ3) προκύπτει ότι, αν και το 1995 τα έκτακτα έσοδα αποτελούσαν το 44% των εσόδων του, διαχρονικά παρατηρείται μια αύξηση τους, εκτός προϋπολογισμού 1997 όπου και πάλι εμφανίζουν από τα υψηλά ποσοστά σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους. Την αντίθετη πορεία παρουσιάζουν τα τακτικά έσοδα που αποτελούσαν μόλις το 56% των εσόδων το 1995, γεγονός που υποδηλώνει ότι υπήρχε μια έντονη εξάρτηση από «εξωγενείς» παράγοντες ως προς τα έσοδα. Η συμμετοχή των ανταποδοτικών τελών στα τακτικά έσοδα εμφανίζει μέση τιμή ως συνέπεια της λειτουργία μονάδων που εντάσσονται στον ευρύτερο τουριστικό τομέα. Ιδιαίτερα υψηλή εμφανίζεται η συμμετοχή των εσόδων από προγράμματα της Ε.Ε. στα έκτακτα έσοδα που παρουσιάζει μια θετική εξέλιξη.

Ο αριθμός των λειτουργούντων υπηρεσιών (κυρίως κινητών) στο νεοσύστατο Δήμο είναι αποτέλεσμα της παραγωγικής του δομής (κυριαρχία του πρωτογενή τομέα). Η εμφάνιση αξιόλογων εσόδων τόσο από ανταποδοτικά τέλη όσο και από προγράμματα της Ε.Ε. δημιουργούν θετικό κλίμα και αισιοδοξία ως προς την βιωσιμότητα του νεοσύστατου Δήμου. Η αύξηση του πληθυσμιακού μεγέθους και των πόρων θα ενισχύσουν την «οικονομική αυτοτέλεια» και θα επιδράσουν θετικά σε μια προσπάθεια βελτίωσης των οικονομικών του και κατ' επέκταση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους δημότες.

5.4 Τελικές Παρατηρήσεις

Στην ανάλυση που προηγήθηκε επιχειρήθηκε η σκιαγράφηση της ταυτότητας των Νέων Δήμων που προέκυψαν από την εφαρμογή του Ν. 2539/97 στο νομό Ρεθύμνης. Η ανάλυση που βασίστηκε πρωτίστως σε δημογραφικά στοιχεία και στοιχεία απασχόλησης και δευτερευόντως σε οικονομικά και στα τεχνικά χαρακτηριστικά των ΟΤΑ, είχε ως στόχο την καταγραφή της κατάστασης που επικρατούσε τη στιγμή της συνένωσης. Με βάση την ανάλυση αυτή προκύπτουν οι ακόλουθες διαπιστώσεις:

Η εγκατάλειψη και ερήμωση της ελληνικής υπαίθρου εμφανίζεται και στην περίπτωση του νομού Ρεθύμνης. Οι οκτώ από τους έντεκα νέους δήμους εμφανίζουν πυκνότητα μικρότερη από τη μέση. Εξαιρέση εμφανίζουν οι δήμοι Ρεθύμνης και Νικηφόρου Φωκά όπου είναι συγκεντρωμένο το μεγαλύτερο τμήμα των παραγωγικών υποδομών του νομού, όπως και ο δήμος Κουλούκωνα που εμφανίζει έντονη αναπτυξιακή δυναμική.

Η παραπάνω κατάσταση ενισχύεται και από την εξέταση των πληθυσμιακών χαρακτηριστικών. Οι Νέοι Δήμοι Κουρητών, Λάμπης και Συβρίτου εμφανίζουν έντονα το πρόβλημα του γηράσκοντος πληθυσμού με ιδιαίτερα υψηλές τιμές τόσο στους δείκτες γήρανσης και εξάρτησης όσο και στις ηλικιακές ομάδες 65 ετών και άνω, ενώ αντιθέτως το ποσοστό των νέων είναι από τα χαμηλότερα. Ο Δήμος Ρεθύμνης αντιθέτως εμφανίζει τις καλύτερες τιμές ως αποτέλεσμα της ύπαρξης του αστικού κέντρου.

Η οικογενειακή κατάσταση είναι αντίστοιχη της πληθυσμιακής κατάστασης. Εντονότερο εμφανίζεται το πρόβλημα της χηρείας εκτός των τριών προαναφερθέντων Δήμων και στους Δήμους Φοίνικα και Γεροποτάμου.

Το εκπαιδευτικό επίπεδο εμφανίζει διακυμάνσεις και επηρεάζεται τόσο από την πληθυσμιακή σύνθεση όσο και από την παραγωγική δομή. Έντονο είναι το πρόβλημα που χαρακτηρίζει κυρίως ορισμένους Δήμους (Ανωγείων, Κουλούκωνα), και αφορά την εγκατάλειψη της εκπαιδευτικής διαδικασίας κυρίως μετά το γυμνάσιο.

Η εγκατάλειψη των χωριών, τα υψηλά ποσοστά ηλικιωμένων, η απουσία νέων, το πρόβλημα της χηρείας κυρίως στις γυναίκες, το χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο και η εγκατάλειψη της εκπαίδευσης είναι τα κύρια χαρακτηριστικά που εμφανίζουν οι Νέοι Δήμοι του νομού βάσει των πληθυσμιακών και κοινωνικών δεικτών.

Αναφορικά με την κατάσταση απασχόλησης οι Νέοι Δήμοι δεν εμφανίζουν ιδιαίτερα προβλήματα, τάση που χαρακτηρίζει και το νομό γενικότερα. Οι περισσότεροι Δήμοι εμφανίζουν χαμηλά ποσοστά συμμετοχής (κυρίως οι γυναίκες) στο εργατικό δυναμικό το οποίο οφείλεται στην παραγωγική δομή. Υψηλό ποσοστό γυναικών καταγράφονται ως μη οικονομικά ενεργός πληθυσμός ενώ απασχολούνται συστηματικά στη γεωργία-κτηνοτροφία.

Αντίστοιχη είναι και η εικόνα που εμφανίζει το ποσοστό απασχόλησης. Σε σχέση με τους επιμέρους Δήμους οι Δήμοι Ανωγείων και Νικηφόρου Φωκά εμφανίζουν τα υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης ως αποτέλεσμα της απασχόλησης στο δευτερογενή τομέα.

Η ανεργία δεν εμφανίζεται να δημιουργεί πρόβλημα τόσο στο νομό όσο και στους επιμέρους Δήμους. Μόνο σε τρεις Νέους Δήμους (Ρεθύμνης, Γεροποτάμου και Νικηφόρου Φωκά) εμφανίζονται ποσοστά μεγαλύτερα από το μέσο ως αποτέλεσμα

της παραγωγικής δομής των Δήμων αυτών και των υψηλών ποσοστών συμμετοχής. Το πρόβλημα εντοπίζεται κυρίως στις γυναίκες και στους νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας. Τα χαμηλά ποσοστά ανεργίας που χαρακτηρίζουν τους υπόλοιπους Δήμους προέρχονται από την αυξημένη απασχόληση στη γεωργία και δημιουργούν προβληματισμό για την ύπαρξη υψηλής «κρυφής ανεργίας».

Ο έντονος γεωργικός προσανατολισμός της οικονομίας εμφανίζεται στο σύνολο σχεδόν των δεικτών που αναφέρονται στην παραγωγική δομή. Αν και στο σύνολο του νομού εμφανίζεται να κυριαρχεί ο τριτογενής τομέας (κυρίως τουρισμός και συναφείς δραστηριότητες και λοιπές υπηρεσίες) στον οποίον απορροφάται πάνω από το 47% των απασχολούμενων, μόνο ο Δ. Ρεθύμνης εμφανίζει ποσοστό απασχόλησης στον τομέα μεγαλύτερο από το μέσο. Αντιθέτως, όλοι οι υπόλοιποι Δήμοι εμφανίζουν ποσοστά απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα μεγαλύτερα από το μέσο του νομού που κυμαίνονται από 41% έως και 68%.

Ο δευτερογενής τομέας παραγωγής που καλύπτει κάτω από το 1/6 της απασχόλησης βρίσκεται σε στάδιο ανάπτυξης και υποστηρίζοντας τους δύο άλλους τομείς. Η βιομηχανική - κατασκευαστική παραγωγή εμφανίζεται συγκεντρωμένη στο Δ. Ρεθύμνης και στους όμορους Δήμους Αρκαδίου και Νικηφόρου Φωκά.

Ο τριτογενής τομέας μέσω του τουρισμού και των λοιπών υπηρεσιών αν και καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση στο σύνολο σχεδόν των Δήμων (με εξαίρεση το Δ. Ρεθύμνης) και απορροφά ένα σημαντικό τμήμα των απασχολούμενων (πάνω από 25%), χωρικά εμφανίζεται στους Δήμους που βρίσκονται στα παράλια του νομού και έχουν αναπτύξει τουριστικές δραστηριότητες. Τα ποσοστά των απασχολούμενων στον τουρισμό στους συγκεκριμένους Δήμους κυμαίνονται από 15% έως και 21%.

Η παραγωγική δομή επηρεάζει και την κατανομή ανά επαγγελματική κατηγορία. Οι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, αλιείς κυριαρχούν στο σύνολο σχεδόν των Δήμων με ποσοστά που υπερβαίνουν το 40%. Ακολουθούν οι τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων με 22% και οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών με 14%. Διαφοροποιήσεις εμφανίζονται στους Δήμους όπου τα ποσοστά ακολουθούν τον παραγωγικό προσανατολισμό.

Οι αυτοαπασχολούμενοι καλύπτουν πάνω από το 45% των απασχολούμενων, ενώ υψηλό εμφανίζεται και το ποσοστό των συμβοηθούτων και μη αμειβομένων μελών (12%). Ποσοστά αυτοαπασχολούμενων στη γεωργία μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα του συνόλου εμφανίζουν το σύνολο των Δήμων πλην των Δ. Ρεθύμνης και Νικηφόρου Φωκά όπου η έντονη απασχόληση στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα οδηγεί στην εμφάνιση υψηλών ποσοστών στους μισθωτούς. Το σύνολο σχεδόν των συμβοηθούτων και μη αμειβομένων μελών απασχολείται κατά κύριο λόγο στη γεωργία-κτηνοτροφία (πάνω από το 80% με εξαίρεση το Δ. Ρεθύμνης) και ακολουθεί η απασχόληση στην παροχή υπηρεσιών.

Από το σύνολο των υπηρεσιών που λειτουργούσαν το 1997 στο νομό πάνω από το 1/6 βρίσκονταν στην εδαφική περιφέρεια του Δ. Ρεθύμνης, ενώ τα χαμηλότερα ποσοστά εμφανίζονται στους Δήμους Ανωγείων και Λαππαίων καθώς οι Δήμοι αυτοί προέρχονται από μικρό αριθμό συνενοθέντων ΟΤΑ. Οι διοικητικές υπηρεσίες και οι υπηρεσίες δικαιοσύνης και δημόσιας τάξης εμφανίζονται στους Νέους Δήμους που είτε περιλαμβάνουν παλαιό δήμο (Ρεθύμνης, Ανωγείων), είτε μεγάλες πληθυσμιακά κοινότητες (Δ. Γεροποτάμου). Το σύνολο των μικρών και απομακρυσμένων Δήμων κάλυπταν τις ανάγκες τους από κινητές κυρίως υπηρεσίες.

Οι προαναφερθέντες παρατηρήσεις ισχύουν και στη χωρική κατανομή του μηχανολογικού εξοπλισμού που διέθεταν οι Δήμοι το 1997. Δηλαδή, η ύπαρξη παλαιού δήμου ή μεγάλης κοινότητας είχε ως αποτέλεσμα την δυνατότητα απόκτησης περισσότερου μηχανολογικού εξοπλισμού.

Ως προς τα οικονομικά των Νέων Δήμων οι παρατηρήσεις είναι αντίστοιχες. Οι Νέοι Δήμοι που προέρχονται από τη συνένωση μικρών κοινοτήτων πέραν του ότι εμφανίζουν χαμηλούς προϋπολογισμούς, τα ποσοστά των εκτάκτων εσόδων είναι από τα μεγαλύτερα. Εμφανής είναι και οι επιδράσεις της παραγωγικής δομής στα οικονομικά των ΟΤΑ. Στους Δήμους με έντονη ανάπτυξη του τουρισμού και του δευτερογενή τομέα (πχ. Δ. Αρκαδίου, Δ. Γεροποτάμου) τα ποσοστά από τα ανταποδοτικά τέλη είναι εμφανώς μεγαλύτερα, τονίζοντας την έντονη αλληλεξάρτηση μεταξύ της τοπικής ανάπτυξης και της οικονομικής αυτοτέλειας των ΟΤΑ.

Στον Πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται συνοπτικά τα χαρακτηριστικά των Νέων Δήμων. Ο πίνακας προέκυψε από την επιλογή των «κύριων» δεικτών που εξετάστηκαν στην ανάλυση που προηγήθηκε. Στη συνέχεια δόθηκαν «χαρακτηρισμοί» που αντανakλούν τα μεγέθη που λαμβάνουν οι δείκτες συγκρινόμενα με το μέσο μέγεθος (σύνολο νομού). Τόσο η επιλογή των «δεικτών», όσο και οι χαρακτηρισμοί είναι υποκειμενικοί και για την ακρίβειά τους ευθύνεται αποκλειστικά ο συγγραφέας της παρούσας εργασίας. Η παρουσίαση του πίνακα κρίνεται σκόπιμη για την κατανόηση της υφιστάμενης κατάστασης με ποσοτικά ομαδοποιημένα μεγέθη.

ΒΑΣΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΝΕΩΝ ΔΗΜΩΝ

Δ. ΔΕΙΚΤΗΣ	1 Δ. ΑΝΩΣΤΕΙΔΙΩΝ (κατά νομό)	2 Δ. ΑΡΚΑΔΙΟΥ	3 Δ. ΓΕΡΟΠΟΤΑΜΟΥ	4 Δ. ΚΟΥΦΟΛΟΦΩΝΑ	5 Δ. ΚΟΥΡΗΤΩΝ	6 Δ. ΛΑΜΠΗΣ	7 Δ. ΛΑΠΠΑΙΩΝ	8 Δ. ΜΙΚΗΦΟΡΟΥ ΦΩΚΑ	9 Δ. ΡΕΘΥΜΝΗΣ	10 Δ. ΣΥΒΡΙΤΟΥ	11 Δ. ΦΟΝΙΚΑ
ΔΕΙΚΤΗΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ										
	·	·	·	0	·	-	0	0	++	-	·
	+	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
	0	+	+	+	++	++	+	0	-	++	+
	·	+	+	+	++	++	+	·	·	++	+
	·	+	+	+	++	++	+	·	·	++	+
	·	+	+	+	++	++	+	·	·	++	+
	+	+	+	+	++	++	+	·	·	++	+
	+	+	+	+	++	++	+	·	·	++	+
	·	·	·	·	++	++	+	·	·	++	+
ΔΕΙΚΤΗΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ										
	+	0	0	·	0	0	·	++	0	·	0
	+	·	·	·	·	·	·	++	·	·	·
	0	·	·	·	·	·	·	++	·	·	·
	+	0	0	·	·	·	·	++	·	·	·
	+	·	·	·	·	·	·	++	·	·	·
	+	·	·	·	·	·	·	++	·	·	·
	0	·	·	·	·	·	·	++	·	·	·
	0	·	·	·	·	·	·	++	·	·	·
	0	·	·	·	·	·	·	++	·	·	·
ΔΕΙΚΤΗΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΔΟΜΗΣ										
	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	0	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
	·	0	·	·	·	·	·	·	·	·	·
	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
	+	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
	+	0	·	·	·	·	·	·	·	·	·
	+	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
ΔΕΙΚΤΗΣ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ - ΤΕΧΝΙΚΟΙ ΔΙΚΤΕΣ										
	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
	+	+	·	·	·	·	·	·	·	·	·
	·	·	0	0	·	·	·	·	·	·	·
	+	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
	0	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
	+	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
	+	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
	+	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·

ΠΗΓΗ: Επεξεργασμένα στοιχεία Παροχήματος

· : Δυναμική Απόκλιση, - : Δυναμική Απόκλιση, 0 : Αδύναμη Δυναμική ή Θετική Απόκλιση, ++ : Θετική Απόκλιση, ++ : Ακροαία Θετική Απόκλιση

Γενικές διαπιστώσεις

Η εγκατάλειψη των χωριών, τα υψηλά ποσοστά ηλικιωμένων, η απουσία νέων, το πρόβλημα της χηρείας κυρίως στις γυναίκες, το χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο και η ελλιπής τεχνική και κοινωνική υποδομή είναι τα κύρια χαρακτηριστικά που εμφανίζουν οι Νέοι Δήμοι του νομού βάσει των πληθυσμιακών και κοινωνικών δεικτών. Τα χαρακτηριστικά αυτά που χαρακτηρίζουν το σύνολο σχεδόν των Νέων Δήμων (με εξαίρεση το Δ. Ρεθύμνης), επηρεάζουν άμεσα την παραγωγική δομή και τις δυνατότητες τους.

Τα χαμηλά ποσοστά συμμετοχής και απασχόλησης που χαρακτηρίζουν το νομό και το σύνολο σχεδόν των Νέων Δήμων προέρχονται κυρίως από τις γυναίκες και είναι αποτέλεσμα της παραγωγικής δομής. Αντίστοιχες είναι και οι παρατηρήσεις για την ανεργία. Αν και σε σχέση με την περιφέρεια ο νομός εμφανίζει υψηλότερο ποσοστό, στους επιμέρους Δήμους, μόνο τρεις εμφανίζουν ποσοστό μεγαλύτερο από το μέσο και το οποίο αφορά το γυναικείο πληθυσμό. Τα χαμηλά ποσοστά και στους τρεις δείκτες είναι αποτέλεσμα της έντονης απασχόλησης στη γεωργία-κτηνοτροφία που δεν καταγράφεται κυρίως στις γυναίκες.

Αν και στο σύνολο του νομού διαφαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό απασχολείται στον τριτογενή τομέα, κατά την εξέταση των Δήμων η εικόνα αντιστρέφεται με την κυριαρχία του πρωτογενή (με εξαίρεση το Δ. Ρεθύμνης). Η απασχόληση στον τριτογενή είναι αποτέλεσμα της ανάπτυξης του τουρισμού και της λειτουργίας υπηρεσιών, κλάδοι στους οποίους απορροφάται το σύνολο σχεδόν των απασχολούμενων στον τομέα. Ο δευτερογενής (μεταποίηση και κατασκευές) εμφανίζεται συγκεντρωμένος στο Δήμο Ρεθύμνης και στους όμορους Δήμους Αρκαδίου και Νικηφόρου Φωκά.

Τα υψηλά ποσοστά των αυτοαπασχολούμενων και των συμβοηθούντων και μη αμειβομένων μελών δικαιολογούνται από την ιδιαίτερα υψηλή γεωργική - κτηνοτροφική απασχόληση και την τουριστική δραστηριότητα. Οι επαγγελματικές ομάδες τέλος, ακολουθούν την κατανομή της παραγωγικής δομής.

Τα τεχνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά τονίζουν τις αδυναμίες που υπήρχαν στους παλαιούς ΟΤΑ. Το μικρό μέγεθος και ο μονοδιάστατος παραγωγικός προσανατολισμός είναι δύο παράγοντες που προσδιορίζουν τις αδυναμίες των ΟΤΑ και οδηγούσαν στην οικονομική τους εξάρτηση από την κεντρική διοίκηση. Η αύξηση του μεγέθους σε συνδυασμό με την ανάληψη επενδύσεων για την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας θα αποτελέσουν την αφετηρία για την σταδιακή οικονομική αυτοτέλεια και την αναβάθμιση των συνθηκών ποιότητας ζωής, στο βαθμό που αυτά σταθούν εφικτά για το σύνολο των Νέων Δήμων του νομού Ρεθύμνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο επιχειρείται η «σύζευξη» του «θεωρητικού» πλαισίου των συνενώσεων με τα συμπεράσματα της εμπειρικής διερεύνησης του νομού Ρεθύμνης. Διερευνάται κατά πόσο οι αρχές και οι στόχοι τόσο του προγράμματος «Ι. Καποδίστριας» όσο και του Ν. 2539/97 θα ανταποκριθούν στην κοινωνικο-οικονομική πραγματικότητα της ελληνικής υπαίθρου και θα οδηγήσουν στην «άνθηση» της Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' βαθμού της χώρας.

Ερωτήματα όπως, π.χ. ποιες οι επιδράσεις της συνένωσης στους «προβληματικούς» Νέους ΟΤΑ, θα επιχειρηθούν να απαντηθούν μέσω των συμπερασμάτων και των προτάσεων. Με αυτό το σκεπτικό κρίνεται σκόπιμη η ανακεφαλαίωση των βασικών σημείων της ανάλυσης τόσο του θεωρητικού όσο και του πρακτικού τμήματος. Στη συνέχεια μέσω των προτάσεων επιδιώκεται να δοθεί μια πρώτη απάντηση σε ορισμένα ερωτήματα τα οποία εξακολουθούν να προβληματίζουν όχι μόνο τους αιρετούς της ΤΑ αλλά κυρίως τους κατοίκους των «ερημωμένων» χωριών.

7.1 Κύρια σημεία θεωρητικής διερεύνησης

α) Η πορεία της ΤΑ στην Ελλάδα, προσπάθειες εθελοντικής συνένωσης

Η ιστορία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με τη μορφή που τελικά έλαβε τον αιώνα που μόλις πέρασε έχει τις ρίζες της από τη σύσταση του Ελληνικού Κράτους. Ο θεσμός της κοινότητας βέβαια προϋπήρχε και συναντιέται κυρίως κατά τη διάρκεια της τουρκοκρατίας, όπου διαδραμάτισε ένα ιδιαίτερα αξιόλογο ρόλο στη διατήρηση της εθνικής συνείδησης. Ορισμένοι συγγραφείς υποστηρίζουν ότι ο θεσμός της κοινότητας μπορεί να παραλληλιστεί με τον αντίστοιχο των αρχαίων ελληνικών πόλεων ως προς τη φιλοσοφία τους.

Με τη συγκρότηση του ελληνικού κράτους, ο Καποδίστριας αν και όρισε τη διοικητική διαίρεση στην οποία ο κατώτερος βαθμός ήταν οι «Κοινοτικές Δημογεροντίες», η διοίκηση ασκούντο από το κέντρο. Η πρώτη νομοθετική γίνεται στο ΒΔ της 27^{ης} Δεκεμβρίου 1833 με το νόμο «περί συστάσεως δήμων: ο ελέω Θεού δήμος». Ακολουθούν μια σειρά από νομοθετήματα και αναφορές στα Συντάγματα έως το 1922 όπου με το Ν. ΔΝΖ' «περί συστάσεως δήμων και κοινοτήτων» επιχειρείται για πρώτη φορά ο περιορισμός της εξάρτησης των μονάδων της ΤΑ από την κεντρική εξουσία. Ακολουθούν τα Συντάγματα του 1927, του 1952 και τέλος του 1975 στο οποίο και ορίζεται ότι η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ανήκει στους ΟΤΑ όπου τον πρώτο βαθμό αποτελούν οι Δήμοι και οι Κοινότητες, ενώ οι υπόλοιπες βαθμίδες ορίζονται δια νόμου.

Στη δεκαετία του '80 παρατηρούνται έντονες νομοθετικές παρεμβάσεις που επιχειρούν να αναβαθμίσουν το ρόλο της ΤΑ στη χώρα, στο πλαίσιο μιας γενικότερης

πολιτικής αποκέντρωσης δραστηριοτήτων. Με το Ν. 1065/80 ορίζεται ο νέος Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας και ακολουθούν σειρά νόμων που ορίζουν επιμέρους ζητήματα, κυρίως για τους πόρους της ΤΑ.

Παράλληλα από τα μέσα της δεκαετίας ξεκινάει μια προσπάθεια συνένωσης των ΟΤΑ με στόχο τον περιορισμό τους και την ισχυροποίησή τους. Με τους Ν. 1416/84 και Ν. 1622/86 επιχειρείται η εθελοντική συνένωση των ΟΤΑ με την παροχή διευκολύνσεων που αφορούσαν κυρίως σε οικονομικές ενισχύσεις και κίνητρα.

Από την εφαρμογή των σχετικών διατάξεων του Ν. 1416/84 προέκυψαν, έως το 1987, 17 νέοι δήμοι ως αποτέλεσμα της αξιοποίησης των κινήτρων χωρίς όμως το αποτέλεσμα της συνένωσης να είναι πάντα το επιθυμητό. Το 1986 με το Ν.1622/86 επιχειρείται μια ακόμα δραστικότερη παρέμβαση για την επίλυση του προβλήματος της πολυδιάσπασης των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ. Εισάγεται η διαδικασία της «σχεδιασμένης συνένωσης», όπου με προεδρικά διατάγματα, οι νομοί διαιρούνται σε γεωγραφικές ενότητες εντός το οποίων οι ΟΤΑ καλούνται να συνενωθούν. Καθορίζονται 1.116 ενότητες, ενώ προκύπτουν, έως το 1997, 59 νέοι ΟΤΑ που προήλθαν από τη συνένωση 246 κοινοτήτων.

Τόσο η αποτυχία της εθελοντικής συνένωσης που εφαρμόστηκε για δύο περίπου δεκαετίες όσο και οι οικονομικές αδυναμίες των ΟΤΑ σε συνδυασμό με την αύξηση των απαιτήσεων για την παροχή περισσότερων και ποιοτικά αναβαθμισμένων υπηρεσιών οδήγησε στο μονόδρομο της «αναγκαστικής συνένωσης» ως μόνης λύσης για την αντιμετώπιση του προβλήματος της πολυδιάσπασης.

β) Διεθνής εμπειρία

Η ευρωπαϊκή εμπειρία έχει δείξει ότι οι μεγάλες μεταρρυθμίσεις στη διάρθρωση της Τ.Α., που κατέληξαν σε ευρύτερες συνενώσεις και των δύο βαθμίδων, έλαβαν χώρα μεταξύ 1950-1990 και διήρκεσαν από πέντε έως και δέκα χρόνια. Κράτη με λειτουργικά αποκεντρωμένα διοικητικά συστήματα, όπως η Μ. Βρετανία, η Δανία, η Σουηδία, η Νορβηγία και η Γερμανία μείωσαν τον αριθμό των ΟΤΑ. Αντίθετα, σε κράτη με συγκεντρωτικές διοικήσεις, όπως η Γαλλία, η Ιταλία και η Ισπανία, η μείωση του αριθμού των ΟΤΑ δεν ήταν σημαντική, ενώ η αναγκαία αναδιάρθρωση της Τ.Α. επιτεύχθηκε εν μέρει μέσα από πολιτικές και θεσμούς διαδημοτικής συνεργασίας.

Η σημαντικότερη διαφορά στον τρόπο με τον οποίο επιδιώχθηκαν οι συνενώσεις των ΟΤΑ στις χώρες της Ευρώπης αναφέρεται στον υποχρεωτικό τους ή μη χαρακτήρα. Σε ορισμένες χώρες η συνένωση ήταν υποχρεωτική ενώ σε άλλες ζητήθηκε απλώς από τους ΟΤΑ να συνενωθούν με την παροχή συνήθως για το σκοπό αυτό κάποιων κινήτρων.

Η μέθοδος της υποχρεωτικής συνένωσης, ακόμη και σε αντίθεση με τη βούληση των συνενομένων ΟΤΑ, υιοθετήθηκε στις χώρες στις οποίες υπήρξε ευρείας κλίμακας αναδιάρθρωση, η οποία από τη φύση της δεν μπορούσε να γίνει εθελοντικά. Κάτι τέτοιο έγινε στη Δανία το 1967, στη Νορβηγία το 1962, στη Σουηδία το 1952, το 1971 και το 1974, στο Βέλγιο το 1971, στο Ηνωμένο Βασίλειο το 1974, στην Ισπανία το 1924 και το 1977. Αλλά και στις χώρες αυτές ο τρόπος με τον οποίον έγινε η συνένωση και οι διαδικασίες που εφαρμόστηκαν δεν ήταν πάντοτε

οι ίδιες. Για παράδειγμα, στη Δανία, η υποχρεωτική συνένωση επιβλήθηκε όταν αποδείχθηκε ότι οι προσπάθειες εθελοντικής συνένωσης απέτυχαν.

Εθελοντικές συνενώσεις, οι οποίες προκύπτουν ως αποτέλεσμα ελεύθερης συμφωνίας μεταξύ των συνενομένων ΟΤΑ έχουν γίνει σε πολλές χώρες. Όμως οι εθελοντικές συνενώσεις δεν σημαίνει κατ' ανάγκη ότι γίνονται χωρίς περιορισμούς. Για παράδειγμα, στη Γερμανία οι συνενώσεις είναι εθελοντικές αλλά για να προχωρήσουν πρέπει να εφαρμοσθούν κάποιες διαδικασίες, η τήρηση των οποίων είναι υποχρεωτική. Επίσης, στο Βέλγιο οι εθελοντικές συνενώσεις είναι δυνατές αλλά επιτρέπονται μόνο εφόσον είναι σύμφωνες με το γενικότερο πρόγραμμα διοικητικής αναδιάρθρωσης. Σε άλλες πάλι χώρες δεν έχουν τεθεί τέτοιου είδους περιορισμοί.

Σε ορισμένες χώρες η πρωτοβουλία για συνένωση ανήκει στους ΟΤΑ, σε άλλες η συνένωση υποδεικνύεται από κάποια ανώτερη βαθμίδα διοίκησης ή εξουσία (π.χ. στην Ολλανδία από τα ανάκτορα) ενώ σε πολλές περιπτώσεις οι συνενώσεις έχουν ενθαρρυνθεί με την παροχή κινήτρων. Τα κίνητρα αυτά είναι συνήθως οικονομικού χαρακτήρα και αφορούν είτε τη χρηματοδότηση κάποιων έργων είτε την παροχή αυξημένης κρατικής επιχορήγησης για ορισμένα χρόνια μετά τη συνένωση. Στόχος των επιχορηγήσεων αυτών είναι να βοηθήσουν στην επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα πρώτα χρόνια της συνένωσης οι συνενοόμενοι ΟΤΑ. Σε άλλες περιπτώσεις (π.χ. Ισπανία, Γαλλία) επιτρέπεται για ένα χρονικό διάστημα η μεγαλύτερη εκπροσώπηση στα όργανα (π.χ. ενώσεις ΟΤΑ) των ΟΤΑ που έχουν συνενωθεί με συνέπεια να αυξάνει η επιρροή τους.

γ) Το πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας»

Το πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας» αποτελεί το τεχνικό-οικονομικό τμήμα της μεταρρύθμισης που εισαγάγετε με το Ν. 2539/97. Μέσω του προγράμματος ολοκληρώνονται τόσο οι προκαταρκτικές διαδικασίες που οδήγησαν στο Νόμο όσο και στη συνέχεια η τεχνικοοικονομική υποστήριξη των νεοσύστατων ΟΤΑ. Τα κύρια σημεία στα οποία καταλήγει το πρόγραμμα συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Η πολυδιάσπαση της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης αντιμετωπίζεται δραστικά μόνο με τη σχεδιασμένη συνένωση,
- Οι βασικές αρχές πρέπει να συνδέονται και με την επιλογή κριτηρίων με βάση τα οποία θα γίνεται ο χωροταξικός σχεδιασμός των νέων ΟΤΑ,
- Ο χωροταξικός σχεδιασμός των νέων ΟΤΑ και οι αντίστοιχες δημόσιες τοπικές επενδύσεις πρέπει να ανταποκρίνονται σε μία τυπολογία ΟΤΑ που προκύπτει από τις ιδιαίτερες ανάγκες των τοπικών κοινωνιών,
- Η υλοποίηση της πολιτικής των συνενώσεων είναι πρωταρχικό καθήκον της Πολιτείας,
- Από την πολιτική των σχεδιασμένων συνενώσεων δεν πρέπει να υπάρχει διέξοδος διαφυγής,
- Τα οικονομικά κίνητρα δεν είχαν και δε φαίνεται ότι μπορούν να αποκτήσουν αναπτυξιακή δυναμική,
- Η πολιτική των συνενώσεων ως μείζονος σημασίας δημόσια πολιτική διοικητικής ανασυγκρότησης πρέπει να υπερβεί τη λογική των κινήτρων και

να θεμελιωθεί στην εφαρμογή ενός προγράμματος δημόσιων επενδύσεων σε τοπική κλίμακα και ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού με τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η συγκρότηση βιώσιμων ΟΤΑ με στοιχειώδη υποδομή σε διοικητικό, τεχνικό και κοινωνικό εξοπλισμό και κατάλληλο προσωπικό,

- Η πολιτική των συνενώσεων πρέπει να συμπυκνώνεται σε ένα πρόγραμμα πολλαπλών και συντονισμένων πολιτικών και επιχειρησιακών στόχων. Κρίσιμη πτυχή του προγράμματος είναι οι πόροι, ο χρονικός ορίζοντας και το χρονοδιάγραμμά του.

7.2 Διαπιστώσεις πρακτικής ανάλυσης

α) Η δομή της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης στο Ν. Ρεθύμνης

Την πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση συγκροτούσαν 130 δήμοι και κοινότητες πριν από την εφαρμογή του Ν. 2539/97. Ο αριθμός των οικισμών στο νομό ανέρχονταν σε 284. Η ερήμωση των χωριών του νομού χαρακτήριζε τους ΟΤΑ. Το πρόβλημα είναι ιδιαίτερα έντονο στο νομό κυρίως στις ορεινές περιοχές στις οποίες εντάσσονται και οι προαναφερόμενοι Νέοι Δήμοι. Η περιορισμένη παραγωγική δραστηριότητα που σχετίζεται αποκλειστικά σχεδόν με τη γεωργία-κτηνοτροφία έχει ως αποτέλεσμα την εγκατάλειψη των χωριών κυρίως από τους νέους και την μετεγκατάστασή τους είτε στο αστικό κέντρο (Ρέθυμνο) είτε εκτός νομού και του νησιού γενικότερα. Η παρατήρηση αυτή λαμβάνει μεγαλύτερες διαστάσεις αν ληφθεί υπόψη ότι τα πληθυσμιακά μεγέθη είναι υπερεκτιμημένα.

Από το σύνολο των 130 ΟΤΑ που υπήρχαν στο νομό έως και το τέλος του 1998 δημιουργήθηκαν *11 Νέοι Δήμοι «Καποδιστριακοί»* οι οποίοι αποτελούν και την διοικητική δομή της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης του νομού. Είναι εμφανής η μείωση των ΟΤΑ που σημειώνεται στο νομό Ρεθύμνης (πάνω από 90%) με όποιες συνέπειες μπορεί να έχει αυτό για την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Αναφορικά με την έκταση διαπιστώνεται ότι, με εξαίρεση τέσσερις Δήμους που αποτελούν τα άνω και κάτω άκρα, οι υπόλοιποι επτά παρουσιάζουν ίση έκταση με μέση τιμή τα 130 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Μικρότερη έκταση εμφανίζουν οι Νέοι Δήμοι Λαππαίων (51 τχμ) και Νικηφόρου Φωκά (96 τχμ), ενώ την μεγαλύτερη οι Νέοι Δήμοι Λάμπης (221 τχμ) και Γεροποτάμου (192 τχμ).

Το μικρό πληθυσμιακό μέγεθος των παλαιών ΟΤΑ ήταν από τα βασικά προβλήματα που χαρακτήριζαν την πρωτοβάθμια ΤΑ στο νομό. Το 81% των ΟΤΑ είχαν έως 500 κατοίκους, ενώ πάνω από το 30% λιγότερους από 200 κατοίκους. Ο πληθυσμός που αντιστοιχούσε σε αυτές τις κατηγορίες ήταν το 34% και το 8% αντιστοίχως. Είναι εμφανές και μόνο από αυτή την παρατήρηση ότι η «οικονομική αυτοτέλεια» σε αυτούς τους ΟΤΑ φάνταζε ουτοπική.

Οι επιγραμματικές παρατηρήσεις που έγιναν στο πέμπτο κεφάλαιο για τους παλαιούς ΟΤΑ, σκιαγραφούν την κατάσταση που επικρατούσε πριν από την εφαρμογή της μεταρρύθμισης. Το «μικρό μέγεθος» των ΟΤΑ, η γεωγραφική κατανομή (ορεινοί, απομακρυσμένοι), παραγωγική δομή (κυριαρχία της γεωργίας-κτηνοτροφίας), και οι μικρές αποσπασματικές επενδύσεις, είναι οι κύριοι παράγοντες που αναστέλλουν τη βιωσιμότητα των παλαιών ΟΤΑ και οδηγούν στην υποβάθμιση της ΤΑ στο νομό Ρεθύμνης. Η κατάσταση αυτή οδηγεί στην ανασυγκρότηση των

πρωτοβάθμιων ΟΤΑ ως την επιβεβλημένη λύση προκειμένου να τεθούν βάσεις για την αναβάθμιση του ρόλου της ΤΑ.

Η αύξηση του μεγέθους των ΟΤΑ μέσω της αύξησης του πληθυσμού και των οικονομικών πόρων θα οδηγήσει σε αύξηση των δημόσιων επενδύσεων, στη βάση της συντονισμένης δράσης για την προώθηση της τοπικής ανάπτυξης, των παρεχόμενων υπηρεσιών και στην καλύτερη αξιοποίηση των κοινοτικών πόρων. Η εφαρμογή της μεταρρύθμισης στο νομό δύναται να επιλύσει τα προαναφερθέντα προβλήματα των ΟΤΑ και στο βαθμό όπου αξιοποιηθεί στο μέγιστο, σε συνδυασμό και με άλλες παρεμβάσεις της κεντρικής διοίκησης, εκτιμάται ότι θα βελτιώσει το επίπεδο της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης τους νομούς.

β) Χαρακτηριστικά των Νέων Δήμων

Η εγκατάλειψη των χωριών, τα υψηλά ποσοστά ηλικιωμένων, η απουσία νέων, το πρόβλημα της χηρείας κυρίως στις γυναίκες, το χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο και η ελλιπής τεχνική και κοινωνική υποδομή είναι τα κύρια χαρακτηριστικά που εμφανίζουν οι Νέοι Δήμοι του νομού βάσει των πληθυσμιακών και κοινωνικών δευκτών. Τα χαρακτηριστικά αυτά που χαρακτηρίζουν το σύνολο σχεδόν των Νέων Δήμων (με εξαίρεση το Δ. Ρεθύμνης), επηρεάζουν άμεσα την παραγωγική δομή και τις δυνατότητες τους.

Τα χαμηλά ποσοστά συμμετοχής και απασχόλησης που χαρακτηρίζουν το νομό και το σύνολο σχεδόν των Νέων Δήμων προέρχονται κυρίως από τις γυναίκες και είναι αποτέλεσμα της παραγωγικής δομής. Αντίστοιχες είναι και οι παρατηρήσεις για την ανεργία. Αν και σε σχέση με την περιφέρεια ο νομός εμφανίζει υψηλότερο ποσοστό, στους επιμέρους Δήμους, μόνο τρεις εμφανίζουν ποσοστό μεγαλύτερο από το μέσο και το οποίο αφορά το γυναικείο πληθυσμό. Τα χαμηλά ποσοστά και στους τρεις δείκτες είναι αποτέλεσμα της έντονης απασχόλησης στη γεωργία-κτηνοτροφία που δεν καταγράφεται κυρίως στις γυναίκες.

Αν και στο σύνολο του νομού διαφαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό απασχολείται στον τριτογενή τομέα, κατά την εξέταση των Δήμων η εικόνα αντιστρέφεται με την κυριαρχία του πρωτογενή (με εξαίρεση το Δ. Ρεθύμνης). Η απασχόληση στον τριτογενή είναι αποτέλεσμα της ανάπτυξης του τουρισμού και της λειτουργίας υπηρεσιών, κλάδοι στους οποίους απορροφάται το σύνολο σχεδόν των απασχολούμενων στον τομέα. Ο δευτερογενής (μεταποίηση και κατασκευές) εμφανίζεται συγκεντρωμένος στο Δήμο Ρεθύμνης και στους όμορους Δήμους Αρκαδίου και Νικηφόρου Φωκά.

Τα υψηλά ποσοστά των αυτοαπασχολούμενων και των συμβοηθώντων και μη αμειβομένων μελών δικαιολογούνται από την ιδιαίτερα υψηλή γεωργική - κτηνοτροφική απασχόληση και την τουριστική δραστηριότητα. Οι επαγγελματικές ομάδες τέλος, ακολουθούν την κατανομή της παραγωγικής δομής.

Τα τεχνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά τονίζουν τις αδυναμίες που υπήρχαν στους παλαιούς ΟΤΑ. Το μικρό μέγεθος και ο μονοδιάστατος παραγωγικός προσανατολισμός είναι δύο παράγοντες που προσδιορίζουν τις αδυναμίες των ΟΤΑ και οδηγούσαν στην οικονομική τους εξάρτηση από την κεντρική διοίκηση. Η αύξηση του μεγέθους σε συνδυασμό με την ανάληψη επενδύσεων για την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας θα αποτελέσουν την αφετηρία για την σταδιακή οικονομική

αυτοτέλεια και την αναβάθμιση των συνθηκών ποιότητας ζωής, στο βαθμό που αυτά σταθούν εφικτά για το σύνολο των Νέων Δήμων του νομού Ρεθύμνης.

7.3 Τελικά συμπεράσματα - προτάσεις

Η μεταρρύθμιση της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης που προωθήθηκε με το Ν. 2539/97 είναι βέβαιο ότι θα δημιουργήσει μια σειρά από πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα αλλά και προβλήματα στους ΟΤΑ και την τοπική ανάπτυξη γενικότερα. Όσον αφορά πιθανά προβλήματα δεν υπάρχει λόγος εκτενούς αναφοράς αφού υπάρχει πλειάδα άρθρων και αναφορών που σχετίζονται κυρίως με τον προβληματισμό ως προς τη σκοπιμότητα της μεταρρύθμισης. Παρακάτω θα επικεντρωθούμε κυρίως στα πλεονεκτήματα που δημιουργεί η συνένωση αναφορικά με την πρωτοβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση του νομού Ρεθύμνης.

Μια πρώτη και βασική διαπίστωση αφορά το μικρό πληθυσμιακό μέγεθος και κατ' επέκταση τις περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες που είχαν οι ΟΤΑ α' βαθμού στο νομό. Το μικρό μέγεθος δεν επέτρεπε ουσιαστικές παρεμβάσεις για βελτίωση της υποδομής, των παρεχόμενων υπηρεσιών, που σε ορισμένες περιπτώσεις ούτε καν «απαιτούνταν» από τους δημότες αφού ήταν πεπεισμένοι ότι δεν θα υπήρχε ανταπόκριση από το δήμο. Το πρόβλημα είναι ιδιαίτερα έντονο στο νομό όπου το μεγαλύτερο ποσοστό των οικισμών είναι ορεινοί-αγροτικοί και βρίσκονται αποκομμένοι από το κύριο αστικό κέντρο.

Η αύξηση (πληθυσμιακή και οικονομική) του μεγέθους των ΟΤΑ δημιουργεί οικονομίες κλίμακας στο σύνολο των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους δημότες. Ο Νέος ΟΤΑ έχει πλέον στη διάθεσή του το σύνολο των επιμέρους εσόδων των παλαιών ΟΤΑ τα οποία μπορεί να διαχειριστεί προς το όφελος του συνόλου.

Προς αυτή την κατεύθυνση λειτουργεί και ο χαρακτήρας των αγαθών-υπηρεσιών που παρέχει η Τοπική Αυτοδιοίκηση. Στα δημόσια αγαθά «μηδενίζεται» το μοναδιαίο κόστος πάνω από το οριακό κόστος. Μια υπηρεσία που είναι υποχρεωμένη να κοστολογηθεί για δέκα ή περισσότερες φορές (όσος ο αριθμός των συνενομένων ΟΤΑ), μπορεί με μια μόνο κοστολόγηση και με μικρό επιπλέον κόστος να παρέχεται στο σύνολο των συνενομένων ΟΤΑ.

Το πρόβλημα που υπάρχει με τους Νέους ΟΤΑ είναι η χωροταξική τους κατανομή, παράμετρος που δεν υφίσταται στους αστικούς δήμους. Η πρόσβαση και η χρήση μιας υπηρεσίας που βρίσκεται σε ένα Χ οικισμό δεν είναι ίδια για το σύνολο των δημοτών. Το πρόβλημα λαμβάνει μεγαλύτερες διαστάσεις στο νομό Ρεθύμνης όπου η μορφολογία του εδάφους και το μέγεθος της εδαφικής περιφέρειας δημιουργούν έντονα προβλήματα κυρίως σε ορισμένες πληθυσμιακές ομάδες (πχ ηλικιωμένοι).

Ως λύση στο πρόβλημα προτείνεται η χωροθέτηση υπηρεσιών στο σύνολο των οικισμών ανάλογα με την φυσιογνωμία τους και η λειτουργία ενός καλά οργανωμένου δικτύου μαζικών μεταφορών.

Ένα δεύτερο πλεονέκτημα που απορρέει από την αύξηση του μεγέθους αφορά το στελεχιακό δυναμικό των Νέων ΟΤΑ. Η καλύτερη οργάνωση και ο καταμερισμός σε συνδυασμό με το νέο στελεχιακό δυναμικό δημιουργεί στους Νέους ΟΤΑ

πρόσθετες οικονομίες κλίμακας και αυξάνει την ποσότητα και την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Ένα τρίτο πλεονέκτημα σχετίζεται με την καλύτερη δυνατότητα αξιοποίησης των Κοινοτικών Πόρων. Οι Νέοι ΟΤΑ με την αύξηση του προϋπολογισμού τους και του στελεχειακού δυναμικού μπορούν να διεκδικήσουν με μεγαλύτερες πιθανότητες πόρους από κοινοτικά προγράμματα και πρωτοβουλίες για τις εδαφικές τους περιφέρειες. Στο νομό Ρεθύμνης αν και έχουν γίνει αξιόλογες προσπάθειες το απόλυτο μέγεθος των εσόδων από την συγκεκριμένη πηγή παραμένει χαμηλό και είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με το μέγεθος και το στελεχειακό δυναμικό των παλαιών ΟΤΑ.

Η καλύτερη αξιοποίηση Κοινοτικών Προγραμμάτων ως απόρροια της αύξησης του μεγέθους διαφαίνεται και από την πρόσφατη υλοποίηση προγράμματος ύψους 200 εκ. δραχμών που αφορούσε στη δημιουργία «Μονάδων άμεσης παρέμβασης για την ανάπτυξη και την απασχόληση» στο επαρχείο Βορείου Έβρου και στην περιοχή Κουρταλιώτη (Δήμος Φοίνικα).

Πέραν όμως των Κοινοτικών Προγραμμάτων ουσιαστική είναι και η βελτίωση που επέρχεται στις δημόσιες επενδύσεις που υλοποιούνται εντός των εδαφικών ορίων των Νέων ΟΤΑ. Και σε αυτή την περίπτωση εκτός των προαναφερθέντων λόγων σημαντική είναι η συμβολή τόσο του προγράμματος «Ι. Καποδίστριας» όσο και του ΕΠΤΑ.

Ο στόχος της οικονομικής αυτοτέλειας στην παρούσα φάση δεν μπορεί να αξιολογηθεί ως προς το βαθμό επιτυχίας του. Βέβαιο είναι ότι υπάρχει βελτίωση που είναι ήδη εμφανής σε σχέση με την προηγούμενη κατάσταση. Όμως, οι ανάγκες είναι τόσο μεγάλες και οι αδυναμίες των ΟΤΑ ως προς αυτό τόσο εμφανείς, όπου το χάσμα θεωρείται έως αδύνατο να γεφυρωθεί σε μεγάλο ποσοστό Νέων ΟΤΑ. Το πρόβλημα εντοπίζεται στο σύνολο σχεδόν των Νέων Δήμων του νομού Ρεθύμνης όπου η παραγωγική και ηλικιακή δομή το εντείνουν. Θεωρείται ότι με εξαίρεση, ίσως, το Δήμο Ρεθύμνης, στους υπόλοιπους η επίτευξη του στόχου φαντάζει ουτοπική.

Ένα άλλο πρόβλημα που εμφανίζεται σε ορισμένους Νέους Δήμους του νομού αφορά την βιωσιμότητά τους. Αν και είναι πάρα πολύ νωρίς, ήδη εμφανίζονται αδυναμίες ως αποτέλεσμα του «μικρού μεγέθους» (κυρίως οικονομικού) και της ανταπόκρισης στις αυξημένες απαιτήσεις.

Ως προς το βασικό ερώτημα της πτυχιακής εργασίας για το ρόλο των «Νέων Δήμων» στην τοπική ανάπτυξη, θεωρείται ότι θα είναι θετικός υπό προϋποθέσεις. Είναι βέβαιο ότι όλη η διαδικασία της μεταρρύθμισης έχει δημιουργήσει οφέλη στην Πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση. Κατ' επέκταση τα οφέλη αυτά διαχέονται στην τοπική κοινωνία δημιουργώντας προϋποθέσεις για την τοπική ανάπτυξη.

Οι τελικές προτάσεις ως προς τη βιωσιμότητα των Νέων ΟΤΑ α' βαθμού αφορούν:

- Στο βαθμό όπου οι Νέοι ΟΤΑ αξιοποιήσουν το σύνολο των «παροχών» που τους προσφέρονται από τις συνοδευτικές δράσεις της μεταρρύθμισης θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στις βραχυχρόνιες νέες απαιτήσεις διασφαλίζοντας τη βιωσιμότητά τους.
- Η δημιουργία «ισχυρών» πρωτοβάθμιων ΟΤΑ δεν μπορεί να επαφίεται μόνο στην υποστήριξη της Πολιτεία. Με την ολοκλήρωση του προγράμματος «Ι. Καποδίστριας»

και του πρώτου ΕΠΤΑ, οι Νέοι ΟΤΑ πρέπει να έχουν δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την επίλυση του προβλήματος της οικονομικής αυτοτέλειας.

- Ουσιαστικό ρόλο στην οικονομική αυτοτέλεια θα διαδραματίσει το στελεχιακό δυναμικό των Νέων ΟΤΑ. Στο βαθμό που υπάρξει «ανανέωση» του στελεχιακού δυναμικού με τη συνδρομή τόσο της Πολιτείας όσο και των ίδιων των οργανισμών, οι πιθανότητες για βιωσιμότητα αυξάνουν σημαντικά.
- Η άσκηση πολιτικών ενίσχυσης των τοπικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων από τους Νέους ΟΤΑ σε συνδυασμό με αντίστοιχες πολιτικές της κεντρικής διοίκησης θα αποτελέσουν το έναυσμα για την «πραγματική» (πληθυσμιακή και οικονομική) μεγέθυνση.
- Τέλος, ουσιαστικό ρόλο θα διαδραματίσει η αλλαγή της νοοτροπίας της αιρετής ηγεσίας αλλά και των δημοτών για το ρόλο των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ, που επικρατούσε στο σύνολο σχεδόν των μικρών κοινοτήτων. Η αλλαγή αυτή καθίσταται επιτακτική σε μια προσπάθεια «κοινωνικής αναβάθμισης» του θεσμού.

Το ερώτημα που παραμένει και το οποίο θα απαντηθεί στο μέλλον, είναι κατά πόσο το όφελος θα διαχυθεί στο σύνολο της τοπικής κοινωνίας και δεν θα οδηγήσει στη δημιουργία νέων ημιαστικών κέντρων. Χωρίς αυτό να είναι κατ' ανάγκη λάθος, στο βαθμό όπου η ερήμωση της ελληνικής υπαίθρου είναι πραγματικότητα, θα πρέπει να είμαστε προετοιμασμένοι ως κοινωνία να δεχτούμε ότι μετά από το θάνατο των ηλίκιωμένων το μεγαλύτερο ποσοστό των οικισμών θα ερημώσει και θα εκλείψει.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ

1. **Αθανασόπουλος, Κ.** (1992), *Περιφερειακή Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση*, том. Α', Αθήνα.
2. **Αθανασόπουλος, Κ.** (1993), *Τα χρηματοδοτικά κίνητρα στο θεσμικό πλαίσιο της περιφερειακής ανάπτυξης στην Ελλάδα*, том. Γ', Αθήνα.
3. **Αθανασόπουλος, Κ.** (1995), *Περιφερειακή Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση*, том. Β', Αθήνα.
4. **Αδέσμευτος Τύπος**, 4/12/198, «Οργάνωση και όχι κατακερματισμός»
5. **Αθηναϊκή**, 4/12/98, «Γραφείο νομαρχίας στους νησιωτικούς δήμους»
6. **Bours, A.** (1993), 'Management, tiers, size and amalgamations of local government', (ed.) Bennett, R.J., *Local government in the New Europe*. London: Belhaven Press.
7. **Γετίμης, Π.** (1997), «Ανασύνταξη της σχέσης κεντρικού-τοπικού: ευρωπαϊκή εμπειρία και Ελλάδα», Ημερίδα με τίτλο: «Πρωτοβάθμιοι ΟΤΑ και ανάπτυξη», 20/10/97 Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο.
8. **ΕΕΤΑΑ** (1987), *Διακοινοτική συνεργασία: Η ευρωπαϊκή εμπειρία*. Αθήνα: ΕΕΤΑΑ.
9. **ΕΕΤΑΑ** (1997), *Πρόγραμμα κατάρτισης στελεχών επιτροπών νομού προγράμματος «Ι. Καποδίστριας»*, Αθήνα.
10. **ΕΕΤΑΑ** (1999), *Μελέτη οργάνωσης / λειτουργίας δικτύου υποστήριξης των ΟΤΑ της ΠΓΔΜ*. Αθήνα: ΕΕΤΑΑ.
11. **ΕΕΤΑΑ**, Επεξεργασμένα στοιχεία Τεχνικού Δελτίου για την καταγραφή των χαρακτηριστικών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' βαθμού, Πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας».
12. **Έκφραση** (1998), Τεύχος 6, Σεπτέμβριος.
13. **Ελευθεροτυπία**, 2/12/98, «Με εκλογές ο πρόεδρος της ΚΕΔΚΕ», σελ. 45.
14. **Εξουσία** (24/6/1997), «Μοχλός ανάπτυξης το νέο χωροταξικό νομοσχέδιο», σελ. 12/40-13/41.
15. **Επιθεώρηση Αποκέντρωσης Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Περιφερειακής Ανάπτυξης**, τ. 3, Αθήνα 1996.
16. **Επιθεώρηση Αποκέντρωσης Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Περιφερειακής Ανάπτυξης**, τ. 4, Αθήνα 1996.

17. *Επιθεώρηση Αποκέντρωσης Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Περιφερειακής Ανάπτυξης*, τ. 11, Αθήνα 1998.
18. *Επιθεώρηση Τοπικής Αυτοδιοίκησης*, τ. 91, Ιούλιος-Αύγουστος. Αθήνα: ΚΕΔΚΕ.
19. ΕΣΥΕ, Απογραφή Πληθυσμού 1991.
20. Ευαγγελινίδου Μ. (1987), "Θεσμοί διακοινοτικής συνεργασίας στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες", *Διακοινοτική συνεργασία: Η ευρωπαϊκή εμπειρία*. Αθήνα: ΕΕΤΑΑ.
21. Ζαχαρόπουλος, Γ. (1998), «Το ειδικό αναπτυξιακό πρόγραμμα τοπικής αυτοδιοίκησης», *Επιθεώρηση Αποκέντρωσης Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Περιφερειακής Ανάπτυξης*, τ. 11, Αθήνα 1998.
22. *Ημερίδα* (1997), «Ενημέρωση μελών επιτροπών νομών για τους στόχους και τις διαδικασίες υλοποίησης του προγράμματος «Ι. Καποδίστριας», Αθήνα, 17 Απριλίου 1997, ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α.-Ε.Ε.Τ.Α.Α.
23. Κατσούλη, Δ. (1998), «Η αναγκαία λειτουργική μεταρρύθμιση στην αυτοδιοίκηση», Έκφραση, τεύχος 6, Σεπτέμβριος, Αθήνα.
24. ΚΕΔΚΕ (1995), *Εισηγήσεις στο Ετήσιο Τακτικό Συνέδριο*, Ρόδος, 23-24-25 Νοεμβρίου.
25. ΚΕΔΚΕ (1996), *Εισηγήσεις στην έκτακτη Γενική Συνέλευση*, Αθήνα, 9-14-1996.
26. ΚΕΔΚΕ (1997), *Εισηγήσεις στο Έκτακτο Θεματικό Συνέδριο, «Συνενώσεις Ο.Τ.Α. - Σύγχρονος Δήμος»* Κρήτη, 26-27-28 Μαρτίου 1997.
27. ΚΕΔΚΕ (1998), *Τετράδια Αυτοδιοίκησης*, том. 1/98 Αθήνα: ΚΕΔΚΕ.
28. ΚΕΔΚΕ (1998), *Τετράδια Αυτοδιοίκησης*, том. 2/98 Αθήνα: ΚΕΔΚΕ.
29. Κοιμήσης, Α. (1998), «Το Ειδικό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ε.Π.Τ.Α.)», Έκφραση, τεύχος 6, Σεπτέμβριος, Αθήνα.
30. Κόνσολας, Ν. (1998), «Η αναπτυξιακή διάσταση του προγράμματος Καποδίστριας», *Τάσεις-Η ελληνική οικονομία*, σελ. 222-226, Αθήνα.
31. Μερτζεμέκης, Δ. (1997), «Ι. Καποδίστριας: γιατί όχι και στη διοικητική διαίρεση της χώρας», *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, Δεκέμβριος-Ιανουάριος-Φεβρουάριος, Αθήνα.
32. *Ναυτεμπορική*, 3/12/98, «Οι δήμαρχοι μαθαίνουν για τον Καποδίστρια».
33. ΝΕΑ, 3/12/98, «Τρία μέτρα εκσυγχρονισμού της Δημόσιας Διοίκησης».
34. Νεφελοπούλης, Α. (1998), «Ο αναπτυξιακός χαρακτήρας της αυτοδιοίκησης, Προβλήματα και προοπτικές», Έκφραση, τεύχος 6, Σεπτέμβριος, Αθήνα.

35. **OECD** (1997), *Managing across levels of government*. Paris: OECD.
36. **Πανάς, Ε.** (1990), *Η τοπική αυτοδιοίκηση, Σκέψεις και προβληματισμοί*, Αθήνα.
37. **Παπαγιάννη, Π. & Κατσούλη, Δ.** (1997), «Μελέτη - πρόταση για τη Συνταγματική Κατοχύρωση της Αυτοδιοίκησης», Συνέδριο ΚΕΔΚΕ, Θεσσαλονίκη, 22/11/1997. Αθήνα: ΚΕΔΚΕ.
38. **Παπαγιάννης, Π.** (1998), «Η ευρωπαϊκή αυτοδιοίκηση και η αναζητούμενη Ευρώπη των λαών», *Έκφραση*, τεύχος 6, Σεπτέμβριος, Αθήνα.
39. **Παπαδόπουλος, Α.** (1998), «Από την Τοπική Αυτοδιοίκηση δύο ταχυτήτων στους δήμους νέου τύπου», *Έκφραση*, τεύχος 6, Σεπτέμβριος, Αθήνα.
40. **Σακέλλης, Γ.** (1993), *Πληθυσμός και εργατικό δυναμικό, Μορφολογία και διαχρονικές εξελίξεις*. Αθήνα: Σ Γαβριηλίδης.
41. **Τάτσος Ν.** (1987), «Φορολογική Αποκέντρωση: Το φορολογικό σύστημα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα». Αθήνα: ΕΕΤΑΑ.
42. **Τάτσος Ν.** (1988), «Ο δανεισμός ως μέσο χρηματοδότησης των δαπανών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης», στο Ν. Τάτσος "Θέματα δημοσιονομικής Αποκέντρωσης". Αθήνα: ΕΕΤΑΑ.
43. **Τάτσος, Ν.** (1998), «Το μέγεθος των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης: Μερικές οικονομικές διαστάσεις», *Τετράδια Αυτοδιοίκησης*, τ. 1/98. σελ. 104-127. Αθήνα: ΚΕΔΚΕ.
44. **ΤΕΔΚ Ρεθύμνης**, Επεξεργασμένα στοιχεία χαρακτηριστικών ΟΤΑ α' βαθμού Ν. Ρεθύμνης.
45. **ΤΕΕ (...)**, *Αφιέρωμα, Το νομοσχέδιο για τη βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη των πόλεων και οικισμών*, Αθήνα.
46. **Τσενές, Η.** (1986), *Τοπική Αυτοδιοίκηση, Θεωρία και Πράξη*. Αθήνα: Φοίβος.
47. **ΥΠΕΣΔΔΑ** (1997), *Τεχνικό Δελτίο για την καταγραφή των χαρακτηριστικών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' βαθμού, Πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας»*, Αθήνα.
48. **ΥΠΕΣΔΔΑ** (1997), *Οδηγίες για τη συμπλήρωση του τεχνικού δελτίου καταγραφής των χαρακτηριστικών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' βαθμού, Πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας»*, Αθήνα.
49. **ΥΠΕΣΔΔΑ** (1997), *Πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας» για τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής δημόσιας διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης, Πρόταση για την ανασυγκρότηση της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
50. **ΥΠΕΣΔΔΑ** (1998), *Συγκρότηση της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης, τομ Α', Β'*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

51. **ΦΕΚ 168Α/24-7-1980**, Ν. 1065, «Περί κυρώσεως Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα», Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
52. **ΦΕΚ 18Α/21-2-1984**, Ν. 1416, «Τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων της δημοτικής και κοινοτικής νομοθεσίας για την ενίσχυση της Αποκέντρωσης και την ενδυνάμωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης», Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
53. **ΦΕΚ 231Α/14-11-1995**, Π.Δ. 410, «Κωδικοποίηση σε ενιαίο κείμενο νόμου, με τίτλο "Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας" των ισχυουσών διατάξεων του δημοτικού και κοινοτικού κώδικα, όπως τροποποιήθηκαν και συμπληρώθηκαν, Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
54. **ΦΕΚ 244Α/4-12-1997**, Ν. 2539, «Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης», Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
55. **ΦΕΚ 246Α/22-10-1980**, Ν. 1080, « Περὶ τροποποιήσεως και συμπληρώσεως διατάξεων τινών περί των προσόδων των ΟΤΑ, νομοθεσίου και άλλων τινών συναφών διατάξεων», Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
56. **ΦΕΚ 92Α/14-7-1986**, Ν. 1622, «Τοπική Αυτοδιοίκηση - Περιφερειακή Ανάπτυξη και Δημοκρατικός Προγραμματισμός», Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
57. **Χαβελάς, Γ.** (1998), «Αξιοκρατική εκλογή για τον Καποδίστρια», *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, 2/4/98, Αθήνα.
58. **Χατζόπουλος, Χ.** (1998), «Πρωτοπόρος αλλά και εθελοντής, Η περίπτωση του Δήμου Τυχερού», *Εκφραση*, τεύχος 6, Σεπτέμβριος, Αθήνα.
59. **Χριστοφιλοπούλου, Ε.** (1998), «Ιωάννης Καποδίστριας: Η ευρωπαϊκή διάσταση της ελληνικής μεταρρύθμισης», *Εκφραση*, τεύχος 6, Σεπτέμβριος, Αθήνα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

ΠΙΝΑΚΕΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Α' ΒΑΘΜΟΥ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΡΕΘΥΜΝΗΣ

Κωδικός Ν. Δήμου	Α/Α Διαμερί- σματος	Δημος- Κριναίτητα	Όνομασία	Νέος Δήμος	Πληθυσμός 1991	Εκταση τμ	Εκταση τχμ	Πυκνότητα
9301	1	Δ.	Ανωγείων	Δ. Ανωγείων	2290	102632	102,6	22,3
9301	2	Κ.	Αξού		710	10400	10,4	68,3
9301	3	Κ.	Ζωνιανών		1285	17926	17,9	71,7
9302	1	Κ.	Άδελε	Δ. Αρκαδίου	1071	6428	6,4	166,6
9302	10	Κ.	Πρίνου		216	12905	12,9	16,7
9302	11	Κ.	Σκουλουφίων		274	5673	5,7	48,3
9302	12	Κ.	Χαμαλευρίου		600	3701	3,7	162,1
9302	13	Κ.	Χαρκίων		183	20610	20,6	8,9
9302	2	Κ.	Αρνάτου		290	23537	23,5	12,3
9302	3	Κ.	Αρχαία Ελευθέρνα (τ. Πρινέ)		103	9979	10,0	10,3
9302	4	Κ.	Ελευθέρνης		246	10880	10,9	22,6
9302	5	Κ.	Έρφων		469	6978	7,0	67,2
9302	6	Κ.	Κυριάνας		361	5253	5,3	68,7
9302	7	Κ.	Μέσης		295	8654	8,7	34,1
9302	8	Κ.	Παγκαλοχωρίου		201	2426	2,4	82,9
9302	9	Κ.	Πηγής		436	6003	6,0	72,6
9303	1	Κ.	Περάματος	Δ. Γεροποτάμου	1462	3526	3,5	414,6
9303	10	Κ.	Ορθέ		181	7528	7,5	24,0
9303	11	Κ.	Πανόρμου		372	7553	7,6	49,3
9303	12	Κ.	Πασαλιτών		54	1125	1,1	48,0
9303	13	Κ.	Ρουμελής		374	5552	5,6	67,4
9303	14	Κ.	Σισών		571	34517	34,5	16,5
9303	15	Κ.	Σκεπαστής		238	4452	4,5	53,5
9303	16	Κ.	Χουμερίου		604	11230	11,2	53,8
9303	2	Κ.	Αγγελιανών		704	13580	13,6	51,8
9303	3	Κ.	Αγίου Μάμαντος		519	18842	18,8	27,5
9303	4	Κ.	Αλφάς		324	8779	8,8	36,9
9303	5	Κ.	Αχλαδέ		228	8229	8,2	27,7
9303	6	Κ.	Καλανδαρές		33	4502	4,5	7,3
9303	7	Κ.	Μαργαριτών		719	24687	24,7	29,1
9303	8	Κ.	Μελιδονίου		737	37838	37,8	19,5
9303	9	Κ.	Μελισσουργακίου		68	2650	2,7	25,7
9304	1	Κ.	Γαράζου	Δ. Κουλούκωνα	629	12950	13,0	48,6
9304	10	Κ.	Επισκοπής		241	5625	5,6	42,8
9304	11	Κ.	Θεοδώρας		129	1725	1,7	74,8
9304	12	Κ.	Καλύβου		393	13200	13,2	29,8
9304	13	Κ.	Κρυσσερίου		234	6025	6,0	38,8
9304	14	Κ.	Λιβαδίων		1973	38037	38,0	51,8
9304	15	Κ.	Χώνου		146	6525	6,5	22,7
9304	2	Κ.	Αγιάς		216	6425	6,4	33,7
9304	3	Κ.	Αγίου Ιωάννου		71	4950	5,0	14,7
9304	4	Κ.	Αϊμονα		296	5350	5,4	55,7
9304	5	Κ.	Αλοϊδών		302	6350	6,4	47,7
9304	6	Κ.	Απλαδιανών		295	9775	9,8	30,7
9304	7	Κ.	Βενίου		331	3925	3,9	84,7
9304	8	Κ.	Δαμαβόλου		210	4050	4,1	51,7
9304	9	Κ.	Δοξαρού		259	12875	12,9	20,7
9305	1	Κ.	Φουρφουρά	Δ. Κουρητών	443	17247	17,2	25,7
9305	10	Κ.	Πετροχωρίου		95	5074	5,1	18,7
9305	11	Κ.	Πλατανίων		215	13772	13,8	15,7
9305	12	Κ.	Πλατάνου		503	16731	16,7	30,7
9305	2	Κ.	Αγίας Παρασκευής		127	5724	5,7	22,7
9305	3	Κ.	Αγίου Ιωάννου		99	3924	3,9	25,7
9305	4	Κ.	Αποδούλου		231	18770	18,8	12,7
9305	5	Κ.	Βιζαρίου		111	4549	4,5	24,7
9305	6	Κ.	Κουρουτών		129	9090	9,1	14,7
9305	7	Κ.	Λαμπιωτών		83	2799	2,8	29,7
9305	8	Κ.	Λοχριάς		294	15755	15,8	18,7
9305	9	Κ.	Νιθαύρεως		338	12303	12,3	27,7

Κωδικός Ν. Δήμου	Δ/Α Διαμερί- σματος	Δήμος- Κοινότητα	Ονομασία	Νέος Δήμος	Πληθυσμός			
					1991	Εκταση τμ.	Εκταση τχμ.	Πυκνότητα
9306	1	Κ.	Σπηλίου	Δ. Λάμπης	792	15720	15,7	50,4
9306	10	Κ.	Κρύας Βρύσης		207	17271	17,3	12,0
9306	11	Κ.	Λαμπινής		154	5274	5,3	29,2
9306	12	Κ.	Μελάμπων		790	29601	29,6	26,7
9306	13	Κ.	Μουρνές		241	11182	11,2	21,6
9306	14	Κ.	Μυξόρρουμα		394	7074	7,1	55,7
9306	15	Κ.	Ορνές		123	3099	3,1	39,7
9306	16	Κ.	Σακτουρίων		311	18953	19,0	16,4
9306	2	Κ.	Αγίας Γαλήνης		1041	11812	11,8	88,1
9306	3	Κ.	Ακουμίων		699	28192	28,2	24,8
9306	4	Κ.	Αρδάκτου		239	15370	15,4	15,5
9306	5	Κ.	Δριμίσκου		80	6610	6,6	12,1
9306	6	Κ.	Καρινών		256	17885	17,9	14,3
9306	7	Κ.	Κεντροχωρίου		184	13797	13,8	13,3
9306	8	Κ.	Κεραμέ		254	13822	13,8	18,4
9306	9	Κ.	Κισσού		179	5174	5,2	34,6
9307	1	Δ.	Επισκοπής (Κ. Επισκ.)	Δ. Λαππαίων	1533	16599	16,6	92,4
9307	2	Κ.	Αργυρουπόλεως		396	6124	6,1	64,7
9307	3	Κ.	Βιλανδρέδου (τ. Αρολιθίου)		246	12558	12,6	19,6
9307	4	Κ.	Κάτω Πόρου		70	2625	2,6	26,7
9307	5	Κ.	Μυριοκεφάλων		340	13226	13,2	25,7
9308	1	Κ.	Γωνιάς	Δ. Νικηφόρου Φωκά	397	6124	6,1	64,8
9308	10	Κ.	Μαούντρου		216	9799	9,8	22,0
9308	11	Κ.	Πρινέ		434	7749	7,7	56,0
9308	12	Κ.	Ρουστίκων		309	4550	4,6	67,9
9308	13	Κ.	Σαΐτουρών		186	11424	11,4	16,3
9308	14	Κ.	Φραντζεσκιανών					
9308		Κ.	Μετοχίων		239	2700	2,7	88,5
9308		Κ.	Αγίου					
9308	2	Κ.	Κωνσταντίνου		220	5050	5,1	43,6
9308	3	Κ.	Ανω Βαλσαμονέρου		144	5599	5,6	25,7
9308	4	Κ.	Ατσιποπούλου		973	9449	9,4	103,0
9308	5	Κ.	Γερανίου		502	11399	11,4	44,0
9308	6	Κ.	Ζουριδίου		101	2575	2,6	39,2
9308	7	Κ.	Καλονύκτου		181	2900	2,9	62,4
9308		Κ.	Κάτω					
9308	8	Κ.	Βαλσαμονέρου		164	7024	7,0	23,1
9308	9	Κ.	Μαλακίων		153	9299	9,3	16,1
9309	1	Δ.	Ρεθύμνης	Δ. Ρεθύμνης	24064	26777	26,8	898,1
9309	10	Κ.	Ρουσσοςπιτίου		257	6840	6,8	37,1
9309	11	Κ.	Σελλίου		232	13205	13,2	17,1
9309	12	Κ.	Χρομοναστηρίου		316	9604	9,6	32,1
9309	2	Κ.	Αρμένων		532	19998	20,0	26,1
9309	3	Κ.	Γουλεδιανών		161	5202	5,2	30,1
9309	4	Κ.	Καρές		184	7899	7,9	23,1
9309	5	Κ.	Καστέλλου		108	6324	6,3	17,1
9309	6	Κ.	Κούμων		208	8399	8,4	23,1
9309	7	Κ.	Μαρουλά		188	11430	11,4	17,1
9309	8	Κ.	Όρους		114	2825	2,8	4,1
9309	9	Κ.	Πρασιών		196	7953	8,0	23,1

Κωδικός Ν. Δήμου	Α/Α Διαμερι- σματος	Δημος- Κοινότητα	Όνομασία	Νέος Δήμος	Πληθυσμός 1991	Εκταση τμ	Εκταση τχμ	Πυκνότητα
9310	1	Κ.	Αποστόλων	Δ. Συβρίτου	259	10099	10,1	25,6
9310	10	Κ.	Καλογέρου		127	7353	7,4	17,3
9310	11	Κ.	Μέρωνα		314	9947	9,9	31,6
9310	12	Κ.	Μοναστηρακίου		180	4199	4,2	42,9
9310	13	Κ.	Παντανάσσης		273	13153	13,2	20,8
9310	14	Κ.	Πατσού		161	9126	9,1	17,6
9310	2	Κ.	Αμαρίου		206	5349	5,3	38,5
9310	3	Κ.	Άνω Μέρους		363	20719	20,7	17,5
9310	4	Κ.	Βισταγής		267	25179	25,2	10,6
9310	5	Κ.	Βρυσών		179	8373	8,4	21,4
9310	6	Κ.	Βωλεώνων		218	9329	9,3	23,4
9310	7	Κ.	Γερακαρίου		377	16695	16,7	22,6
9310	8	Κ.	Ελενών		109	6673	6,7	16,3
9310	9	Κ.	Θρόνου		125	5353	5,4	23,4
9311	1	Κ.	Σελλίων	Δ. Φοίνικα	527	13770	13,8	38,3
9311	10	Κ.	Ροδακίνου		315	29616	29,6	10,6
9311	2	Κ.	Αγίου Βασιλείου		132	5855	5,9	22,5
9311	3	Κ.	Αγίου Ιωάννου		265	18794	18,8	14,1
9311	4	Κ.	Αγκουσελιανών		319	10343	10,3	30,8
9311	5	Κ.	Ασωμάτου		168	18619	18,6	9,0
9311	6	Κ.	Κοξαρές		333	15295	15,3	21,8
9311	7	Κ.	Λευκογείων		299	10297	10,3	29,0
9311	8	Κ.	Μαριού		280	7448	7,4	37,6
9311	9	Κ.	Μύρθιου		380	8298	8,3	45,8

ΠΗΓΗ: Απογραφή Πληθυσμού 1991

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Α' ΒΑΘΜΟΥ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΡΕΘΥΜΝΗΣ ΜΕΤΑ ΤΟ Ν. 2539/97

Κωδικός Ν. Δήμου	Ονομασία Νέου Δήμου	Έδρα	Οικισμός	Πληθυσμός 1991	Χωρική Κατάνομή Πληθυσμού	Πληθυσμός Έδρας 1991	Κοινοότητες	Οικισμοί	Έκταση τμ	Έκταση τχμ	Πυκνότητα
9300	Ν. Ρεθύμνης	Ρέθυμνο		70.095	100%		130	284	1.493.397	1.493	46,94
9301	Δ. Ανωγείων (κατά νόμο)	Δ. Ανωγείων		4.285	6,11%	2.290	3	5	130.958	131	32,72
9302	Δ. Αρκαδίου	Κ. Αδελε		4.745	6,77%	1.071	13	32	123.027	123	38,57
9303	Δ. Γεροποτάμου	Κ. Περάματος		7.188	10,25%	1.462	16	42	191.940	192	37,45
9304	Δ. Κουλούκωνα	Κ. Γαράζου		5.725	8,17%	629	15	33	137.787	138	41,55
9305	Δ. Κουρητών	Κ. Φουρφουρά		2.668	3,81%	443	12	17	125.738	126	21,22
9306	Δ. Λάμπης	Κ. Σπηλίου		5.944	8,48%	792	16	34	220.836	221	26,92
9307	Δ. Λατπαιών	Δ. Επισκοπής		2.585	3,69%	1.533	5	13	51.132	51	50,56
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Κ. Γωνιάς	Αθάνατος	4.219	6,02%	397	14	25	95.641	96	44,11
9309	Δ. Ρεθύμνης	Δ. Ρεθύμνης		26.560	37,89%	24.064	12	30	126.456	126	210,03
9310	Δ. Συβρίτου	Κ. Αποστόλων	Αγία Φωτεινή	3.158	4,51%	259	14	23	151.547	152	20,84
9311	Δ. Φοίνικα	Κ. Σελλίων	Πλακιάς	3.018	4,31%	527	10	30	138.335	138	21,82

ΠΗΓΗ: Απογραφή Πληθυσμού 1991

Ο ρόλος των "Νέων Δήμων" στην τοπική ανάπτυξη: Προβλήματα - Προοπτικές, Η περίπτωση του Ν. Ρεθύμνης

ΠΙΝΑΚΑΣ Π1: ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ, 1991

Κωδικός Δ. Δήμου	Ν. Δήμος	Γενικό Σύνολο	0-14	15-29	30-44	45-64	65 +	Σύνολο Ανδρών	0-14	15-29	30-44	45-64	65 +	Σύνολο Γυναικών	0-14	15-29	30-44	45-64	65 +
300	Ν. Ρεθύμνης	70.095	14.836	16.433	12.262	14.608	11.956	34.779	7.460	8.003	6.567	7.259	5.490	35.316	7.376	8.430	5.695	7.349	6.466
301	Δ. Ανωγειών	4.285	1.080	989	644	874	698	2.145	554	510	363	417	301	2.140	526	479	281	457	397
302	Δ. Αρκαδίου	4.745	948	925	833	1.087	952	2.336	465	457	441	521	452	2.409	483	468	392	566	500
303	Δ. Γεροποτάμου	7.188	1.455	1.395	1.116	1.704	1.518	3.476	688	703	597	819	669	3.712	767	692	519	885	849
304	Δ. Κουλούκωνα	5.725	1.260	1.355	828	1.236	1.046	2.893	643	708	438	628	476	2.832	617	647	390	608	570
305	Δ. Κουρητών	2.668	454	366	379	759	690	1.370	253	214	208	368	327	1.298	201	172	171	391	363
306	Δ. Λάμπης	5.944	1.009	1.117	977	1.341	1.500	3.050	525	617	553	653	702	2.894	484	500	424	688	796
307	Δ. Λατπαιών Δ. Νικηφόρου	2.585	450	591	437	602	505	1.370	216	337	263	299	255	1.215	234	254	174	303	250
308	Φωκά	4.219	997	935	734	836	717	2.166	516	494	394	406	356	2.053	481	441	340	430	361
309	Δ. Ρεθύμνης	26.560	5.985	7.665	5.362	4.702	2.846	12.786	2.990	3.381	2.774	2.390	1.251	13.774	2.995	4.284	2.588	2.312	1.595
310	Δ. Συβρίτου	3.158	589	497	455	801	816	1.623	310	275	245	412	381	1.535	279	222	210	389	436
311	Δ. Φοίνικα	3.018	609	578	497	666	668	1.564	300	307	291	346	320	1.454	309	271	206	320	346

Χωρική Κατανομή

Κωδικός Ν. Δήμου	Ν. Δήμος	Γενικό Σύνολο	0-14	15-29	30-44	45-64	65 +	Σύνολο Ανδρών	0-14	15-29	30-44	45-64	65 +	Σύνολο Γυναικών	0-14	15-29	30-44	45-64	65 +
300	Ν. Ρεθύμνης	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
301	Δ. Ανωγειών	6,11%	7,28%	6,02%	5,25%	5,98%	5,84%	6,17%	7,43%	6,37%	5,53%	5,74%	5,48%	6,06%	7,13%	5,68%	4,93%	6,22%	6,14%
302	Δ. Αρκαδίου	6,77%	6,39%	5,63%	6,79%	7,44%	7,96%	6,72%	6,23%	5,71%	6,72%	7,18%	8,23%	6,82%	6,55%	5,55%	6,88%	7,70%	7,73%
303	Δ. Γεροποτάμου	10,25%	9,81%	8,49%	9,10%	11,66%	12,70%	9,99%	9,22%	8,78%	9,09%	11,28%	12,19%	10,51%	10,40%	8,21%	9,11%	12,04%	13,13%
304	Δ. Κουλούκωνα	8,17%	8,49%	8,25%	6,75%	8,46%	8,75%	8,32%	8,62%	8,85%	6,67%	8,65%	8,67%	8,02%	8,36%	7,67%	6,85%	8,27%	8,82%
305	Δ. Κουρητών	3,81%	3,06%	2,35%	3,09%	5,20%	5,77%	3,94%	3,39%	2,67%	3,17%	5,07%	5,96%	3,68%	2,73%	2,04%	3,00%	5,32%	5,61%
306	Δ. Λάμπης	8,48%	6,80%	6,80%	7,97%	9,18%	12,55%	8,77%	7,04%	7,71%	8,42%	9,00%	12,79%	8,19%	6,56%	5,93%	7,45%	9,36%	12,34%
307	Δ. Λατπαιών Δ. Νικηφόρου	3,69%	3,03%	3,60%	3,56%	4,12%	4,22%	3,94%	2,90%	4,21%	4,00%	4,12%	4,64%	3,44%	3,17%	3,01%	3,06%	4,12%	3,87%
308	Φωκά	6,02%	6,72%	5,69%	5,99%	5,72%	6,00%	6,23%	6,92%	6,17%	6,00%	5,59%	6,48%	5,81%	6,52%	5,23%	5,97%	5,85%	5,58%
309	Δ. Ρεθύμνης	37,89%	40,34%	46,64%	43,73%	32,19%	23,80%	36,76%	40,08%	42,25%	42,24%	32,92%	22,79%	39,00%	40,60%	50,82%	45,44%	31,46%	24,67%
310	Δ. Συβρίτου	4,51%	3,97%	3,02%	3,71%	5,48%	6,83%	4,67%	4,16%	3,44%	3,73%	5,68%	6,94%	4,35%	3,78%	2,63%	3,69%	5,29%	6,73%
311	Δ. Φοίνικα	4,31%	4,10%	3,52%	4,05%	4,56%	5,59%	4,50%	4,02%	3,84%	4,43%	4,77%	5,83%	4,12%	4,19%	3,21%	3,62%	4,35%	5,38%

Ηλικιακή Κατανομή

Κωδικός Ν. Δήμου	Ν. Δήμος	Γενικό Σύνολο	0-14	15-29	30-44	45-64	65 +	Σύνολο Ανδρών	0-14	15-29	30-44	45-64	65 +	Σύνολο Γυναικών	0-14	15-29	30-44	45-64	65 +
300	Ν. Ρεθύμνης	100%	21,17%	23,44%	17,49%	20,84%	17,06%	49,62%	21,45%	23,01%	18,88%	20,87%	15,79%	50,38%	20,89%	23,87%	16,13%	20,81%	18,31%
301	Δ. Ανωγειών	100%	25,20%	23,08%	15,03%	20,40%	16,29%	50,06%	25,83%	23,78%	16,92%	19,44%	14,03%	49,94%	24,58%	22,38%	13,13%	21,36%	18,55%
302	Δ. Αρκαδίου	100%	19,98%	19,49%	17,56%	22,91%	20,06%	49,23%	19,91%	19,56%	18,88%	22,30%	19,35%	50,77%	20,05%	19,43%	16,27%	23,50%	20,76%
303	Δ. Γεροποτάμου	100%	20,24%	19,41%	15,53%	23,71%	21,12%	48,36%	19,79%	20,22%	17,17%	23,56%	19,25%	51,64%	20,66%	18,64%	13,98%	23,84%	22,87%
304	Δ. Κουλούκωνα	100%	22,01%	23,67%	14,46%	21,59%	18,27%	50,53%	22,23%	24,47%	15,14%	21,71%	16,45%	49,47%	21,79%	22,85%	13,77%	21,47%	20,13%
305	Δ. Κουρητών	100%	17,02%	14,47%	14,21%	28,45%	25,86%	51,35%	18,47%	15,62%	15,18%	26,86%	23,87%	48,65%	15,49%	13,25%	13,17%	30,12%	27,97%
306	Δ. Λάμπης	100%	16,98%	18,79%	16,44%	22,56%	25,24%	51,31%	17,21%	20,23%	18,13%	21,41%	23,02%	48,69%	16,72%	17,28%	14,65%	23,77%	27,57%
307	Δ. Λατπαιών Δ. Νικηφόρου	100%	17,41%	22,86%	16,91%	23,29%	19,54%	53,00%	15,77%	24,60%	19,20%	21,82%	18,61%	47,00%	19,26%	20,91%	14,32%	24,94%	20,58%
308	Φωκά	100%	23,63%	22,16%	17,40%	19,82%	16,99%	51,34%	23,82%	22,81%	18,19%	18,74%	16,44%	48,66%	23,43%	21,48%	16,56%	20,94%	17,58%
309	Δ. Ρεθύμνης	100%	22,53%	28,86%	20,19%	17,70%	10,72%	48,14%	23,38%	26,44%	21,70%	18,69%	9,78%	51,86%	21,74%	31,10%	18,79%	16,79%	11,58%
310	Δ. Συβρίτου	100%	18,65%	15,74%	14,41%	25,36%	25,84%	51,39%	19,10%	16,94%	15,10%	25,39%	23,48%	48,61%	18,16%	14,46%	13,68%	25,34%	28,34%
311	Δ. Φοίνικα	100%	20,18%	19,15%	16,47%	22,07%	22,13%	51,82%	19,18%	19,63%	18,61%	22,12%	20,46%	48,18%	21,25%	18,64%	14,17%	22,01%	23,93%

ΠΙΝΑΚΑΣ Π2: ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ, 1991

Κωδικός Ν. Δήμου	Ν. Δήμος	Δείκτης Γήρανσης			Δείκτης Εξάρτησης		
		Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες
9300	Ν. Ρεθύμνης	80,59%	73,59%	87,66%	61,87%	59,32%	64,46%
9301	Δ. Ανωγειών	64,63%	54,33%	75,48%	70,92%	66,28%	75,84%
9302	Δ. Αρκαδίου	100,42%	97,20%	103,52%	66,78%	64,62%	68,93%
9303	Δ. Γεροποτάμου	104,33%	97,24%	110,69%	70,53%	64,04%	77,10%
9304	Δ. Κουλούκωνα	83,02%	74,03%	92,38%	67,45%	63,08%	72,16%
9305	Δ. Κουρητών	151,98%	129,25%	180,60%	75,07%	73,42%	76,84%
9306	Δ. Λάμπης	148,66%	133,71%	164,88%	73,04%	67,31%	79,53%
9307	Δ. Λαππαίων	112,22%	118,06%	106,84%	58,59%	52,39%	66,21%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	71,92%	68,99%	75,05%	68,42%	67,39%	69,53%
9309	Δ. Ρεθύμνης	47,55%	41,84%	53,26%	49,81%	49,63%	49,98%
9310	Δ. Συβρίτου	138,54%	122,90%	155,91%	80,15%	74,14%	86,97%
9311	Δ. Φοίνικα	109,69%	106,67%	112,62%	73,35%	65,68%	82,43%

ΠΗΓΗ: Επεξεργασμένα στοιχεία Απογραφής Πληθυσμού 1991

ΠΙΝΑΚΑΣ Π3: ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ, 1991

Κωδικός Ν. Δήμου	Ν. Δήμος	Γενικό Σύνολο	Άγαμοι	Εγγαμοι	Χήροι	Διαζευγ.	Σύνολο Ανδρών	Άγαμοι	Εγγαμοι	Χήροι	Διαζευγ.	Σύνολο Γυναικών	Άγαμες	Εγγαμες	Χήρες	Διαζευγ.
9300	Ν. Ρεθύμνης	70.095	25.379	31.334	12.961	421	34.779	16.083	17.690	828	180	35.316	9.296	13.644	12.135	241
9301	Δ. Ανωγείων	4.285	1.737	1.930	613	5	2.145	1.101	998	45	1	2.140	636	932	568	4
9302	Δ. Αρκαδίου	4.745	1.421	2.258	1.047	19	2.336	1.001	1.257	63	15	2.409	420	1.001	984	4
9303	Δ. Γεροποτάμου	7.188	1.907	3.206	2.031	44	3.476	1.428	1.935	93	20	3.712	479	1.271	1.938	24
9304	Δ. Κουλούκωνα	5.725	1.691	2.557	1.460	17	2.893	1.399	1.414	72	8	2.832	292	1.143	1.388	9
9305	Δ. Κουρητών	2.668	706	1.127	826	9	1.370	520	793	53	4	1.298	186	334	773	5
9306	Δ. Λάμπης	5.944	1.690	2.558	1.658	38	3.050	1.280	1.661	91	18	2.894	410	897	1.567	20
9307	Δ. Λατπαιών	2.585	785	1.136	647	17	1.370	619	700	43	8	1.215	166	436	604	9
9308	Δ. Νικηφόρου															
9308	Φωκά	4.219	1.293	1.828	1.069	29	2.166	1.060	1.046	49	11	2.053	233	782	1.020	18
9309	Δ. Ρεθύμνης	26.560	12.431	12.030	1.876	223	12.786	6.350	6.134	216	86	13.774	6.081	5.896	1.660	137
9310	Δ. Συβρίτου	3.158	869	1.372	912	5	1.623	653	911	55	4	1.535	216	461	857	1
9311	Δ. Φοίνικα	3.018	849	1.332	822	15	1.564	672	841	46	5	1.454	177	491	776	10

Χωρική Κατανομή

Κωδικός Ν. Δήμου	Ν. Δήμος	Γενικό Σύνολο	Άγαμοι	Εγγαμοι	Χήροι	Διαζευγ.	Σύνολο Ανδρών	Άγαμοι	Εγγαμοι	Χήροι	Διαζευγ.	Σύνολο Γυναικών	Άγαμες	Εγγαμες	Χήρες	Διαζευγ.
9300	Ν. Ρεθύμνης	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
9301	Δ. Ανωγείων	6,11%	6,84%	6,16%	4,73%	1,19%	6,17%	6,85%	5,64%	5,45%	0,56%	6,06%	6,84%	6,83%	4,68%	1,66%
9302	Δ. Αρκαδίου	6,77%	5,60%	7,21%	8,08%	4,51%	6,72%	6,22%	7,11%	7,63%	8,33%	6,82%	4,52%	7,34%	8,11%	1,66%
9303	Δ. Γεροποτάμου	10,25%	7,51%	10,23%	15,67%	10,45%	9,99%	8,88%	10,94%	11,26%	11,11%	10,51%	5,15%	9,32%	15,97%	9,96%
9304	Δ. Κουλούκωνα	8,17%	6,66%	8,16%	11,26%	4,04%	8,32%	8,70%	7,99%	8,72%	4,44%	8,02%	3,14%	8,38%	11,44%	3,73%
9305	Δ. Κουρητών	3,81%	2,78%	3,60%	6,37%	2,14%	3,94%	3,23%	4,48%	6,42%	2,22%	3,68%	2,00%	2,45%	6,37%	2,07%
9306	Δ. Λάμπης	8,48%	6,66%	8,16%	12,79%	9,03%	8,77%	7,96%	9,39%	11,02%	10,00%	8,19%	4,41%	6,57%	12,91%	8,30%
9307	Δ. Λατπαιών	3,69%	3,09%	3,63%	4,99%	4,04%	3,94%	3,85%	3,96%	5,21%	4,44%	3,44%	1,79%	3,20%	4,98%	3,73%
9308	Δ. Νικηφόρου															
9308	Φωκά	6,02%	5,09%	5,83%	8,25%	6,89%	6,23%	6,59%	5,91%	5,93%	6,11%	5,81%	2,51%	5,73%	8,41%	7,47%
9309	Δ. Ρεθύμνης	37,89%	48,98%	38,39%	14,47%	52,97%	36,76%	39,48%	34,67%	26,15%	47,78%	39,00%	65,42%	43,21%	13,68%	56,85%
9310	Δ. Συβρίτου	4,51%	3,42%	4,38%	7,04%	1,19%	4,67%	4,06%	5,15%	6,66%	2,22%	4,35%	2,32%	3,38%	7,06%	0,41%
9311	Δ. Φοίνικα	4,31%	3,35%	4,25%	6,34%	3,56%	4,50%	4,18%	4,75%	5,57%	2,78%	4,12%	1,90%	3,60%	6,39%	4,15%

Οικογενειακή Κατάσταση

Κωδικός Ν. Δήμου	Ν. Δήμος	Γενικό Σύνολο	Άγαμοι	Εγγαμοι	Χήροι	Διαζευγ.	Σύνολο Ανδρών	Άγαμοι	Εγγαμοι	Χήροι	Διαζευγ.	Σύνολο Γυναικών	Άγαμες	Εγγαμες	Χήρες	Διαζευγ.
9300	Ν. Ρεθύμνης	100%	36,21%	44,70%	18,49%	0,60%	100%	46,24%	50,86%	2,37%	0,52%	100%	26,32%	38,63%	34,36%	0,68%
9301	Δ. Ανωγείων	100%	40,54%	45,04%	14,31%	0,12%	100%	51,33%	46,53%	2,10%	0,05%	100%	29,72%	43,55%	26,54%	0,19%
9302	Δ. Αρκαδίου	100%	29,95%	47,59%	22,07%	0,40%	100%	42,85%	53,81%	2,70%	0,64%	100%	17,43%	41,55%	40,85%	0,17%
9303	Δ. Γεροποτάμου	100%	26,53%	44,60%	28,26%	0,61%	100%	41,08%	55,67%	2,68%	0,58%	100%	12,90%	34,24%	52,21%	0,65%
9304	Δ. Κουλούκωνα	100%	29,54%	44,66%	25,50%	0,30%	100%	48,36%	48,88%	2,49%	0,28%	100%	10,31%	40,36%	49,01%	0,32%
9305	Δ. Κουρητών	100%	26,46%	42,24%	30,96%	0,34%	100%	37,96%	57,88%	3,87%	0,29%	100%	14,33%	25,73%	59,55%	0,39%
9306	Δ. Λάμπης	100%	28,43%	43,03%	27,89%	0,64%	100%	41,97%	54,46%	2,98%	0,59%	100%	14,17%	31,00%	54,15%	0,69%
9307	Δ. Λατπαιών	100%	30,37%	43,95%	25,03%	0,66%	100%	45,18%	51,09%	3,14%	0,58%	100%	13,66%	35,88%	49,71%	0,74%
9308	Δ. Νικηφόρου															
9308	Φωκά	100%	30,65%	43,33%	25,34%	0,69%	100%	48,94%	48,29%	2,26%	0,51%	100%	11,35%	38,09%	49,68%	0,88%
9309	Δ. Ρεθύμνης	100%	46,80%	45,29%	7,06%	0,84%	100%	49,66%	47,97%	1,69%	0,67%	100%	44,15%	42,81%	12,05%	0,99%
		100%	27,52%	43,45%	28,88%	0,16%	100%	40,23%	56,13%	3,39%	0,25%	100%	14,07%	30,03%	55,83%	0,07%
				44,14%	27,24%	0,50%	100%	42,97%	53,77%	2,94%	0,32%	100%	12,17%	33,77%	53,37%	0,69%

Ο ρόλος των "Νέων Δήμων" στην τοπική ανάπτυξη: Προβλήματα - Προοπτικές, Η περίπτωση του Ν. Ρεθύμνης

ΠΙΝΑΚΑΣ Π4: ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΗΛΙΚΙΑΣ 10 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Κωδικός Ν. Δήμου	Ν. Δήμος	Φύλο	Σύνολο	Μεταπτυχιακό	Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών	Πτυχιούχοι ΤΕΙ (ΚΑΤΕ, ΚΑΤΕΕ)	Πτυχιούχοι Ανωτέρων Σχολών	Φοιτητές ΑΕΙ, ΤΕΙ, Ανωτέρων Σχολών	Αποφοίτοι Μέσης Εκπαίδευσης	Τελείωσαν τη Γ' τάξη Γυμνασίου	Αποφοίτοι Στοιχειώδους Εκπαίδευσης	Δεν τελείωσαν τη Στοιχειώδη Εκπαίδευση	Αγράμματοι μη γνωρίζοντες γρήνη και ανάγνωση
9300	Ν. Ρεθύμνης	Σύνολο	60.634	126	2.733	754	316	2.394	9.088	6.034	28.275	6.418	4.496
9301	Δ. Ανωγείων	Σύνολο	3.612	0	73	27	3	57	276	356	1.687	585	548
9302	Δ. Αρκαδίου	Σύνολο	4.135	4	212	36	13	58	564	409	2.160	382	297
9303	Δ. Γεροποτάμου	Σύνολο	6.269	6	168	45	23	38	788	617	3.151	778	655
9304	Δ. Κουλούκωνα	Σύνολο	4.942	2	50	16	12	16	449	466	2.596	621	714
9305	Δ. Κουρητών	Σύνολο	2.374	1	61	16	16	9	255	194	1.268	353	201
9306	Δ. Λάμπης	Σύνολο	5.291	11	171	49	21	47	779	482	2.577	632	522
9307	Δ. Λατπαιών	Σύνολο	2.300	7	63	27	13	37	290	262	1.219	258	124
	Δ. Νικηφόρου												
9308	Φωκά	Σύνολο	3.566	2	136	42	25	46	515	326	1.911	375	188
9309	Δ. Ρεθύμνης	Σύνολο	22.707	90	1.678	461	161	2.043	4.599	2.361	8.696	1.771	847
9310	Δ. Συβρίτου	Σύνολο	2.799	2	70	23	15	17	296	276	1.552	328	220
9311	Δ. Φοίνικα	Σύνολο	2.639	1	51	12	14	26	277	285	1.458	335	180
9300	Ν. Ρεθύμνης	Ανδρες	30.012	100	1.515	402	208	832	4.694	3.175	15.135	2.814	1.137
9301	Δ. Ανωγείων	Ανδρες	1.794	0	42	14	1	15	151	179	953	296	143
9302	Δ. Αρκαδίου	Ανδρες	2.037	4	120	17	11	26	277	205	1.151	155	71
9303	Δ. Γεροποτάμου	Ανδρες	3.048	5	97	21	16	23	413	320	1.686	316	151
9304	Δ. Κουλούκωνα	Ανδρες	2.479	1	33	8	12	11	236	263	1.442	297	176
9305	Δ. Κουρητών	Ανδρες	1.200	1	44	10	11	6	157	104	696	135	36
9306	Δ. Λάμπης	Ανδρες	2.711	9	108	24	13	24	444	277	1.447	264	101
9307	Δ. Λατπαιών	Ανδρες	1.240	6	34	14	11	17	177	157	673	108	43
	Δ. Νικηφόρου												
9308	Φωκά	Ανδρες	1.824	2	82	26	22	26	262	173	987	181	63
9309	Δ. Ρεθύμνης	Ανδρες	10.859	69	874	244	90	658	2.229	1.166	4.503	765	261
9310	Δ. Συβρίτου	Ανδρες	1.431	2	45	15	10	12	187	158	815	138	49
9311	Δ. Φοίνικα	Ανδρες	1.389	1	36	9	11	14	161	173	782	159	43
9300	Ν. Ρεθύμνης	Γυναίκες	30.622	26	1.218	352	108	1.562	4.394	2.859	13.140	3.604	3.359
9301	Δ. Ανωγείων	Γυναίκες	1.818	0	31	13	2	42	125	177	734	289	405
9302	Δ. Αρκαδίου	Γυναίκες	2.098	0	92	19	2	32	287	204	1.009	227	226
9303	Δ. Γεροποτάμου	Γυναίκες	3.221	1	71	24	7	15	375	297	1.465	462	504
9304	Δ. Κουλούκωνα	Γυναίκες	2.463	1	17	8	0	5	213	203	1.154	324	538
9305	Δ. Κουρητών	Γυναίκες	1.174	0	17	6	5	3	98	90	572	218	165
9306	Δ. Λάμπης	Γυναίκες	2.580	2	63	25	8	23	335	205	1.130	368	421
9307	Δ. Λατπαιών	Γυναίκες	1.060	1	29	13	2	20	113	105	546	150	81
	Δ. Νικηφόρου												
9308	Φωκά	Γυναίκες	1.742	0	54	16	3	20	253	153	924	194	125
9309	Δ. Ρεθύμνης	Γυναίκες	11.848	21	804	217	71	1.385	2.370	1.195	4.193	1.006	586
9310	Δ. Συβρίτου	Γυναίκες	1.368	0	25	8	5	5	109	118	737	190	171
9311	Δ. Φοίνικα	Γυναίκες	1.250	0	15	3	3	12	116	112	676	176	137

Ο ρόλος των "Νέων Δήμων" στην τοπική ανάπτυξη: Προβλήματα - Προοπτικές. Η περίπτωση του Ν. Ρεθύμνης

ΠΙΝΑΚΑΣ Π4: Χωρική Κατανομή

Κωδικός Ν. Δήμου	Ν. Δήμος	Φύλο	Σύνολο	Μεταπτυχιακό	Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών	Πτυχιούχοι ΤΕΙ (ΚΑΤΕ, ΚΑΤΕΕ)	Πτυχιούχοι Ανωτέρων Σχολών	Φοιτητές ΑΕΙ, ΤΕΙ, Ανωτέρων Σχολών	Απόφοιτοι Μέσης Εκπαίδευσης	Τελείωσαν τη Γ' τάξη Γυμνασίου	Απόφοιτοι Στοιχειώδους Εκπαίδευσης	Δεν τελείωσαν τη Στοιχειώδη Εκπαίδευση	Αγράμματοι μη γνωρίζοντες γραφή και ανάγνωση
9300	Ν. Ρεθύμνης	Σύνολο	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
9301	Δ. Ανωγειών	Σύνολο	5,96%	0,00%	2,67%	3,58%	0,95%	2,38%	3,04%	5,90%	5,97%	9,11%	12,19%
9302	Δ. Αρκαδίου	Σύνολο	6,82%	3,17%	7,76%	4,77%	4,11%	2,42%	6,21%	6,78%	7,64%	5,95%	6,61%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Σύνολο	10,34%	4,76%	6,15%	5,97%	7,28%	1,59%	8,67%	10,23%	11,14%	12,12%	14,57%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Σύνολο	8,15%	1,59%	1,83%	2,12%	3,80%	0,67%	4,94%	7,72%	9,18%	9,68%	15,88%
9305	Δ. Κουρητών	Σύνολο	3,92%	0,79%	2,23%	2,12%	5,06%	0,38%	2,81%	3,22%	4,48%	5,50%	4,47%
9306	Δ. Λάμπης	Σύνολο	8,73%	8,73%	6,26%	6,50%	6,65%	1,96%	8,57%	7,99%	9,11%	9,85%	11,61%
9307	Δ. Λατπαιών	Σύνολο	3,79%	5,56%	2,31%	3,58%	4,11%	1,55%	3,19%	4,34%	4,31%	4,02%	2,76%
	Δ. Νικηφόρου												
9308	Φωκά	Σύνολο	5,88%	1,59%	4,98%	5,57%	7,91%	1,92%	5,67%	5,40%	6,76%	5,84%	4,18%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Σύνολο	37,45%	71,43%	61,40%	61,14%	50,95%	85,34%	50,61%	39,13%	30,76%	27,59%	18,84%
9310	Δ. Συβρίτου	Σύνολο	4,62%	1,59%	2,56%	3,05%	4,75%	0,71%	3,26%	4,57%	5,49%	5,11%	4,89%
9311	Δ. Φοίνικα	Σύνολο	4,35%	0,79%	1,87%	1,59%	4,43%	1,09%	3,05%	4,72%	5,16%	5,22%	4,00%
9300	Ν. Ρεθύμνης	Άνδρες	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
9301	Δ. Ανωγειών	Άνδρες	5,98%	0,00%	2,77%	3,48%	0,48%	1,80%	3,22%	5,64%	6,30%	10,52%	12,58%
9302	Δ. Αρκαδίου	Άνδρες	6,79%	4,00%	7,92%	4,23%	5,29%	3,13%	5,90%	6,46%	7,60%	5,51%	6,24%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Άνδρες	10,16%	5,00%	6,40%	5,22%	7,69%	2,76%	8,80%	10,08%	11,14%	11,23%	13,28%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Άνδρες	8,26%	1,00%	2,18%	1,99%	5,77%	1,32%	5,03%	8,28%	9,53%	10,55%	15,48%
9305	Δ. Κουρητών	Άνδρες	4,00%	1,00%	2,90%	2,49%	5,29%	0,72%	3,34%	3,28%	4,60%	4,80%	3,17%
9306	Δ. Λάμπης	Άνδρες	9,03%	9,00%	7,13%	5,97%	6,25%	2,88%	9,46%	8,72%	9,56%	9,38%	8,88%
9307	Δ. Λατπαιών	Άνδρες	4,13%	6,00%	2,24%	3,48%	5,29%	2,04%	3,77%	4,94%	4,45%	3,84%	3,78%
	Δ. Νικηφόρου												
9308	Φωκά	Άνδρες	6,08%	2,00%	5,41%	6,47%	10,58%	3,13%	5,58%	5,45%	6,52%	6,43%	5,54%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Άνδρες	36,18%	69,00%	57,69%	60,70%	43,27%	79,09%	47,49%	36,72%	29,75%	27,19%	22,96%
9310	Δ. Συβρίτου	Άνδρες	4,77%	2,00%	2,97%	3,73%	4,81%	1,44%	3,98%	4,98%	5,38%	4,90%	4,31%
9311	Δ. Φοίνικα	Άνδρες	4,63%	1,00%	2,38%	2,24%	5,29%	1,68%	3,43%	5,45%	5,17%	5,65%	3,78%
9300	Ν. Ρεθύμνης	Γυναίκες	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
9301	Δ. Ανωγειών	Γυναίκες	5,94%	0,00%	2,55%	3,69%	1,85%	2,69%	2,84%	6,19%	5,59%	8,02%	12,06%
9302	Δ. Αρκαδίου	Γυναίκες	6,85%	0,00%	7,55%	5,40%	1,85%	2,05%	6,53%	7,14%	7,68%	6,30%	6,73%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Γυναίκες	10,52%	3,85%	5,83%	6,82%	6,48%	0,96%	8,53%	10,39%	11,15%	12,82%	15,00%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Γυναίκες	8,04%	3,85%	1,40%	2,27%	0,00%	0,32%	4,85%	7,10%	8,78%	8,99%	16,02%
9305	Δ. Κουρητών	Γυναίκες	3,83%	0,00%	1,40%	1,70%	4,63%	0,19%	2,23%	3,15%	4,35%	6,05%	4,91%
9306	Δ. Λάμπης	Γυναίκες	8,43%	7,69%	5,17%	7,10%	7,41%	1,47%	7,62%	7,17%	8,60%	10,21%	12,53%
9307	Δ. Λατπαιών	Γυναίκες	3,46%	3,85%	2,38%	3,69%	1,85%	1,28%	2,57%	3,67%	4,16%	4,16%	2,41%
	Δ. Νικηφόρου												
9308	Φωκά	Γυναίκες	5,69%	0,00%	4,43%	4,55%	2,78%	1,28%	5,76%	5,35%	7,03%	5,38%	3,72%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Γυναίκες	38,69%	80,77%	66,01%	61,65%	65,74%	88,67%	53,94%	41,80%	31,91%	27,91%	17,45%
9310	Δ. Συβρίτου	Γυναίκες	4,47%	0,00%	2,05%	2,27%	4,63%	0,32%	2,48%	4,13%	5,61%	5,27%	5,09%
9311	Δ. Φοίνικα	Γυναίκες	4,08%	0,00%	1,23%	0,85%	2,78%	0,77%	2,64%	3,92%	5,14%	4,88%	4,08%

Ο ρόλος των "Νέων Δήμων" στην τοπική ανάπτυξη: Προβλήματα - Προοπτικές, Η περίπτωση του Ν. Ρεθύμνης

ΠΙΝΑΚΑΣ Π4: Εκπαιδευτικό Επίπεδο

Κωδικός Ν. Δήμου	Ν. Δήμος	Φύλο	Σύνολο	Μεταπτυχιακό	Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών	Πτυχιούχοι ΤΕΙ (ΚΑΤΕ, ΚΑΤΕΕ)	Πτυχιούχοι Ανωτέρων Σχολών	Φοιτητές ΑΕΙ, ΤΕΙ, Ανωτέρων Σχολών	Αποφοίτοι Μέσης Εκπαίδευσης	Τελειώσαν τη Γ' τάξη Γυμνασίου	Αποφοίτοι Στοιχειώδους Εκπαίδευσης	Δεν τελείωσαν τη Στοιχειώδη Εκπαίδευση	Αγράμματοι μη γνωρίζοντες γραφή και ανάγνωση
9300	Ν. Ρεθύμνης	Σύνολο	100%	0,21%	4,51%	1,24%	0,52%	3,95%	14,99%	9,95%	46,63%	10,58%	7,41%
9301	Δ. Ανωγείων	Σύνολο	100%	0,00%	2,02%	0,75%	0,08%	1,58%	7,64%	9,86%	46,71%	16,20%	15,17%
9302	Δ. Αρκαδίου	Σύνολο	100%	0,10%	5,13%	0,87%	0,31%	1,40%	13,64%	9,89%	52,24%	9,24%	7,18%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Σύνολο	100%	0,10%	2,68%	0,72%	0,37%	0,61%	12,57%	9,84%	50,26%	12,41%	10,45%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Σύνολο	100%	0,04%	1,01%	0,32%	0,24%	0,32%	9,09%	9,43%	52,53%	12,57%	14,45%
9305	Δ. Κουρητών	Σύνολο	100%	0,04%	2,57%	0,67%	0,67%	0,38%	10,74%	8,17%	53,41%	14,87%	8,47%
9306	Δ. Λάμπης	Σύνολο	100%	0,21%	3,23%	0,93%	0,40%	0,89%	14,72%	9,11%	48,71%	11,94%	9,87%
9307	Δ. Λατπαιών	Σύνολο	100%	0,30%	2,74%	1,17%	0,57%	1,61%	12,61%	11,39%	53,00%	11,22%	5,39%
	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Σύνολο	100%	0,06%	3,81%	1,18%	0,70%	1,29%	14,44%	9,14%	53,59%	10,52%	5,27%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Σύνολο	100%	0,40%	7,39%	2,03%	0,71%	9,00%	20,25%	10,40%	38,30%	7,80%	3,73%
9310	Δ. Συβρίτου	Σύνολο	100%	0,07%	2,50%	0,82%	0,54%	0,61%	10,58%	9,86%	55,45%	11,72%	7,86%
9311	Δ. Φοίνικα	Σύνολο	100%	0,04%	1,93%	0,45%	0,53%	0,99%	10,50%	10,80%	55,25%	12,69%	6,82%
9300	Ν. Ρεθύμνης	Ανδρες	100%	0,33%	5,05%	1,34%	0,69%	2,77%	15,64%	10,58%	50,43%	9,38%	3,79%
9301	Δ. Ανωγείων	Ανδρες	100%	0,00%	2,34%	0,78%	0,06%	0,84%	8,42%	9,98%	53,12%	16,50%	7,97%
9302	Δ. Αρκαδίου	Ανδρες	100%	0,20%	5,89%	0,83%	0,54%	1,28%	13,60%	10,06%	56,50%	7,61%	3,49%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Ανδρες	100%	0,16%	3,18%	0,69%	0,52%	0,75%	13,55%	10,50%	55,31%	10,37%	4,95%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Ανδρες	100%	0,04%	1,33%	0,32%	0,48%	0,44%	9,52%	10,61%	58,17%	11,98%	7,10%
9305	Δ. Κουρητών	Ανδρες	100%	0,08%	3,67%	0,83%	0,92%	0,50%	13,08%	8,67%	58,00%	11,25%	3,00%
9306	Δ. Λάμπης	Ανδρες	100%	0,33%	3,98%	0,89%	0,48%	0,89%	16,38%	10,22%	53,38%	9,74%	3,73%
9307	Δ. Λατπαιών	Ανδρες	100%	0,48%	2,74%	1,13%	0,89%	1,37%	14,27%	12,66%	54,27%	8,71%	3,47%
	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Ανδρες	100%	0,11%	4,50%	1,43%	1,21%	1,43%	14,36%	9,48%	54,11%	9,92%	3,45%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Ανδρες	100%	0,64%	8,05%	2,25%	0,83%	6,06%	20,53%	10,74%	41,47%	7,04%	2,40%
9310	Δ. Συβρίτου	Ανδρες	100%	0,14%	3,14%	1,05%	0,70%	0,84%	13,07%	11,04%	56,95%	9,64%	3,42%
9311	Δ. Φοίνικα	Ανδρες	100%	0,07%	2,59%	0,65%	0,79%	1,01%	11,59%	12,46%	56,30%	11,45%	3,10%
9300	Ν. Ρεθύμνης	Γυναίκες	100%	0,08%	3,98%	1,15%	0,35%	5,10%	14,35%	9,34%	42,91%	11,77%	10,97%
9301	Δ. Ανωγείων	Γυναίκες	100%	0,00%	1,71%	0,72%	0,11%	2,31%	6,88%	9,74%	40,37%	15,90%	22,28%
9302	Δ. Αρκαδίου	Γυναίκες	100%	0,00%	4,39%	0,91%	0,10%	1,53%	13,68%	9,72%	48,09%	10,82%	10,77%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Γυναίκες	100%	0,03%	2,20%	0,75%	0,22%	0,47%	11,64%	9,22%	45,48%	14,34%	15,65%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Γυναίκες	100%	0,04%	0,69%	0,32%	0,00%	0,20%	8,65%	8,24%	46,85%	13,15%	21,84%
9305	Δ. Κουρητών	Γυναίκες	100%	0,00%	1,45%	0,51%	0,43%	0,26%	8,35%	7,67%	48,72%	18,57%	14,05%
9306	Δ. Λάμπης	Γυναίκες	100%	0,08%	2,44%	0,97%	0,31%	0,89%	12,98%	7,95%	43,80%	14,26%	16,32%
9307	Δ. Λατπαιών	Γυναίκες	100%	0,09%	2,74%	1,23%	0,19%	1,89%	10,66%	9,91%	51,51%	14,15%	7,64%
	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Γυναίκες	100%	0,00%	3,10%	0,92%	0,17%	1,15%	14,52%	8,78%	53,04%	11,14%	7,18%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Γυναίκες	100%	0,18%	6,79%	1,83%	0,60%	11,69%	20,00%	10,09%	35,39%	8,49%	4,95%
9310	Δ. Συβρίτου	Γυναίκες	100%	0,00%	1,83%	0,58%	0,37%	0,37%	7,97%	8,63%	53,87%	13,89%	12,50%
9311	Δ. Φοίνικα	Γυναίκες	100%	0,00%	1,20%	0,24%	0,24%	0,96%	9,28%	8,96%	54,08%	14,08%	10,96%

Ο ρόλος των "Νέων Δήμων" στην τοπική ανάπτυξη: Προβλήματα - Προοπτικές, Η περίπτωση του Ν. Ρεθύμνης

ΠΙΝΑΚΑΣ Π5: ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΣ ΚΑΙ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ

Κωδικός Ν. Δήμου	Ν. Δήμος	Φύλο	Συνολικός Πληθυσμός	Πληθυσμός Εργασίμης Ηλικίας (15 ετών και άνω)	Εργατικό Δυναμικό Συνόλου	Απασχολούμενοι	Ανεργοί	Νέοι Ανεργοί	Οικονομικώς μη ενεργοί
9300	Ν. Ρεθύμνης	Σύνολο	70.095	55.259	27.378	26.040	1.338	797	32.994
9301	Δ. Ανωγείων	Σύνολο	4.285	3.205	1.694	1.614	80	50	1.900
9302	Δ. Αρκαδίου	Σύνολο	4.745	3.797	1.846	1.779	67	37	2.280
9303	Δ. Γεροποτάμου	Σύνολο	7.188	5.733	2.816	2.658	158	116	3.436
9304	Δ. Κουλούκωνα	Σύνολο	5.725	4.465	2.052	1.970	82	67	2.876
9305	Δ. Κουρητών	Σύνολο	2.668	2.214	1.110	1.082	28	18	1.255
9306	Δ. Λάμπης	Σύνολο	5.944	4.935	2.370	2.270	100	54	2.874
9307	Δ. Λατπαιών	Σύνολο	2.585	2.135	1.012	977	35	27	1.279
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Σύνολο	4.219	3.222	1.832	1.739	93	66	1.728
9309	Δ. Ρεθύμνης	Σύνολο	26.560	20.575	10.257	9.630	627	315	12.323
9310	Δ. Συβρίτου	Σύνολο	3.158	2.569	1.212	1.168	44	27	1.583
9311	Δ. Φοίνικα	Σύνολο	3.018	2.409	1.177	1.153	24	20	1.460
9300	Ν. Ρεθύμνης	Άνδρες	34.779	27.319	18.868	18.209	659	387	10.885
9301	Δ. Ανωγείων	Άνδρες	2.145	1.591	1.218	1.173	45	32	559
9302	Δ. Αρκαδίου	Άνδρες	2.336	1.871	1.313	1.279	34	18	716
9303	Δ. Γεροποτάμου	Άνδρες	3.476	2.788	1.972	1.894	78	55	1.059
9304	Δ. Κουλούκωνα	Άνδρες	2.893	2.250	1.590	1.540	50	41	875
9305	Δ. Κουρητών	Άνδρες	1.370	1.117	755	736	19	11	436
9306	Δ. Λάμπης	Άνδρες	3.050	2.525	1.670	1.619	51	24	994
9307	Δ. Λατπαιών	Άνδρες	1.370	1.154	724	701	23	18	507
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Άνδρες	2.166	1.650	1.207	1.157	50	34	611
9309	Δ. Ρεθύμνης	Άνδρες	12.786	9.796	6.632	6.362	270	128	4.101
9310	Δ. Συβρίτου	Άνδρες	1.623	1.313	919	893	26	16	508
9311	Δ. Φοίνικα	Άνδρες	1.564	1.264	868	855	13	10	519
9300	Ν. Ρεθύμνης	Γυναίκες	35.316	27.940	8.510	7.831	679	410	22.109
9301	Δ. Ανωγείων	Γυναίκες	2.140	1.614	476	441	35	18	1.341
9302	Δ. Αρκαδίου	Γυναίκες	2.409	1.926	533	500	33	19	1.564
9303	Δ. Γεροποτάμου	Γυναίκες	3.712	2.945	844	764	80	61	2.377
9304	Δ. Κουλούκωνα	Γυναίκες	2.832	2.215	462	430	32	26	2.001
9305	Δ. Κουρητών	Γυναίκες	1.298	1.097	355	346	9	7	819
9306	Δ. Λάμπης	Γυναίκες	2.894	2.410	700	651	49	30	1.880
9307	Δ. Λατπαιών	Γυναίκες	1.215	981	288	276	12	9	772
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Γυναίκες	2.053	1.572	625	582	43	32	1.117
9309	Δ. Ρεθύμνης	Γυναίκες	13.774	10.779	3.625	3.268	357	187	8.222
9310	Δ. Συβρίτου	Γυναίκες	1.535	1.256	293	275	18	11	1.075
9311	Δ. Φοίνικα	Γυναίκες	1.454	1.145	309	298	11	10	941

Ο ρόλος των "Νέων Δήμων" στην τοπική ανάπτυξη: Προβλήματα - Προοπτικές. Η περίπτωση του Ν. Ρεθύμνης

ΠΙΝΑΚΑΣ Π5: Χωρική Κατανομή

Κωδικός Ν. Δήμου	Ν. Δήμος	Φύλο	Συνολικός Πληθυσμός	Πληθυσμός Εργάσιμης Ηλικίας (15 ετών και άνω)	Εργατικό Δυναμικό Συνόλου	Απασχολούμενοι	Ανεργοί	Νέοι Ανεργοί	Οικονομικά μη ενεργοί
9300	Ν. Ρεθύμνης	Σύνολο	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
9301	Δ. Ανωγείων	Σύνολο	6,11%	5,80%	6,19%	6,20%	5,98%	6,27%	5,76%
9302	Δ. Αρκαδίου	Σύνολο	6,77%	6,87%	6,74%	6,83%	5,01%	4,64%	6,91%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Σύνολο	10,25%	10,37%	10,29%	10,21%	11,81%	14,55%	10,41%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Σύνολο	8,17%	8,08%	7,50%	7,57%	6,13%	8,41%	8,72%
9305	Δ. Κουρητών	Σύνολο	3,81%	4,01%	4,05%	4,16%	2,09%	2,26%	3,80%
9306	Δ. Λάμπης	Σύνολο	8,48%	8,93%	8,66%	8,72%	7,47%	6,78%	8,71%
9307	Δ. Λατπαιών	Σύνολο	3,69%	3,86%	3,70%	3,75%	2,62%	3,39%	3,88%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Σύνολο	6,02%	5,83%	6,69%	6,68%	6,95%	8,28%	5,24%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Σύνολο	37,89%	37,23%	37,46%	36,98%	46,86%	39,52%	37,35%
9310	Δ. Συβρίτου	Σύνολο	4,51%	4,65%	4,43%	4,49%	3,29%	3,39%	4,80%
9311	Δ. Φοίνικα	Σύνολο	4,31%	4,36%	4,30%	4,43%	1,79%	2,51%	4,43%
9300	Ν. Ρεθύμνης	Άνδρες	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
9301	Δ. Ανωγείων	Άνδρες	6,17%	5,82%	6,46%	6,44%	6,83%	8,27%	5,14%
9302	Δ. Αρκαδίου	Άνδρες	6,72%	6,85%	6,96%	7,02%	5,16%	4,65%	6,58%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Άνδρες	9,99%	10,21%	10,45%	10,40%	11,84%	14,21%	9,73%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Άνδρες	8,32%	8,24%	8,43%	8,46%	7,59%	10,59%	8,04%
9305	Δ. Κουρητών	Άνδρες	3,94%	4,09%	4,00%	4,04%	2,88%	2,84%	4,01%
9306	Δ. Λάμπης	Άνδρες	8,77%	9,24%	8,85%	8,89%	7,74%	6,20%	9,13%
9307	Δ. Λατπαιών	Άνδρες	3,94%	4,22%	3,84%	3,85%	3,49%	4,65%	4,66%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Άνδρες	6,23%	6,04%	6,40%	6,35%	7,59%	8,79%	5,61%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Άνδρες	36,76%	35,86%	35,15%	34,94%	40,97%	33,07%	37,68%
9310	Δ. Συβρίτου	Άνδρες	4,67%	4,81%	4,87%	4,90%	3,95%	4,13%	4,67%
9311	Δ. Φοίνικα	Άνδρες	4,50%	4,63%	4,60%	4,70%	1,97%	2,58%	4,77%
9300	Ν. Ρεθύμνης	Γυναίκες	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
9301	Δ. Ανωγείων	Γυναίκες	6,06%	5,78%	5,59%	5,63%	5,15%	4,39%	6,07%
9302	Δ. Αρκαδίου	Γυναίκες	6,82%	6,89%	6,26%	6,38%	4,86%	4,63%	7,07%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Γυναίκες	10,51%	10,54%	9,92%	9,76%	11,78%	14,88%	10,75%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Γυναίκες	8,02%	7,93%	5,43%	5,49%	4,71%	6,34%	9,05%
9305	Δ. Κουρητών	Γυναίκες	3,68%	3,93%	4,17%	4,42%	1,33%	1,71%	3,70%
9306	Δ. Λάμπης	Γυναίκες	8,19%	8,63%	8,23%	8,31%	7,22%	7,32%	8,50%
9307	Δ. Λατπαιών	Γυναίκες	3,44%	3,51%	3,38%	3,52%	1,77%	2,20%	3,49%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Γυναίκες	5,81%	5,63%	7,34%	7,43%	6,33%	7,80%	5,05%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Γυναίκες	39,00%	38,58%	42,60%	41,73%	52,58%	45,61%	37,19%
9310	Δ. Συβρίτου	Γυναίκες	4,35%	4,50%	3,44%	3,51%	2,65%	2,68%	4,86%
9311	Δ. Φοίνικα	Γυναίκες	4,12%	4,10%	3,63%	3,81%	1,62%	2,44%	4,26%

Ο ρόλος των "Νέων Δήμων" στην τοπική ανάπτυξη: Προβλήματα - Προοπτικές, Η περίπτωση του Ν. Ρεθύμνης

ΠΙΝΑΚΑΣ Π5: Δείκτες Απασχόλησης

Κωδικός Ν. Δήμου	Ν. Δήμος	Φύλο	Δείκτης Συμμετοχής	Δείκτης Απασχόλησης	Δείκτης Ανεργίας	% Νέων Ανεργών
9300	Ν. Ρεθύμνης	Σύνολο	49,54%	47,12%	4,89%	59,57%
9301	Δ. Ανωγείων	Σύνολο	52,85%	50,36%	4,72%	62,50%
9302	Δ. Αρκαδίου	Σύνολο	48,62%	46,85%	3,63%	55,22%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Σύνολο	49,12%	46,36%	5,61%	73,42%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Σύνολο	45,96%	44,12%	4,00%	81,71%
9305	Δ. Κουρητών	Σύνολο	50,14%	48,87%	2,52%	64,29%
9306	Δ. Λάμπης	Σύνολο	48,02%	46,00%	4,22%	54,00%
9307	Δ. Λατπαιών	Σύνολο	47,40%	45,76%	3,46%	77,14%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Σύνολο	56,86%	53,97%	5,08%	70,97%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Σύνολο	49,85%	46,80%	6,11%	50,24%
9310	Δ. Συβρίτου	Σύνολο	47,18%	45,47%	3,63%	61,36%
9311	Δ. Φοίνικα	Σύνολο	48,86%	47,86%	2,04%	83,33%
9300	Ν. Ρεθύμνης	Άνδρες	69,07%	66,65%	3,49%	58,73%
9301	Δ. Ανωγείων	Άνδρες	76,56%	73,73%	3,69%	71,11%
9302	Δ. Αρκαδίου	Άνδρες	70,18%	68,36%	2,59%	52,94%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Άνδρες	70,73%	67,93%	3,96%	70,51%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Άνδρες	70,67%	68,44%	3,14%	82,00%
9305	Δ. Κουρητών	Άνδρες	67,59%	65,89%	2,52%	57,89%
9306	Δ. Λάμπης	Άνδρες	66,14%	64,12%	3,05%	47,06%
9307	Δ. Λατπαιών	Άνδρες	62,74%	60,75%	3,18%	78,26%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Άνδρες	73,15%	70,12%	4,14%	68,00%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Άνδρες	67,70%	64,94%	4,07%	47,41%
9310	Δ. Συβρίτου	Άνδρες	69,99%	68,01%	2,83%	61,54%
9311	Δ. Φοίνικα	Άνδρες	68,67%	67,64%	1,50%	76,92%
9300	Ν. Ρεθύμνης	Γυναίκες	30,46%	28,03%	7,98%	60,38%
9301	Δ. Ανωγείων	Γυναίκες	29,49%	27,32%	7,35%	51,43%
9302	Δ. Αρκαδίου	Γυναίκες	27,67%	25,96%	6,19%	57,58%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Γυναίκες	28,66%	25,94%	9,48%	76,25%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Γυναίκες	20,86%	19,41%	6,93%	81,25%
9305	Δ. Κουρητών	Γυναίκες	32,36%	31,54%	2,54%	77,78%
9306	Δ. Λάμπης	Γυναίκες	29,05%	27,01%	7,00%	61,22%
9307	Δ. Λατπαιών	Γυναίκες	29,36%	28,13%	4,17%	75,00%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Γυναίκες	39,76%	37,02%	6,88%	74,42%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Γυναίκες	33,63%	30,32%	9,85%	52,38%
9310	Δ. Συβρίτου	Γυναίκες	23,33%	21,89%	6,14%	61,11%
		Γυναίκες	26,99%	26,03%	3,56%	90,91%

ΠΙΝΑΚΑΣ Π6: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ & ΟΜΑΔΕΣ ΚΛΑΔΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Κωδικός Ν. Δήμου	Ν. Δήμος	Κατάσταση Απασχόλησης	Σύνολο	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Τριτογενής	Γεωργία, κτηνοτροφία, θέρμα, δασοκομία & αλιεία	Ορυχεία & καταμέταλλα	Μεταποιητικές βιομηχανίες	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, ψυγεία, αέριου και νερού	Κατασκευές	Εμπορία, επισκευές, τενοδοχεία, καταστήματα	Μεταφορές, αποθήκευση & επικοινωνίες	Ενδιαφέροντα χρηματοπιστωτική και οργανισμοί	Λοιπές υπηρεσίες
9300	Ν. Ρεθύμνης	Σύνολο	25.628	9.159	4.292	12.177	9.077	82	1.644	149	2.499	5.486	1.142	374	5.175
9301	Δ. Ανωγείων	Σύνολο	1.609	884	242	483	882	2	181	8	53	245	37	15	186
9302	Δ. Αρκαδίου	Σύνολο	1.661	658	288	715	655	3	88	4	196	350	63	11	291
9303	Δ. Γεροποτάμου	Σύνολο	2.625	1.330	401	894	1.313	17	133	14	254	398	72	32	392
9304	Δ. Κουλούκωνα	Σύνολο	1.951	1.213	199	539	1.201	12	95	9	95	258	64	32	185
9306	Δ. Κουρητών	Σύνολο	1.062	721	100	241	720	1	38	5	57	67	35	7	132
9306	Δ. Λάμπης	Σύνολο	2.207	1.145	243	819	1.139	6	92	10	141	387	95	26	311
9307	Δ. Λαππαίων	Σύνολο	949	426	155	368	426	0	62	4	89	106	117	4	141
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Σύνολο	1.712	711	377	624	702	9	132	10	235	286	63	16	259
9309	Δ. Ρεθύμνης	Σύνολο	9.575	728	2.072	6.775	698	30	758	74	1.240	3.074	523	212	2.966
9310	Δ. Συβρίτου	Σύνολο	1.143	679	76	388	678	1	29	6	41	119	42	12	215
9311	Δ. Φοίνικα	Σύνολο	1.134	664	139	331	663	1	36	5	98	196	31	7	97
9300	Ν. Ρεθύμνης	Αυτοαπασχολούμενοι	11.706	6.564	1.676	3.466	6.550	14	847	3	826	2.317	325	21	803
9301	Δ. Ανωγείων	Αυτοαπασχολούμενοι	948	651	185	132	649	2	138	0	27	102	7	0	23
9302	Δ. Αρκαδίου	Αυτοαπασχολούμενοι	776	500	75	201	500	0	34	0	41	124	18	1	58
9303	Δ. Γεροποτάμου	Αυτοαπασχολούμενοι	1.326	913	168	245	911	2	71	0	97	167	31	1	46
9304	Δ. Κουλούκωνα	Αυτοαπασχολούμενοι	1.084	873	71	140	873	0	46	1	24	93	23	1	23
9305	Δ. Κουρητών	Αυτοαπασχολούμενοι	659	530	59	70	530	0	26	0	33	36	17	1	16
9306	Δ. Λάμπης	Αυτοαπασχολούμενοι	1.256	833	116	307	828	5	58	0	58	223	28	3	53
9307	Δ. Λαππαίων	Αυτοαπασχολούμενοι	475	314	60	101	314	0	29	0	31	55	22	1	23
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Αυτοαπασχολούμενοι	675	397	120	158	395	2	60	0	60	112	13	2	31
9309	Δ. Ρεθύμνης	Αυτοαπασχολούμενοι	3.204	562	751	1.891	559	3	355	1	395	1.242	138	11	500
9310	Δ. Συβρίτου	Αυτοαπασχολούμενοι	636	507	35	94	507	0	14	1	20	62	15	0	17
9311	Δ. Φοίνικα	Αυτοαπασχολούμενοι	667	484	56	127	484	0	16	0	40	101	13	0	13
9300	Ν. Ρεθύμνης	Μισθωτοί	10.804	140	2.448	8.216	72	68	669	146	1.633	2.733	804	352	4.327
9301	Δ. Ανωγείων	Μισθωτοί	388	4	69	315	4	0	38	8	25	111	30	14	160
9302	Δ. Αρκαδίου	Μισθωτοί	704	16	202	486	13	3	45	4	153	201	45	10	230
9303	Δ. Γεροποτάμου	Μισθωτοί	850	28	212	610	13	15	49	14	149	184	40	31	345
9304	Δ. Κουλούκωνα	Μισθωτοί	517	21	115	381	9	12	40	8	67	150	39	31	161
9305	Δ. Κουρητών	Μισθωτοί	195	3	34	158	2	1	8	5	21	20	18	6	114
9306	Δ. Λάμπης	Μισθωτοί	621	10	116	495	9	1	28	10	78	147	67	23	258
9307	Δ. Λαππαίων	Μισθωτοί	351	2	87	262	2	0	26	4	57	47	95	3	117
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Μισθωτοί	700	12	242	446	5	7	59	10	173	156	50	14	226
9309	Δ. Ρεθύμνης	Μισθωτοί	5.879	39	1.252	4.588	12	27	347	73	832	1.576	375	201	2.436
9310	Δ. Συβρίτου	Μισθωτοί	328	2	38	288	1	1	13	5	20	53	27	12	196
9311	Δ. Φοίνικα	Μισθωτοί	271	3	81	187	2	1	18	5	58	78	18	7	84
9300	Ν. Ρεθύμνης	Συμβοληθούντες	3.118	2.455	168	495	2.455	0	128	0	40	436	13	1	45
9301	Δ. Ανωγείων	Συμβοληθούντες	273	229	8	36	229	0	7	0	1	32	0	1	3
9302	Δ. Αρκαδίου	Συμβοληθούντες	181	142	11	28	142	0	9	0	2	25	0	0	3
9303	Δ. Γεροποτάμου	Συμβοληθούντες	449	389	21	39	389	0	13	0	8	37	1	0	1
9304	Δ. Κουλούκωνα	Συμβοληθούντες	350	319	13	18	319	0	9	0	4	15	2	0	1
9305	Δ. Κουρητών	Συμβοληθούντες	208	188	7	13	188	0	4	0	3	11	0	0	2
9306	Δ. Λάμπης	Συμβοληθούντες	330	302	11	17	302	0	6	0	5	17	0	0	0
9307	Δ. Λαππαίων	Συμβοληθούντες	123	110	8	5	110	0	7	0	1	4	0	0	1
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Συμβοληθούντες	337	302	15	20	302	0	13	0	2	18	0	0	2
9309	Δ. Ρεθύμνης	Συμβοληθούντες	492	127	69	296	127	0	56	0	13	256	10	0	30
9310	Δ. Συβρίτου	Συμβοληθούντες	179	170	3	6	170	0	2	0	1	4	0	0	2
9311	Δ. Φοίνικα	Συμβοληθούντες	196	177	2	17	177	0	2	0	0	17	0	0	0

Ο ρόλος των "Νέων Δήμων" στην τοπική ανάπτυξη: Προβλήματα - Προοπτικές, Η περίπτωση του Ν. Ρεθύμνης

ΠΙΝΑΚΑΣ Π6: Χωρική Κατανομή

Κωδικός Ν. Δήμος	Ν. Δήμος	Κατάσταση Απασχόλησης	Σύνολο	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Τριτογενής	Γεωργία, κτηνοτροφία, θέρμα, δασοκομία & αλιεία	Ορυχεία & λατομεία	Μεταποιητικές βιομηχανίες	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φως, αέριος και κρύου	Κατασκευές	Εμπορία, επισκευές, εγγράφια, επισκευές	Μεταφορές, αποθηκευτικές & επικοινωνίες	Ευδάμειοι χρηματοπιστωτικές και οργανισμοί	Λοιπές υπηρεσίες
9300	Ν. Ρεθύμνης	Σύνολο	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
9301	Δ. Ανωγείων	Σύνολο	6,28%	9,65%	5,64%	3,97%	9,72%	2,44%	11,01%	5,37%	2,12%	4,47%	3,24%	4,01%	3,59%
9302	Δ. Αρκαδίου	Σύνολο	6,48%	7,18%	6,71%	5,87%	7,22%	3,66%	5,35%	2,68%	7,84%	6,38%	5,52%	2,94%	5,62%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Σύνολο	10,24%	14,52%	9,34%	7,34%	14,47%	20,73%	8,09%	9,40%	10,16%	7,25%	6,30%	8,56%	7,57%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Σύνολο	7,61%	13,24%	4,64%	4,43%	13,23%	14,63%	5,78%	6,04%	3,80%	4,70%	5,60%	8,56%	3,57%
9305	Δ. Κουρητών	Σύνολο	4,14%	7,87%	2,33%	1,98%	7,93%	1,22%	2,31%	3,36%	2,28%	1,22%	3,06%	1,87%	2,55%
9306	Δ. Λάμπης	Σύνολο	8,61%	12,50%	5,66%	6,73%	12,55%	7,32%	5,60%	6,71%	5,64%	7,05%	8,32%	6,95%	6,01%
9307	Δ. Λατπαιών	Σύνολο	3,70%	4,65%	3,61%	3,02%	4,69%	0,00%	3,77%	2,68%	3,56%	1,93%	10,25%	1,07%	2,72%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Σύνολο	6,68%	7,76%	8,78%	5,12%	7,73%	10,98%	8,03%	6,71%	9,40%	5,21%	5,52%	4,28%	5,00%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Σύνολο	37,36%	7,95%	48,28%	55,64%	7,69%	36,59%	46,11%	49,66%	49,62%	56,03%	45,80%	56,68%	57,31%
9310	Δ. Συβρίτου	Σύνολο	4,46%	7,41%	1,77%	1,19%	7,47%	1,22%	1,76%	4,03%	1,64%	2,17%	3,68%	3,21%	4,15%
9311	Δ. Φοίνικα	Σύνολο	4,42%	7,25%	3,24%	2,72%	7,30%	1,22%	2,19%	3,36%	3,92%	3,57%	2,71%	1,87%	1,87%
9300	Ν. Ρεθύμνης	Αυτοαπασχολούμενοι	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
9301	Δ. Ανωγείων	Αυτοαπασχολούμενοι	8,10%	9,92%	9,84%	3,81%	9,91%	14,29%	16,29%	0,00%	3,27%	4,40%	2,15%	0,00%	2,86%
9302	Δ. Αρκαδίου	Αυτοαπασχολούμενοι	6,63%	7,62%	4,47%	5,80%	7,63%	0,00%	4,01%	0,00%	4,96%	5,35%	5,54%	4,76%	7,22%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Αυτοαπασχολούμενοι	11,33%	13,91%	10,02%	7,07%	13,91%	14,29%	8,38%	0,00%	11,74%	7,21%	9,54%	4,76%	5,73%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Αυτοαπασχολούμενοι	9,26%	13,30%	4,24%	4,04%	13,33%	0,00%	5,43%	33,33%	2,91%	4,01%	7,08%	4,76%	2,86%
9305	Δ. Κουρητών	Αυτοαπασχολούμενοι	5,63%	8,07%	3,52%	2,02%	8,09%	0,00%	3,07%	0,00%	4,00%	1,55%	5,23%	4,76%	1,99%
9306	Δ. Λάμπης	Αυτοαπασχολούμενοι	10,73%	12,69%	6,92%	8,86%	12,64%	35,71%	6,85%	0,00%	7,02%	9,62%	8,62%	14,29%	6,60%
9307	Δ. Λατπαιών	Αυτοαπασχολούμενοι	4,06%	4,78%	3,58%	2,91%	4,79%	0,00%	3,42%	0,00%	3,75%	2,37%	6,77%	4,76%	2,86%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Αυτοαπασχολούμενοι	5,77%	6,05%	7,16%	4,56%	6,03%	14,29%	7,08%	0,00%	7,26%	4,83%	4,00%	9,52%	3,86%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Αυτοαπασχολούμενοι	27,37%	8,56%	44,81%	54,56%	8,53%	21,43%	41,91%	33,33%	47,82%	53,60%	42,46%	52,38%	62,27%
9310	Δ. Συβρίτου	Αυτοαπασχολούμενοι	5,43%	7,72%	2,09%	2,71%	7,74%	0,00%	1,65%	33,33%	2,42%	2,68%	4,62%	0,00%	2,12%
9311	Δ. Φοίνικα	Αυτοαπασχολούμενοι	5,70%	7,37%	3,34%	3,66%	7,39%	0,00%	1,89%	0,00%	4,84%	4,36%	4,00%	0,00%	1,62%
9300	Ν. Ρεθύμνης	Μισθωτοί	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
9301	Δ. Ανωγείων	Μισθωτοί	3,59%	2,86%	2,82%	3,83%	5,56%	0,00%	5,38%	5,48%	1,53%	4,06%	3,73%	3,98%	3,70%
9302	Δ. Αρκαδίου	Μισθωτοί	6,52%	11,43%	8,25%	5,92%	18,06%	4,41%	6,73%	2,74%	9,37%	7,35%	5,60%	2,84%	5,32%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Μισθωτοί	7,87%	20,00%	8,66%	7,42%	18,06%	22,06%	7,32%	9,59%	9,12%	7,10%	4,98%	8,81%	7,97%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Μισθωτοί	4,79%	15,00%	4,70%	4,64%	12,50%	17,65%	5,98%	5,48%	4,10%	5,49%	4,85%	8,81%	3,72%
9305	Δ. Κουρητών	Μισθωτοί	1,80%	2,14%	1,39%	1,92%	2,78%	1,47%	1,20%	3,42%	1,29%	0,73%	2,24%	1,70%	2,63%
9306	Δ. Λάμπης	Μισθωτοί	5,75%	7,14%	4,74%	6,02%	12,50%	1,47%	4,19%	6,85%	4,78%	5,38%	8,33%	6,53%	5,96%
9307	Δ. Λατπαιών	Μισθωτοί	3,25%	1,43%	3,55%	3,19%	2,78%	0,00%	3,89%	2,74%	3,49%	1,72%	11,82%	0,85%	2,70%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Μισθωτοί	6,48%	8,57%	9,89%	5,43%	6,94%	10,29%	8,82%	6,85%	10,59%	5,71%	6,22%	3,98%	5,22%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Μισθωτοί	54,42%	27,86%	51,14%	55,84%	16,67%	39,71%	51,87%	50,00%	50,95%	57,67%	46,64%	57,10%	56,30%
9310	Δ. Συβρίτου	Μισθωτοί	3,04%	1,43%	1,55%	3,51%	1,39%	1,47%	1,94%	3,42%	1,22%	1,94%	3,36%	3,41%	4,53%
9311	Δ. Φοίνικα	Μισθωτοί	2,51%	2,14%	3,31%	2,28%	2,78%	1,47%	2,69%	3,42%	3,55%	2,85%	2,24%	1,99%	1,94%
9300	Ν. Ρεθύμνης	Συμβοληθούντες	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
9301	Δ. Ανωγείων	Συμβοληθούντες	8,76%	9,33%	4,76%	7,27%	9,33%		5,47%		2,50%	7,34%	0,00%	100,00%	6,67%
9302	Δ. Αρκαδίου	Συμβοληθούντες	5,81%	5,78%	6,55%	5,66%	5,78%		7,03%		5,00%	5,73%	0,00%	0,00%	6,67%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Συμβοληθούντες	14,40%	15,85%	12,50%	7,88%	15,85%		10,16%		20,00%	8,49%	7,69%	0,00%	2,22%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Συμβοληθούντες	11,23%	12,99%	7,74%	3,64%	12,99%		7,03%		10,00%	3,44%	15,38%	0,00%	2,22%
9305	Δ. Κουρητών	Συμβοληθούντες	6,67%	7,68%	4,17%	2,63%	7,66%		3,13%		7,50%	2,52%	0,00%	0,00%	4,44%
9306	Δ. Λάμπης	Συμβοληθούντες	10,58%	12,30%	6,55%	3,43%	12,30%		4,69%		12,50%	3,90%	0,00%	0,00%	0,00%
9307	Δ. Λατπαιών	Συμβοληθούντες	3,94%	4,48%	4,76%	1,01%	4,48%		5,47%		2,50%	0,92%	0,00%	0,00%	2,22%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Συμβοληθούντες	10,81%	12,30%	8,93%	4,04%	12,30%		10,16%		5,00%	4,13%	0,00%	0,00%	4,44%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Συμβοληθούντες	15,78%	5,17%	41,07%	59,80%	5,17%		43,75%		32,50%	58,72%	76,92%	0,00%	66,67%
9310	Δ. Συβρίτου	Συμβοληθούντες	5,74%	6,92%	1,21%	3,43%	6,92%		1,56%		2,50%	0,92%	0,00%	0,00%	4,44%
9311	Δ. Φοίνικα	Συμβοληθούντες					7,21%		1,56%		0,00%	3,90%	0,00%	0,00%	0,00%

Ο ρόλος των "Νέων Δήμων" στην τοπική ανάπτυξη: Προβλήματα - Προοπτικές. Η περίπτωση του Ν. Ρεθύμνης

ΠΙΝΑΚΑΣ Π6: Κλαδική Κατανομή ως προς το Γενικό Σύνολο

Κωδικός Ν. Δήμου	Ν. Δήμος	Κατάσταση Απασχόλησης	Σύνολο	Πρωταρχικής	Δευτερεύουσας	Τριτογενούς	Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομία & αλιεία	Ορυχεία & λατομεία	Μεταποιητικές βιομηχανίες	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσ. αερίου και νερού	Κατασκευές	Εμπόριο, επισκευές, ξενοδοχεία, εστιατόρια	Μεταφορές, επικοινωνίες	Ενδιαμενοί, χρηματοπιστωτικές και οργανισμοί	Λοιπές υπηρεσίες
9300	Ν. Ρεθύμνης	Σύνολο	100%	35,74%	16,75%	47,51%	35,42%	0,32%	6,41%	0,58%	9,75%	21,41%	4,46%	1,46%	20,19%
9301	Δ. Ανωγείων	Σύνολο	100%	54,94%	15,04%	30,02%	54,82%	0,12%	11,25%	0,50%	3,29%	15,23%	2,30%	0,93%	11,56%
9302	Δ. Αρκαδίου	Σύνολο	100%	39,61%	17,34%	43,05%	39,43%	0,18%	5,30%	0,24%	11,80%	21,07%	3,79%	0,66%	17,52%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Σύνολο	100%	50,67%	15,28%	34,06%	50,02%	0,65%	5,07%	0,53%	9,68%	15,16%	2,74%	1,22%	14,93%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Σύνολο	100%	62,17%	10,20%	27,63%	61,56%	0,62%	4,87%	0,46%	4,87%	13,22%	3,28%	1,64%	9,48%
9306	Δ. Κουρητών	Σύνολο	100%	67,89%	9,42%	22,69%	67,80%	0,09%	3,58%	0,47%	5,37%	6,31%	3,30%	0,66%	12,43%
9306	Δ. Λάμπης	Σύνολο	100%	51,88%	11,01%	37,11%	51,61%	0,27%	4,17%	0,45%	6,39%	17,54%	4,30%	1,18%	14,09%
9307	Δ. Λατπαιών	Σύνολο	100%	44,89%	16,33%	38,78%	44,89%	0,00%	6,53%	0,42%	9,38%	11,17%	12,33%	0,42%	14,86%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Σύνολο	100%	41,53%	22,02%	36,45%	41,00%	0,53%	7,71%	0,58%	13,73%	16,71%	3,68%	0,93%	15,13%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Σύνολο	100%	7,60%	21,64%	70,76%	7,29%	0,31%	7,92%	0,77%	12,95%	32,10%	5,46%	2,21%	30,98%
9310	Δ. Συβρίτου	Σύνολο	100%	59,41%	6,65%	33,95%	59,32%	0,09%	2,54%	0,52%	3,59%	10,41%	3,67%	1,05%	18,81%
9311	Δ. Φοίνικα	Σύνολο	100%	58,55%	12,26%	29,19%	58,47%	0,09%	3,17%	0,44%	8,64%	17,28%	2,73%	0,62%	8,55%
9300	Ν. Ρεθύμνης	Αυτοαπασχολ.	100%	56,07%	14,32%	29,61%	55,95%	0,12%	7,24%	0,03%	7,06%	19,79%	2,78%	0,18%	6,86%
9301	Δ. Ανωγείων	Αυτοαπασχολ.	100%	68,67%	17,41%	13,92%	68,46%	0,21%	14,56%	0,00%	2,85%	10,76%	0,74%	0,00%	2,43%
9302	Δ. Αρκαδίου	Αυτοαπασχολ.	100%	64,43%	9,66%	25,90%	64,43%	0,00%	4,38%	0,00%	5,28%	15,98%	2,32%	0,13%	7,47%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Αυτοαπασχολ.	100%	68,85%	12,67%	18,48%	68,70%	0,15%	5,35%	0,00%	7,32%	12,59%	2,34%	0,08%	3,47%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Αυτοαπασχολ.	100%	80,54%	6,55%	12,92%	80,54%	0,00%	4,24%	0,09%	2,21%	8,58%	2,12%	0,09%	2,12%
9305	Δ. Κουρητών	Αυτοαπασχολ.	100%	80,42%	8,95%	10,62%	80,42%	0,00%	3,95%	0,00%	5,01%	5,46%	2,58%	0,15%	2,43%
9306	Δ. Λάμπης	Αυτοαπασχολ.	100%	66,32%	9,24%	24,44%	65,92%	0,40%	4,62%	0,00%	4,62%	17,75%	2,23%	0,24%	4,22%
9307	Δ. Λατπαιών	Αυτοαπασχολ.	100%	66,11%	12,63%	21,26%	66,11%	0,00%	6,11%	0,00%	6,53%	11,58%	4,63%	0,21%	4,84%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Αυτοαπασχολ.	100%	58,81%	17,78%	23,41%	58,52%	0,30%	8,89%	0,00%	8,89%	16,59%	1,93%	0,30%	4,59%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Αυτοαπασχολ.	100%	17,54%	23,44%	59,02%	17,45%	0,09%	11,08%	0,03%	12,33%	38,76%	4,31%	0,34%	15,61%
9310	Δ. Συβρίτου	Αυτοαπασχολ.	100%	79,72%	5,50%	14,78%	79,72%	0,00%	2,20%	0,16%	3,14%	9,75%	2,36%	0,00%	2,67%
9311	Δ. Φοίνικα	Αυτοαπασχολ.	100%	72,56%	8,40%	19,04%	72,56%	0,00%	2,40%	0,00%	6,00%	15,14%	1,95%	0,00%	1,95%
9300	Ν. Ρεθύμνης	Μισθωτοί	100%	1,30%	22,66%	76,05%	0,67%	0,63%	6,19%	1,35%	15,11%	25,30%	7,44%	3,26%	40,05%
9301	Δ. Ανωγείων	Μισθωτοί	100%	1,03%	17,78%	81,19%	1,03%	0,00%	9,28%	2,06%	6,44%	28,61%	7,73%	3,61%	41,24%
9302	Δ. Αρκαδίου	Μισθωτοί	100%	2,27%	28,69%	69,03%	1,85%	0,43%	6,39%	0,57%	21,73%	28,55%	6,39%	1,42%	32,67%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Μισθωτοί	100%	3,29%	24,94%	71,76%	1,53%	1,76%	5,76%	1,65%	17,53%	22,82%	4,71%	3,65%	40,59%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Μισθωτοί	100%	4,06%	22,24%	73,69%	1,74%	2,32%	7,74%	1,55%	12,96%	29,01%	7,54%	6,00%	31,14%
9305	Δ. Κουρητών	Μισθωτοί	100%	1,54%	17,44%	81,03%	1,03%	0,51%	4,10%	2,56%	10,77%	10,26%	9,23%	3,08%	58,46%
9306	Δ. Λάμπης	Μισθωτοί	100%	1,61%	18,68%	79,71%	1,45%	0,16%	4,51%	1,61%	12,56%	23,67%	10,79%	3,70%	41,55%
9307	Δ. Λατπαιών	Μισθωτοί	100%	0,57%	24,79%	74,64%	0,57%	0,00%	7,41%	1,14%	16,24%	13,39%	27,07%	0,85%	33,33%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Μισθωτοί	100%	1,71%	34,57%	63,71%	0,71%	1,00%	8,43%	1,43%	24,71%	22,29%	7,14%	2,00%	32,29%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Μισθωτοί	100%	0,66%	21,30%	78,04%	0,20%	0,46%	5,90%	1,24%	14,15%	26,81%	6,38%	3,42%	41,44%
9310	Δ. Συβρίτου	Μισθωτοί	100%	0,61%	11,59%	87,80%	0,30%	0,30%	3,96%	1,52%	6,10%	16,16%	8,23%	3,66%	59,76%
9311	Δ. Φοίνικα	Μισθωτοί	100%	1,11%	29,89%	69,00%	0,74%	0,37%	6,64%	1,85%	21,40%	28,78%	6,64%	2,58%	31,00%
9300	Ν. Ρεθύμνης	Συμβοληθούν	100%	78,74%	5,39%	15,88%	78,74%	0,00%	4,11%	0,00%	1,28%	13,98%	0,42%	0,03%	1,44%
9301	Δ. Ανωγείων	Συμβοληθούν	100%	83,88%	2,93%	13,19%	83,88%	0,00%	2,56%	0,00%	0,37%	11,72%	0,00%	0,37%	1,10%
9302	Δ. Αρκαδίου	Συμβοληθούν	100%	78,45%	6,08%	15,47%	78,45%	0,00%	4,97%	0,00%	1,10%	13,81%	0,00%	0,00%	1,66%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Συμβοληθούν	100%	86,64%	4,68%	8,69%	86,64%	0,00%	2,90%	0,00%	1,78%	8,24%	0,22%	0,00%	0,22%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Συμβοληθούν	100%	91,14%	3,71%	5,14%	91,14%	0,00%	2,57%	0,00%	1,14%	4,29%	0,57%	0,00%	0,29%
9305	Δ. Κουρητών	Συμβοληθούν	100%	90,38%	3,37%	6,25%	90,38%	0,00%	1,92%	0,00%	1,44%	5,29%	0,00%	0,00%	0,96%
9306	Δ. Λάμπης	Συμβοληθούν	100%	91,52%	3,33%	5,15%	91,52%	0,00%	1,82%	0,00%	1,52%	5,15%	0,00%	0,00%	0,00%
9307	Δ. Λατπαιών	Συμβοληθούν	100%	89,43%	6,50%	4,07%	89,43%	0,00%	5,69%	0,00%	0,81%	3,25%	0,00%	0,00%	0,81%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Συμβοληθούν	100%	89,61%	4,45%	5,93%	89,61%	0,00%	3,86%	0,00%	0,59%	5,34%	0,00%	0,00%	0,59%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Συμβοληθούν	100%	25,81%	14,02%	60,16%	25,81%	0,00%	11,38%	0,00%	2,64%	52,03%	2,03%	0,00%	6,10%
		Συμβοληθούν	100%	94,97%	1,68%	3,35%	94,97%	0,00%	1,12%	0,00%	0,56%	2,23%	0,00%	0,00%	1,12%
				90,31%	1,02%	8,67%	90,31%	0,00%	1,02%	0,00%	0,00%	8,67%	0,00%	0,00%	0,00%

Ο ρόλος των "Νέων Δήμων" στην τοπική ανάπτυξη: Προβλήματα - Προοπτικές. Η περίπτωση του Ν. Ρεθύμνης

ΠΙΝΑΚΑΣ Π6: Κλαδική Κατανομή ως προς τους Τομείς Παραγωγής

Κωδικός Ν. Δήμου	Ν. Δήμος	Κατάσταση Απασχόλησης	Σύνολο	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Τριτογενής	Γεωργία, κτηνοτροφία, θέρμ. δασοκομία & αλιεία	Βιοτεχνία & κατεργασία	Μεταποιητική βιομηχανία	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φως αερίου και θερμότητας	Κατασκευές	Εμπόριο, επισκευές, ξενοδοχεία, κατασκήνια	Μεταφορές, επικοινωνίες & επικαιριότητες	Ενδιαμενοση χρηματοπιστωτική και οργανισμοί	Λοιπές υπηρεσίες
9300	Ν. Ρεθύμνης	Σύνολο		100%	100%	100%	99,10%	0,90%	38,30%	3,47%	58,22%	45,05%	9,38%	3,07%	42,50%
9301	Δ. Ανωγείων	Σύνολο		100%	100%	100%	99,77%	0,23%	74,79%	3,31%	21,90%	50,72%	7,66%	3,11%	38,51%
9302	Δ. Αρκαδίου	Σύνολο		100%	100%	100%	99,54%	0,46%	30,56%	1,39%	68,06%	48,95%	8,81%	1,54%	40,70%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Σύνολο		100%	100%	100%	98,72%	1,28%	33,17%	3,49%	63,34%	44,52%	8,05%	3,58%	43,85%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Σύνολο		100%	100%	100%	99,01%	0,99%	47,74%	4,52%	47,74%	47,67%	11,87%	5,94%	34,32%
9306	Δ. Κουρητών	Σύνολο		100%	100%	100%	99,86%	0,14%	38,00%	5,00%	57,00%	27,80%	14,52%	2,90%	54,77%
9306	Δ. Λάμπης	Σύνολο		100%	100%	100%	99,48%	0,52%	37,86%	4,12%	58,02%	47,25%	11,60%	3,17%	37,97%
9307	Δ. Λαππαίων	Σύνολο		100%	100%	100%	100,00%	0,00%	40,00%	2,58%	57,42%	28,80%	31,79%	1,09%	38,32%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Σύνολο		100%	100%	100%	98,73%	1,27%	35,01%	2,65%	62,33%	45,83%	10,10%	2,56%	41,51%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Σύνολο		100%	100%	100%	95,88%	4,12%	36,58%	3,57%	59,85%	45,37%	7,72%	3,13%	43,78%
9310	Δ. Συβρίτου	Σύνολο		100%	100%	100%	99,85%	0,15%	38,16%	7,89%	53,95%	30,67%	10,82%	3,09%	55,41%
9311	Δ. Φοίνικα	Σύνολο		100%	100%	100%	99,85%	0,15%	25,90%	3,60%	70,50%	59,21%	9,37%	2,11%	29,31%
9300	Ν. Ρεθύμνης	Αυτοαπασχολ.		100%	100%	100%	99,79%	0,21%	50,54%	0,18%	49,28%	66,85%	9,38%	0,61%	23,17%
9301	Δ. Ανωγείων	Αυτοαπασχολ.		100%	100%	100%	99,69%	0,31%	83,64%	0,00%	16,36%	77,27%	5,30%	0,00%	17,42%
9302	Δ. Αρκαδίου	Αυτοαπασχολ.		100%	100%	100%	100,00%	0,00%	45,33%	0,00%	54,67%	61,69%	8,96%	0,50%	28,86%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Αυτοαπασχολ.		100%	100%	100%	99,78%	0,22%	42,26%	0,00%	57,74%	68,16%	12,65%	0,41%	18,78%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Αυτοαπασχολ.		100%	100%	100%	100,00%	0,00%	64,79%	1,41%	33,80%	66,43%	16,43%	0,71%	16,43%
9305	Δ. Κουρητών	Αυτοαπασχολ.		100%	100%	100%	100,00%	0,00%	44,07%	0,00%	55,93%	51,43%	24,29%	1,43%	22,86%
9306	Δ. Λάμπης	Αυτοαπασχολ.		100%	100%	100%	99,40%	0,60%	50,00%	0,00%	50,00%	72,64%	9,12%	0,98%	17,26%
9307	Δ. Λαππαίων	Αυτοαπασχολ.		100%	100%	100%	100,00%	0,00%	48,33%	0,00%	51,67%	54,46%	21,78%	0,99%	22,77%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Αυτοαπασχολ.		100%	100%	100%	99,50%	0,50%	50,00%	0,00%	50,00%	70,89%	8,23%	1,27%	19,62%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Αυτοαπασχολ.		100%	100%	100%	99,47%	0,53%	47,27%	0,13%	52,60%	65,68%	7,30%	0,58%	26,44%
9310	Δ. Συβρίτου	Αυτοαπασχολ.		100%	100%	100%	100,00%	0,00%	40,00%	2,86%	57,14%	65,96%	15,96%	0,00%	18,09%
9311	Δ. Φοίνικα	Αυτοαπασχολ.		100%	100%	100%	100,00%	0,00%	28,57%	0,00%	71,43%	79,53%	10,24%	0,00%	10,24%
9300	Ν. Ρεθύμνης	Μισθωτοί		100%	100%	100%	51,43%	48,57%	27,33%	5,96%	66,71%	33,26%	9,79%	4,28%	52,67%
9301	Δ. Ανωγείων	Μισθωτοί		100%	100%	100%	100,00%	0,00%	52,17%	11,59%	36,23%	35,24%	9,52%	4,44%	50,79%
9302	Δ. Αρκαδίου	Μισθωτοί		100%	100%	100%	81,25%	18,75%	22,28%	1,98%	75,74%	41,36%	9,26%	2,06%	47,33%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Μισθωτοί		100%	100%	100%	46,43%	53,57%	23,11%	6,60%	70,28%	31,80%	6,56%	5,08%	56,56%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Μισθωτοί		100%	100%	100%	42,86%	57,14%	34,78%	6,96%	58,26%	39,37%	10,24%	8,14%	42,26%
9305	Δ. Κουρητών	Μισθωτοί		100%	100%	100%	66,67%	33,33%	23,53%	14,71%	61,76%	12,66%	11,39%	3,80%	72,15%
9306	Δ. Λάμπης	Μισθωτοί		100%	100%	100%	90,00%	10,00%	24,14%	8,62%	67,24%	29,70%	13,54%	4,65%	52,12%
9307	Δ. Λαππαίων	Μισθωτοί		100%	100%	100%	100,00%	0,00%	29,89%	4,60%	65,52%	17,94%	36,26%	1,15%	44,66%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Μισθωτοί		100%	100%	100%	41,67%	58,33%	24,38%	4,13%	71,49%	34,98%	11,21%	3,14%	50,67%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Μισθωτοί		100%	100%	100%	30,77%	69,23%	27,72%	5,83%	66,45%	34,35%	8,17%	4,38%	53,10%
9310	Δ. Συβρίτου	Μισθωτοί		100%	100%	100%	50,00%	50,00%	34,21%	13,16%	52,63%	18,40%	9,38%	4,17%	68,06%
9311	Δ. Φοίνικα	Μισθωτοί		100%	100%	100%	66,67%	33,33%	22,22%	6,17%	71,60%	41,71%	9,63%	3,74%	44,92%
9300	Ν. Ρεθύμνης	Συμβοηθούν		100%	100%	100%	100,00%	0,00%	76,19%	0,00%	23,81%	88,08%	2,63%	0,20%	9,09%
9301	Δ. Ανωγείων	Συμβοηθούν		100%	100%	100%	100,00%	0,00%	87,50%	0,00%	12,50%	88,89%	0,00%	2,78%	8,33%
9302	Δ. Αρκαδίου	Συμβοηθούν		100%	100%	100%	100,00%	0,00%	81,82%	0,00%	18,18%	89,29%	0,00%	0,00%	10,71%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Συμβοηθούν		100%	100%	100%	100,00%	0,00%	61,90%	0,00%	38,10%	94,87%	2,56%	0,00%	2,56%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Συμβοηθούν		100%	100%	100%	100,00%	0,00%	69,23%	0,00%	30,77%	83,33%	11,11%	0,00%	5,56%
9305	Δ. Κουρητών	Συμβοηθούν		100%	100%	100%	100,00%	0,00%	57,14%	0,00%	42,86%	84,62%	0,00%	0,00%	15,38%
9306	Δ. Λάμπης	Συμβοηθούν		100%	100%	100%	100,00%	0,00%	54,55%	0,00%	45,45%	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%
9307	Δ. Λαππαίων	Συμβοηθούν		100%	100%	100%	100,00%	0,00%	87,50%	0,00%	12,50%	80,00%	0,00%	0,00%	20,00%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Συμβοηθούν		100%	100%	100%	100,00%	0,00%	86,67%	0,00%	13,33%	90,00%	0,00%	0,00%	10,00%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Συμβοηθούν		100%	100%	100%	100,00%	0,00%	81,16%	0,00%	18,84%	86,49%	3,38%	0,00%	10,14%
9310	Δ. Συβρίτου	Συμβοηθούν		100%	100%	100%	100,00%	0,00%	66,67%	0,00%	33,33%	66,67%	0,00%	0,00%	33,33%
9311	Δ. Φοίνικα	Συμβοηθούν		100%	100%	100%	100,00%	0,00%	100,00%	0,00%	0,00%	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%

ΠΙΝΑΚΑΣ Π7: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ

Κωδικός Ν. Δήμου	Ν. Δήμος	Φύλο	Σύνολο	Ασκούντες επιστημονικά & ελεύθερα επαγγέλματα	Διευθυντές & ανώτερα διοικητικά στελέχη	Υπάλληλοι γραφείου κλπ.	Εμπόροι & πωλητές	Απασχολούμενοι στην παροχή Υπηρεσιών	Γεωργοί, κτηνοτρόφοι, υλοτόμοι, αλιείς κλπ.	Τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων
9300	Ν. Ρεθύμνης	Σύνολο	25.850	2.807	234	2.299	2.000	3.699	9.102	5.709
9301	Δ. Ανωγείων	Σύνολο	1.618	95	3	81	69	215	881	274
9302	Δ. Αρκαδίου	Σύνολο	1.731	208	35	141	118	205	660	364
9303	Δ. Γεροποτάμου	Σύνολο	2.639	174	15	196	149	249	1.311	545
9304	Δ. Κουλούκωνα	Σύνολο	1.955	85	4	112	71	189	1.201	293
9305	Δ. Κουρητών	Σύνολο	1.067	71	4	62	30	47	720	133
9306	Δ. Λάμπης	Σύνολο	2.220	158	13	146	112	310	1.140	341
9307	Δ. Λατππαίων	Σύνολο	963	83	0	69	55	102	430	224
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Σύνολο	1.724	143	12	139	102	167	703	458
9309	Δ. Ρεθύμνης	Σύνολο	9.637	1.674	137	1.208	1.185	1.972	711	2.750
9310	Δ. Συβρίτου	Σύνολο	1.152	76	7	97	51	102	682	137
9311	Δ. Φοίνικα	Σύνολο	1.144	40	4	48	58	141	663	190
9300	Ν. Ρεθύμνης	Άνδρες	18.032	1.505	193	1.191	1.213	2.183	6.486	5.261
9301	Δ. Ανωγείων	Άνδρες	1.173	57	3	46	40	118	742	167
9302	Δ. Αρκαδίου	Άνδρες	1.248	121	25	70	70	117	493	352
9303	Δ. Γεροποτάμου	Άνδρες	1.880	100	14	111	108	157	876	514
9304	Δ. Κουλούκωνα	Άνδρες	1.530	58	4	77	54	125	941	271
9305	Δ. Κουρητών	Άνδρες	728	50	4	45	18	32	454	125
9306	Δ. Λάμπης	Άνδρες	1.577	98	10	95	69	204	781	320
9307	Δ. Λατππαίων	Άνδρες	690	51	0	31	34	81	282	211
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Άνδρες	1.145	88	12	67	55	83	415	425
9309	Δ. Ρεθύμνης	Άνδρες	6.330	807	112	545	692	1.109	501	2.564
9310	Δ. Συβρίτου	Άνδρες	881	47	5	67	31	74	527	130
9311	Δ. Φοίνικα	Άνδρες	850	28	4	37	42	83	474	182
9300	Ν. Ρεθύμνης	Γυναίκες	7.818	1.302	41	1.108	787	1.516	2.616	448
9301	Δ. Ανωγείων	Γυναίκες	445	38	0	35	29	97	139	107
9302	Δ. Αρκαδίου	Γυναίκες	483	87	10	71	48	88	167	12
9303	Δ. Γεροποτάμου	Γυναίκες	759	74	1	85	41	92	435	31
9304	Δ. Κουλούκωνα	Γυναίκες	425	27	0	35	17	64	260	22
9305	Δ. Κουρητών	Γυναίκες	339	21	0	17	12	15	266	8
9306	Δ. Λάμπης	Γυναίκες	643	60	3	51	43	106	359	21
9307	Δ. Λατππαίων	Γυναίκες	273	32	0	38	21	21	148	13
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Γυναίκες	579	55	0	72	47	84	288	33
9309	Δ. Ρεθύμνης	Γυναίκες	3.307	867	25	663	493	863	210	186
9310	Δ. Συβρίτου	Γυναίκες	271	29	2	30	20	28	155	7
9311	Δ. Φοίνικα	Γυναίκες	294	12	0	11	16	58	189	8

ΠΙΝΑΚΑΣ Π7: Χωρική Κατανομή

Κωδικός Ν. Δήμου	Ν. Δήμος	Φύλο	Σύνολο	Ασκούντες επιστημονικά & ελεύθερα επαγγέλματα	Διευθυντές & ανώτερα διοικητικά στελέχη	Υπάλληλοι γραφείου κλπ	Εμπόροι & πωλητές	Απασχολούμενοι στην παροχή Υπηρεσιών	Γεωργοί, κτηνοτρόφοι, υλοτόμοι, αλιείς κλπ	Τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων
9300	Ν. Ρεθύμνης	Σύνολο	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
9301	Δ. Ανωγείων	Σύνολο	6,26%	3,38%	1,28%	3,52%	3,45%	5,81%	9,68%	4,80%
9302	Δ. Αρκαδίου	Σύνολο	6,70%	7,41%	14,96%	6,13%	5,90%	5,54%	7,25%	6,38%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Σύνολο	10,21%	6,20%	6,41%	8,53%	7,45%	6,73%	14,40%	9,55%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Σύνολο	7,56%	3,03%	1,71%	4,87%	3,55%	5,11%	13,19%	5,13%
9305	Δ. Κουρητών	Σύνολο	4,13%	2,53%	1,71%	2,70%	1,50%	1,27%	7,91%	2,33%
9306	Δ. Λάμπης	Σύνολο	8,59%	5,63%	5,56%	6,35%	5,60%	8,38%	12,52%	5,97%
9307	Δ. Λατππαίων	Σύνολο	3,73%	2,96%	0,00%	3,00%	2,75%	2,76%	4,72%	3,92%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Σύνολο	6,67%	5,09%	5,13%	6,05%	5,10%	4,51%	7,72%	8,02%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Σύνολο	37,28%	59,64%	58,55%	52,54%	59,25%	53,31%	7,81%	48,17%
9310	Δ. Συβρίτου	Σύνολο	4,46%	2,71%	2,99%	4,22%	2,55%	2,76%	7,49%	2,40%
9311	Δ. Φοίνικα	Σύνολο	4,43%	1,43%	1,71%	2,09%	2,90%	3,81%	7,28%	3,33%
9300	Ν. Ρεθύμνης	Ανδρες	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
9301	Δ. Ανωγείων	Ανδρες	6,51%	3,79%	1,55%	3,86%	3,30%	5,41%	11,44%	3,17%
9302	Δ. Αρκαδίου	Ανδρες	6,92%	8,04%	12,95%	5,88%	5,77%	5,36%	7,60%	6,69%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Ανδρες	10,43%	6,64%	7,25%	9,32%	8,90%	7,19%	13,51%	9,77%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Ανδρες	8,48%	3,85%	2,07%	6,47%	4,45%	5,73%	14,51%	5,15%
9305	Δ. Κουρητών	Ανδρες	4,04%	3,32%	2,07%	3,78%	1,48%	1,47%	7,00%	2,38%
9306	Δ. Λάμπης	Ανδρες	8,75%	6,51%	5,18%	7,98%	5,69%	9,34%	12,04%	6,08%
9307	Δ. Λατππαίων	Ανδρες	3,83%	3,39%	0,00%	2,60%	2,80%	3,71%	4,35%	4,01%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Ανδρες	6,35%	5,85%	6,22%	5,63%	4,53%	3,80%	6,40%	8,08%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Ανδρες	35,10%	53,62%	58,03%	45,76%	57,05%	50,80%	7,72%	48,74%
9310	Δ. Συβρίτου	Ανδρες	4,89%	3,12%	2,59%	5,63%	2,56%	3,39%	8,13%	2,47%
9311	Δ. Φοίνικα	Ανδρες	4,71%	1,86%	2,07%	3,11%	3,46%	3,80%	7,31%	3,46%
9300	Ν. Ρεθύμνης	Γυναίκες	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
9301	Δ. Ανωγείων	Γυναίκες	5,69%	2,92%	0,00%	3,16%	3,68%	6,40%	5,31%	23,88%
9302	Δ. Αρκαδίου	Γυναίκες	6,18%	6,68%	24,39%	6,41%	6,10%	5,80%	6,38%	2,68%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Γυναίκες	9,71%	5,68%	2,44%	7,67%	5,21%	6,07%	16,63%	6,92%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Γυναίκες	5,44%	2,07%	0,00%	3,16%	2,16%	4,22%	9,94%	4,91%
9305	Δ. Κουρητών	Γυναίκες	4,34%	1,61%	0,00%	1,53%	1,52%	0,99%	10,17%	1,79%
9306	Δ. Λάμπης	Γυναίκες	8,22%	4,61%	7,32%	4,60%	5,46%	6,99%	13,72%	4,69%
9307	Δ. Λατππαίων	Γυναίκες	3,49%	2,46%	0,00%	3,43%	2,67%	1,39%	5,66%	2,90%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Γυναίκες	7,41%	4,22%	0,00%	6,50%	5,97%	5,54%	11,01%	7,37%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Γυναίκες	42,30%	66,59%	60,98%	59,84%	62,64%	56,93%	8,03%	41,52%
		Γυναίκες	3,47%	2,23%	0,00%	2,71%	2,54%	1,85%	5,93%	1,56%
		Γυναίκες		0,00%	0,00%	0,99%	2,03%	3,83%	7,22%	1,79%

ΠΙΝΑΚΑΣ Π7: Ομάδες Ατομικών Επαγγελματιών

Κωδικός Ν. Δήμου	Ν. Δήμος	Φύλο	Σύνολο	Ασκούντες επιστημονικά & ελεύθερα επαγγέλματα	Διευθυντές & ανώτερα διοικητικά στελέχη	Υπάλληλοι γραφείου κλπ	Εμπόροι & πωλητές	Απασχολούμενοι στην παροχή Υπηρεσιών	Γεωργοί, κτηνοτρόφοι, υλοτόμοι, αλιείς κλπ	Τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων
9300	Ν. Ρεθύμνης	Σύνολο	100%	10,86%	0,91%	8,89%	7,74%	14,31%	35,21%	22,09%
9301	Δ. Ανωγειών	Σύνολο	100%	5,87%	0,19%	5,01%	4,26%	13,29%	54,45%	16,93%
9302	Δ. Αρκαδίου	Σύνολο	100%	12,02%	2,02%	8,15%	6,82%	11,84%	38,13%	21,03%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Σύνολο	100%	6,59%	0,57%	7,43%	5,65%	9,44%	49,68%	20,65%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Σύνολο	100%	4,35%	0,20%	5,73%	3,63%	9,67%	61,43%	14,99%
9305	Δ. Κουρητών	Σύνολο	100%	6,65%	0,37%	5,81%	2,81%	4,40%	67,48%	12,46%
9306	Δ. Λάμπης	Σύνολο	100%	7,12%	0,59%	6,58%	5,05%	13,96%	51,35%	15,36%
9307	Δ. Λαππαίων	Σύνολο	100%	8,62%	0,00%	7,17%	5,71%	10,59%	44,65%	23,26%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Σύνολο	100%	8,29%	0,70%	8,06%	5,92%	9,69%	40,78%	26,57%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Σύνολο	100%	17,37%	1,42%	12,54%	12,30%	20,46%	7,38%	28,54%
9310	Δ. Συβρίτου	Σύνολο	100%	6,60%	0,61%	8,42%	4,43%	8,85%	59,20%	11,89%
9311	Δ. Φοίνικα	Σύνολο	100%	3,50%	0,35%	4,20%	5,07%	12,33%	57,95%	16,61%
9300	Ν. Ρεθύμνης	Άνδρες	100%	8,35%	1,07%	6,60%	6,73%	12,11%	35,97%	29,18%
9301	Δ. Ανωγειών	Άνδρες	100%	4,86%	0,26%	3,92%	3,41%	10,06%	63,26%	14,24%
9302	Δ. Αρκαδίου	Άνδρες	100%	9,70%	2,00%	5,61%	5,61%	9,38%	39,50%	28,21%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Άνδρες	100%	5,32%	0,74%	5,90%	5,74%	8,35%	46,60%	27,34%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Άνδρες	100%	3,79%	0,26%	5,03%	3,53%	8,17%	61,50%	17,71%
9305	Δ. Κουρητών	Άνδρες	100%	6,87%	0,55%	6,18%	2,47%	4,40%	62,36%	17,17%
9306	Δ. Λάμπης	Άνδρες	100%	6,21%	0,63%	6,02%	4,38%	12,94%	49,52%	20,29%
9307	Δ. Λαππαίων	Άνδρες	100%	7,39%	0,00%	4,49%	4,93%	11,74%	40,87%	30,58%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Άνδρες	100%	7,69%	1,05%	5,85%	4,80%	7,25%	36,24%	37,12%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Άνδρες	100%	12,75%	1,77%	8,61%	10,93%	17,52%	7,91%	40,51%
9310	Δ. Συβρίτου	Άνδρες	100%	5,33%	0,57%	7,60%	3,52%	8,40%	59,82%	14,76%
9311	Δ. Φοίνικα	Άνδρες	100%	3,29%	0,47%	4,35%	4,94%	9,76%	55,76%	21,41%
9300	Ν. Ρεθύμνης	Γυναίκες	100%	16,65%	0,52%	14,17%	10,07%	19,39%	33,46%	5,73%
9301	Δ. Ανωγειών	Γυναίκες	100%	8,54%	0,00%	7,87%	6,52%	21,80%	31,24%	24,04%
9302	Δ. Αρκαδίου	Γυναίκες	100%	18,01%	2,07%	14,70%	9,94%	18,22%	34,58%	2,48%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Γυναίκες	100%	9,75%	0,13%	11,20%	5,40%	12,12%	57,31%	4,08%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Γυναίκες	100%	6,35%	0,00%	8,24%	4,00%	15,06%	61,18%	5,18%
9305	Δ. Κουρητών	Γυναίκες	100%	6,19%	0,00%	5,01%	3,54%	4,42%	78,47%	2,36%
9306	Δ. Λάμπης	Γυναίκες	100%	9,33%	0,47%	7,93%	6,69%	16,49%	55,83%	3,27%
9307	Δ. Λαππαίων	Γυναίκες	100%	11,72%	0,00%	13,92%	7,69%	7,69%	54,21%	4,76%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Γυναίκες	100%	9,50%	0,00%	12,44%	8,12%	14,51%	49,74%	5,70%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Γυναίκες	100%	26,22%	0,76%	20,05%	14,91%	26,10%	6,35%	5,62%
9310	Δ. Συβρίτου	Γυναίκες	100%	10,70%	0,74%	11,07%	7,38%	10,33%	57,20%	2,58%
9311	Δ. Φοίνικα	Γυναίκες	100%	4,08%	0,00%	3,74%	5,44%	19,73%	64,29%	2,72%

ΠΙΝΑΚΑΣ Π8: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

Κωδικός Ν. Δήμου	Ν. Δήμος	Σύνολο	Αυτοαπασχολούμενοι	Μισθωτοί	Συμβοληθούντα μέλη
9300	Ν. Ρεθύμνης	25.628	11.706	10.804	3.118
9301	Δ. Ανωγείων	1.609	948	388	273
9302	Δ. Αρκαδίου	1.661	776	704	181
9303	Δ. Γεροποτάμου	2.625	1.326	850	449
9304	Δ. Κουλούκωνα	1.951	1.084	517	350
9306	Δ. Κουρητών	1.062	659	195	208
9306	Δ. Λάμπης	2.207	1.256	621	330
9307	Δ. Λαππαίων	949	475	351	123
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	1.712	675	700	337
9309	Δ. Ρεθύμνης	9.575	3.204	5.879	492
9310	Δ. Συβρίτου	1.143	636	328	179
9311	Δ. Φοίνικα	1.134	667	271	196

Χωρική Κατανομή

Κωδικός Ν. Δήμου	Ν. Δήμος	Σύνολο	Αυτοαπασχολούμενοι	Μισθωτοί	Συμβοληθούντα μέλη
9300	Ν. Ρεθύμνης	100%	100%	100%	100%
9301	Δ. Ανωγείων	6,28%	8,10%	3,59%	8,76%
9302	Δ. Αρκαδίου	6,48%	6,63%	6,52%	5,81%
9303	Δ. Γεροποτάμου	10,24%	11,33%	7,87%	14,40%
9304	Δ. Κουλούκωνα	7,61%	9,26%	4,79%	11,23%
9306	Δ. Κουρητών	4,14%	5,63%	1,80%	6,67%
9306	Δ. Λάμπης	8,61%	10,73%	5,75%	10,58%
9307	Δ. Λαππαίων	3,70%	4,06%	3,25%	3,94%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	6,68%	5,77%	6,48%	10,81%
9309	Δ. Ρεθύμνης	37,36%	27,37%	54,42%	15,78%
9310	Δ. Συβρίτου	4,46%	5,43%	3,04%	5,74%
9311	Δ. Φοίνικα	4,42%	5,70%	2,51%	6,29%

Θέση στο Επάγγελμα

Κωδικός Ν. Δήμου	Ν. Δήμος	Σύνολο	Αυτοαπασχολούμενοι	Μισθωτοί	Συμβοληθούντα μέλη
9300	Ν. Ρεθύμνης	100%	45,68%	42,16%	12,17%
9301	Δ. Ανωγείων	100%	58,92%	24,11%	16,97%
9302	Δ. Αρκαδίου	100%	46,72%	42,38%	10,90%
9303	Δ. Γεροποτάμου	100%	50,51%	32,38%	17,10%
9304	Δ. Κουλούκωνα	100%	55,56%	26,50%	17,94%
9306	Δ. Κουρητών	100%	62,05%	18,36%	19,59%
9306	Δ. Λάμπης	100%	56,91%	28,14%	14,95%
9307	Δ. Λαππαίων	100%	50,05%	36,99%	12,96%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	100%	39,43%	40,89%	19,68%
9309	Δ. Ρεθύμνης	100%	33,46%	61,40%	5,14%
9310	Δ. Συβρίτου	100%	55,64%	28,70%	15,66%
9311	Δ. Φοίνικα	100%	58,82%	23,90%	17,28%

ΠΗΓΗ: Απογραφή Πληθυσμού 1991

ΠΙΝΑΚΑΣ Π19: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΙΜΟΣ ΚΑΤΑ ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ & ΟΜΑΔΕΣ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ

Κωδικός Ν. Δήμου	Ν. Δήμος	Θέση στα Επαγγέλματα	Σύνολο	Ασκούντες επαγγελματικά & ελευθέρια επαγγέλματα	Διευθυντές & ανώτερα διοικητικά στελέχη	Υπάλληλοι γραφείου κλπ	Εμπόροι & πωλητές	Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών	Γεωργοί, κτηνοτρόφοι, υλοτόμοι, αλιείς κλπ	Τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων
9300	Ν. Ρεθύμνης	Σύνολο	25.850	2.807	234	2.299	2.000	3.699	9.102	5.709
9301	Δ. Ανωγείων	Σύνολο	1.618	95	3	81	69	215	881	274
9302	Δ. Αρκαδίου	Σύνολο	1.731	208	35	141	118	205	660	364
9303	Δ. Γεροποτάμου	Σύνολο	2.639	174	15	196	149	249	1.311	545
9304	Δ. Κουλούκωνα	Σύνολο	1.955	85	4	112	71	189	1.201	293
9305	Δ. Κουρητών	Σύνολο	1.067	71	4	62	30	47	720	133
9306	Δ. Λάμπης	Σύνολο	2.220	158	13	146	112	310	1.140	341
9307	Δ. Λαππαίων	Σύνολο	963	83	0	69	55	102	430	224
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Σύνολο	1.724	143	12	139	102	167	703	458
9309	Δ. Ρεθύμνης	Σύνολο	9.637	1.674	137	1.208	1.185	1.972	711	2.750
9310	Δ. Συβρίτου	Σύνολο	1.152	76	7	97	51	102	682	137
9311	Δ. Φοίνικα	Σύνολο	1.144	40	4	48	58	141	663	190
9300	Ν. Ρεθύμνης	Αυτοαπασχολούμενοι	11.724	615	108	34	1.285	1.008	6.554	2.120
9301	Δ. Ανωγείων	Αυτοαπασχολούμενοι	948	14	3	1	39	63	649	179
9302	Δ. Αρκαδίου	Αυτοαπασχολούμενοι	781	50	13	2	67	53	502	94
9303	Δ. Γεροποτάμου	Αυτοαπασχολούμενοι	1.326	27	5	1	106	56	907	224
9304	Δ. Κουλούκωνα	Αυτοαπασχολούμενοι	1.086	18	1	0	49	43	872	103
9305	Δ. Κουρητών	Αυτοαπασχολούμενοι	659	19	0	1	19	14	529	77
9306	Δ. Λάμπης	Αυτοαπασχολούμενοι	1.256	44	4	3	67	162	829	147
9307	Δ. Λαππαίων	Αυτοαπασχολούμενοι	479	16	0	4	43	20	315	81
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Αυτοαπασχολούμενοι	676	25	7	4	60	35	394	151
9309	Δ. Ρεθύμνης	Αυτοαπασχολούμενοι	3.207	387	70	16	755	479	565	935
9310	Δ. Συβρίτου	Αυτοαπασχολούμενοι	636	8	2	2	37	23	508	58
9311	Δ. Φοίνικα	Αυτοαπασχολούμενοι	668	7	3	0	43	60	484	71
9300	Ν. Ρεθύμνης	Μισθωτοί	11.004	2.170	126	2.216	479	2.515	94	3.404
9301	Δ. Ανωγείων	Μισθωτοί	397	79	0	79	16	133	3	87
9302	Δ. Αρκαδίου	Μισθωτοί	769	155	22	136	38	146	16	256
9303	Δ. Γεροποτάμου	Μισθωτοί	864	147	10	193	27	174	15	298
9304	Δ. Κουλούκωνα	Μισθωτοί	519	65	3	112	15	138	10	176
9305	Δ. Κουρητών	Μισθωτοί	200	52	4	60	8	27	2	47
9306	Δ. Λάμπης	Μισθωτοί	634	114	9	143	34	140	10	184
9307	Δ. Λαππαίων	Μισθωτοί	361	67	0	64	8	82	5	135
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Μισθωτοί	710	118	5	132	32	124	7	292
9309	Δ. Ρεθύμνης	Μισθωτοί	5.935	1.274	67	1.156	281	1.401	20	1.736
9310	Δ. Συβρίτου	Μισθωτοί	335	66	5	95	13	76	4	76
9311	Δ. Φοίνικα	Μισθωτοί	280	33	1	46	7	74	2	117
9300	Ν. Ρεθύμνης	Συμβοληθούντα με άλλους	3.122	22	0	49	236	176	2.454	185
9301	Δ. Ανωγείων	Συμβοληθούντα με άλλους	273	2	0	1	14	19	229	8
9302	Δ. Αρκαδίου	Συμβοληθούντα με άλλους	181	3	0	3	13	6	142	14
9303	Δ. Γεροποτάμου	Συμβοληθούντα με άλλους	449	0	0	2	16	19	389	23
9304	Δ. Κουλούκωνα	Συμβοληθούντα με άλλους	350	2	0	0	7	8	319	14
9305	Δ. Κουρητών	Συμβοληθούντα με άλλους	208	0	0	1	3	6	189	9
9306	Δ. Λάμπης	Συμβοληθούντα με άλλους	330	0	0	0	11	8	301	10
9307	Δ. Λαππαίων	Συμβοληθούντα με άλλους	123	0	0	1	4	0	110	8
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Συμβοληθούντα με άλλους	338	0	0	3	10	8	302	15
9309	Δ. Ρεθύμνης	Συμβοληθούντα με άλλους	495	13	0	36	149	92	126	79
9310	Δ. Συβρίτου	Συμβοληθούντα με άλλους	179	2	0	0	1	3	170	3
9311	Δ. Φοίνικα	Συμβοληθούντα με άλλους	179	0	0	2	8	7	177	2

ΠΙΝΑΚΑΣ Π9: Χωρική Κατανομή

Κωδικός Ν. Δήμου	Ν. Δήμος	Θεση στα Επάγγελμα	Σύνολο	Ασκούντες επιστημονικά & ελεύθερα επαγγέλματα	Δικειβντες & ανώτερα διοικητικά υπαλλήλ	Υπάλληλοι γραφείου κλπ	Εμπόροι & πωλητές	Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών	Γεωργοί, κτηνοτρόφοι, υλοτόμοι, αλιείς κλπ	Τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων
9300	Ν. Ρεθύμνης	Σύνολο	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
9301	Δ. Ανωγείων	Σύνολο	6,26%	3,38%	1,28%	3,52%	3,45%	5,81%	9,68%	4,80%
9302	Δ. Αρκαδίου	Σύνολο	6,70%	7,41%	14,96%	6,13%	5,90%	5,54%	7,25%	6,38%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Σύνολο	10,21%	6,20%	6,41%	8,53%	7,45%	6,73%	14,40%	9,55%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Σύνολο	7,56%	3,03%	1,71%	4,87%	3,55%	5,11%	13,19%	5,13%
9305	Δ. Κουρητών	Σύνολο	4,13%	2,53%	1,71%	2,70%	1,50%	1,27%	7,91%	2,33%
9306	Δ. Λάμπης	Σύνολο	8,59%	5,63%	5,56%	6,35%	5,60%	8,38%	12,52%	5,97%
9307	Δ. Λαππαίων	Σύνολο	3,73%	2,96%	0,00%	3,00%	2,75%	2,76%	4,72%	3,92%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Σύνολο	6,67%	5,09%	5,13%	6,05%	5,10%	4,51%	7,72%	8,02%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Σύνολο	37,28%	59,64%	58,55%	52,54%	59,25%	53,31%	7,81%	48,17%
9310	Δ. Συβρίτου	Σύνολο	4,46%	2,71%	2,99%	4,22%	2,55%	2,76%	7,49%	2,40%
9311	Δ. Φοίνικα	Σύνολο	4,43%	1,43%	1,71%	2,09%	2,90%	3,81%	7,28%	3,33%
9300	Ν. Ρεθύμνης	Αυτοαπασχολούμενοι	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
9301	Δ. Ανωγείων	Αυτοαπασχολούμενοι	8,09%	2,28%	2,78%	2,94%	3,04%	6,25%	9,90%	8,44%
9302	Δ. Αρκαδίου	Αυτοαπασχολούμενοι	6,66%	8,13%	12,04%	5,88%	5,21%	5,26%	7,66%	4,43%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Αυτοαπασχολούμενοι	11,31%	4,39%	4,63%	2,94%	8,25%	5,56%	13,84%	10,57%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Αυτοαπασχολούμενοι	9,26%	2,93%	0,93%	0,00%	3,81%	4,27%	13,30%	4,86%
9305	Δ. Κουρητών	Αυτοαπασχολούμενοι	5,62%	3,09%	0,00%	2,94%	1,48%	1,39%	8,07%	3,63%
9306	Δ. Λάμπης	Αυτοαπασχολούμενοι	10,71%	7,15%	3,70%	8,82%	5,21%	16,07%	12,65%	6,93%
9307	Δ. Λαππαίων	Αυτοαπασχολούμενοι	4,09%	2,60%	0,00%	11,76%	3,35%	1,98%	4,81%	3,82%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Αυτοαπασχολούμενοι	5,77%	4,07%	6,48%	11,76%	4,67%	3,47%	6,01%	7,12%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Αυτοαπασχολούμενοι	27,35%	62,93%	64,81%	47,06%	58,75%	47,52%	8,62%	44,10%
9310	Δ. Συβρίτου	Αυτοαπασχολούμενοι	5,44%	1,30%	1,85%	5,88%	2,88%	2,28%	7,75%	2,74%
9311	Δ. Φοίνικα	Αυτοαπασχολούμενοι	5,70%	1,14%	2,78%	0,00%	3,35%	5,95%	7,38%	3,35%
9300	Ν. Ρεθύμνης	Μισθωτοί	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
9301	Δ. Ανωγείων	Μισθωτοί	3,61%	3,64%	0,00%	3,56%	3,34%	5,29%	3,19%	2,56%
9302	Δ. Αρκαδίου	Μισθωτοί	6,99%	7,14%	17,46%	6,14%	7,93%	5,81%	17,02%	7,52%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Μισθωτοί	7,85%	6,77%	7,94%	8,71%	5,84%	6,92%	15,96%	8,75%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Μισθωτοί	4,72%	3,00%	2,38%	5,05%	3,13%	5,49%	10,64%	5,17%
9305	Δ. Κουρητών	Μισθωτοί	1,82%	2,40%	3,17%	2,71%	1,67%	1,07%	2,13%	1,38%
9306	Δ. Λάμπης	Μισθωτοί	5,76%	5,25%	7,14%	6,45%	7,10%	5,57%	10,64%	5,41%
9307	Δ. Λαππαίων	Μισθωτοί	3,28%	3,09%	0,00%	2,89%	1,67%	3,26%	5,32%	3,97%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Μισθωτοί	6,45%	5,44%	3,97%	5,96%	6,68%	4,93%	7,45%	8,58%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Μισθωτοί	53,93%	58,71%	53,17%	52,17%	58,66%	55,71%	21,28%	51,00%
9310	Δ. Συβρίτου	Μισθωτοί	3,04%	3,04%	3,97%	4,29%	2,71%	3,02%	4,26%	2,23%
9311	Δ. Φοίνικα	Μισθωτοί	2,54%	1,52%	0,79%	2,08%	1,46%	2,94%	2,13%	3,44%
9300	Ν. Ρεθύμνης	Συμβοηθούμενοι	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
9301	Δ. Ανωγείων	Συμβοηθούμενοι	8,74%	9,09%		2,04%	5,93%	10,80%	9,33%	4,32%
9302	Δ. Αρκαδίου	Συμβοηθούμενοι	5,80%	13,64%		6,12%	5,51%	3,41%	5,79%	7,57%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Συμβοηθούμενοι	14,38%	0,00%		4,08%	6,78%	10,80%	15,85%	12,43%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Συμβοηθούμενοι	11,21%	9,09%		0,00%	2,97%	4,55%	13,00%	7,57%
9305	Δ. Κουρητών	Συμβοηθούμενοι	6,66%	0,00%		2,04%	1,27%	3,41%	7,70%	4,86%
9306	Δ. Λάμπης	Συμβοηθούμενοι	10,57%	0,00%		0,00%	4,66%	4,55%	12,27%	5,41%
9307	Δ. Λαππαίων	Συμβοηθούμενοι	3,94%	0,00%		2,04%	1,69%	0,00%	4,48%	4,32%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Συμβοηθούμενοι	10,83%	0,00%		6,12%	4,24%	4,55%	12,31%	8,11%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Συμβοηθούμενοι	15,86%	59,09%		73,47%	63,14%	52,27%	5,13%	42,70%
9310	Δ. Συβρίτου	Συμβοηθούμενοι		9,09%		0,00%	0,42%	1,70%	6,93%	1,62%
9311	Δ. Φοίνικα	Συμβοηθούμενοι				4,08%	3,39%	3,98%	7,21%	1,08%

ΠΙΝΑΚΑΣ Π9: Επαγγελματικές Ομάδες

Κωδικός Ν. Δήμου	Ν. Δήμος	Θέση στα Επαγγέλμα	Σύνολο	Ασκούντες επαγγελματικά & ελευθέρια επαγγέλματα	Διευθυντές & ανώτερα διοικητικά στελέχη	Υπάλληλοι γραφείου κλπ	Εμπόροι & πωλητές	Απασχολούμενοι στην παραγωγή Υπηρεσιών	Γεωργοί, κτηνοτρόφοι, υλοτόμοι, αλιείς κλπ	Τεχνίτες, εργάτες και χειριστές μεταφορικών μέσων
9300	Ν. Ρεθύμνης	Σύνολο	100%	10,86%	0,91%	8,89%	7,74%	14,31%	35,21%	22,09%
9301	Δ. Ανωγειών	Σύνολο	100%	5,87%	0,19%	5,01%	4,26%	13,29%	54,45%	16,93%
9302	Δ. Αρκαδίου	Σύνολο	100%	12,02%	2,02%	8,15%	6,82%	11,84%	38,13%	21,03%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Σύνολο	100%	6,59%	0,57%	7,43%	5,65%	9,44%	49,68%	20,65%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Σύνολο	100%	4,35%	0,20%	5,73%	3,63%	9,67%	61,43%	14,99%
9305	Δ. Κουρητών	Σύνολο	100%	6,65%	0,37%	5,81%	2,81%	4,40%	67,48%	12,46%
9306	Δ. Λάμπης	Σύνολο	100%	7,12%	0,59%	6,58%	5,05%	13,96%	51,35%	15,36%
9307	Δ. Λαππαίων	Σύνολο	100%	8,62%	0,00%	7,17%	5,71%	10,59%	44,65%	23,26%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Σύνολο	100%	8,29%	0,70%	8,06%	5,92%	9,69%	40,78%	26,57%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Σύνολο	100%	17,37%	1,42%	12,54%	12,30%	20,46%	7,38%	28,54%
9310	Δ. Συβρίτου	Σύνολο	100%	6,60%	0,61%	8,42%	4,43%	8,85%	59,20%	11,89%
9311	Δ. Φοίνικα	Σύνολο	100%	3,50%	0,35%	4,20%	5,07%	12,33%	57,95%	16,61%
9300	Ν. Ρεθύμνης	Αυτοαπασχολοί	100%	5,25%	0,92%	0,29%	10,96%	8,60%	55,90%	18,08%
9301	Δ. Ανωγειών	Αυτοαπασχολοί	100%	1,48%	0,32%	0,11%	4,11%	6,65%	68,46%	18,88%
9302	Δ. Αρκαδίου	Αυτοαπασχολοί	100%	6,40%	1,66%	0,26%	8,58%	6,79%	64,28%	12,04%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Αυτοαπασχολοί	100%	2,04%	0,38%	0,08%	7,99%	4,22%	68,40%	16,89%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Αυτοαπασχολοί	100%	1,66%	0,09%	0,00%	4,51%	3,96%	80,29%	9,48%
9305	Δ. Κουρητών	Αυτοαπασχολοί	100%	2,88%	0,00%	0,15%	2,88%	2,12%	80,27%	11,68%
9306	Δ. Λάμπης	Αυτοαπασχολοί	100%	3,50%	0,32%	0,24%	5,33%	12,90%	66,00%	11,70%
9307	Δ. Λαππαίων	Αυτοαπασχολοί	100%	3,34%	0,00%	0,84%	8,98%	4,18%	65,76%	16,91%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Αυτοαπασχολοί	100%	3,70%	1,04%	0,59%	8,88%	5,18%	58,28%	22,34%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Αυτοαπασχολοί	100%	12,07%	2,18%	0,50%	23,54%	14,94%	17,62%	29,15%
9310	Δ. Συβρίτου	Αυτοαπασχολοί	100%	1,25%	0,31%	0,31%	5,80%	3,61%	79,62%	9,09%
9311	Δ. Φοίνικα	Αυτοαπασχολοί	100%	1,05%	0,45%	0,00%	6,44%	8,98%	72,46%	10,63%
9300	Ν. Ρεθύμνης	Μισθωτοί	100%	19,72%	1,15%	20,14%	4,35%	22,86%	0,85%	30,93%
9301	Δ. Ανωγειών	Μισθωτοί	100%	19,90%	0,00%	19,90%	4,03%	33,50%	0,76%	21,91%
9302	Δ. Αρκαδίου	Μισθωτοί	100%	20,16%	2,86%	17,69%	4,94%	18,99%	2,08%	33,29%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Μισθωτοί	100%	17,01%	1,16%	22,34%	3,13%	20,14%	1,74%	34,49%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Μισθωτοί	100%	12,52%	0,58%	21,58%	2,89%	26,59%	1,93%	33,91%
9305	Δ. Κουρητών	Μισθωτοί	100%	26,00%	2,00%	30,00%	4,00%	13,50%	1,00%	23,50%
9306	Δ. Λάμπης	Μισθωτοί	100%	17,98%	1,42%	22,56%	5,36%	22,08%	1,58%	29,02%
9307	Δ. Λαππαίων	Μισθωτοί	100%	18,56%	0,00%	17,73%	2,22%	22,71%	1,39%	37,40%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Μισθωτοί	100%	16,62%	0,70%	18,59%	4,51%	17,46%	0,99%	41,13%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Μισθωτοί	100%	21,47%	1,13%	19,48%	4,73%	23,61%	0,34%	29,25%
9310	Δ. Συβρίτου	Μισθωτοί	100%	19,70%	1,49%	28,36%	3,88%	22,69%	1,19%	22,69%
9311	Δ. Φοίνικα	Μισθωτοί	100%	11,79%	0,36%	16,43%	2,50%	26,43%	0,71%	41,79%
9300	Ν. Ρεθύμνης	Συμβοληθούντα μ	100%	0,70%	0,00%	1,57%	7,56%	5,64%	78,60%	5,93%
9301	Δ. Ανωγειών	Συμβοληθ. μέλη	100%	0,73%	0,00%	0,37%	5,13%	6,96%	83,88%	2,93%
9302	Δ. Αρκαδίου	Συμβοληθούντα μ	100%	1,66%	0,00%	1,66%	7,18%	3,31%	78,45%	7,73%
9303	Δ. Γεροποτάμου	Συμβοληθούντα μ	100%	0,00%	0,00%	0,45%	3,56%	4,23%	86,64%	5,12%
9304	Δ. Κουλούκωνα	Συμβοληθούντα μ	100%	0,57%	0,00%	0,00%	2,00%	2,29%	91,14%	4,00%
9305	Δ. Κουρητών	Συμβοληθούντα μ	100%	0,00%	0,00%	0,48%	1,44%	2,88%	90,87%	4,33%
9306	Δ. Λάμπης	Συμβοληθούντα μ	100%	0,00%	0,00%	0,00%	3,33%	2,42%	91,21%	3,03%
9307	Δ. Λαππαίων	Συμβοληθούντα μ	100%	0,00%	0,00%	0,81%	3,25%	0,00%	89,43%	6,50%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	Συμβοληθούντα μ	100%	0,00%	0,00%	0,89%	2,96%	2,37%	89,35%	4,44%
9309	Δ. Ρεθύμνης	Συμβοληθούντα μ	100%	2,63%	0,00%	7,27%	30,10%	18,59%	25,45%	15,96%
		Συμβοληθούντα μ	100%	1,12%	0,00%	0,00%	0,56%	1,68%	94,97%	1,68%
				0,00%	0,00%	1,02%	4,08%	3,57%	90,31%	1,02%

ΠΙΝΑΚΑΣ Χ1: ΠΛΗΘΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΝΕΩΝ ΔΗΜΩΝ, 1997

Κωδικός Ν. Δήμου	Ονομασία Νέου Δήμου	Σύνολο Πλήθους Υπηρεσιών	Διοικητικές Υπηρεσίες & Υπηρεσίες Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης	Υπηρεσίες Υγείας, Πρόνοιας, Πολιτισμού & Αθλητισμού	Λοιπές σταθερές Υπηρεσίες	Κινητές Υπηρεσίες
9300	Ν. Ρεθύμνης	915	97	201	147	470
9301	Δ. Ανωγείων	29	6	15	6	2
9302	Δ. Αρκαδίου	42	1	22	11	8
9303	Δ. Γεροποτάμου	89	17	45	19	8
9304	Δ. Κουλούκωνα	109	5	10	7	87
9305	Δ. Κουρητών	95	4	18	13	60
9306	Δ. Λάμπης	110	13	15	18	64
9307	Δ. Λαππαίων	30	4	6	4	16
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	79	4	15	12	48
9309	Δ. Ρεθύμνης	145	25	28	31	61
9310	Δ. Συβρίτου	110	15	16	15	64
9311	Δ. Φοίνικα	77	3	11	11	52

Χωρική Κατανομή

Κωδικός Ν. Δήμου	Ονομασία Νέου Δήμου	Σύνολο Πλήθους Υπηρεσιών	Διοικητικές Υπηρεσίες & Υπηρεσίες Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης	Υπηρεσίες Υγείας, Πρόνοιας, Πολιτισμού & Αθλητισμού	Λοιπές σταθερές Υπηρεσίες	Κινητές Υπηρεσίες
9300	Ν. Ρεθύμνης	100%	100%	100%	100%	100%
9301	Δ. Ανωγείων	3,17%	6,19%	7,46%	4,08%	0,43%
9302	Δ. Αρκαδίου	4,59%	1,03%	10,95%	7,48%	1,70%
9303	Δ. Γεροποτάμου	9,73%	17,53%	22,39%	12,93%	1,70%
9304	Δ. Κουλούκωνα	11,91%	5,15%	4,98%	4,76%	18,51%
9305	Δ. Κουρητών	10,38%	4,12%	8,96%	8,84%	12,77%
9306	Δ. Λάμπης	12,02%	13,40%	7,46%	12,24%	13,62%
9307	Δ. Λαππαίων	3,28%	4,12%	2,99%	2,72%	3,40%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	8,63%	4,12%	7,46%	8,16%	10,21%
9309	Δ. Ρεθύμνης	15,85%	25,77%	13,93%	21,09%	12,98%
9310	Δ. Συβρίτου	12,02%	15,46%	7,96%	10,20%	13,62%
9311	Δ. Φοίνικα	8,42%	3,09%	5,47%	7,48%	11,06%

Κατανομή ανα Υπηρεσία

Κωδικός Ν. Δήμου	Ονομασία Νέου Δήμου	Σύνολο Πλήθους Υπηρεσιών	Διοικητικές Υπηρεσίες & Υπηρεσίες Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης	Υπηρεσίες Υγείας, Πρόνοιας, Πολιτισμού & Αθλητισμού	Λοιπές σταθερές Υπηρεσίες	Κινητές Υπηρεσίες
9300	Ν. Ρεθύμνης	100%	10,60%	21,97%	16,07%	51,37%
9301	Δ. Ανωγείων	100%	20,69%	51,72%	20,69%	6,90
9302	Δ. Αρκαδίου	100%	2,38%	52,38%	26,19%	19,05
9303	Δ. Γεροποτάμου	100%	19,10%	50,56%	21,35%	8,99
9304	Δ. Κουλούκωνα	100%	4,59%	9,17%	6,42%	79,82
9305	Δ. Κουρητών	100%	4,21%	18,95%	13,68%	63,16
9306	Δ. Λάμπης	100%	11,82%	13,64%	16,36%	58,18
9307	Δ. Λαππαίων	100%	13,33%	20,00%	13,33%	53,33
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	100%	5,06%	18,99%	15,19%	60,76
9309	Δ. Ρεθύμνης	100%	17,24%	19,31%	21,38%	42,07
9310	Δ. Συβρίτου	100%	13,64%	14,55%	13,64%	58,17
9311	Δ. Φοίνικα	100%	3,90%	14,29%	14,29%	67,52

ΠΗΓΗ: Επεξεργασμένα στοιχεία βάσης δεδομένων ΕΕΤΑΑ, 1997

ΠΙΝΑΚΑΣ Χ2: ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΝΕΩΝ ΔΗΜΩΝ, 1997

Κωδικός Ν. Δήμου	Ονομασία Ν. ΟΤΑ	Αριθμός	Αξία (εκατ.)	Αριθμός Χρησιμοποιού μενων
9300	Ν. Ρεθύμνης	53	422	52
9301	Δ. Ανωγείων	11	103,5	11
9302	Δ. Αρκαδίου	10	130,5	9
9303	Δ. Γεροποτάμου	3	18	3
9304	Δ. Κουλούκωνα	-	-	-
9305	Δ. Κουρητών	-	-	-
9306	Δ. Λάμπης	-	-	-
9307	Δ. Λαππαίων	3	14	3
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	2	12	2
9309	Δ. Ρεθύμνης	22	124	22
9310	Δ. Συβρίτου	-	-	-
9311	Δ. Φοίνικα	2	20	2

Χωρική Κατανομή

Κωδικός Ν. Δήμου	Ονομασία Νέου Δήμου	Αριθμός	Αξία (εκατ.)	Αριθμός Χρησιμοποιού μενων	% Χρησιμοποιούμ ενων
9300	Ν. Ρεθύμνης	100%	100%	100%	98,11%
9301	Δ. Ανωγείων	20,75%	24,53%	21,15%	100,00%
9302	Δ. Αρκαδίου	18,87%	30,92%	17,31%	90,00%
9303	Δ. Γεροποτάμου	5,66%	4,27%	5,77%	100,00%
9304	Δ. Κουλούκωνα	-	-	-	-
9305	Δ. Κουρητών	-	-	-	-
9306	Δ. Λάμπης	-	-	-	-
9307	Δ. Λαππαίων	5,66%	3,32%	5,77%	100,00%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	3,77%	2,84%	3,85%	100,00%
9309	Δ. Ρεθύμνης	41,51%	29,38%	42,31%	100,00%
9310	Δ. Συβρίτου	-	-	-	-
9311	Δ. Φοίνικα	3,77%	4,74%	3,85%	100,00%

ΠΗΓΗ: Επεξεργασμένα στοιχεία βάσης δεδομένων ΕΕΤΑΑ, 1997

ΠΙΝΑΚΑΣ Χ3: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΔΗΜΩΝ (εκ.δρχ.)

Κωδικός Ν. Δήμου	Ονομασία Νέου Δήμου	Απολογισμός 95						Απολογισμός 96						Προϋπολογισμός 97					
		Τακτικά Έσοδα	Ανταποδοσι- κά Τέλη	Εκτακτά Έσοδα	Έσοδα από Προγρ. ΕΕ	Σύνολο Εσόδων	Σύνολο Εξόδων	Τακτικά Έσοδα	Ανταποδοσι- κά Τέλη	Εκτακτά Έσοδα	Έσοδα από Προγρ. ΕΕ	Σύνολο Εσόδων	Σύνολο Εξόδων	Τακτικά Έσοδα	Ανταποδοσι- κά Τέλη	Εκτακτά Έσοδα	Έσοδα από Προγρ. ΕΕ	Σύνολο Εσόδων	Σύνολο Εξόδων
9300	Ν. Ρεθύμνης	3.220,49	964,53	1.794,22	166,66	5.014,71	7.232,93	3.867,49	1.141,40	2.440,71	293,90	6.308,20	8.770,56	5.614,93	2.573,10	1.042,68	0,00	6.657,61	9.177,31
9301	Δ. Ανωγείων	172,30	50,62	179,63	18,00	351,93	553,35	220,13	68,23	126,47	39,14	346,60	527,82	254,68	88,28	26,92	0,00	281,60	433,95
9302	Δ. Αρκαδίου	379,26	254,24	107,39	0,00	486,65	552,68	403,76	254,45	126,24	7,96	530,00	615,52	852,29	691,88	218,05	0,00	1.070,34	1.151,17
9303	Δ. Γεροποτάμου	372,19	174,80	199,82	14,86	572,01	749,37	419,61	192,18	263,09	82,99	682,70	828,47	653,81	438,87	134,80	0,00	788,61	954,15
9304	Δ. Κουλούκωνα	194,20	46,52	111,23	7,63	305,43	501,59	222,98	40,73	134,65	0,00	357,63	437,98	390,89	160,85	77,02	0,00	467,91	526,38
9305	Δ. Κουρητών	77,43	10,52	162,71	3,00	240,14	296,86	89,09	12,26	133,91	30,60	223,00	297,10	150,71	36,02	42,55	0,00	193,26	276,44
9306	Δ. Λάμπης	207,03	49,73	-	21,15	207,03	455,77	232,03	59,98	-	25,67	232,03	482,39	406,67	144,13	-	0,00	406,67	631,55
9307	Δ. Λαππαίων	-	14,80	-	36,40	0,00	263,31	-	19,54	-	18,95	0,00	259,23	-	81,39	-	0,00	0,00	427,91
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	146,84	43,68	147,36	39,65	294,20	316,56	170,24	45,07	185,27	27,00	355,51	419,73	364,81	172,15	108,52	0,00	473,33	539,47
9309	Δ. Ρεθύμνης	1.447,44	276,09	658,84	0,85	2.106,28	2.981,39	1.841,23	406,39	1.121,37	4,73	2.962,60	4.155,23	2.015,64	511,91	268,12	0,00	2.283,76	3.331,42
9310	Δ. Συβρίτου	78,31	5,85	112,46	7,12	190,77	246,75	98,60	6,51	155,89	14,68	254,49	300,92	167,07	28,88	77,37	0,00	244,44	302,56
9311	Δ. Φοίνικα	145,49	37,68	114,78	18,00	260,27	315,30	169,82	36,06	193,82	42,18	363,64	446,17	356,36	218,74	89,33	0,00	447,69	602,21

Χωρική Κατανομή

Κωδικός Ν. Δήμου	Ονομασία Νέου Δήμου	Απολογισμός 95						Απολογισμός 96						Προϋπολογισμός 97					
		Τακτικά Έσοδα	Ανταποδοσι- κά Τέλη	Εκτακτά Έσοδα	Έσοδα από Προγρ. ΕΕ	Σύνολο Εσόδων	Σύνολο Εξόδων	Τακτικά Έσοδα	Ανταποδοσι- κά Τέλη	Εκτακτά Έσοδα	Έσοδα από Προγρ. ΕΕ	Σύνολο Εσόδων	Σύνολο Εξόδων	Τακτικά Έσοδα	Ανταποδοσι- κά Τέλη	Εκτακτά Έσοδα	Έσοδα από Προγρ. ΕΕ	Σύνολο Εσόδων	Σύνολο Εξόδων
9300	Ν. Ρεθύμνης	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
9301	Δ. Ανωγείων	5,35%	5,25%	10,01%	10,80%	7,02%	7,65%	5,69%	5,98%	5,18%	13,32%	5,49%	6,02%	4,54%	3,43%	2,58%		4,23%	4,73%
9302	Δ. Αρκαδίου	11,78%	26,36%	5,99%	0,00%	9,70%	7,64%	10,44%	22,29%	5,17%	2,71%	8,40%	7,02%	15,18%	26,89%	20,91%		16,08%	12,54%
9303	Δ. Γεροποτάμου	11,56%	18,12%	11,14%	8,92%	11,41%	10,36%	10,85%	16,84%	10,78%	28,24%	10,82%	9,45%	11,64%	17,06%	12,93%		11,85%	10,40%
9304	Δ. Κουλούκωνα	6,03%	4,82%	6,20%	4,58%	6,09%	6,93%	5,77%	3,57%	5,52%	0,00%	5,67%	4,99%	6,96%	6,25%	7,39%		7,03%	5,74%
9305	Δ. Κουρητών	2,40%	1,09%	9,07%	1,80%	4,79%	4,10%	2,30%	1,07%	5,49%	10,41%	3,54%	3,39%	2,68%	1,40%	4,08%		2,90%	3,01%
9306	Δ. Λάμπης	6,43%	5,16%		12,69%	4,13%	6,30%	6,00%	5,25%		8,73%	3,68%	5,50%	7,24%	5,60%			6,11%	6,88%
9307	Δ. Λαππαίων	0,00%	1,53%		21,84%	0,00%	3,64%	0,00%	1,71%		6,45%	0,00%	2,96%	0,00%	3,16%			0,00%	4,66%
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	4,56%	4,53%	8,21%	23,79%	5,87%	4,38%	4,40%	3,95%	7,59%	9,19%	5,64%	4,79%	6,50%	6,69%	10,41%		7,11%	5,88%
9309	Δ. Ρεθύμνης	44,94%	28,62%	36,72%	0,51%	42,00%	41,22%	47,61%	35,60%	45,94%	1,61%	46,96%	47,38%	35,90%	19,89%	25,71%		34,30%	36,30%
9310	Δ. Συβρίτου	2,43%	0,61%	6,27%	4,27%	3,80%	3,41%	2,55%	0,57%	6,39%	4,99%	4,03%	3,43%	2,98%	1,12%	7,42%		3,67%	3,30%
9311	Δ. Φοίνικα	4,52%	3,91%	6,40%	10,80%	5,19%	4,36%	4,39%	3,16%	7,94%	14,35%	5,76%	5,09%	6,38%	8,50%	8,57%		6,72%	6,56%

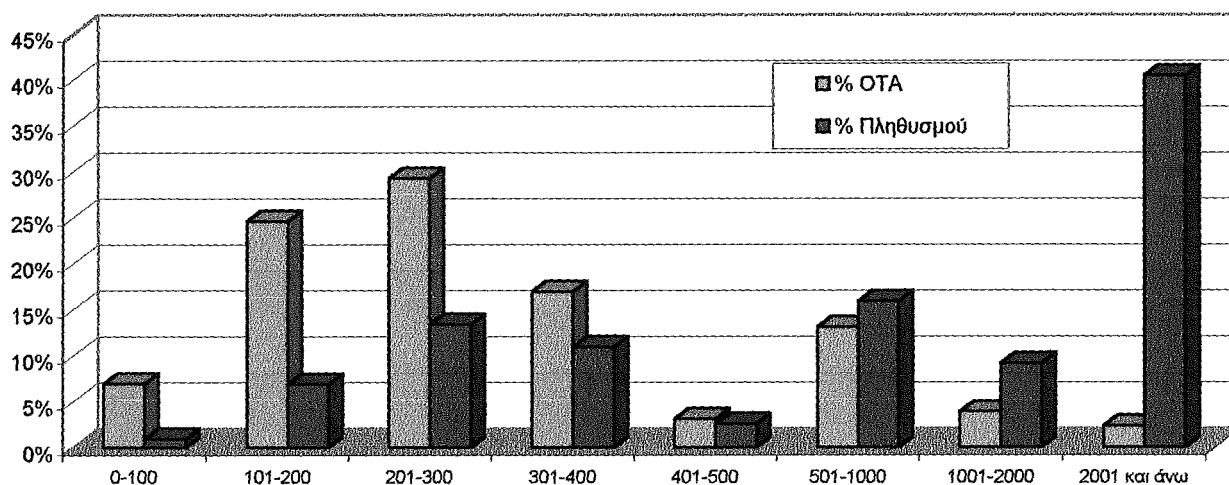
Ποσοστιαία Κατανομή

Κωδικός Ν. Δήμου	Ονομασία Νέου Δήμου	Απολογισμός 95						Απολογισμός 96						Προϋπολογισμός 97					
		Τακτικά Έσοδα	Ανταποδοσι- κά Τέλη	Εκτακτά Έσοδα	Έσοδα από Προγρ. ΕΕ	Σύνολο Εσόδων	Σύνολο Εξόδων	Τακτικά Έσοδα	Ανταποδοσι- κά Τέλη	Εκτακτά Έσοδα	Έσοδα από Προγρ. ΕΕ	Σύνολο Εσόδων	Σύνολο Εξόδων	Τακτικά Έσοδα	Ανταποδοσι- κά Τέλη	Εκτακτά Έσοδα	Έσοδα από Προγρ. ΕΕ	Σύνολο Εσόδων	Σύνολο Εξόδων
9300	Ν. Ρεθύμνης	64,22%	29,95%	35,78%	9,29%			61,31%	29,51%	38,69%	12,04%			84,34%	45,83%	15,66%			
9301	Δ. Ανωγείων	48,96%	29,38%	51,04%	10,02%			63,51%	31,00%	36,49%	30,95%			90,44%	34,66%	9,56%			
9302	Δ. Αρκαδίου	77,93%	67,04%	22,07%	0,00%			76,18%	63,02%	23,82%	6,31%			79,63%	81,18%	20,37%			
9303	Δ. Γεροποτάμου	65,07%	46,97%	34,93%	7,44%			61,46%	45,80%	38,54%	31,54%			82,91%	67,13%	17,09%			
9304	Δ. Κουλούκωνα	63,58%	23,95%	36,42%	6,86%			62,35%	18,27%	37,65%	0,00%			83,54%	41,15%	16,46%			
9305	Δ. Κουρητών	32,24%	13,59%	67,76%	1,84%			39,95%	13,76%	60,05%	22,85%			77,98%	23,90%	22,02%			
9306	Δ. Λάμπης	100,00%	24,02%					100,00%	25,85%					100,00%	35,44%				
9307	Δ. Λαππαίων																		
9308	Δ. Νικηφόρου Φωκά	49,91%	29,75%	50,09%	26,91%			47,89%	26,47%	52,11%	14,57%			77,07%	47,19%	22,93%			
9309	Δ. Ρεθύμνης	68,72%	19,07%	31,28%	0,13%			62,15%	22,07%	37,85%	0,42%			88,26%	25,40%	11,74%			
		41,05%	7,47%	58,95%	6,33%			38,74%	6,60%	61,26%	9,42%			68,35%	17,29%	31,65%			
					15,68%			46,70%	21,23%	53,30%	21,76%			80,05%	61,04%	19,95%			

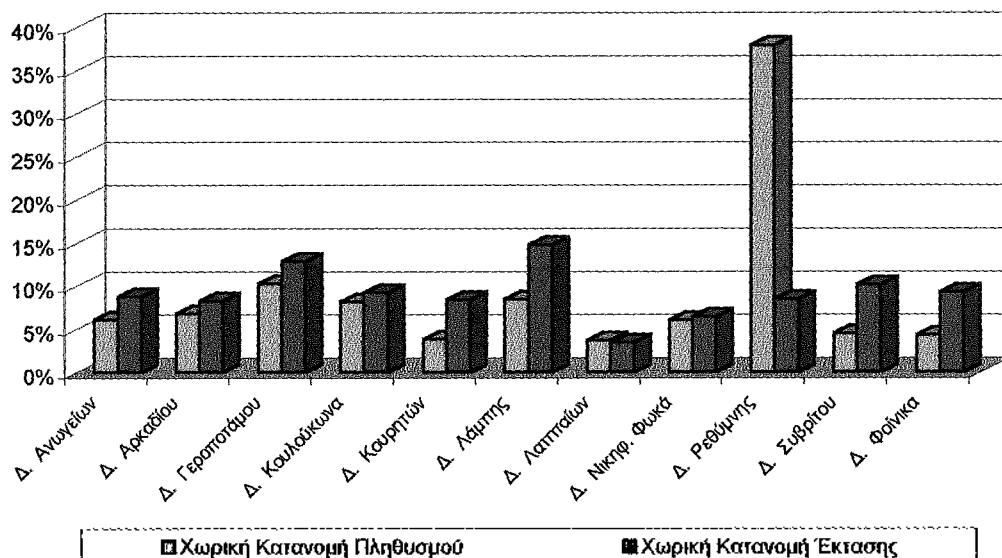
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

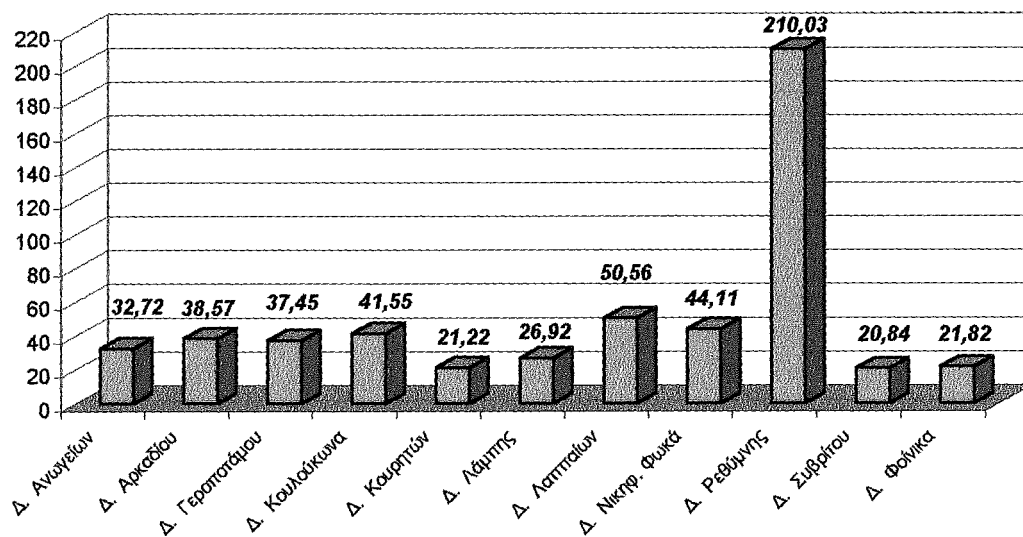
Δ. Γ1: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΟΤΑ ΚΑΙ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΟ ΜΕΓΕΘΟΣ

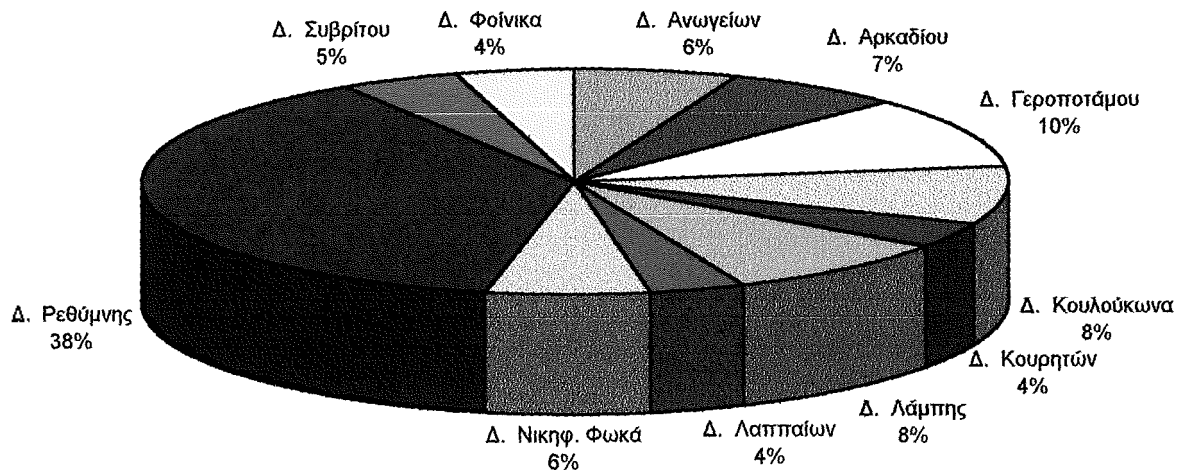
Δ. Γ2: ΧΩΡΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΚΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ, 1991

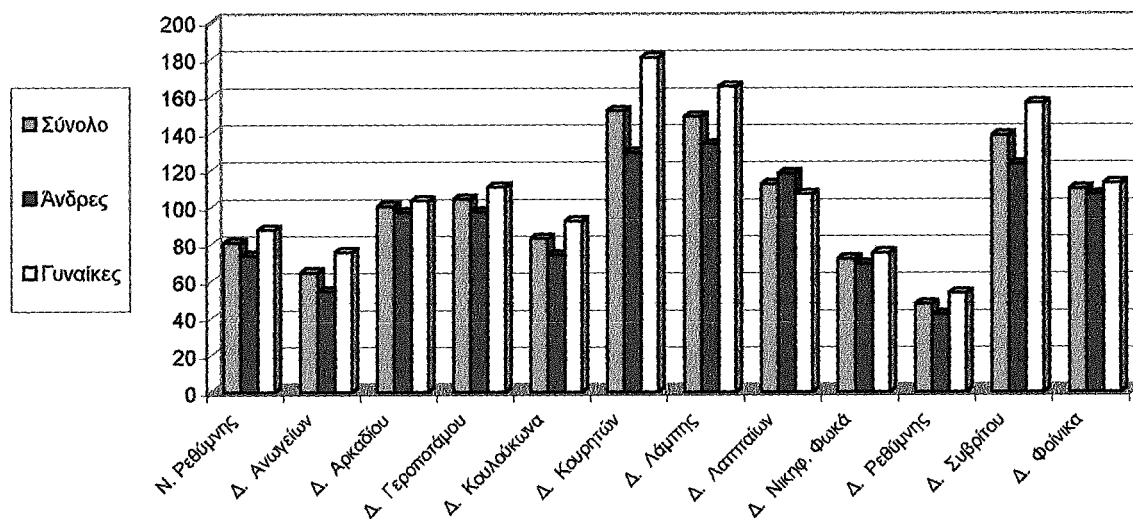
Δ. Γ3: ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ ΑΝΑ ΝΕΟ ΔΗΜΟ, 1991

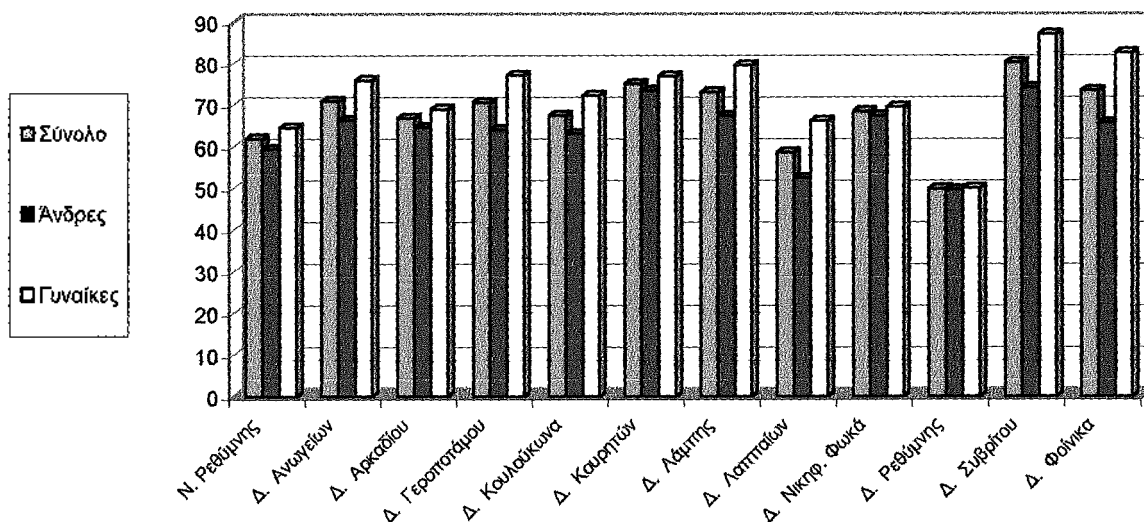
Δ. 1: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ Ν. ΡΕΘΥΜΝΗΣ ΑΝΑ ΝΕΟ ΔΗΜΟ, 1991

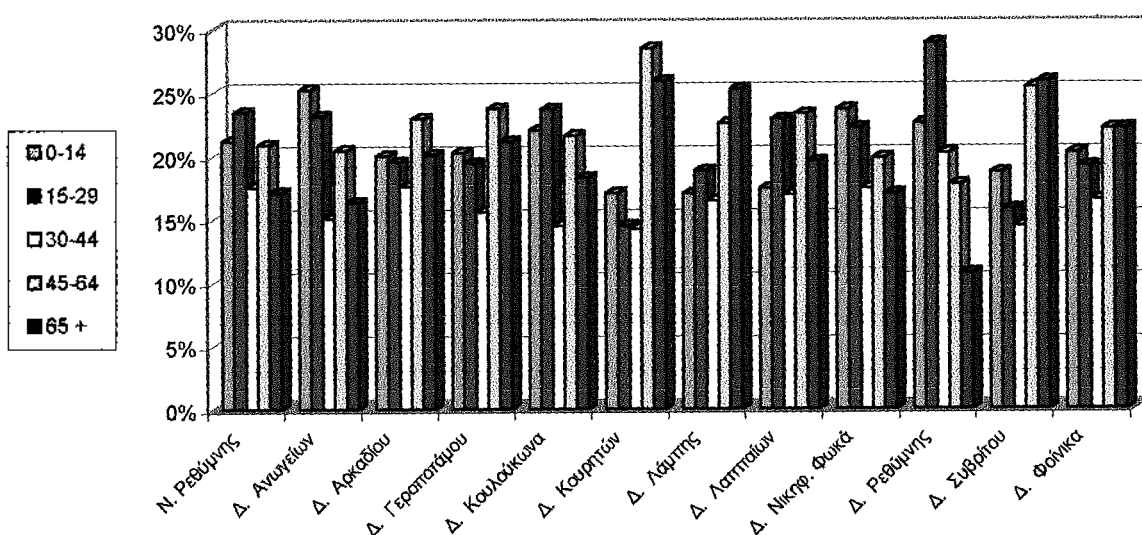
Δ. 2: ΔΕΙΚΤΕΣ ΓΗΡΑΝΣΗΣ, 1991

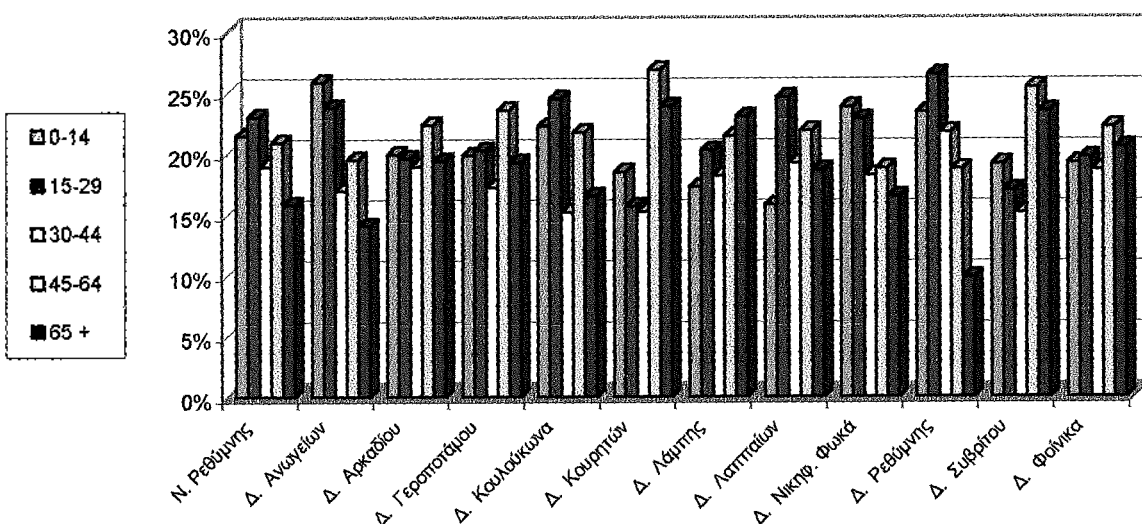
Δ. 3: ΔΕΚΤΕΣ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ, 1991

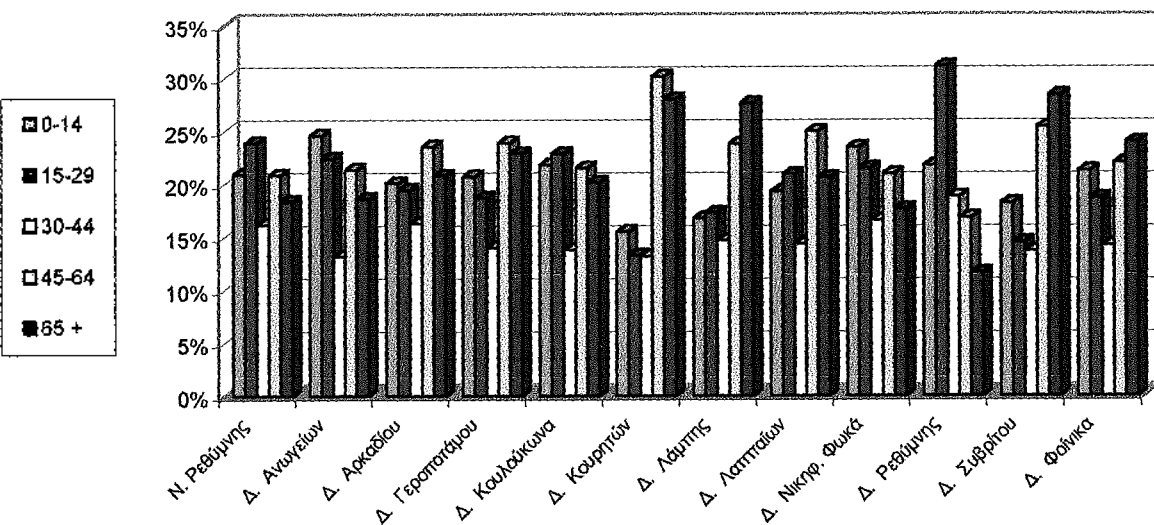
Δ. 4: ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΔΟΜΗ ΣΥΝΟΛΟΥ, 1991

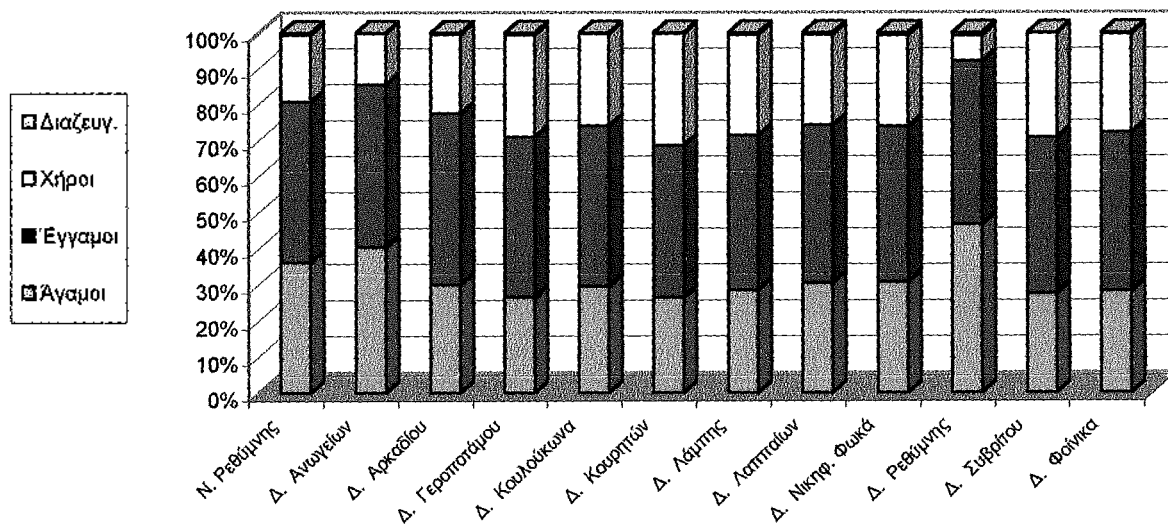
Δ. 5: ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΔΟΜΗ ΑΝΔΡΩΝ, 1991

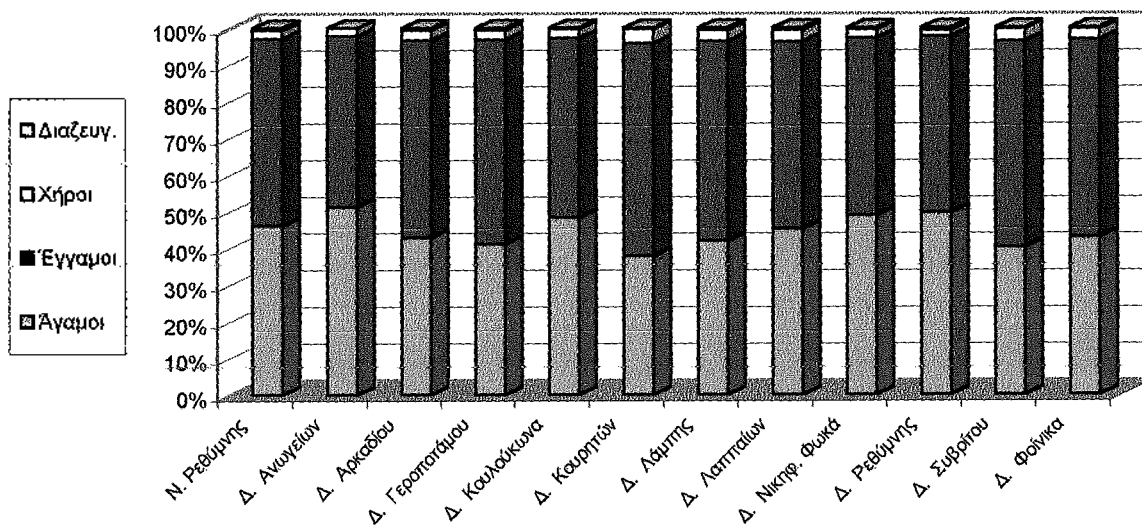
Δ. 6: ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΔΟΜΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ, 1991

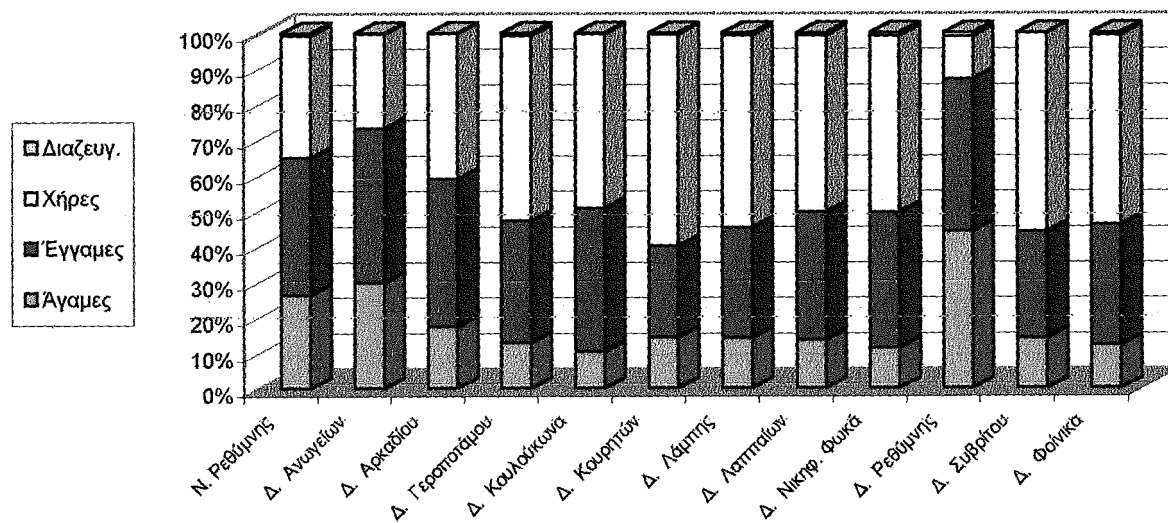
Δ. 7: ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΥΝΟΛΟΥ, 1991

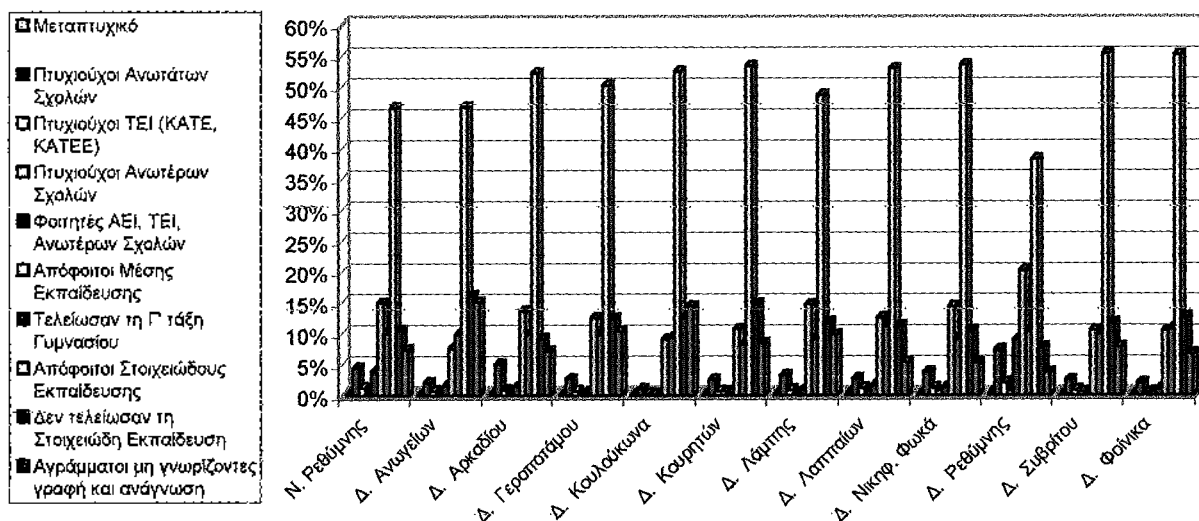
Δ. 8: ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΝΔΡΩΝ, 1991

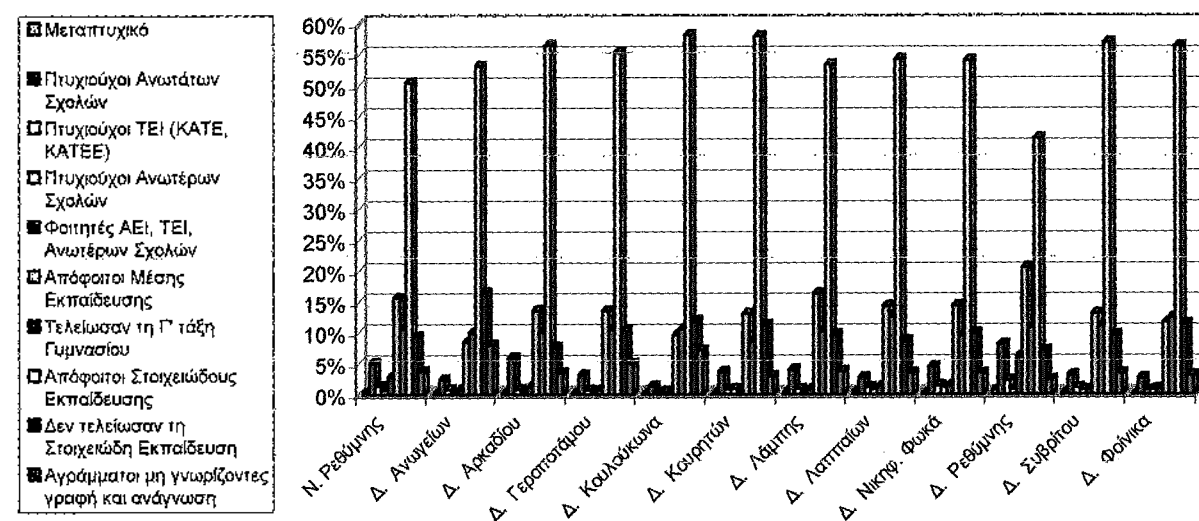
Δ. 9: ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ, 1991

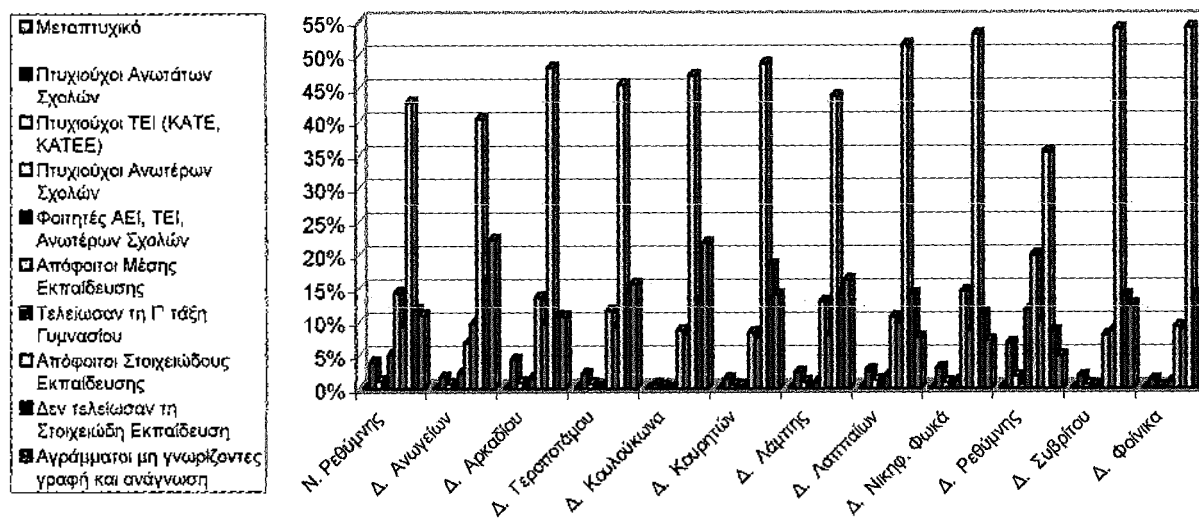
Δ. 10: ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΥΝΟΛΟΥ, 1991

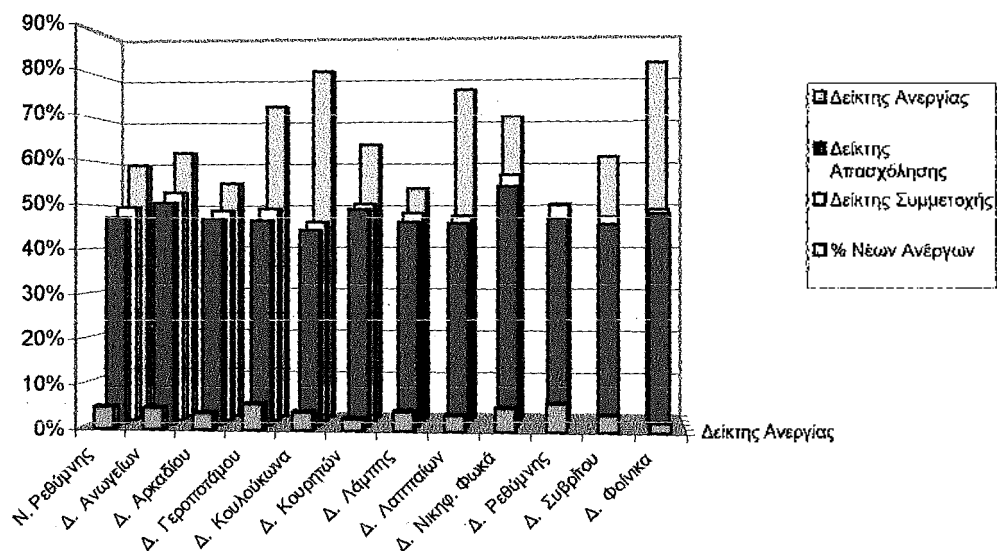
Δ. 11: ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΑΝΔΡΩΝ, 1991

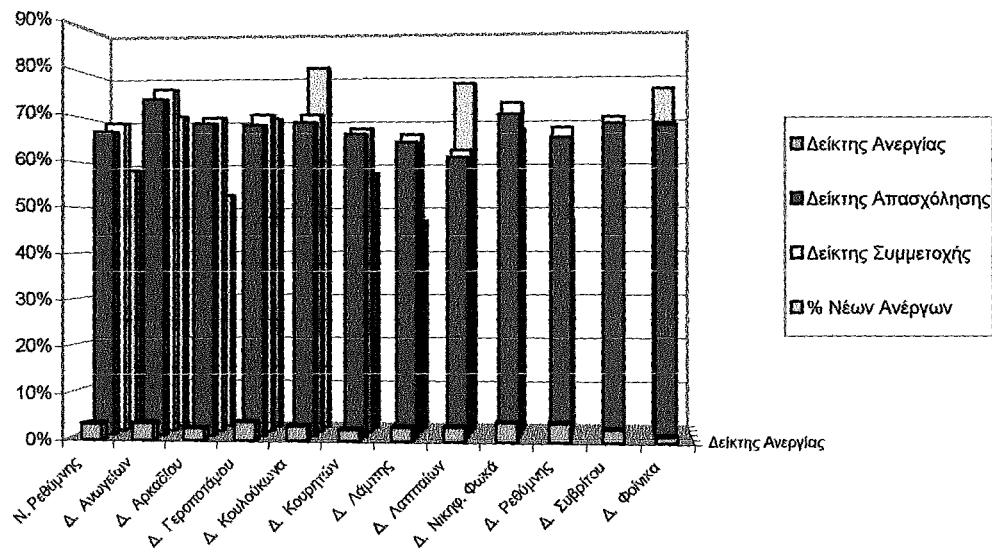
Δ. 12: ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΥΝΑΙΚΩΝ, 1991

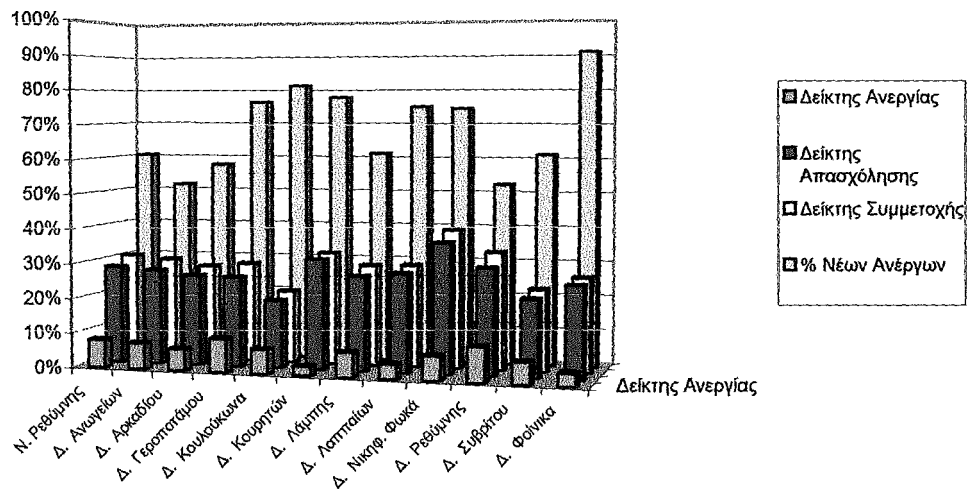
Δ. 13: ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ-ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΥΝΟΛΟΥ, 1991

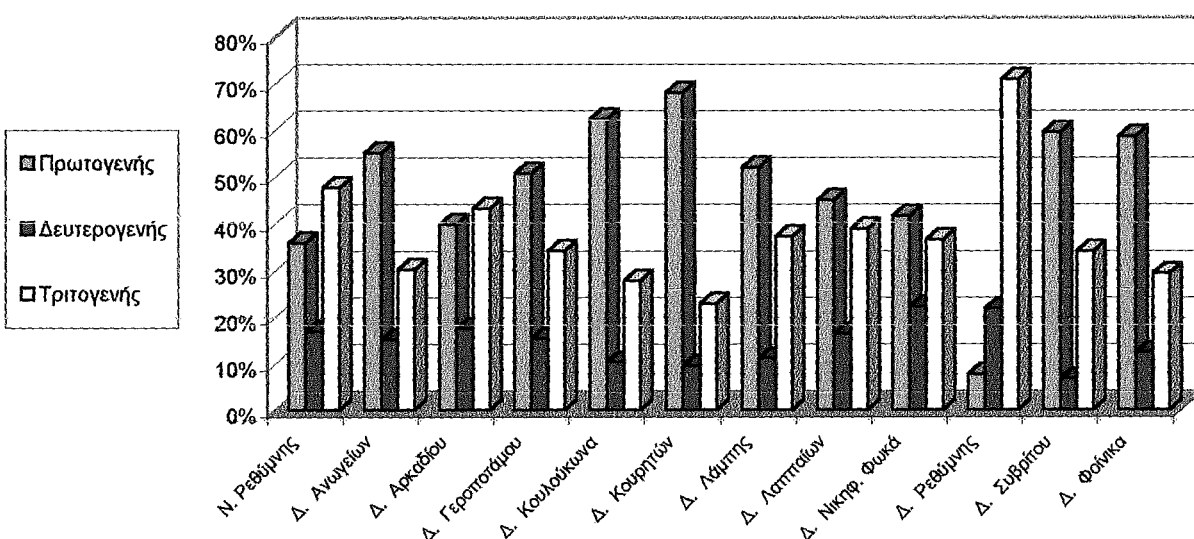
Δ. 14: ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ-ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΑΝΔΡΩΝ, 1991

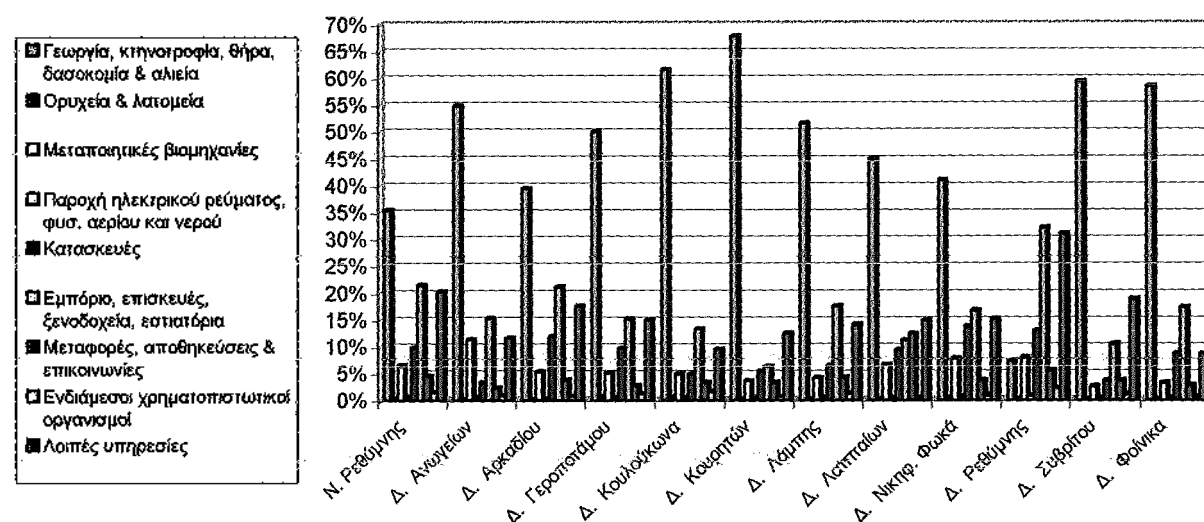
Δ. 15: ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ-ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ, 1991

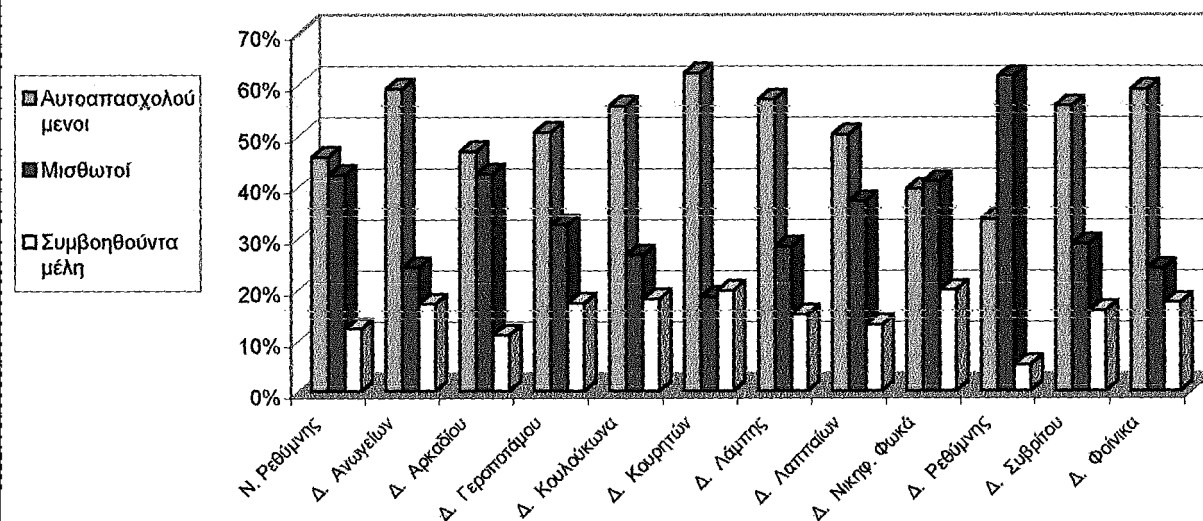
Δ. 16: ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ, 1991

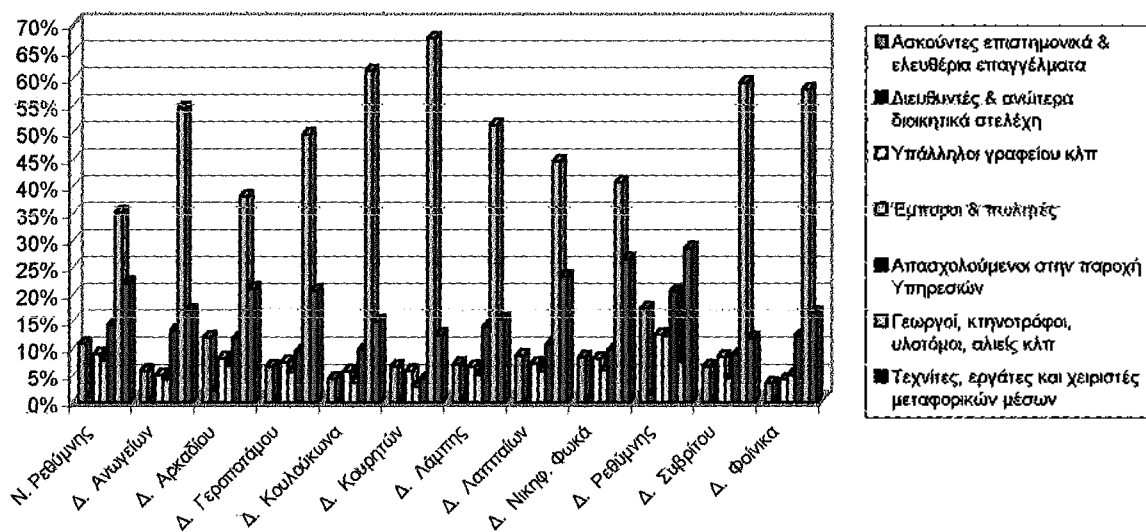
Δ. 17: ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ, 1991

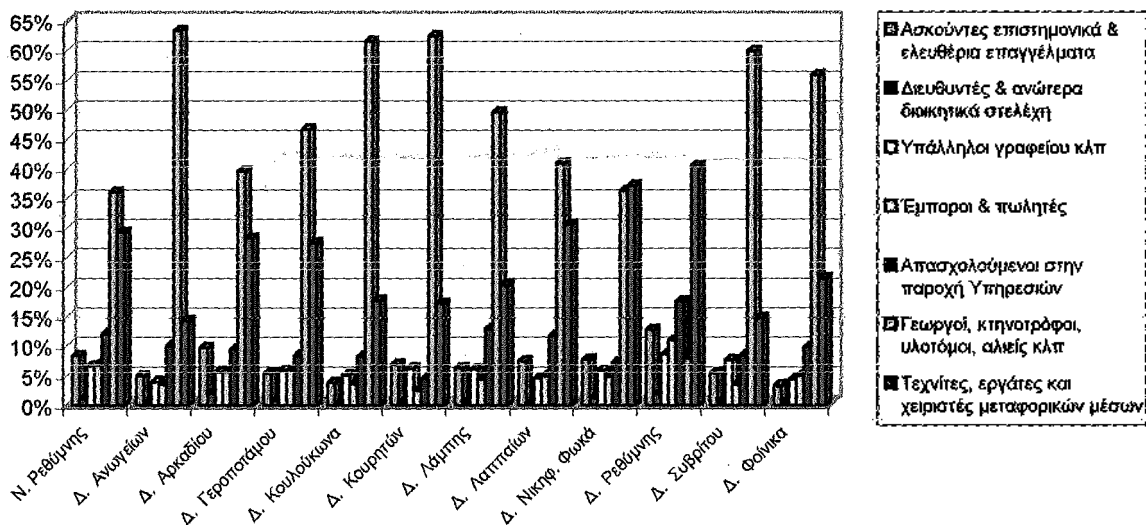
Δ. 18: ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ, 1991

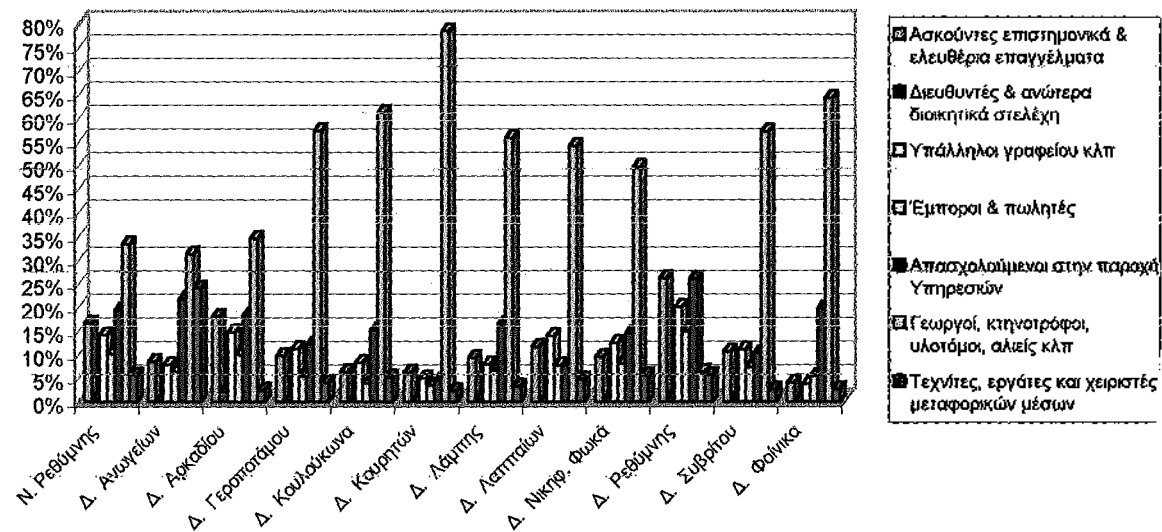
Δ. 19: ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΣΥΝΟΛΟΥ, 1991

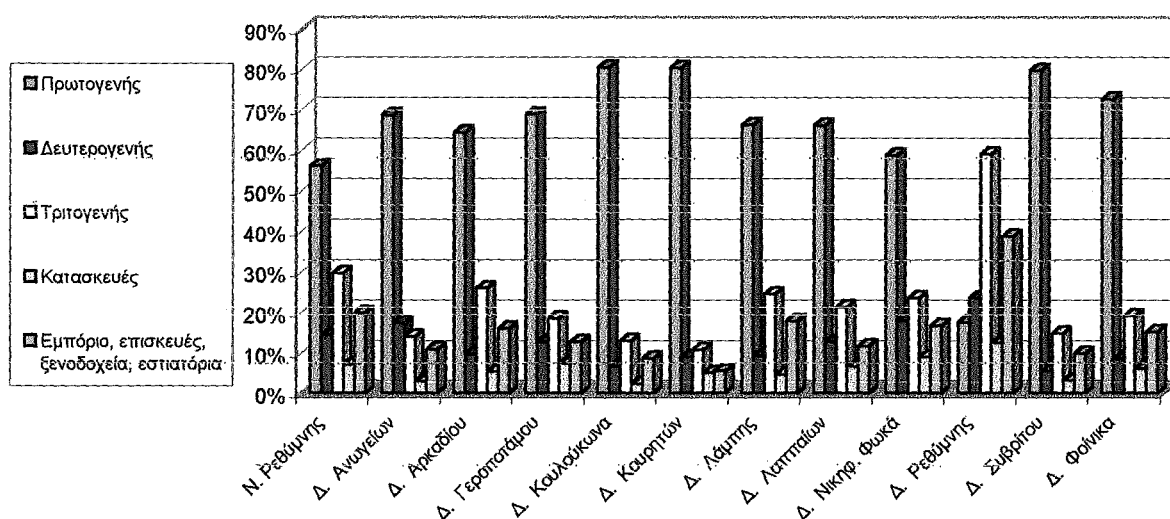
Δ. 20: ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΝΔΡΩΝ, 1991

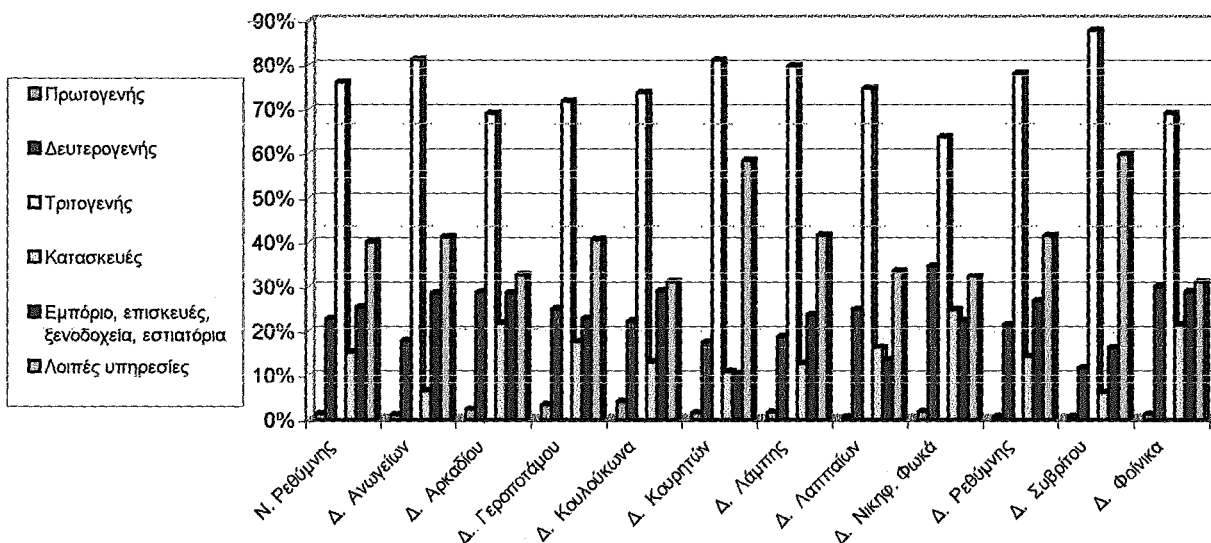
Δ. 21: ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ, 1991

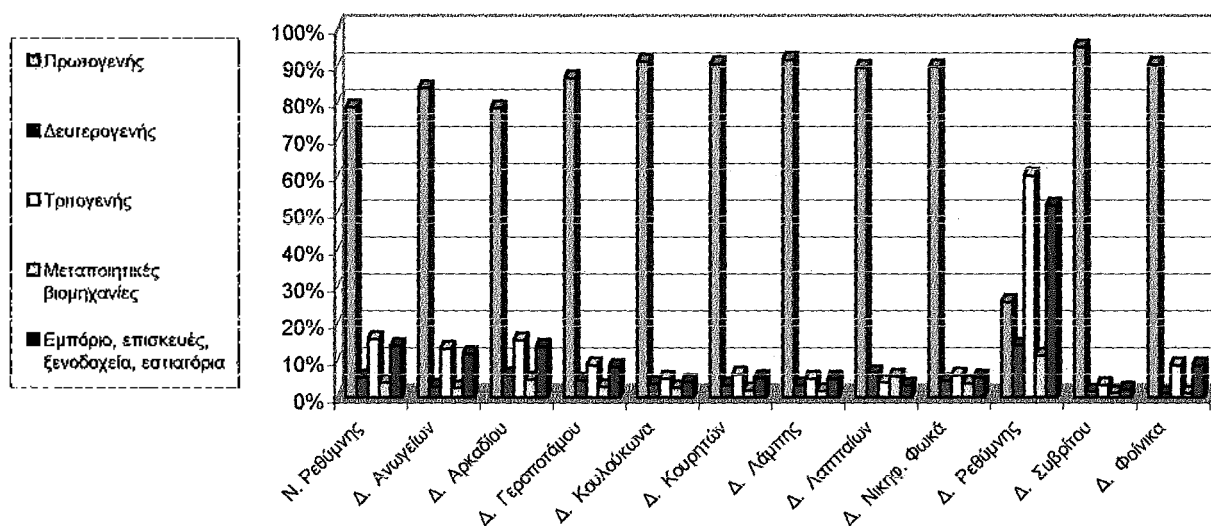
Δ. 22: ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ, 1991

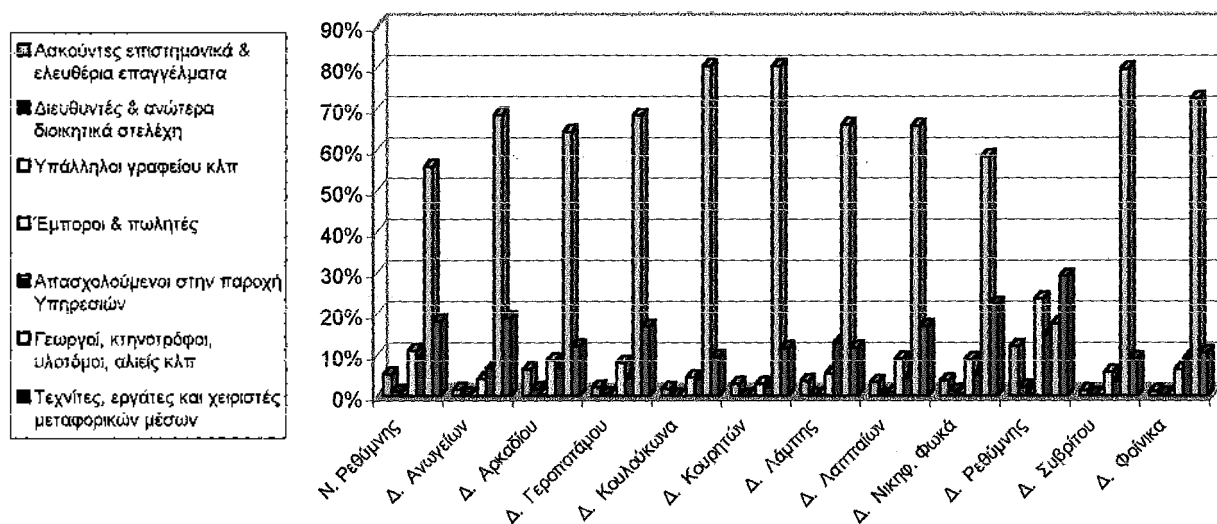
Δ. 23: ΜΙΣΘΩΤΟΙ ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ, 1991

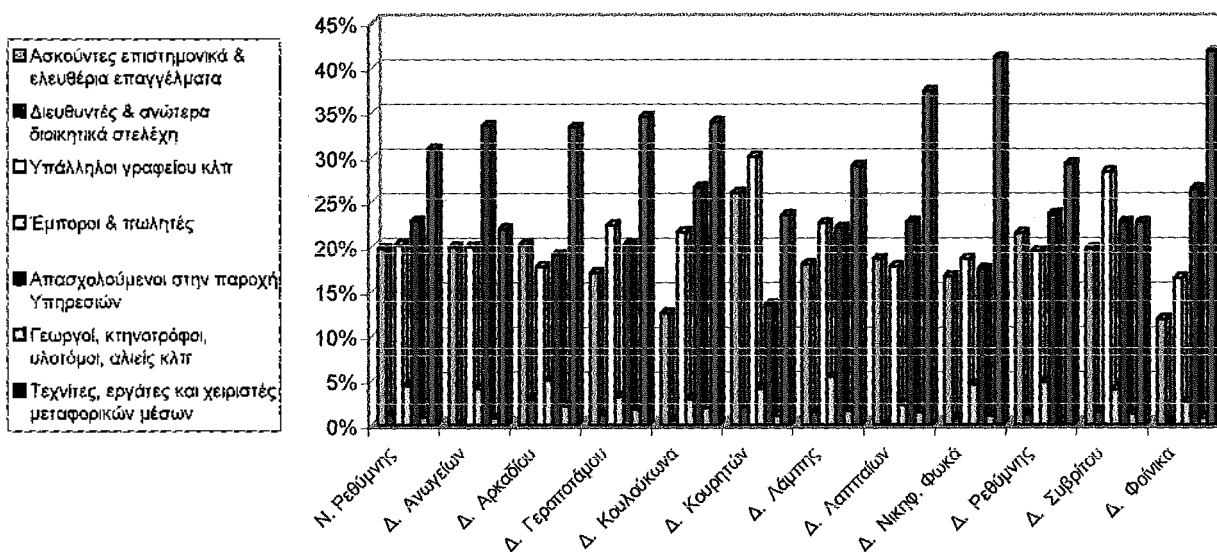
Δ. 24: ΣΥΜΒΟΗΘΟΥΝΤΑ ΜΕΛΗ ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ, 1991

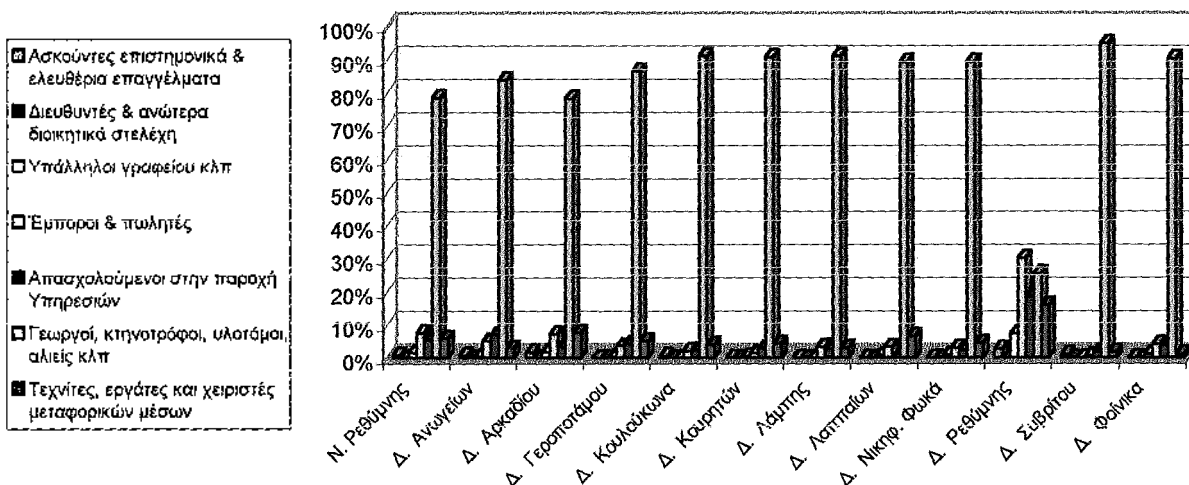
Δ. 25: ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ, 1991

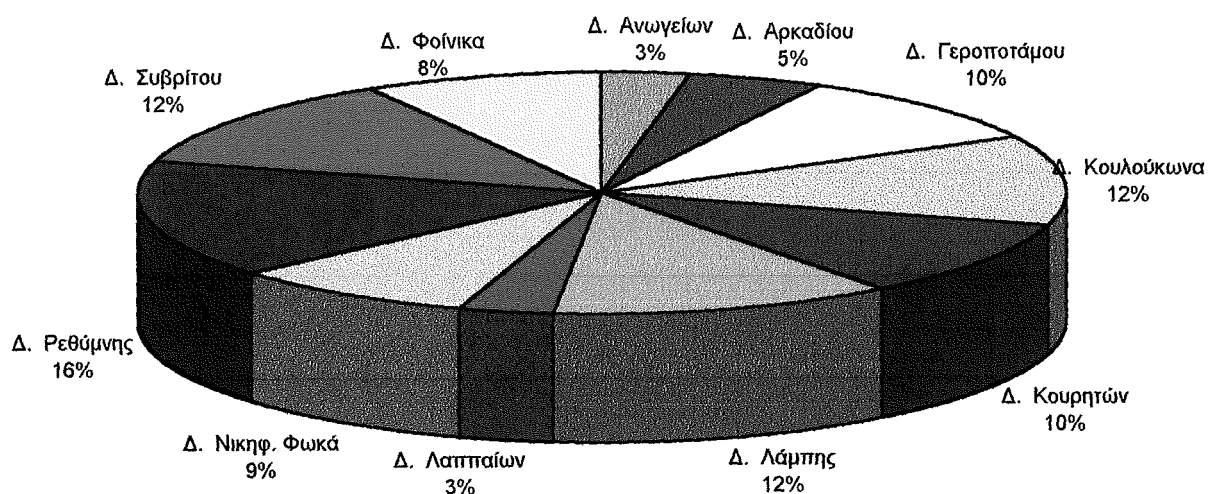
Δ. 26: ΜΙΣΘΩΤΟΙ ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ, 1991

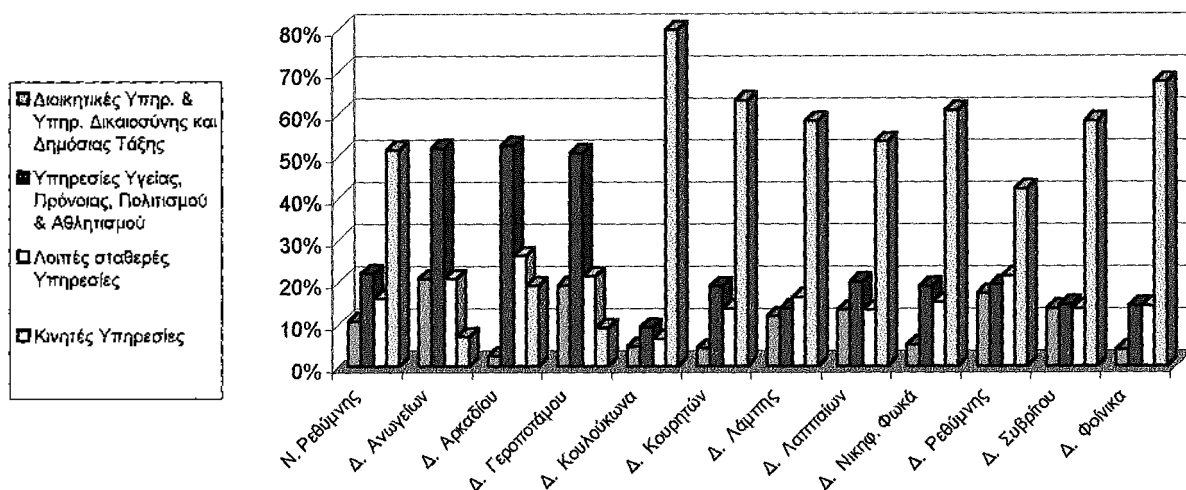
Δ. 27: ΣΥΜΒΟΗΘΟΥΝΤΑ ΜΕΛΗ ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ, 1991

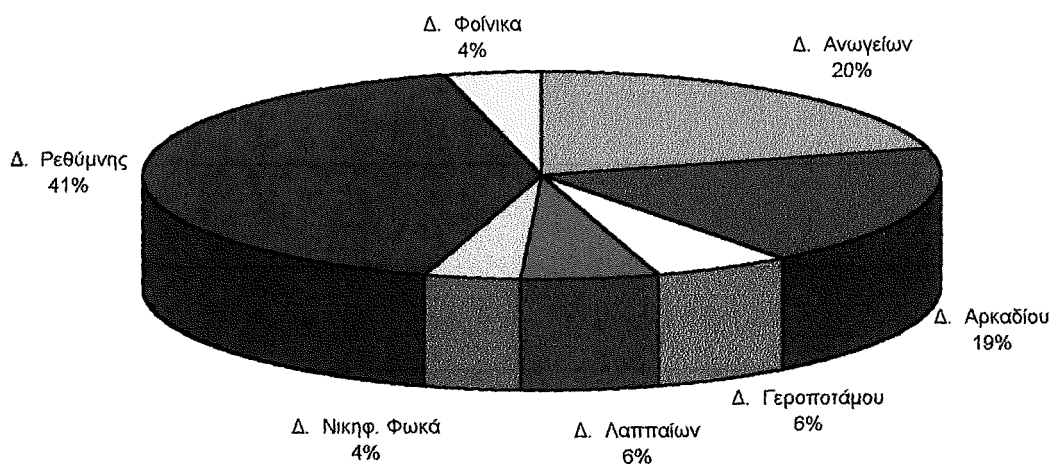
Δ. 28: ΧΩΡΙΚΗ ΔΙΑΘΡΩΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ, 1997

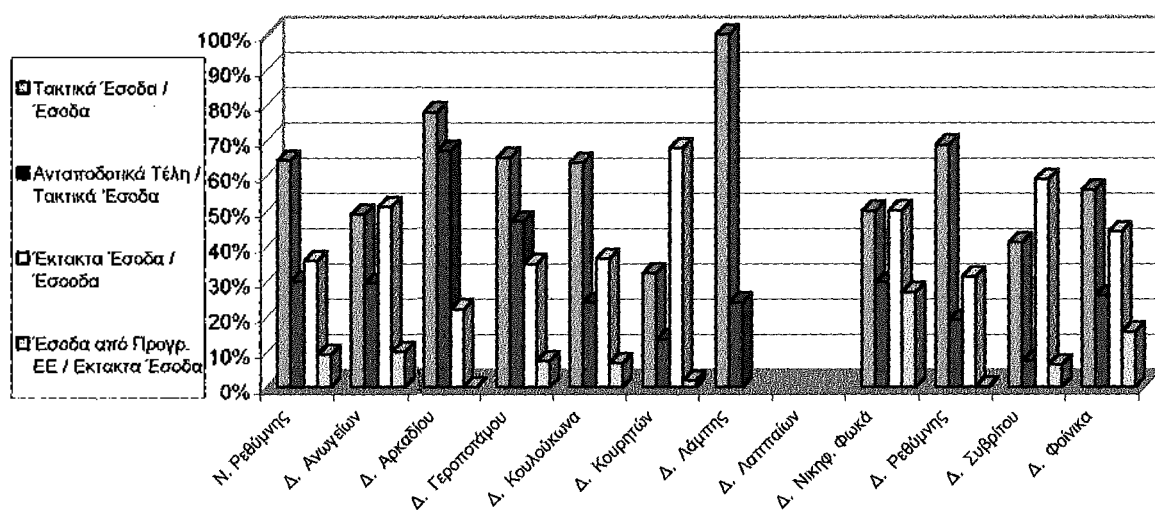
Δ. 29: ΔΟΜΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ, 1997

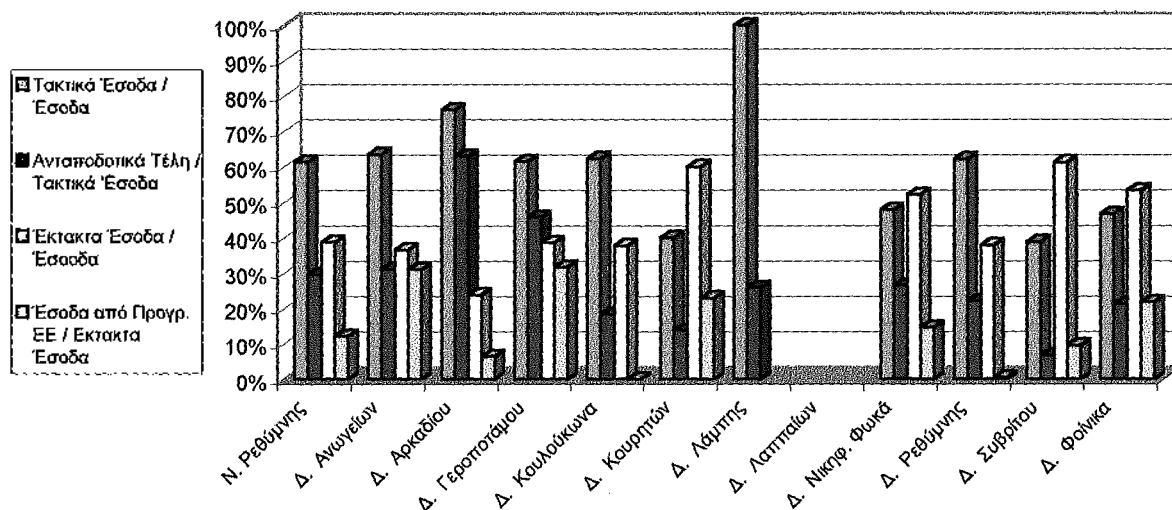
Δ. 30: ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ, 1997

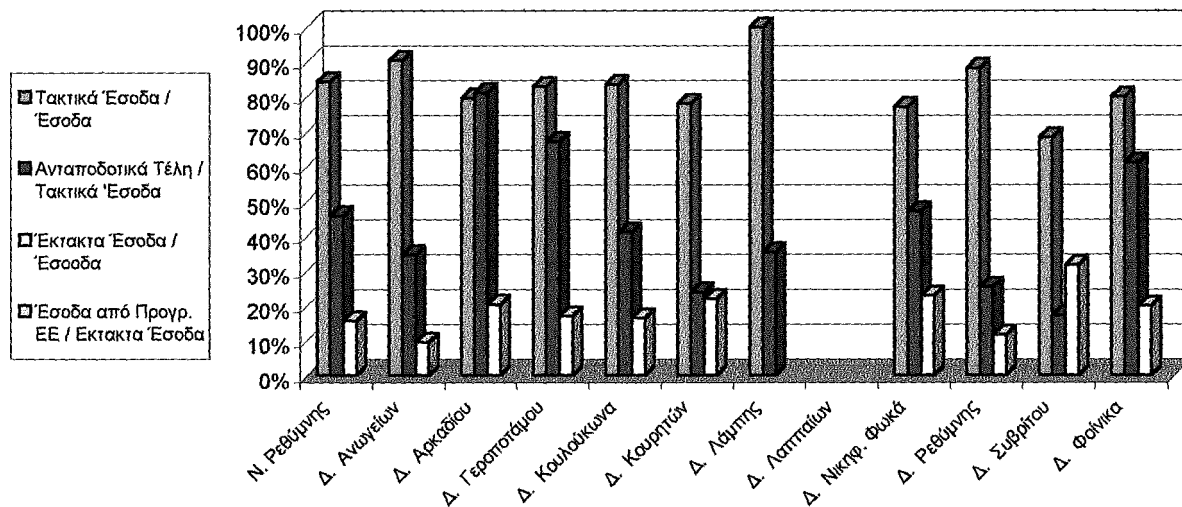
Δ. 31: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 1995

Δ. 32: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 1996

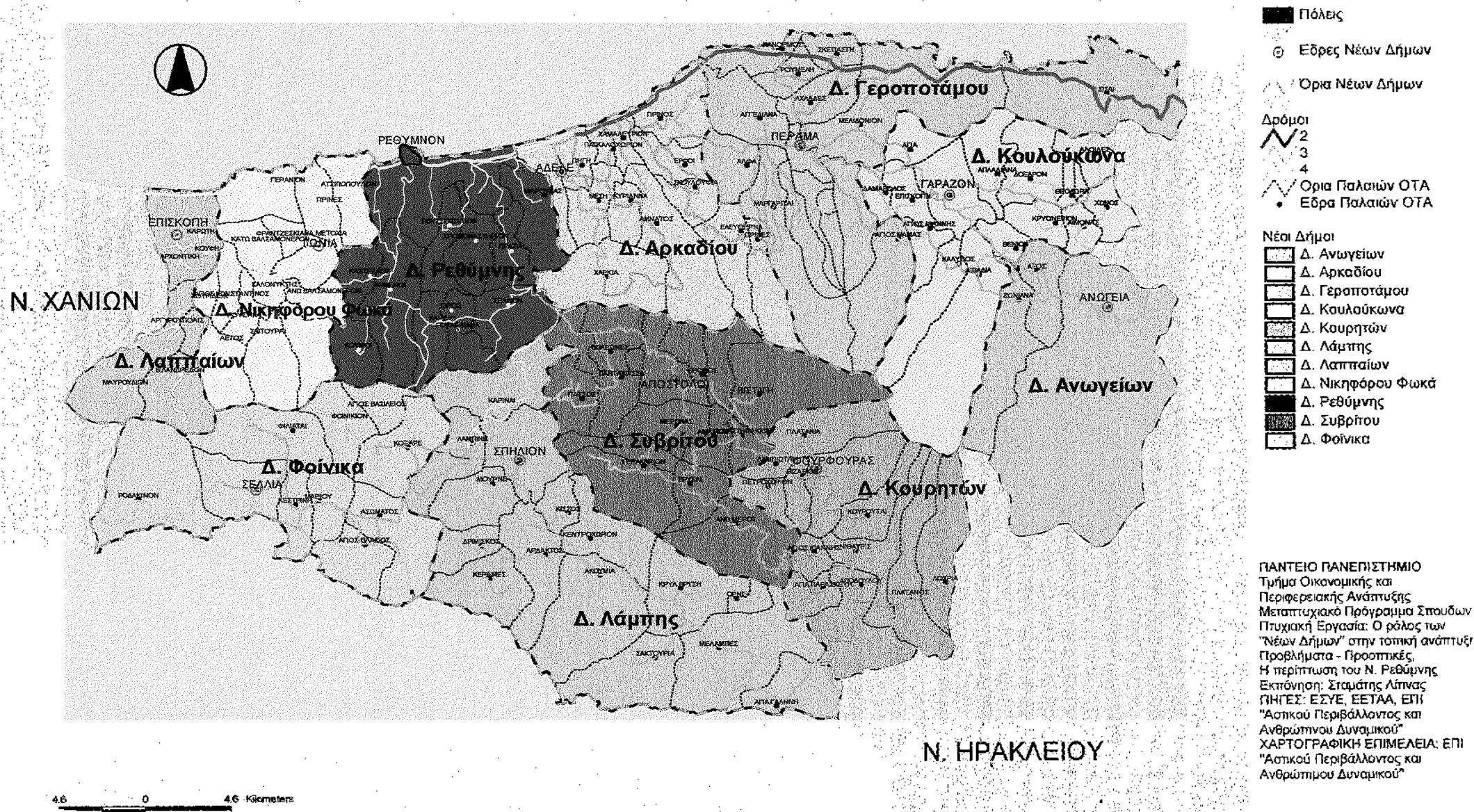
Δ. 33: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 1997

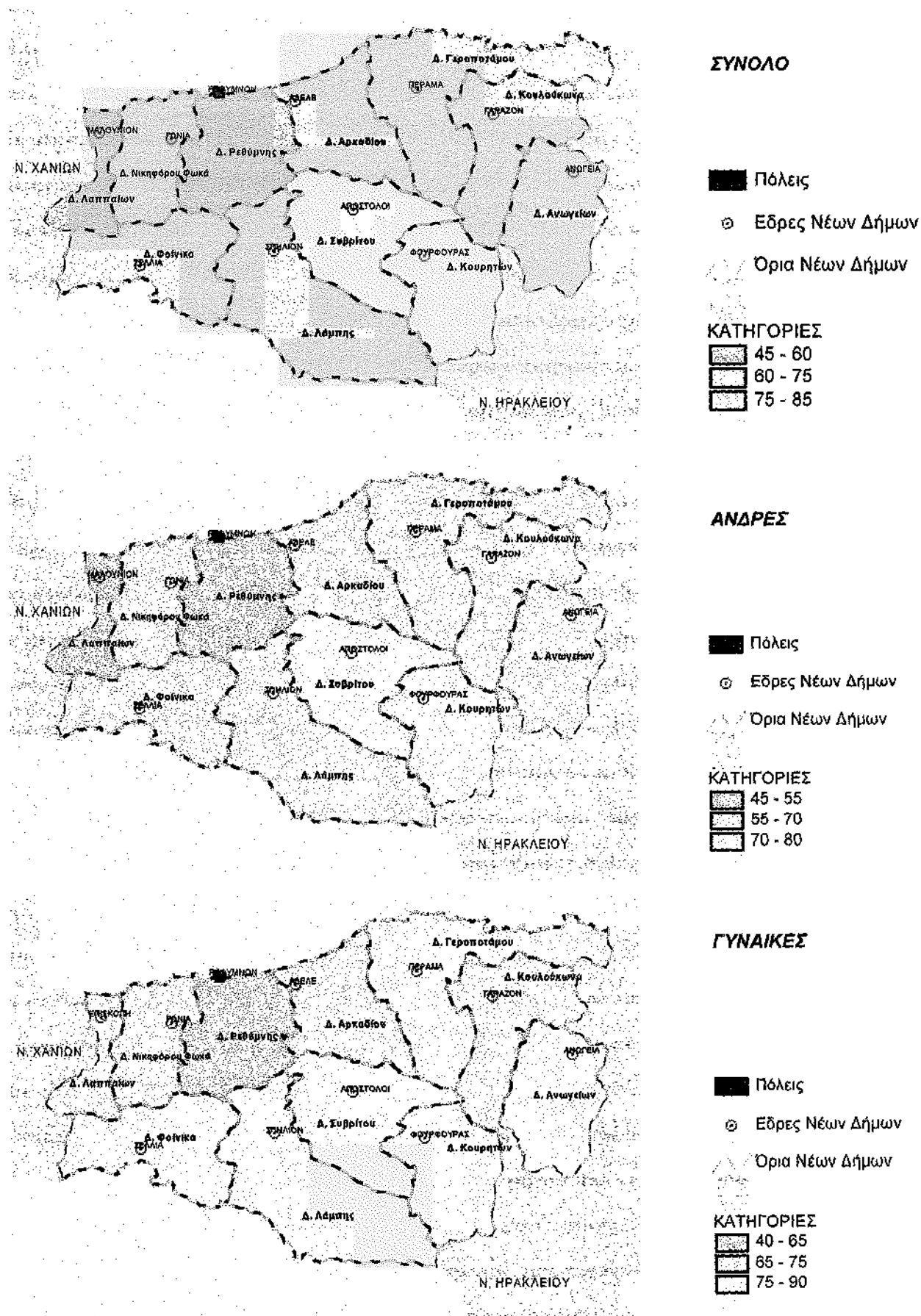

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

ΧΑΡΤΕΣ

ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ Ν. 2539/97

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

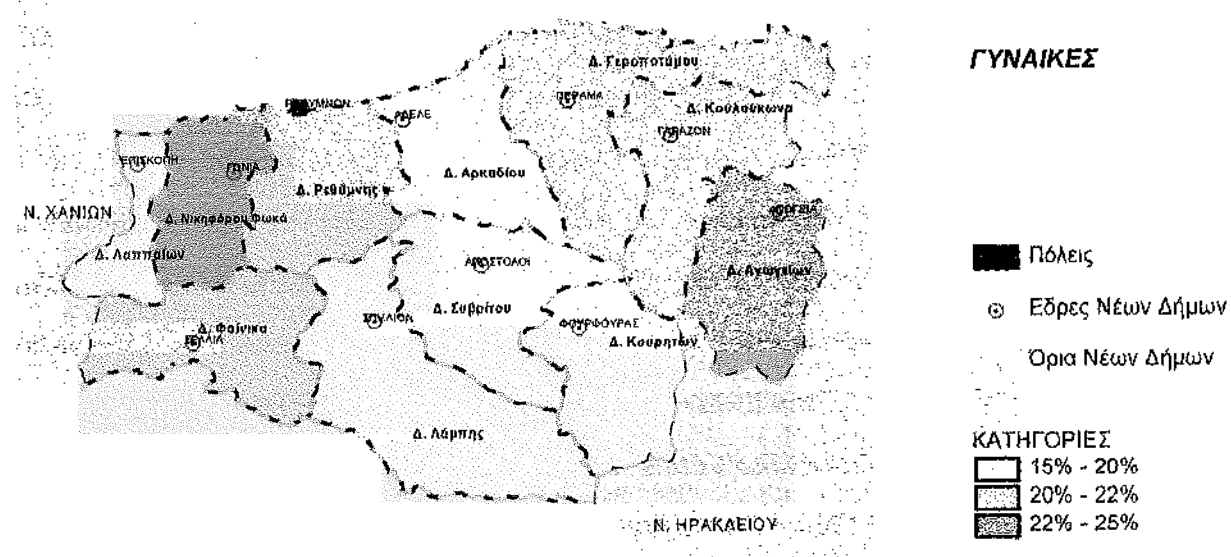
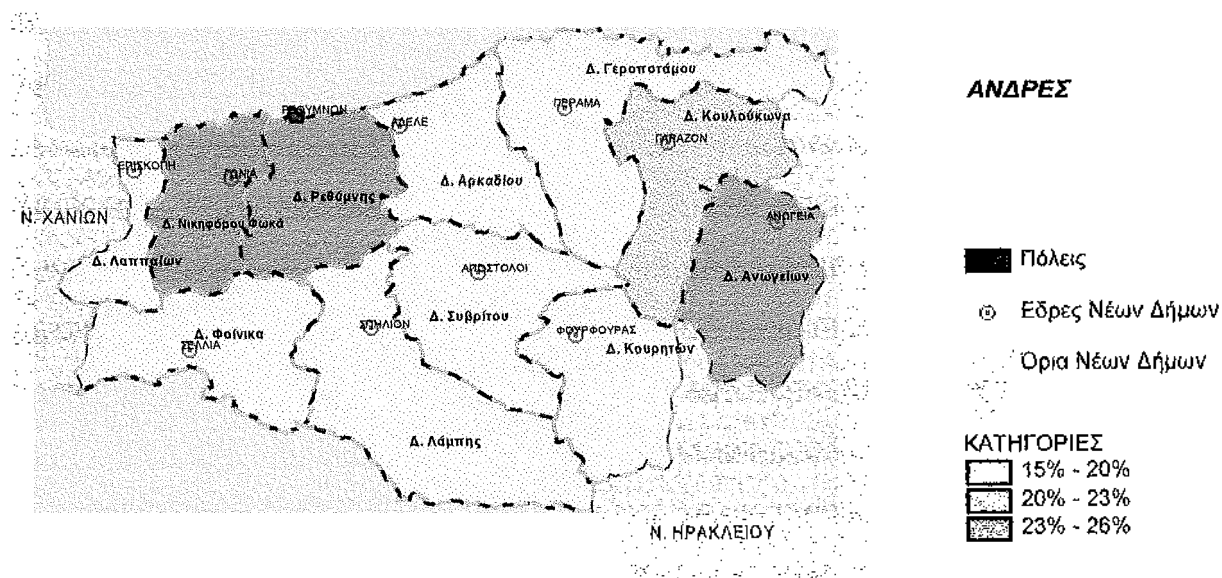
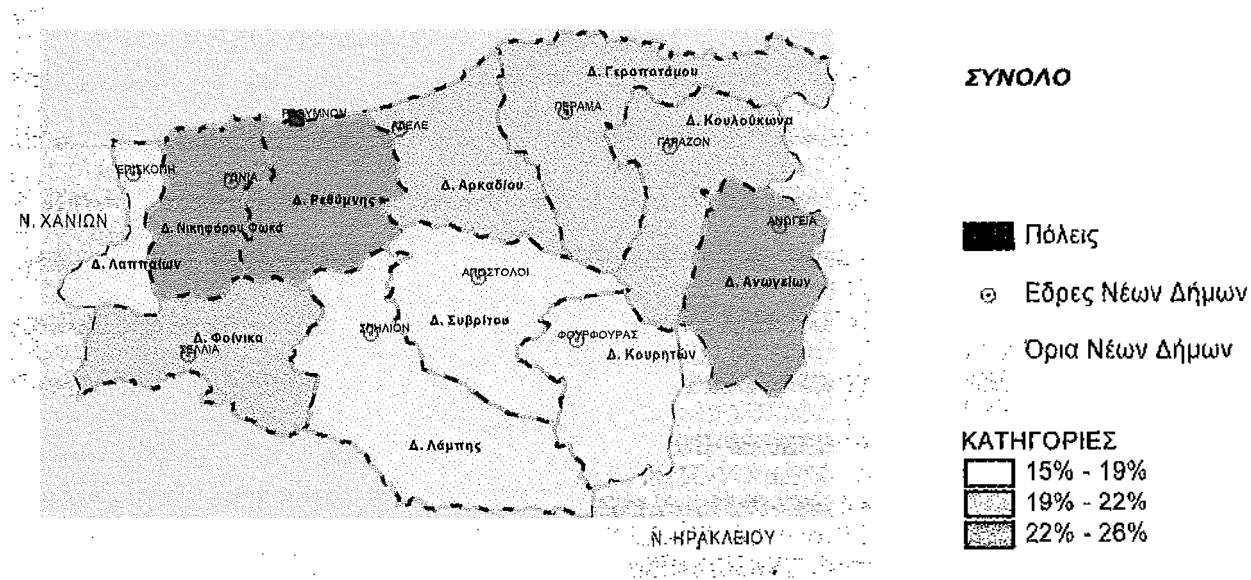
Πτυχιακή Εργασία: Ο ρόλος των "Νέων Δήμων" στην τοπική ανάπτυξη: Προβλήματα - Προοπτικές. Η περίπτωση του Ν. Ρεθύμνης

Εκπόνηση: Σταμάτης Λίτινας

ΠΗΓΕΣ: ΕΣΥΕ, ΕΕΤΑΑ, ΕΠΙ "Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού"

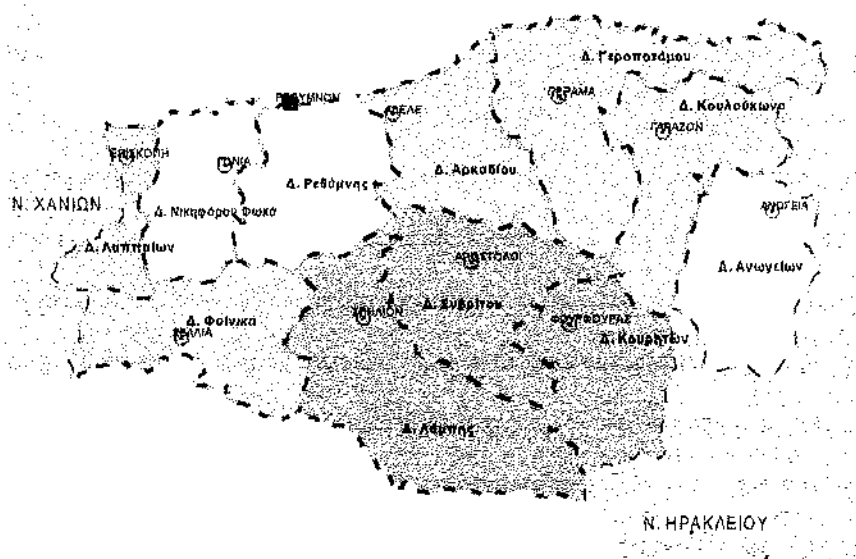
ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΕΠΙ "Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού"

ΧΑΡΤΗΣ 3. ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΗΛΙΚΙΑΣ 0 - 14 ΕΤΩΝ, 1991

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης
Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
Πτυχιακή Εργασία: Ο ρόλος των "Νέων Δήμων" στην τοπική ανάπτυξη: Προβλήματα - Προοπτικές, Η περίπτωση του Ν. Ρεθύμνης
Εκπόνηση: Σταμάτης Λίτινας
ΠΗΓΕΣ: ΕΣΥΕ, ΕΕΤΑΑ, ΕΠΙ "Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού"
ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΕΠΙ "Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού"

ΧΑΡΤΗΣ 4. ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΗΛΙΚΙΑΣ 65 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩ, 1991

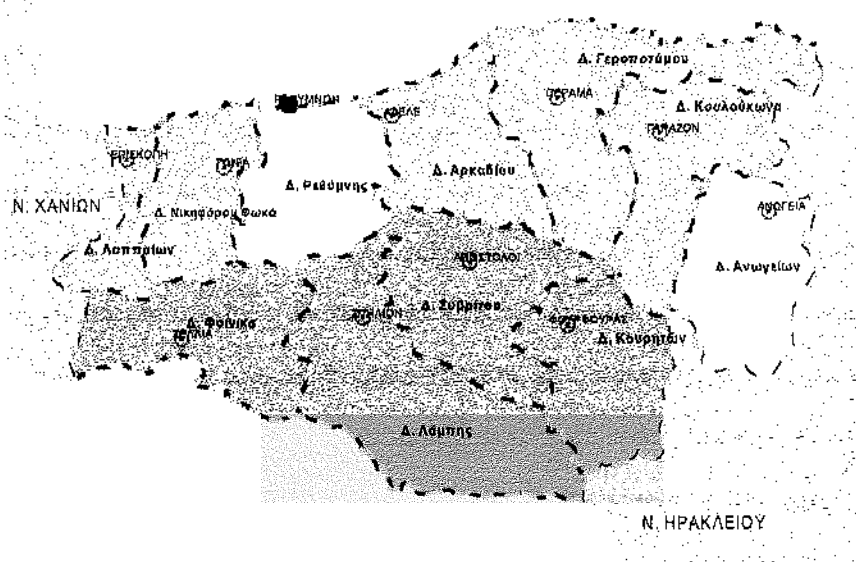

ΣΥΝΟΛΟ

- Πόλεις
- Εδρες Νέων Δήμων
- Όρια Νέων Δήμων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

- 10% - 17%
- 17% - 23%
- 23% - 27%

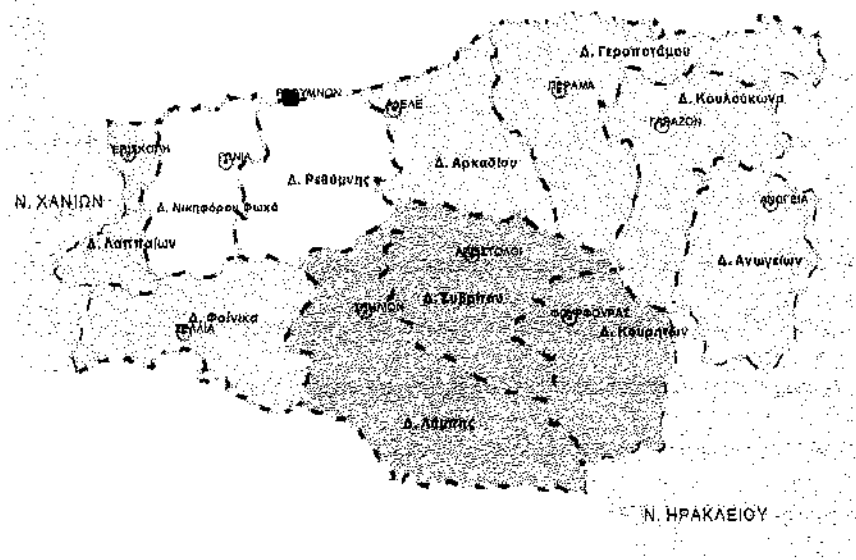

ΑΝΔΡΕΣ

- Πόλεις
- Εδρες Νέων Δήμων
- Όρια Νέων Δήμων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

- 9% - 15%
- 15% - 20%
- 20% - 25%

ΓΥΝΑΙΚΕΣ

- Πόλεις
- Εδρες Νέων Δήμων
- Όρια Νέων Δήμων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

- 10% - 18%
- 18% - 24%
- 24% - 30%

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

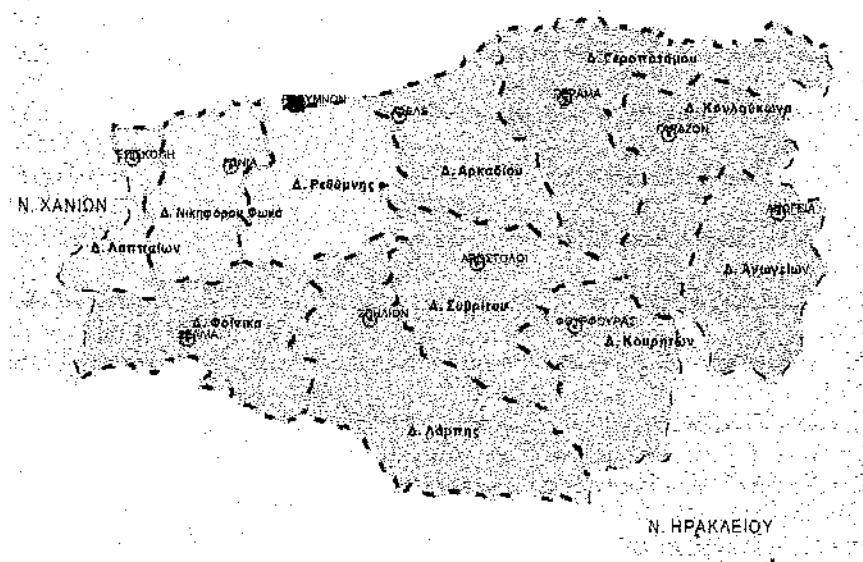
Πτυχιακή Εργασία: Ο ρόλος των "Νέων Δήμων" στην τοπική ανάπτυξη: Προβλήματα - Προοπτικές, Η περίπτωση του Ν. Ρεθύμνης

Εκπόνηση: Σταμάτης Λίπινας

ΠΗΓΕΣ: ΕΣΥΕ, ΕΕΤΑΑ, ΕΠΙ "Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού"

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΕΠΙ "Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού"

ΧΑΡΤΗΣ 5. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ, ΑΓΡΑΜΜΑΤΟΙ, 1991

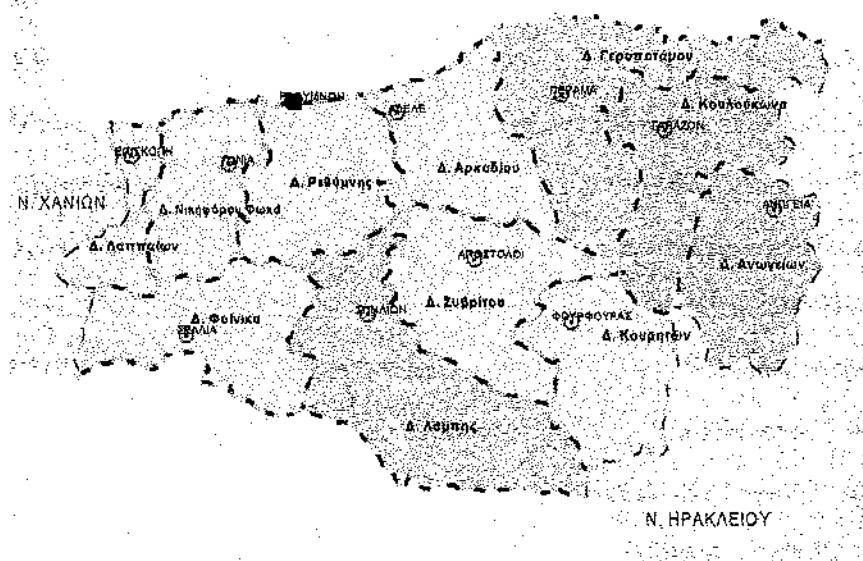

ΣΥΝΟΛΟ

- Πόλεις
- ⊙ Εδρες Νέων Δήμων
- Όρια Νέων Δήμων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

- 3% - 6%
- 6% - 10%
- 10% - 16%

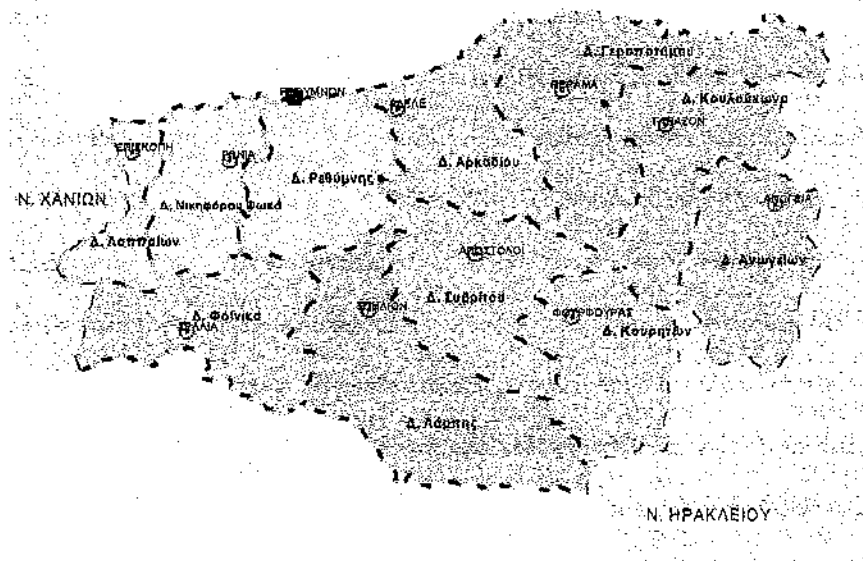

ΑΝΔΡΕΣ

- Πόλεις
- ⊙ Εδρες Νέων Δήμων
- Όρια Νέων Δήμων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

- 2% - 3,5%
- 3,5% - 5%
- 5% - 8%

ΓΥΝΑΙΚΕΣ

- Πόλεις
- ⊙ Εδρες Νέων Δήμων
- Όρια Νέων Δήμων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

- 4% - 10%
- 10% - 15%
- 15% - 23%

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

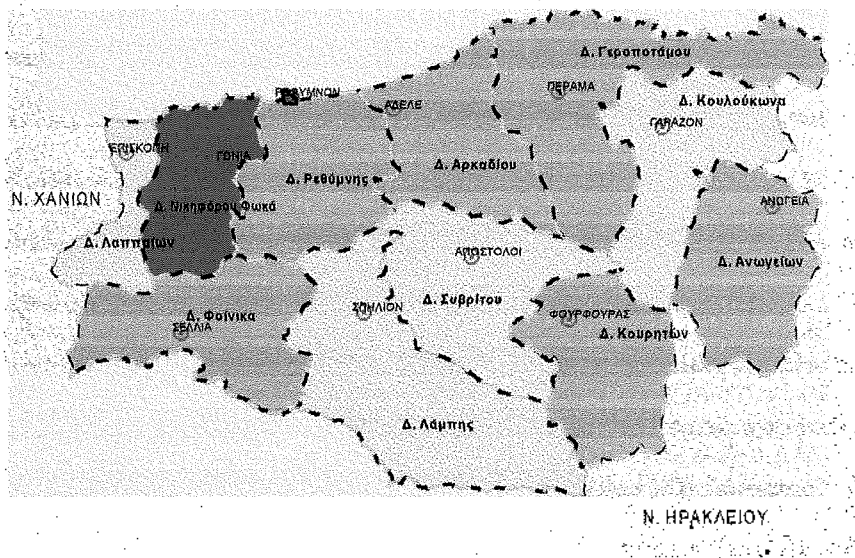
Πτυχιακή Εργασία: Ο ρόλος των "Νέων Δήμων" στην τοπική ανάπτυξη: Προβλήματα - Προοπτικές, Η περίπτωση του Ν. Ρεθύμνης

Εκπόνηση: Σταμάτης Λίτινας

ΠΗΓΕΣ: ΕΣΥΕ, ΕΕΤΑΑ, ΕΠΙ "Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού"

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΕΠΙ "Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού"

ΧΑΡΤΗΣ 6. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ, 1991

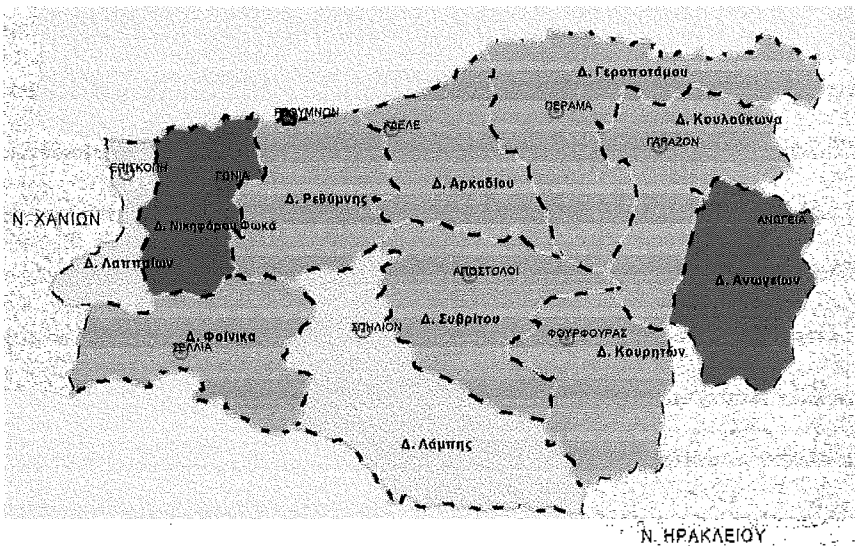

ΣΥΝΟΛΟ

- Πόλεις
- ⊙ Εδρες Νέων Δήμων
- Ορια Νέων Δήμων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

- 46% - 48%
- 48% - 53%
- 53% - 57%

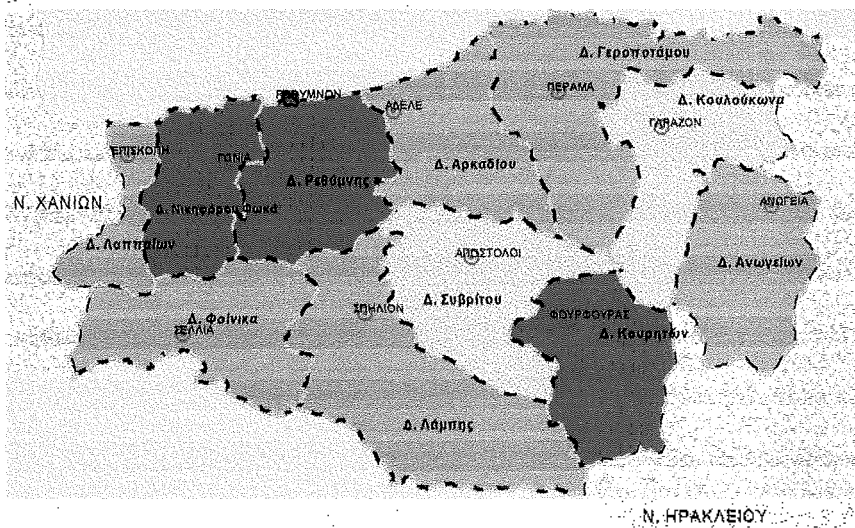

ΑΝΔΡΕΣ

- Πόλεις
- ⊙ Εδρες Νέων Δήμων
- Ορια Νέων Δήμων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

- 62% - 67%
- 67% - 72%
- 72% - 77%

ΓΥΝΑΙΚΕΣ

- Πόλεις
- ⊙ Εδρες Νέων Δήμων
- Ορια Νέων Δήμων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

- 20% - 26%
- 26% - 30%
- 30% - 40%

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

Πτυχιακή Εργασία: Ο ρόλος των "Νέων Δήμων" στην τοπική ανάπτυξη: Προβλήματα -

Προοπτικές, Η περίπτωση του Ν. Ρεθύμνης

Εκπόνηση: Σταμάτης Λίτσας

ΠΗΓΕΣ: ΕΣΥΕ, ΕΕΤΑΑ, ΕΠΙ "Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού"

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΕΠΙ "Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού"

[illegible]

ΠΟΛΕΙΣ

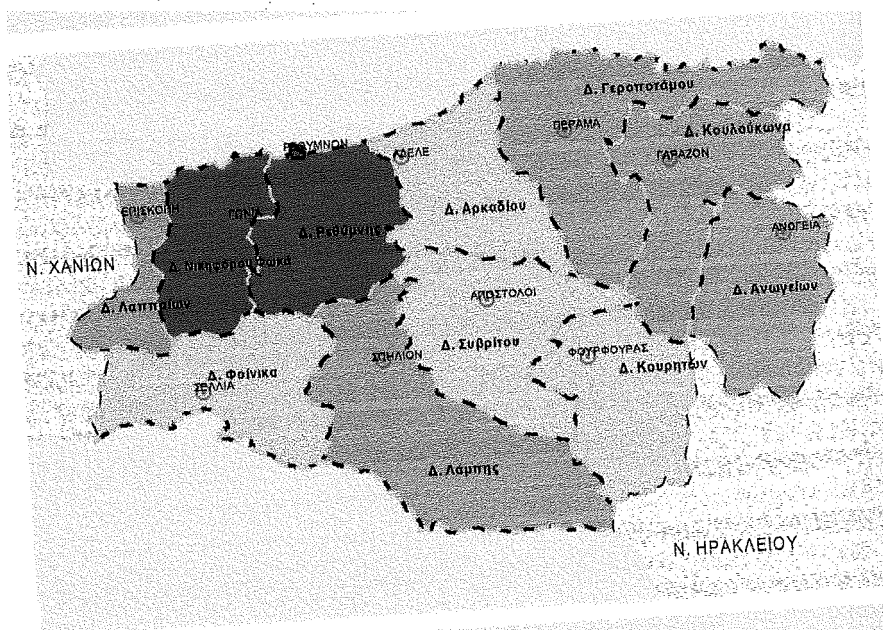
Όρια Νέων Δήμων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

2% - 3%

3% - 5%

5% - 7%

Πόλεις

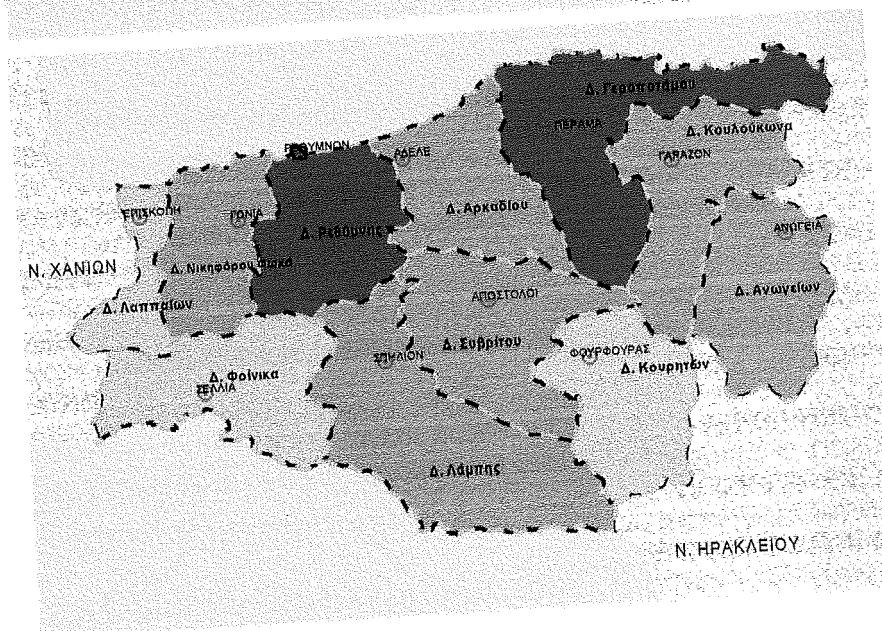
Όρια Νέων Δήμων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

 1% - 3%

3% - 4%

4% - 5%

ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Πόλεις

Ὅρια Νέων Δήμων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

☒ 2% - 5%

5% - 8%

8% - 10%

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής
Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης
Εκπαίδευση: Ο ρόλος των "Νέων Δήμων" στην τοπική ανάπτυξη: Προβλήματα -

Πτυχιακή Εργασία: Ο ρόλος των "Νέων Διη-
πορευτικών. Η περίπτωση του Ν. Ρεθύμνης

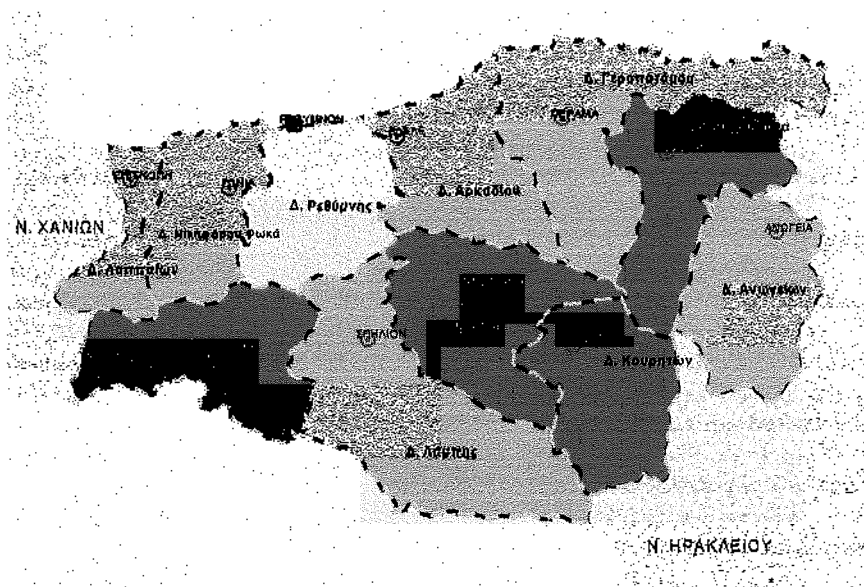
Προοπτικές, Η περίπτωση του
Εκπόνηση: Σταμάτης Λίτσας

Εκπόνηση: Σταμάτης Λίνας

ΕΚΔΟΤΗΣ: Σταμάτης Λιπνός
ΠΗΓΕΣ: ΕΣΥΕ, ΕΕΤΑΑ, ΕΠΙ "Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού"
ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΕΠΙ "Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού"

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΕΠΙ "Αστικού Περιβάλλοντος και Χωρικής

ΧΑΡΤΗΣ 8. ΟΜΑΔΕΣ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ, ΓΕΩΡΓΟΙ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΙ, 1991

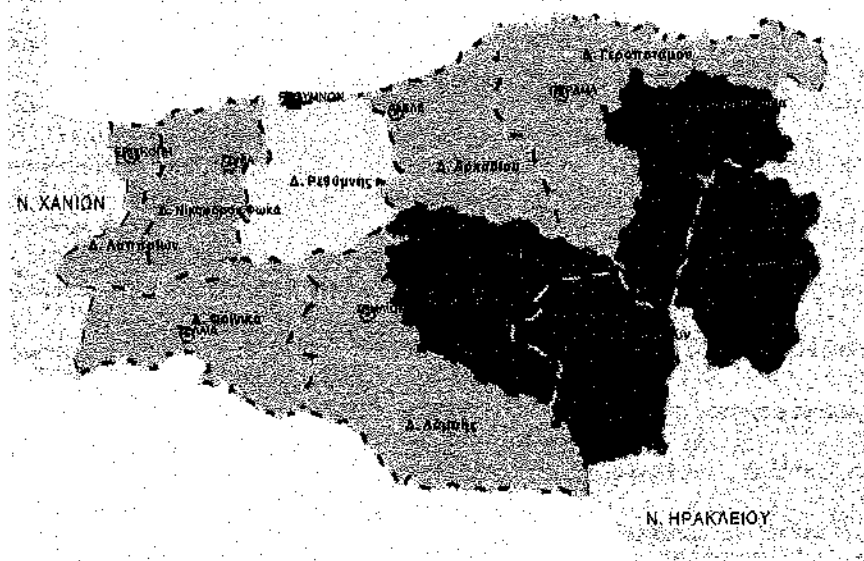

ΣΥΝΟΛΟ

- Πόλεις
- ⊙ Εδρες Νέων Δήμων
- Όρια Νέων Δήμων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

- 7% - 38%
- 38% - 55%
- 55% - 70%

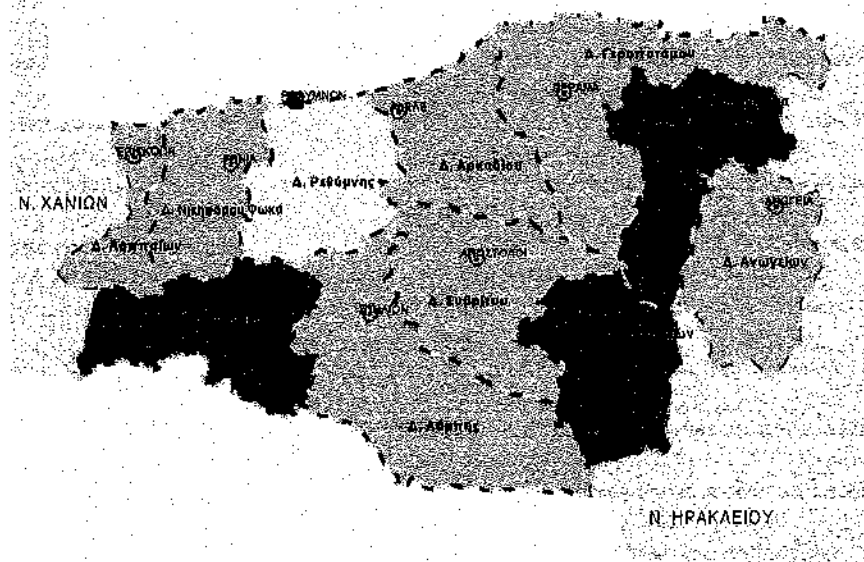

ΑΝΔΡΕΣ

- Πόλεις
- ⊙ Εδρες Νέων Δήμων
- Όρια Νέων Δήμων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

- 7% - 35%
- 35% - 56%
- 56% - 64%

ΓΥΝΑΙΚΕΣ

- Πόλεις
- ⊙ Εδρες Νέων Δήμων
- Όρια Νέων Δήμων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

- 6% - 30%
- 30% - 60%
- 60% - 80%

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης
Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

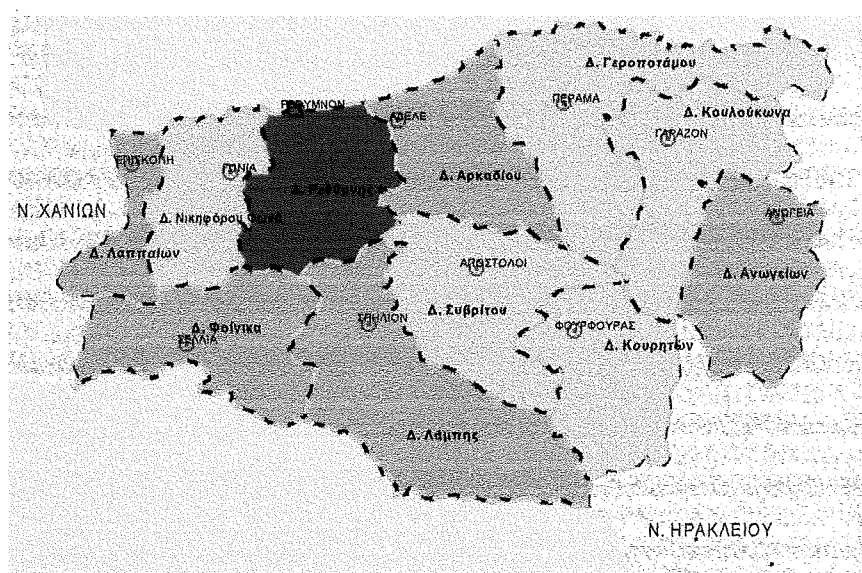
Πτυχιακή Εργασία: Ο ρόλος των "Νέων Δήμων" στην τοπική ανάπτυξη: Προβλήματα - Προοπτικές, Η περίπτωση του Ν. Ρεθύμνης

Εκπόνηση: Σταμάτης Λίτινας

ΠΗΓΕΣ: ΕΣΥΕ, ΕΕΤΑΑ, ΕΠΙ "Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού"

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΕΠΙ "Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού"

ΧΑΡΤΗΣ 9. ΟΜΑΔΕΣ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ, ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΣΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ, 1991

ΣΥΝΟΛΟ

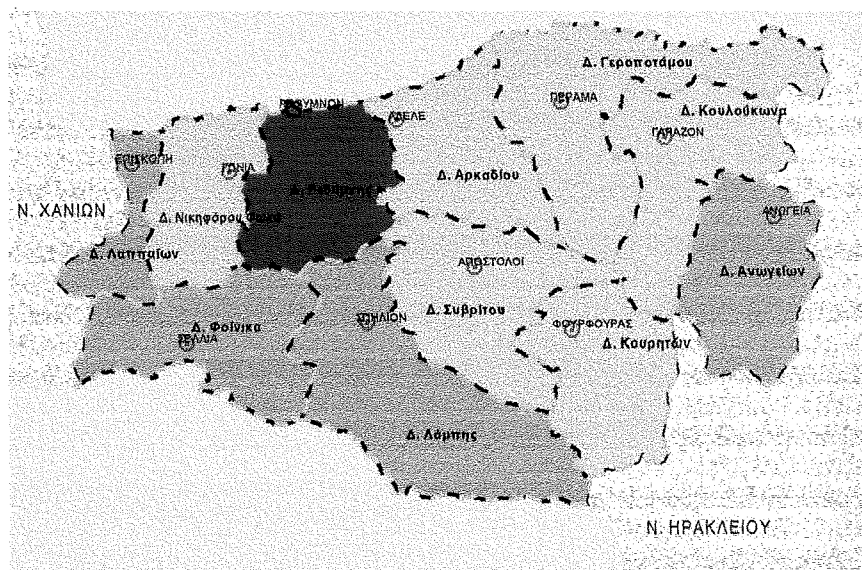
Πόλεις

Εδρες Νέων Δήμων

Όρια Νέων Δήμων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

4% - 10%
10% - 15%
15% - 21%

ΑΝΔΡΕΣ

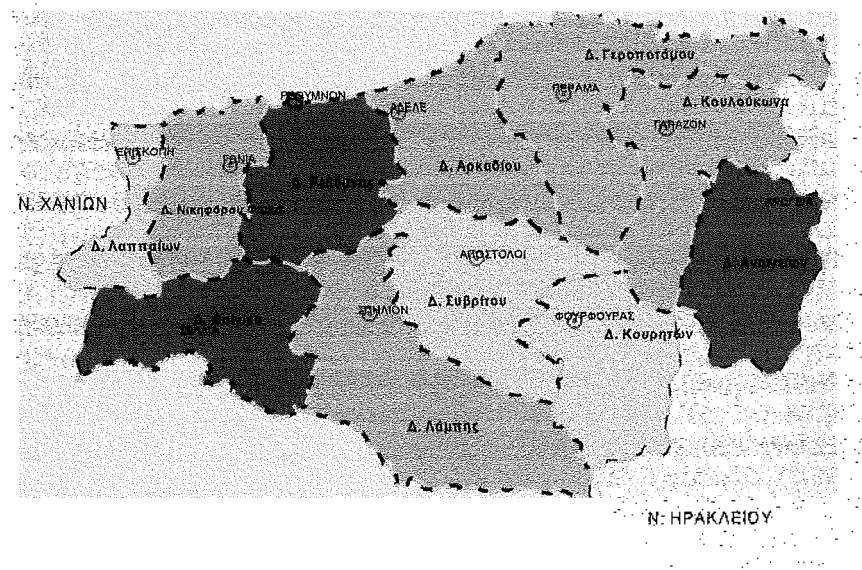
Πόλεις

Εδρες Νέων Δήμων

Όρια Νέων Δήμων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

4% - 9,5%
9,5% - 13%
13% - 18%

ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Πόλεις

Εδρες Νέων Δήμων

Όρια Νέων Δήμων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

4%- 12%
12% - 19%
19%- 27%

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

Πτυχιακή Εργασία: Ο ρόλος των "Νέων Δήμων" στην τοπική ανάπτυξη: Προβλήματα - Προοπτικές, Η περίπτωση του Ν. Ρεθύμνης

Εκπόνηση: Σταμάτης Λίτσας

ΠΗΓΕΣ: ΕΣΥΕ, ΕΕΤΑΑ, ΕΠΙ "Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού"

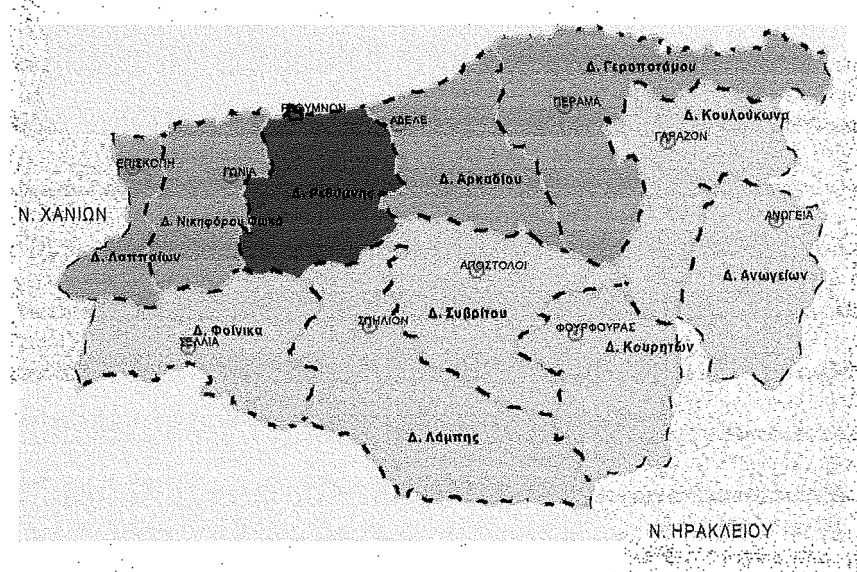
ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΕΠΙ "Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού"

The map shows the following labeled areas:

- N. ΧΑΝΙΩΝ** (North Chania)
- ΕΡΕΣΚΟΗ**
- ΓΑΛΙΑ**
- ΠΕΤΡΙΝΟΝ**
- ΠΑΡΑΣ**
- Δ. Γεροποτάμου**
- ΠΕΡΑΜΑ**
- Δ. Κουλουθκώνη**
- ΠΑΡΑΖΟΝ**
- Δ. Ρεθύμνης**
- Δ. Αρκαδίου**
- Δ. Λαπιτσίων**
- Δ. Νικηφόρου Φωκά**
- ΑΡΧΕΡΑ**
- Δ. Ανωγειών**
- ΑΡΧΕΡΑ**
- ΑΡΧΕΤΟΛΟΙ**
- Δ. Ευβρίων**
- ΣΥΒΛΙΟΝ**
- Δ. Λόμπης**
- Δ. Σούδας**
- Δ. Κουρήτων**
- Δ. Κρητάρων**
- Ν. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ** (North Heraklion)

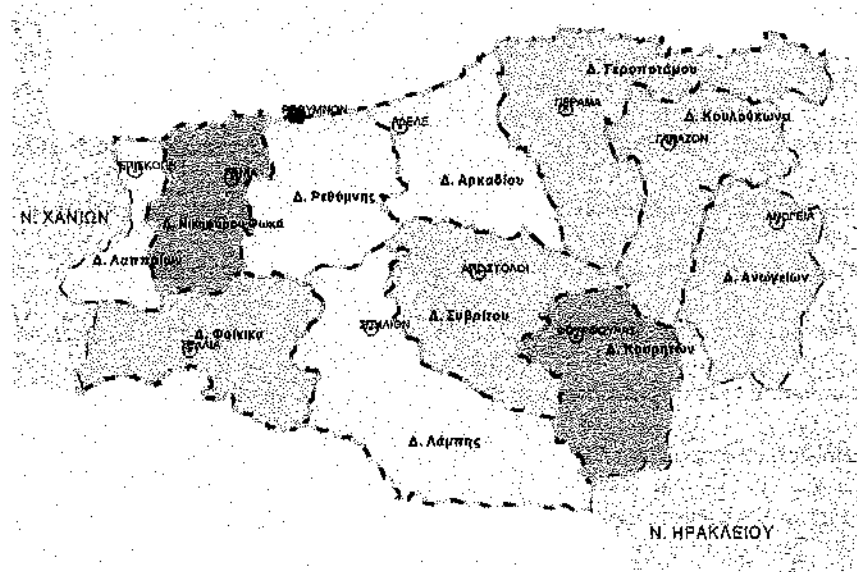
☐ Πόλεις
☒ Εδρες Νέων Δήμων
☐ Όρια Νέων Δήμων

	33% - 45%
	45% - 58%
	58% - 65%

 Πόλεις
 Εδρες Νέων Δήμων
 Όρια Νέων Δήμων

18.4 - 26.5
26.5 - 32.4
32.4 - 61.4

Πόλεις

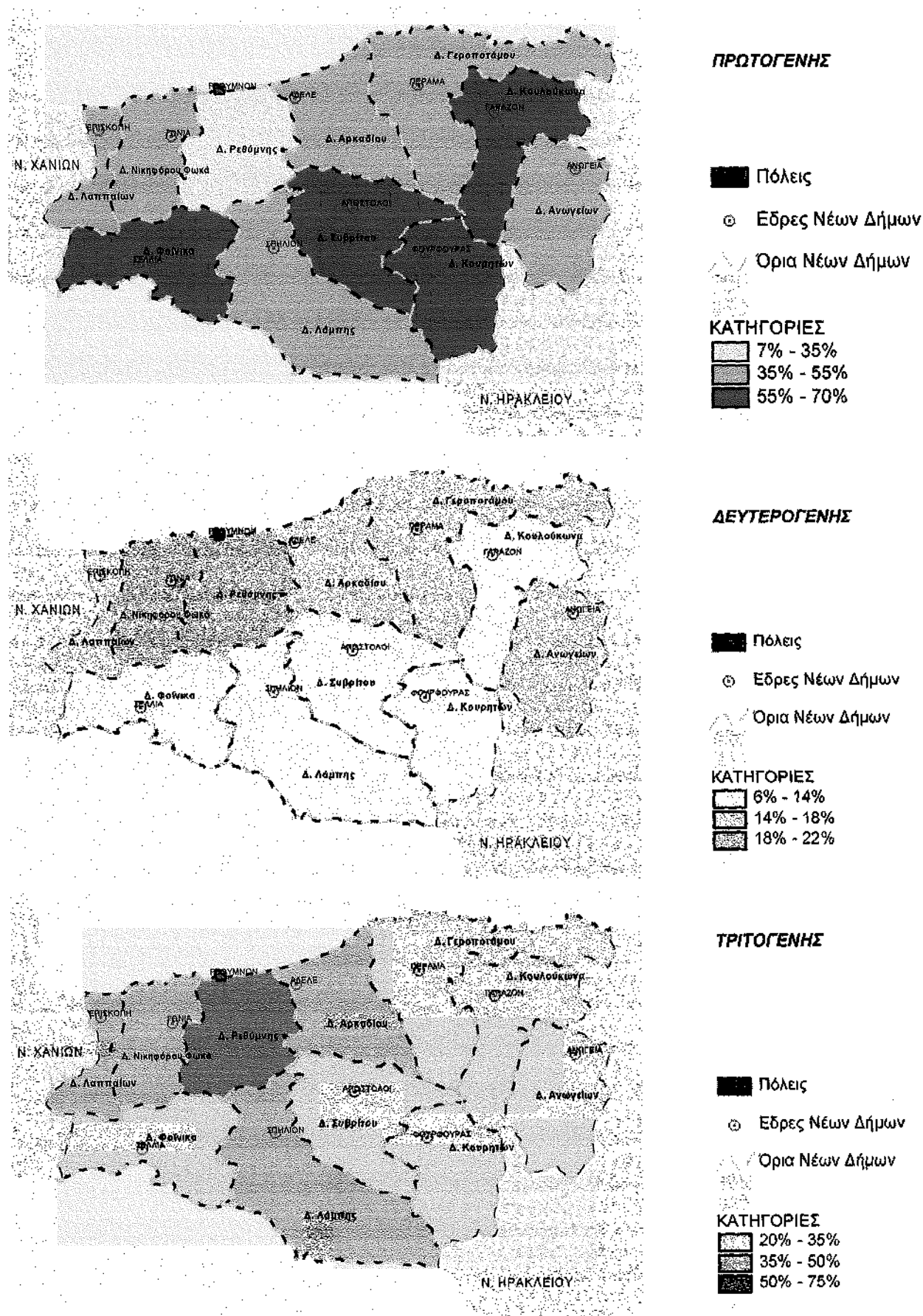
Εδρες Νέων Δήμων

Όρια Νέων Δήμων

 5% - 15%
 15% - 18%
 18% - 20%

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΕΠΙ "Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού"

ΧΑΡΤΗΣ 11. ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ, 1991

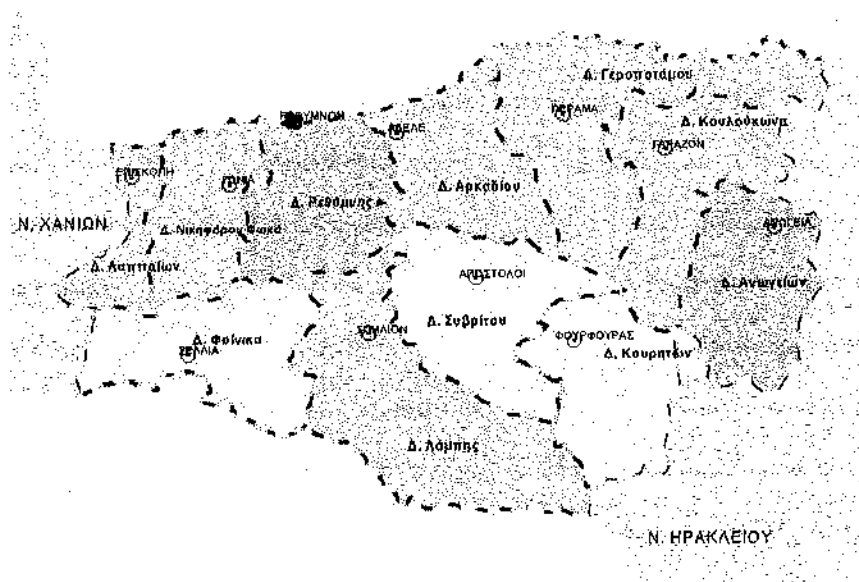

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης
Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
Πτυχιακή Εργασία: Ο ρόλος των "Νέων Δήμων" στην τοπική ανάπτυξη: Προβλήματα - Προοπτικές, Η περίπτωση του Ν. Ρεθύμνης
Εκπόνηση: Σταμάτης Λίπνας
ΠΗΓΕΣ: ΕΣΥΕ, ΕΕΤΑΑ, ΕΠΙ "Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού"
ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΕΠΙ "Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού"

[illegible]

☐ Πόλεις
☒ Εδρες Νέων Δήμων
☐ Όρια Νέων Δήμων

 15% - 50%
 50% - 75%
 75% - 85%

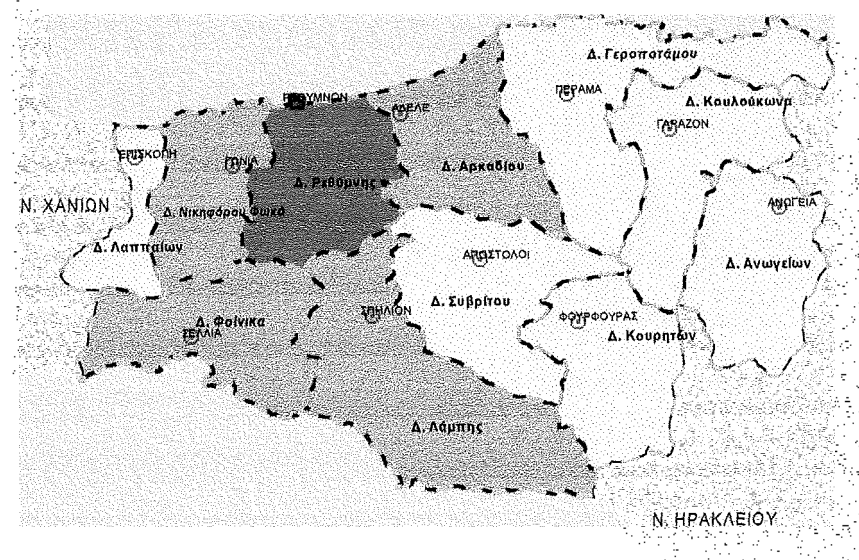

Πόλεις

Εδρες Νέων Δήμων

Όρια Νέων Δήμων

 2% - 4%
 4% - 10%
 10% - 15%

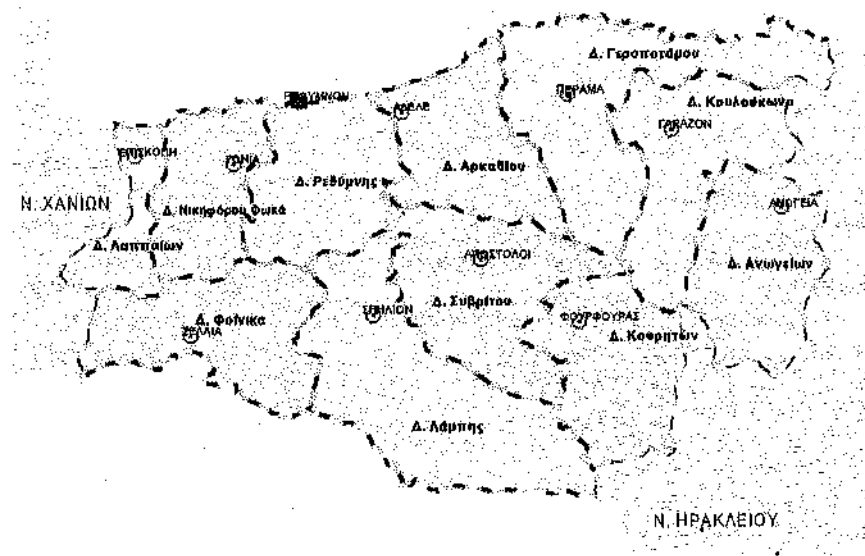

☐ Πόλεις
☒ Έδρες Νέων Δήμων
☐ Όρια Νέων Δήμων

 5% - 15%
 15% - 25%
 25% - 40%

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΕΠΙ "Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού"

ΧΑΡΤΗΣ 13. ΜΙΣΘΩΤΟΙ ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ, 1991

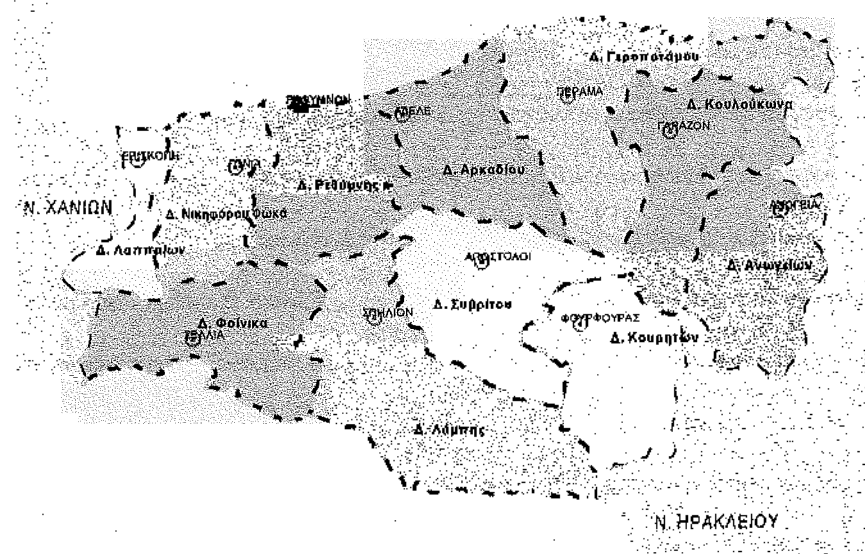

ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ

- Πόλεις
- Εδρες Νέων Δήμων
- Όρια Νέων Δήμων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

- 6% - 12%
- 12% - 20%
- 20% - 25%

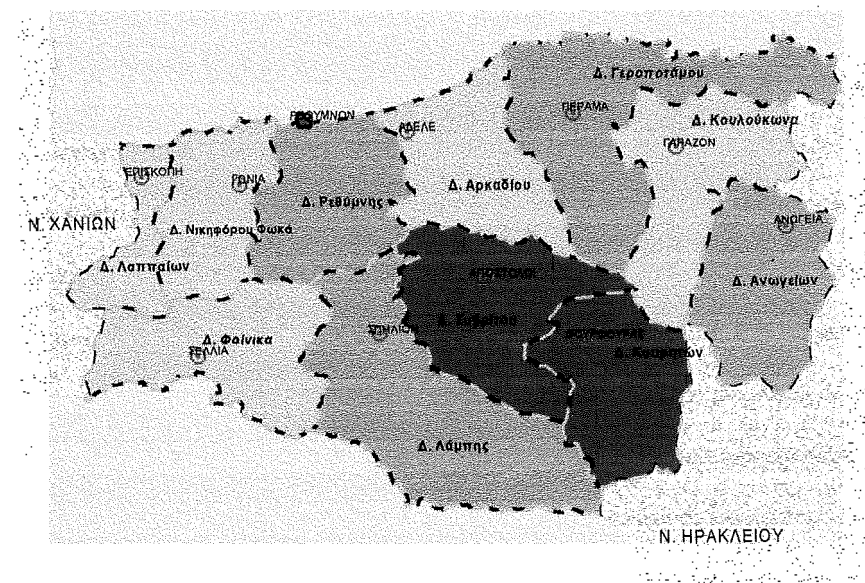

ΕΜΠΟΡΙΟ - ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ

- Πόλεις
- Εδρες Νέων Δήμων
- Όρια Νέων Δήμων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

- 10% - 20%
- 20% - 25%
- 25% - 30%

ΛΟΙΠΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

- Πόλεις
- Εδρες Νέων Δήμων
- Όρια Νέων Δήμων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

- 30% - 40%
- 40% - 50%
- 50% - 60%

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

Πτυχιακή Εργασία: Ο ρόλος των "Νέων Δήμων" στην τοπική ανάπτυξη: Προβλήματα -

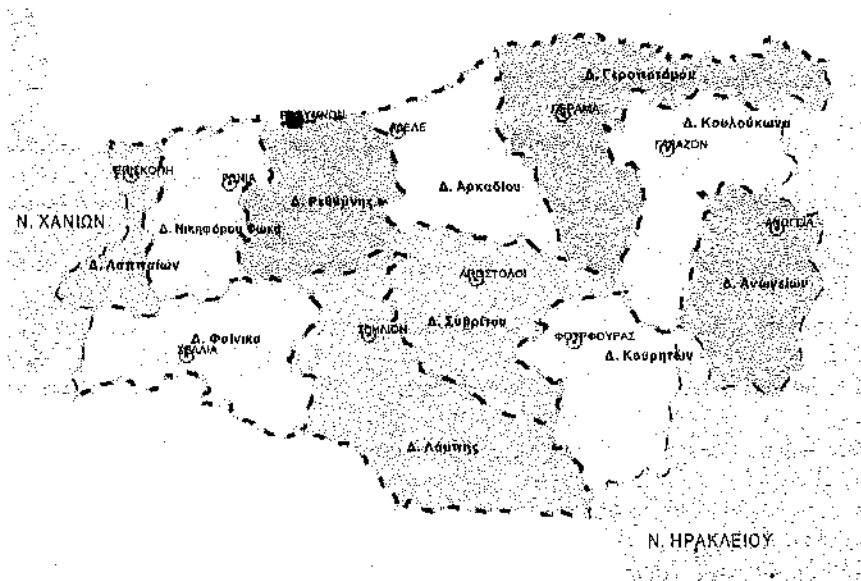
Προοπτικές, Η περίπτωση του Ν. Ρεθύμνης

Εκπόνηση: Σταμάτης Λίπινας

ΠΗΓΕΣ: ΕΣΥΕ, ΕΕΤΑΑ, ΕΠΙ "Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού"

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΕΠΙ "Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού"

ΧΑΡΤΗΣ 14. ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΣΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ, 1997

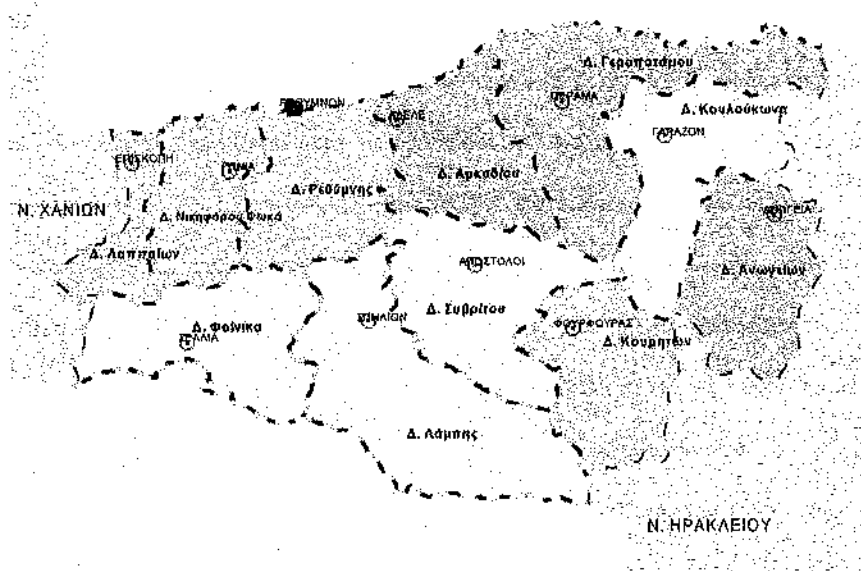

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ

- Πόλεις
- Εδρες Νέων Δήμων
- Όρια Νέων Δήμων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

- 2% - 10%
- 10% - 15%
- 15% - 21%

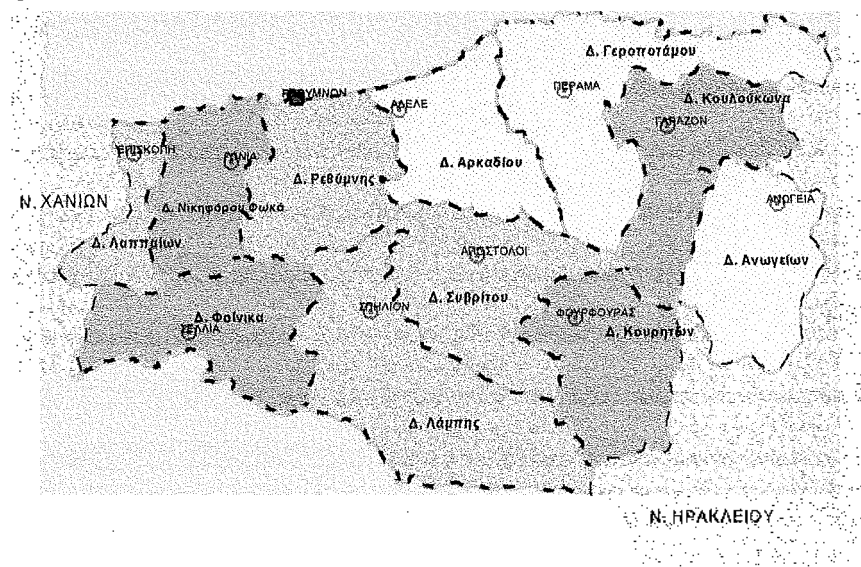

ΥΓΕΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

- Πόλεις
- Εδρες Νέων Δήμων
- Όρια Νέων Δήμων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

- 9% - 15%
- 15% - 30%
- 30% - 55%

ΚΙΝΗΤΕΣ

- Πόλεις
- Εδρες Νέων Δήμων
- Όρια Νέων Δήμων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

- 5% - 30%
- 30% - 60%
- 60% - 80%

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

Πτυχιακή Εργασία: Ο ρόλος των "Νέων Δήμων" στην τοπική ανάπτυξη: Προβλήματα -

Προοπτικές, Η περίπτωση του Ν. Ρεθύμνης

Εκπόνηση: Σταμάτης Λίνας

ΠΗΓΕΣ: ΕΣΥΕ, ΕΕΤΑΑ, ΕΠΙ "Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού"

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΕΠΙ "Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού"

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΠΟΡΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ του ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΜΕΤΡΑ-ΕΡΓΑ/ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ	ΑΡΧΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ (σε εκατ. δ.ρ.)						ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
		1997	1998	1999	2000	2001	ΣΥΝΟΛΟ	
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 1^ο: ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΕΡΓΟ								
Μέτρο 1: Νομοθετικές, Επιδιορθωτικές Διατάξεις	ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α.							Πρόβ.κ. ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α.
Μέτρο 2: Βελτίωση Δημοτικών και Κοινοτικών Κώδικων	ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α.							Πρόβ.κ. ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α.
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 2^ο: ΧΩΡΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ Ο.Τ.Α.								
Μέτρο 1: Προστατευτική Χαρτοδιάγραμμα Σχεδιασμού	ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α. - ΥΠΕΧΩ.Α.Ε.							Πρόβ.κ. ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α. - ΥΠΕΧΩ.Α.Ε.
Μέτρο 2: Για Συμμετοχή στο Πολεοδομικό Σχέδιο Εφαρμογής	ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α. - ΥΠΕΧΩ.Α.Ε.							Πρόβ.κ. ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α. - ΥΠΕΧΩ.Α.Ε.
Μέτρο 3: Έλεγχος Επιδιορθωτικών Διατάξεων	ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α. - ΥΠΕΧΩ.Α.Ε.							Πρόβ.κ. ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α. - ΥΠΕΧΩ.Α.Ε.
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 3^ο: ΤΟΠΙΚΕΣ ΔΗΜ. ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ								
Μέτρο 1: Δίκτυο Υποδομής και Γεγ. Εξοπλισμός	ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α.							Πρόβ.κ. & Π.Α.Ε. ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α.
Μέτρο 2: Δίκτυο Εργ. Υποδομής & Περιβαλλοντικές	ΥΠΕΧΩ.Α.Ε.							Πρόβ.κ. & Π.Α.Ε. ΥΠΕΧΩ.Α.Ε.
Μέτρο 3: Βελτίωση Εκπαιδευτικής Υποδομής	ΥΠΕΠ.Ο.							Πρόβ.κ. & Π.Α.Ε. ΥΠΕΠ.Ο.
Μέτρο 4: Κοινων. Εξοπλισμός Υπηρεσιών Σημείωσης	ΥΠ.Υ. - ΠΡΟΝΟΜΑΣ							Πρόβ.κ. & Π.Α.Ε. ΥΠ.Υ. - ΠΡΟΝΟΜΑΣ
Μέτρο 5: Πολιτιστική και Αθλητική υποδομή	ΥΠ.ΠΟ. & Γ.Γ.Α.							Πρόβ.κ. & Π.Α.Ε. ΥΠ.ΠΟ. & Γ.Γ.Α.
Μέτρο 6: Ανάπτυξη Οικιστικής Διαστρωμάτωσης & Ανθρώπινο Περιβάλλον	ΥΠ.Π.Ο. - ΥΠ.ΑΝΑΠ. - ΥΠ.ΕΠ.Υ.Π. - ΥΠ.ΕΡ.Σ.Σ.Α.Σ.							Πρόβ.κ. & Π.Α.Ε. ΥΠ.Π.Ο. - ΥΠ.ΑΝΑΠ.ΥΠ.Σ. - ΥΠ.ΕΠ.Υ.Π. - ΥΠ.ΕΡ.Σ.Σ.Α.Σ.
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 4^ο: ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΝΕΩΝ Ο.Τ.Α.								
Μέτρο 1: Ρυθμίσεις Υποστηρίξεως Προσωπικού	ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α.							Πρόβ.κ. ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α.
Μέτρο 2: Αποσπαστές και Μετατάξεις Προσωπικού	ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α.							Πρόβ.κ. ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α.
Μέτρο 3: Προώθηση Επαγγελματικού Προσωπικού	ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α.							Πρόβ.κ. ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α.
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 5^ο: ΚΑΛΥΨΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΔΕΙΑΝΩΝ								
	ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α.							Πρόβ.κ. ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α. (Κ.Α.Π.)
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 6^ο: ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ - ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΠΟΤΕΝΤΙΑΛΟΥ								
Μέτρο 1: Προβλεπόμενες Πρόσληψεις Μελέτες	ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α.	75	50	25	-	-	150	Π.Α.Ε. ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α. (ΚΑΠΕΘΕΝΗΣ)
Μέτρο 2: Προμήθεια - Εκκατάσταση Εξοπλ. Πληροφορικής	ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α.	-	-	600	100	-	700	Π.Α.Ε. ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α. (ΚΑΠΕΘΕΝΗΣ)
Μέτρο 3: Καύση του Προσωπικού	ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α.	80	450	450	20	-	1,000	Π.Α.Ε. ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α. (ΚΑΠΕΘΕΝΗΣ)
Μέτρο 4: Υποστήριξη Εφαρμογών Υποπρογράμματος	ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α.	50	50	25	25	-	150	Π.Α.Ε. ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α. (ΚΑΠΕΘΕΝΗΣ)
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 7^ο: ΕΝΙΜΕΡΩΣΗ - ΑΝΙΣΟΠΟΤΗΤΑ								
α) Συμμετοχή Υποπρογράμματος	ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α.							Πρόβ.κ. & Π.Α.Ε. ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α.
β) Συμμετοχή	ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α.							Πρόβ.κ. & Π.Α.Ε. ΥΠΕΣ.Α.Α.&Α.

ΠΗΓΗ: ΥΠΕΣΑΔΑ 1997, Πρόγραμμα «Α. Καποδιστριας»

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ του ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΜΕΤΡΑ - ΕΡΓΑ / ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	1997				1998				1999				2000				2001			
	α	β	γ	δ	α	β	γ	δ	α	β	γ	δ	α	β	γ	δ	α	β	γ	δ
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 1^ο: ΝΟΜΟΘΕΤΙΚ. ΕΡΓΟ																				
Μέτρο 1: Νομοθετησιακ. Επεξεργ. Πλαισίου Συνενώσεων																				
Μέτρο 2: Βελτίωση Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα																				
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 2^ο: ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ Ο.Τ.Α.																				
Μέτρο 1: Προπαρασκευή Χωροταξ. Σχεδιασμού																				
Μέτρο 2: Επεξεργασία στο Πεδίο Εφαρμογής																				
Μέτρο 3: Τελική Επεξεργασία - Αποφάσεις																				
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 3^ο: ΤΟΠΙΚΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ																				
α) Εκπόνηση Αναλυτικού Περιεχομένου Μέτρων (Εξειδίκευση)																				
β) Εξασφάλιση Χρηματοδότησης Μέτρων																				
γ) Υλοποίηση των Εργων / Ενεργειών των Μέτρων																				
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 4^ο: ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΝΕΩΝ Ο.Τ.Α.																				
Μέτρο 1: Ρυθμίσεις Υπηρετούντος Προσωπικού																				
Μέτρο 2: Αποσπάσεις και Μετατάξεις Προσωπικού																				
Μέτρο 3: Πρόσληψη Επιστημονικού Προσωπικού																				
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 5^ο: ΚΑΛΥΨΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ																				
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 6^ο: ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ - ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ																				
Μέτρο 1: Προδιαγραφές, Πρότυπα, Μελέτες																				
Μέτρο 2: Προμήθεια - Εγκατάσταση Εξοπλισμού Πληροφορικής																				
Μέτρο 3: Κατάρτιση του Προσωπικού																				
Μέτρο 4: Υποστήριξη Εφαρμογής Υποπρογράμματος																				
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 7^ο: ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ - ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ																				
α) Σχεδιασμός Υποπρογράμματος																				
β) Εφαρμογή																				

ΠΗΓΗ: ΥΠΕΣΔΔΑ 1997, Πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας»

ΠΙΝΑΚΕΣ

ΣΥΝΕΝΩΣΕΙΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ν. 1416/84 (1984 - 1996)

ΟΝΟΜΑ ΝΕΟΥ ΔΗΜΟΥ	ΟΤΑ που ΣΥΝΕΝΩΘΗΚΑΝ	ΠΛΗΘΥ-ΣΜΟΣ	ΝΟΜΟΣ	ΑΡΙΘΜ Π.Δ	ΦΕΚ (Α)
ΝΕΑΠΟΛΗΣ	ΕΛΛΙΟΦΥΤΟΥ	4369	ΑΙΤ/ΝΙΑΣ	407	142/84
	Μ.ΧΩΡΑΣ				
	ΝΕΑΠΟΛΗΣ				
ΕΛΑΤΕΙΑΣ	ΕΛΑΤΕΙΑΣ	2933	ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ	248	95/85
	ΛΕΥΚΟΧΩΡΙΟΥ				
Ν.ΚΥΔΩΝΙΑΣ	ΓΑΛΑΤΑ	4026	ΧΑΝΙΩΝ	378	135/85
	ΔΑΡΑΤΣΟΥ				
	ΣΤΑΛΟΥ				
ΑΚΡΑΤΑΣ	ΑΚΡΑΤΑΣ	3059	ΑΧΑΪΑΣ	261	99/85
	ΣΥΛΙΒΑΙΝΙΩΤΙΚΩΝ				
	ΚΡΑΘΙΟΥ				
	ΠΟΡΟΒΙΤΣΗΣ				
ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ	ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ	3722	ΚΟΖΑΝΗΣ	476	169/85
	ΑΓ.ΚΥΡΙΑΚΗΣ				
ΜΗΛΟΥ	ΜΗΛΟΥ	3222	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	573	203/85
	ΤΡΙΟΒΑΣΛΟΥ				
	ΠΕΡΑΝ ΤΡΙΟΒ.				
	ΤΡΥΠΗΤΗΣ				
ΓΟΥΜΕΝΙΣΣΑΣ	ΓΟΥΜΕΝΙΣΣΗΣ	4539	ΚΙΑΚΙΣ	89	33/86
	ΠΕΝΤΑΛΟΦΟΥ				
ΛΕΥΚΙΜΜΑΙΩΝ	ΛΕΥΚΙΜΗΣ	4257	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	77	29/86
	ΛΩΩ ΛΕΥΚΙΜΗ				
ΠΟΛΥΚΑΣΤΡΟΥ	ΛΙΜΝΟΤΟΠΟΥ	5750	ΚΙΑΚΙΣ	265	123/86
	ΠΟΛΥΚΑΣΤΡΟΥ				
ΤΥΧΕΡΟΥ	ΦΥΛΑΚΤΟΥ	2490	ΕΒΡΟΥ	263	123/86
	ΤΥΧΕΡΟΥ				
ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ	ΑΗΔΟΝΟΧΩΡΙ	2760	ΚΟΖΑΝΗΣ	253	120/86
	ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ				
	ΠΕΠΟΝΙΑΣ				
	ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΣ				
	ΠΥΛΩΡΙΟΥ				
	ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ				
ΓΣΟΤΙΛΙΟΥ	ΑΝΘΟΥΣΗΣ	2234	ΚΟΖΑΝΗΣ	268	123/86

	ΑΝΘΟΧΩΡΙΟΥ				
	ΒΟΥΧΩΡΙΝΑΣ				
	ΒΡΟΝΤΗΣ				
	ΛΟΥΚΟΜΙΟΥ				
	ΟΜΑΛΗΣ				
	ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙΟΥ				
	ΤΣΟΠΙΛΙΟΥ				
ΚΑΤΟΥΝΑΣ	ΚΑΤΟΥΝΑΣ	2763	ΑΙΤ/ΝΙΑΣ	267	123/86
	ΑΧΥΡΩΝ				
ΦΕΡΩΝ	ΦΕΡΩΝ	7015	ΕΒΡΟΥ	260	123/86
	ΚΑΒΗΣΟΥ				
	ΔΟΡΙΣΚΟΥ				
	ΑΡΔΑΝΙΟΥ				
ΕΙΡΗΝΟΥΠΟΛΗΣ	ΑΓΓΕΛΟΧΩΡΙΟΥ	4153	ΗΜΑΘΙΑΣ	259	123/86
	ΖΕΡΒΟΧΩΡΙΟΥ				
	ΠΟΛΥΠΛΑΤΑΝΟΥ				
ΜΑΛΙΩΝ	ΜΑΛΙΩΝ	2685	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	261	123/86
	ΚΡΑΣΙΟΥ				
ΒΕΛΑΤΕΙΑΣ	δ. ΕΛΑΤΕΙΑΣ	2933	ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ	303	135/86
	ΠΑΝΑΠΤΣΑΣ				
ΜΙΩΝΙΑΣ	ΔΙΑΒΑΤΩΝ	2933	ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ	112	65/87
	Ν.ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ				
ΦΙΛΟΘΕΗΣ	ΚΑΛΑΜΙΑΣ	2494	ΑΡΤΗΣ	83	64/94
	ΧΑΛΚΙΑΔΩΝ				
ΜΟΙΡΩΝ	δ. ΜΟΙΡΩΝ	5623	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	72	56/94
	ΓΑΛΙΑΣ				
ΣΕΡΒΙΩΝ	δ. ΣΕΡΒΙΩΝ	4127	ΚΟΖΑΝΗΣ	74	56/94
	ΚΑΣΤΑΝΙΑΣ				
ΝΑΥΠΛΙΕΩΝ	δ. ΝΑΥΠΛΙΕΩΝ	13625	ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	64	52/94
	ΑΡΙΑΣ				
ΑΡΚΑΛΟΧΩΡΙΟΥ	ΑΡΚΑΛΟΧΩΡΙΟΥ	3943	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	67	53/94
	ΠΑΤΣΙΔΕΡΟΥ				
ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ	δ. ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ	3722	ΚΟΖΑΝΗΣ	125	92/94
	ΠΟΛΥΦΥΤΟΥ				
ΚΕΚΡΟΠΙΑΣ	ΠΑΛΑΙΡΟΥ	2689	ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑΣ	127	92/94
	ΠΟΓΩΝΙΑΣ				
ΠΑΛΑΜΑ	δ. ΠΑΛΑΜΑ	6244	ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	162	105/94
	ΚΑΛΥΒΑΚΙΩΝ				
ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΕΙΑΣ	ΑΓΓΟΥ ΠΑΥΛΟΥ	5485	ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	179	114/94
	Ν.ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΕΙΑΣ				
ΝΕΑΠΟΛΗΣ	δ. ΝΕΑΠΟΛΗΣ	2760	ΚΟΖΑΝΗΣ	193	127/94
	ΒΕΛΑΝΙΔΙΑΣ				
ΘΙΝΑΛΙΟΥ	δ. ΘΙΝΑΛΙΟΥ	4619	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	245	136/94
	ΝΥΜΦΩΝ				

Ν.ΜΗΧΑΝΙΩΝΑΣ	Ν.ΜΗΧΑΝΙΩΝΑΣ	6597	ΘΕΣΣΟΝΙΚΗΣ	263	144/94
	Ν.ΚΕΡΑΣΙΑΣ				
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	δ. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	116731	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	237	135/94
	ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ				
ΜΕΛΙΚΗΣ	ΜΕΛΙΚΗΣ	4239	ΗΜΑΘΙΑΣ	221	133/94
	ΝΕΟΚΑΣΤΡΟΥ				
ΓΑΖΙΟΥ	ΓΑΖΙΟΥ	6009	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	269	144/94
	ΚΑΛΕΣΙΩΝ				
ΚΑΤΩ ΤΙΘΟΡΕΑΣ	ΑΓ.ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ	3081	ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ	251	136/94
	ΚΑΤΩ ΤΙΘΟΡΕΑΣ				
ΘΕΡΜΟΥ	δ. ΘΕΡΜΟΥ	2448	ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑΣ	264	144/94
	ΧΡΥΣΟΒΙΤΣΑΣ				
ΚΑΣΤΕΛΛΙΟΥ	ΚΑΣΤΕΛΛΙΟΥ	2639	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	272	144/94
	ΚΑΡΟΥΖΑΝΩΝ				
	ΛΙΛΙΑΝΟΥ				
	ΠΟΛΥΘΕΑΣ				
	ΓΕΡΑΚΙΟΥ				
ΔΟΜΟΚΟΥ	δ. ΔΟΜΟΚΟΥ	2030	ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ	242	136/94
	ΓΕΡΑΚΙΟΥ				
ΠΛΑΤΥΚΑΜΠΟΥ	ΠΛΑΤΥΚΑΜΠΟΥ	2525	ΛΑΡΙΣΗΣ	258	136/94
	ΓΑΛΗΝΗΣ				
ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ-ΒΟΙΩΝ	ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ	2606	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	244	136/94
	ΦΑΡΑΚΛΟΥ				
ΒΕΛΟΥΣ-ΝΕΡΑΝΤΖΗΣ	ΒΕΛΟΥΣ	3773	ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	253	136/94
	ΝΕΡΑΝΤΖΗΣ				
ΘΕΣΤΙΕΩΝ	ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΥ	3321	ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑΣ	265	144/94
	ΠΡΟΣΕΝΑΙΩΝ				
ΚΟΖΑΝΗΣ	δ. ΚΟΖΑΝΗΣ	32514	ΚΟΖΑΝΗΣ	266	144/94
	ΑΡΓΙΛΟΥ				
	Ν.ΝΙΚΟΠΟΛΗΣ				
ΑΧΙΛΛΕΙΩΝ	ΑΓ.ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ	3052	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	338	180/95
	ΓΑΣΤΟΥΡΙΟΥ				
	ΚΥΝΟΠΙΑΣΤΩΝ				
ΡΟΔΟΛΙΒΟΥΣ	ΡΟΔΟΛΙΒΟΥΣ	3181	ΣΕΡΡΩΝ	215	167/96
	ΔΟΜΙΡΟΥ				
ΑΝΑΤ.ΦΑΛΑΙΣΙΑΣ	δ. ΑΝ.ΦΑΛΑΙΣΙΑΣ	764	ΑΡΚΑΔΙΑΣ	295	204/96
	ΠΕΤΡΙΝΑΣ				
ΜΩΛΟΥ	ΜΩΛΟΥ	3170	ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ	294	203/96
	ΑΓ.ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ				
ΕΡΙΝΕΟΥ	ΖΗΡΙΑΣ	2858	ΑΧΑΙΑΣ	396	267/96
	ΚΑΜΑΡΩΝ				
	ΝΕΟΥ ΕΡΙΝΕΟΥ				
ΝΕΜΕΑΣ	ΚΟΥΤΣΙΟΥ	4217	ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	378	249/96
	ΝΕΜΕΑΣ				

ΣΥΝΕΝΩΣΕΙΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ν. 1622/86 (1986 - 1996)

ΟΝΟΜΑ ΝΕΟΥ ΔΗΜΟΥ	ΟΤΑ ΠΟΥ ΣΥΝΕΝΩΘΗΚΑΝ	ΠΛΗΘΥ-ΣΜΟΣ	ΝΟΜΟΣ	ΑΡΙΘΜ Π.Δ	ΦΕΚ (Α)
ΜΙΔΕΑΣ	ΑΓ.ΤΡΙΑΔΟΣ	4573	ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	325	149/89
	ΑΡΓΟΛΙΚΟΥ				
	ΜΑΝΕΣΗ				
	ΜΙΔΕΑΣ				
	ΠΑΝΑΡΙΤΗ				
	ΠΟΥΛΛΑΚΙΔΑΣ				
ΠΟΛΥΜΥΛΟΥ	ΑΥΓΗΣ	849	ΚΟΖΑΝΗΣ	316	145/89
	ΠΟΛΥΜΥΛΟΥ				
ΣΚΥΔΡΑΣ	ΛΙΠΟΧΩΡΙΟΥ	9253	ΠΕΛΛΑΣ	315	145/89
	ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ				
	ΝΕΑΣ ΖΩΗΣ				
	ΡΙΖΟΥ				
	ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΩΝ				
	ΣΚΥΔΡΑΣ				
ΘΙΝΑΛΙΟΥ	ΑΓ.ΠΑΝΤΕΛΕΩΣ	4619	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	415	178/89
	ΕΠΙΣΚΕΨΕΩΣ				
	ΛΑΥΚΙΟΥ				
	ΛΟΥΤΣΩΝ				
	ΠΕΡΙΘΕΙΑΣ				
	ΣΦΑΚΕΡΩΝ				
	ΠΕΤΑΛΕΙΑΣ				
ΦΙΛΙΠΠΟΛΗΣ	ΑΓ.ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ	937	ΚΟΖΑΝΗΣ	261	124/89
	ΒΟΣΚΟΧΩΡΙΟΥ				
	ΤΕΤΡΑΛΟΦΟΥ				
ΑΝΑΤ.ΦΑΛΑΙΣΙΑΣ	ΑΝΑΒΡΥΤΟΥ	647	ΑΡΚΑΔΙΑΣ	431	188/89
	ΑΝΕΜΟΔΟΥΡΙΟΥ				
	ΒΟΥΤΣΑΡΑ				
	ΓΡΑΙΚΟΥ				
	ΣΚΟΡΤΣΙΝΟΥ				
	ΡΟΥΤΣΙΟΥ				
ΠΥΛΛΗΝΗΣ	ΔΟΡΒΙΤΣΙΑΣ	884	ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑΣ	587	251/89
	ΜΗΛΕΑΣ				
	ΠΟΚΙΣΤΑΣ				
	ΣΙΜΟΥ				
	ΣΤΡΑΝΩΜΗΣ				
	ΦΑΜΙΛΙΑΣ				
ΝΕΩΝ ΜΑΛΩΝ	ΜΑΛΩΝ	929	ΛΑΣΙΘΙΟΥ	433	188/89
	ΜΕΤΑΞΟΧΩΡΙΟΥ				
	ΧΡΙΣΤΟΥ				
ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ	ΑΡΧΟΝΤΙΚΗΣ	1533	ΡΕΘΥΜΝΗΣ	432	188/89

ΟΝΟΜΑ ΝΕΟΥ ΔΗΜΟΥ	ΟΤΑ ΠΟΥ ΣΥΝΕΝΩΘΗΚΑΝ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΝΟΜΟΣ	ΑΡΙΘΜ Π.Δ	ΦΕΚ (Α)
	ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ				
	ΚΑΡΩΤΗΣ				
	ΚΟΥΦΗΣ				
ΑΝΤΙΡΡΙΟΥ	ΑΝΤΙΡΡΙΟΥ	2531	ΑΙΤΩΛΝΙΑΣ	427	186/89
	ΜΑΚΥΝΕΙΑΣ				
	ΜΟΛΥΚΡΕΙΟΥ				
ΜΑΣΤΙΧΟΧΩΡΙΟΥ	ΑΡΜΟΛΙΩΝ	1593	ΙΧΙΟΥ	317	145/89
	ΚΑΛΑΜΩΤΗΣ				
	ΠΑΤΡΙΚΩΝ				
ΠΕΛΕΚΑΝΟΥ	ΒΟΘΙΑΝΩΝ	1155	ΙΧΑΝΙΩΝ	561	239/89
	ΒΟΥΤΑ				
	ΣΚΛΑΒΟΠΟΥΛΑΣ				
ΑΝΕΜΩΝΑ	ΕΞΩ ΔΙΔΥΜΑΣ	2719	ΙΧΙΟΥ	584	251/89
	ΘΟΛΟΠΟΤΑΜΙΟΥ				
	ΚΑΛΥΜΑΣΙΑΣ				
	ΚΑΤΑΡΡΑΚΤΟΥ				
	ΜΕΣΑ ΔΙΔΥΜΑΣ				
	ΜΥΡΜΗΓΚΟΥ				
ΙΩΝΙΑΣ	ΒΟΥΝΟΥ	2020	ΙΧΙΟΥ	585	251/89
	ΚΟΪΤΗΣ				
	ΝΕΝΗΤΩΝ				
	ΠΑΓΙΔΟΣ				
	ΦΛΑΤΣΙΩΝ				
ΙΩΛΚΟΥ	ΑΓ. ΟΝΟΥΦΡΙΟΥ	2115	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	586	251/89
	ΑΝΑΚΑΣΙΑΣ				
	ΑΝΩ ΒΟΛΟΥ				
ΣΦΑΚΙΩΤΩΝ	ΑΣΠΡΟΓΕΡΑΚΑΤΩΝ	1632	ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	587	251/89
	ΚΑΒΑΛΛΟΥ				
	ΛΑΖΑΡΑΤΩΝ				
	ΠΙΝΑΚΟΧΩΡΙΟΥ				
	ΣΠΑΝΟΧΩΡΙΟΥ				
ΑΚΡΙΤΩΝ	ΔΙΠΟΤΑΜΙΑΣ	943	ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	65	30/90
	ΚΟΜΝΗΝΑΔΩΝ				
	ΧΙΟΝΑΤΟΥ				
ΠΑΡΑΠΟΤΑΜΟΥ	ΔΡΑΜΕΣΗΣ	1039	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ	184/91
	ΠΑΡΑΠΟΤΑΜΟΥ			1975/91	
				ΑΡΘΡΟ	
				42	
ΒΙΤΣΙΟΥ	ΒΥΣΣΙΝΕΑΣ	1632	ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	587	251/89
	ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗΣ				
	ΟΞΥΑΣ				

ΟΝΟΜΑ ΝΕΟΥ ΔΗΜΟΥ	ΟΤΑ ΠΟΥ ΣΥΝΕΝΩΘΗΚΑΝ	ΠΛΗΘΥ- ΣΜΟΣ	ΝΟΜΟΣ	ΑΡΙΘΜ Π.Δ	ΦΕΚ (Α)
	ΠΟΛΥΚΕΡΑΣΙΟΥ				
	ΣΙΔΗΡΟΧΩΡΙΟΥ				
	ΤΟΙΧΙΟΥ				
ΟΜΗΡΟΥΠΟΛΗΣ	δ. ΒΡΟΝΤΑΔΟΥ	5325	ΙΧΙΟΥ	112	48/90
	ΑΝΑΒΑΤΟΥ				
	ΑΥΓΩΝΥΜΩΝ				
	ΚΑΡΥΩΝ				
ΚΑΜΠΟΧΩΡΩΝ	ΒΑΒΙΛΩΝ	2393	ΙΧΙΟΥ	582	251/89
	ΒΑΣΙΛΕΩΝΟΙΚΟΥ				
	ΒΕΡΒΕΡΑΤΟΥ				
	ΔΑΦΝΩΝΟΣ				
	ΖΗΦΙΑ				
	ΧΑΛΚΙΟΥ				
ΓΟΥΒΩΝ	ΓΟΥΒΩΝ	1880	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	113	48/90
	ΚΑΛΟΥ ΧΩΡΙΟΥ				
	ΚΟΞΑΡΗΣ				
	ΧΑΡΑΣΟΥ				
ΡΟΥΒΑ	ΓΕΡΓΕΡΗΣ	2830	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	11	48/90
	ΝΥΒΡΙΤΟΥ				
	ΠΑΝΑΣΟΥ				
ΜΕΓΑΝΗΣΙΟΥ	ΒΑΘΕΟΣ	1246	ΛΕΥΚΑΔΟΣ	110	48/90
	ΚΑΤΩΜΕΡΙΟΥ				
	ΣΠΑΡΤΟΧΩΡΙΟΥ				
ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	ΠΑΡΕΝΕΣΤΙΟΥ	1592	ΔΡΑΜΑΣ	55	39/94
	ΘΟΛΟΥ				
	ΣΙΛΛΗΣ				
ΚΑΣΣΟΠΑΙΩΝ	ΓΙΜΑΡΙΟΥ	2405	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	73	56/94
	ΚΑΣΣΙΟΠΗΣ				
	ΝΗΣΑΚΙΟΥ				
	ΣΙΝΙΩΝ				
ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΥ	ΜΗΛΕΑΣ	1896	ΛΑΡΙΣΑΣ	126	92/94
	ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΥ				
	ΤΣΑΠΟΥΡΝΙΑΣ				
ΦΙΛΙΠΠΩΝ	ΚΡΗΝΙΔΩΝ	5542	ΚΑΒΑΛΑΣ	161	105/94
	ΛΥΔΙΑΣ				
	ΠΟΛΥΣΤΥΛΟΥ				
	ΦΙΛΙΠΠΩΝ				
ΠΑΡΑΒΟΛΑ	ΑΦΡΑΤΟΥ	2439	ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑΣ	152	102/94
	ΠΑΡΑΒΟΛΑΣ				
	ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ				
ΣΚΑΛΑΣ	ΒΡΟΝΤΑΜΑ	6919	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	153	102/94

ΟΝΟΜΑ ΝΕΟΥ ΔΗΜΟΥ	ΟΤΑ ΠΟΥ ΣΥΝΕΝΩΘΗΚΑΝ	ΠΛΗΘΥ-ΣΜΟΣ	ΝΟΜΟΣ	ΑΡΙΘΜ Π.Δ	ΦΕΚ (Α)
	ΓΡΑΜΜΟΥΣΗΣ				
	ΛΕΗΜΟΝΑ				
	ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ				
	ΣΚΑΛΑΣ				
	ΣΤΕΦΑΝΙΑΣ				
ΧΑΛΚΕΙΑΣ	ΑΝΩ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ	1619	ΑΙΤΩΛΝΙΑΣ	194	127/94
	ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ				
	ΓΑΒΡΟΛΙΜΝΗΣ				
	ΚΑΛΑΒΡΟΥΖΑΣ				
	ΤΡΙΚΟΡΦΟΥ				
ΤΕΜΕΝΟΥΣ	ΑΓ.ΣΥΛΛΑ	3101	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	196	127/94
	ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΥ				
	ΠΡΟΦ. ΗΛΙΟΥ				
ΟΙΤΥΛΟΥ	ΓΕΡΜΑΣ	821	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	195	127/94
	ΚΑΡΕΑ				
	ΚΡΥΟΝΕΡΙΟΥ				
	ΝΕΟΥ ΟΙΤΥΛΟΥ				
	ΟΙΤΥΛΟΥ				
ΚΑΛΛΟΝΗΣ	ΑΡΙΣΒΗΣ	5074	ΛΕΣΒΟΥ	247	136/94
	ΔΑΦΙΩΝ				
	ΚΑΛΛΟΝΗΣ				
	ΚΕΡΑΜΙΟΥ				
	ΠΑΡΑΚΟΙΛΩΝ				
ΠΕΤΡΑΣ	ΛΑΦΙΩΝΑΣ	2442	ΛΕΣΒΟΥ	192	127/94
	ΠΕΤΡΑΣ				
	ΣΚΟΥΤΑΡΟΥ				
Μ.ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ	ΑΓΟΡΑΣ	3119	ΙΔΡΑΜΑΣ	219	133/94
	ΚΥΡΙΩΝ				
	ΠΗΓΑΔΙΩΝ				
ΤΥΡ/ΚΑΪΚΑ	ΣΑΠΟΥΝΑΚΑΪΚΑ	1667	ΑΡΚΑΔΙΑΣ	154	136/94
	ΤΥΡΟΥ				
ΧΑΣΙΩΝ	ΑΓΙΟΦΥΛΛΟΥ	2869	ΤΡΙΚΑΛΩΝ	257	136/94
	ΑΣΠΡΟΚΚΛΗΣΙΑΣ				
	ΑΧΛΑΔΕΑΣ				
	ΓΑΒΡΟΥ				
	ΣΚΕΠΑΡΙΟΥ				
ΔΙΡΟΥ	ΠΥΡΓΟΥ ΔΙΡΟΥ	1273	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	241	136/94
	ΜΙΝΑΣ				
	ΔΡΥΑΛΟΥ				
ΡΟΔΟΠΟΛΗΣ	ΑΝΑΤΟΛΗΣ	1326	ΣΕΡΡΩΝ	252	136/94
	ΡΟΔΟΠΟΛΗΣ				

ΟΝΟΜΑ ΝΕΟΥ ΔΗΜΟΥ	ΟΤΑ ΠΟΥ ΣΥΝΕΝΩΘΗΚΑΝ	ΠΛΗΘΥ- ΣΜΟΣ	ΝΟΜΟΣ	ΑΡΙΘΜ Π.Δ	ΦΕΚ (Α)
ΑΡΕΟΠΟΛΕΩΣ	ΑΡΕΟΠΟΛΕΩΣ	1171	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	248	136/94
	ΒΑΧΟΥ				
	ΚΕΛΕΦΑ				
ΠΥΛΑΡΕΩΝ	ΑΓΙΑΣ ΕΥΦΗΜΙΑΣ	1172	ΚΕΦΑΛΛΝΙΑΣ	250	136/94
	ΜΑΚΡΙΩΤΙΚΩΝ				
	ΔΙΒΑΡΑΤΩΝ				
ΕΛΟΥΣ	ΒΛΑΧΙΩΤΗ	4483	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	249	136/94
	ΕΛΟΥΣ				
	ΓΟΥΒΩΝ				
	ΜΥΡΤΕΑΣ				
	ΑΣΤΕΡΙΟΥ				
ΝΙΚ. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ	ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ	6277	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	255	136/94
	ΑΓΙΩΝ ΠΑΡΑΣΚΙΩΝ				
	ΑΣΤΡΚΩΝ				
	ΑΣΤΡΙΤΣΙΟΥ				
	ΚΑΛΛΟΝΗΣ				
	ΚΑΤΑΛΑΓΑΡΙΟΥ				
	ΚΟΥΝΑΒΩΝ				
	ΜΕΛΕΣΣΩΝ				
	ΜΥΡΤΙΑΣ				
	ΠΕΖΩΝ				
	ΧΟΥΔΕΤΣΙΟΥ				
	ΑΛΑΓΝΙΟΥ				
ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ	ΒΕΡΕΝΙΚΗ	6277	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	267	144/94
	ΒΡΟΣΙΝΑΣ				
	ΔΟΒΛΑΣ				
	ΖΑΛΟΓΚΟΥ				
ΑΓ. ΚΩΝ ΝΟΣ	ΑΓ. ΚΩΝ ΝΟΣ	3159	ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ	243	136/94
	ΑΓΝΑΝΤΗΣ				
ΠΛΑΤΕΟΣ	ΔΙΑΝΟΒΕΡΓΙΟΥ	4573	ΗΜΑΘΙΑΣ	221	133/94
	ΠΛΑΤΕΟΣ				
	ΑΡΑΧΟΥ				
ΠΑΓΓΑΙΟΥ	ΓΕΩΡΓΙΑΝΗΣ	3437	ΚΑΒΑΛΑΣ	119	91/96
	ΝΙΚΗΣΙΑΝΗΣ				
ΟΡΕΙΝΟΥ	ΑΗΔΟΝΙΑΣ	854	ΠΡΕΒΕΖΗΣ	214	167/96
	ΒΑΛΑΝΙΔΟΥΣΣΑΣ				
	ΔΕΣΠΟΤΙΚΟΥ				
	ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ				
ΕΦΥΡΑΣ	ΒΑΛΑΝΙΔΟΡΡΑΧΗΣ	1843	ΠΡΕΒΕΖΗΣ	175	134/96
	ΘΕΜΕΛΟΥ				
	ΜΕΣΟΠΟΤΑΜΟΥ				

ΟΝΟΜΑ ΝΕΟΥ ΔΗΜΟΥ	ΟΤΑ ΠΟΥ ΣΥΝΕΝΩΘΗΚΑΝ	ΠΛΗΘΥ-ΣΜΟΣ	ΝΟΜΟΣ	ΑΡΙΘΜ Π.Δ	ΦΕΚ (Α)
	ΑΜΜΟΥΔΙΑΣ				
ΑΣΩΠΟΥ	ΑΣΩΠΟΥ	3189	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	109	84/96
	ΠΑΠΠΑΔΙΑΝΙΚΩΝ				
	ΦΟΙΝΙΚΙΟΥ				
ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	824	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	176	134/96
	ΑΡΧΟΝΤΙΚΟΥ				
	ΚΑΣΤΑΝΙΑΣ				
	ΚΟΚΚΙΝ. ΛΟΥΡΙΩΝ				
	ΜΕΛΙΣΣΗΣ				
	ΣΕΛΕΓΟΥΔΙΟΥ				
ΝΩΝΑΚΡΙΔΟΣ	ΑΓΙΑΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ	593	ΙΑΧΑΙΑΣ	205	164/96
	ΖΑΡΟΥΧΛΗΣ				
	ΜΕΣΟΡΡΟΥΓΙΟΥ				
	ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΣ				
ΕΥΡΥΜΕΝΩΝ	ΔΕΛΒΙΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ				
	ΚΑΗΜΑΤΙΑΣ	1185	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	297	204/96
	ΚΟΚΚΙΝΟΧΩΜΑΤΟΣ				
	ΛΕΥΚΟΘΕΑΣ				
	ΠΑΛΙΟΥΡΗΣ				
	ΣΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ				
ΟΡΦΑΝΟΥ	ΓΑΛΗΨΟΥ	2835	ΚΑΒΑΛΑΣ	138	108/96
	ΚΑΡΙΑΝΗΣ				
	ΟΡΦΑΝΙΟΥ				
	ΟΦΡΥΝΙΟΥ				
ΚΕΑΣ	ΙΟΥΛΙΔΟΣ	1787	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	332	224/96
	ΚΟΡΗΣΣΙΑΣ				
ΑΠΟΔΟΤΙΑΣ	ΑΜΠΕΛΑΚΙΩΤΙΣΣΗΣ	936	ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑΣ	333	224/96
	ΑΝΩ ΧΩΡΑΣ				
	ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ				
	ΕΛΑΤΟΒΡΥΣΗΣ				
	ΚΑΤΩ ΧΩΡΑΣ				
	ΚΡΥΟΝΕΡΙΩΝ				
ΚΕΡΑΜΙΩΝ	ΔΡΑΚΟΝΑΣ	1509	ΧΑΝΙΩΝ	334	224/96
	ΚΑΜΠΩΝ				
	ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΩΝ				
	ΜΑΛΑΣΕΑΣ				
	ΠΑΠΑΔΙΑΝΩΝ				
	ΠΛΑΤΥΒΟΛΑΣ				
ΕΥΡΩΣΤΙΝΗΣ	ΔΕΡΒΕΝΙΟΥ	3730	ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	395	267/96
	ΕΥΡΩΣΤΙΝΗΣ-ΡΟΖΕΝΩΝ				
	ΛΥΓΙΑΣ				

ΟΝΟΜΑ ΝΕΟΥ ΔΗΜΟΥ	ΟΤΑ ΠΟΥ ΣΥΝΕΝΩΘΗΚΑΝ	ΠΛΗΘΥ- ΣΜΟΣ	ΝΟΜΟΣ	ΑΡΙΘΜ Π.Δ	ΦΕΚ (Α)
	ΣΑΡΑΝΤΑΠΗΧΟΥ				
	ΣΤΟΜΙΟΥ				
	ΧΕΛΥΔΟΡΕΟΥ				

ΠΗΓΗ: ΥΠΕΣΔΔΑ 1997, Πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας»

ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ (ΑΠΟΓΡΑΦΗ 1991)

ΝΟΜΟΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΜΕΣΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΟΤΑ	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕ Σ ΕΝΟΤΗΤΕΣ v.1622/1986	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚ ΟΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ v.1416/1984	ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ v.2218/1994	ΑΝΟΙΚΤΕΣ ΠΟΛΕΙΣ
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	228.180	1.041,9	1.854,8	10.371,8	12.766,6	9.127,2
ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	97.636	1.415,0	5.138,7	11.848,4	10.848,4	9.763,6
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	105.309	432,5	4.050,3	8.100,6	7.020,6	10.530,9
ΑΡΤΑΣ	78.719	959,9	4.630,5	8.746,5	8.746,5	9.839,8
ΑΧΑΪΑΣ	300.078	1.260,8	8.335,5	18.754,8	20.005,2	15.793,5
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	134.108	1.812,2	6.386,0	9.579,1	11.175,6	10.316,0
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	36.797	525,6	3.345,1	7.359,4	6.132,8	5.256,7
ΔΡΑΜΑΣ	96.554	1.462,9	6.436,9	19.710,8	16.092,3	10.950,4
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	163.476	2.209,1	11.676,8	32.692,2	18.164,0	9.082,0
ΕΒΡΟΥ	143.752	1.796,9	6.845,3	20.536,0	23.958,6	8.984,5
ΕΥΒΟΙΑΣ	208.408	1.197,7	7.186,4	14.886,2	14.886,2	10.420,4
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	24.307	296,4	1.736,2	1.869,7	3.472,4	4.861,4
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	32.557	692,7		4.069,6	6.511,4	6.511,4
ΗΛΕΙΑΣ	179.429	826,8	4.984,1	12.816,3	12.816,3	12.816,4
ΗΜΑΘΙΑΣ	139.934	2.371,7	9.995,2	9.328,9	15.548,2	8.745,8
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	264.906	1.586,2	8.027,4	16.556,6	24.082,3	16.556,6
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	44.188	437,5	2.454,8	4.418,8	11.047,0	6.312,5
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	996.864		0,0	55.381,3	62491,5*	0,0
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	158.193	510,3	2.929,5	7.533,0	8.788,5	9.887,0
ΚΑΒΑΛΑΣ	135.854	1.787,5	19.407,7	19.419,5	19.419,5	9.709,7
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	126.854	887,0	4.530,5	8.456,9	9.758,0	9.758,0
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	52.685	892,9	4.390,4	3.512,3	7.527,0	10.537,0
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	107.592	1.144,5	6.724,5	9.781,0	9.781,0	13.449,0
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	32.474	421,7	1.546,3	5.412,3	4.639,1	4.639,1
ΚΙΛΙΚΙΑΣ	81.710	1.047,5	3.890,9	0,0	13.618,3	6.809,1
ΚΟΖΑΝΗΣ	150.386	1.097,7	5.012,8	12.532,1	11.568,0	10.025,7
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	141.823	1.162,4	7.091,5	11.818,5	12.893,0	12.893,0
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	94.005	803,4	3.760,2	4.476,4	11.750,6	5.875,3
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	95.696	642,2	5.316,4	7.361,2	7.974,6	7.974,6
ΛΑΡΙΣΑΣ	270.612	1.691,3	7.313,8	14.242,7	22.551,0	13.530,6
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	71.294	819,4	3.960,7	0,0	11.879,8	7.127,9
ΛΕΣΒΟΥ	105.082	1.950,8	3.891,9	7.505,8	9.552,9	7.005,4
ΛΕΥΚΑΔΟΣ	22.111	527,7	2.345,6	5.277,7	5.277,7	5.277,7
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	198.434	2.511,8	10.443,8	18.039,4	19.843,4	18.039,4
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	166.964	598,4	5.565,4	7.589,2	9.275,7	10.435,2
ΞΑΝΘΗΣ	91.063	2.461,1	0,0	15.177,1	18.212,6	13.009,0
ΠΕΛΛΑΣ	138.761	1.671,8	6.607,6	7.708,9	17.345,1	12.614,6
ΠΙΕΡΙΑΣ	116.763	2.122,9	7.297,6	23.352,6	14.595,3	12.614,6
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	58.628	837,5	4.187,7	9.771,3	9.771,3	9.771,3
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	70.095	539,1	2.417,0	5.841,2	7.788,3	7.788,3
ΡΟΔΟΠΗΣ	103.190	2.715,5	0,0	12.898,7	14.741,4	11.465,5
ΣΑΜΟΥ	41.965	874,2	4.196,5	0,0	6.994,1	10.491,2
ΣΕΡΡΩΝ	192.828	1.311,7	5.356,3	12.855,2	17.529,8	11.342,8
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	138.946	978,4	4.962,3	7.719,2	8.684,1	9.924,7
ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	171.274	1.007,4	5.352,3	12.233,8	11.418,2	13.174,9
ΦΛΩΡΙΝΗΣ	53.147	590,5	2.530,8	6.643,3	7.592,4	8.857,8
ΦΩΚΙΔΟΣ	44.183	485,5	2.209,1	4.016,6	6.311,8	7.363,8
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	92.117	1.261,8	4.848,2	11.514,6	10.235,2	7.676,4
ΧΑΝΙΩΝ	133.774	841,3	4.180,4	8.918,2	12.161,2	11.147,8
ΧΙΟΥ	52.184	1.272,7	5.218,4	10.436,8	8.697,3	13.046,0
ΑΤΤΙΚΗΣ						
ΣΥΝΟΛΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	10.259.900	1.776,6	8.549,9	17.936,8	20.853,4	18.486,3
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ εκτός περιο- χών ΑΘΗΝΩΝ, ΠΕΙΡΑΙΩΣ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	περίπου 6.500.000	1.150,4	5.465,6	11.466,3	13.330,8	11.817,6

ΑΡΙΘΜΟΣ ΧΩΡΙΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ ανά ΝΟΜΟ

ΝΟΜΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΟΤΑ	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ν.1622/1986	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ ν.1416/1984	ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ν. 2218/1994	ΑΝΟΙΚΤΕΣ ΠΟΛΕΙΣ
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	219	47	22	18	25
ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	69	19	9	9	10
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	244	26	13	15	12
ΑΡΤΑΣ	82	17	9	9	8
ΑΧΑΪΑΣ	238	36	16	15	19
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	74	21	14	12	13
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	70	11	5	6	7
ΔΡΑΜΑΣ	66	15	5	6	9
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	74	14	5	9	18
ΕΒΡΟΥ	80	21	7	6	16
ΕΥΒΟΙΑΣ	174	29	14	14	20
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	82	14	13	7	5
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	47	0	8	5	5
ΗΛΕΙΑΣ	217	36	14	14	14
ΗΜΑΘΙΑΣ	59	14	15	9	7
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	167	33	16	11	16
ΘΕΣΣΠΡΩΤΙΑΣ	101	18	10	4	7
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	123	32	18	16	0
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	310	54	21	18	16
ΚΑΒΑΛΑΣ	76	21	7	7	14
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	143	28	15	13	13
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	59	12	15	7	5
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	94	16	11	11	8
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	77	13	6	7	7
ΚΙΛΙΚΙΑΣ	78	21	0	6	12
ΚΟΖΑΝΗΣ	137	30	12	13	15
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	122	20	12	11	11
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	117	25	21	8	16
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	149	18	13	12	12
ΛΑΡΙΣΑΣ	160	37	19	12	20
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	87	18	0	6	10
ΛΕΣΒΟΥ	100	27	14	11	15
ΛΕΥΚΑΔΟΣ	40	9	4	4	4
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	79	19	11	10	11
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	279	30	22	18	16
ΞΑΝΘΗΣ	37	0	6	5	7
ΠΕΛΛΑΣ	83	21	18	8	11
ΠΙΕΡΙΑΣ	55	16	5	8	9
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	70	14	6	6	6
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	130	29	12	9	9
ΡΟΔΟΠΗΣ	38	0	8	7	9
ΣΑΜΟΥ	48	10	0	6	4
ΣΕΡΡΩΝ	147	36	15	11	17
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	142	28	18	16	14
ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	170	32	14	15	13
ΦΛΩΡΙΝΗΣ	90	21	8	7	6
ΦΩΚΙΔΟΣ	91	20	11	9	6
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	73	19	8	9	12
ΧΑΝΙΩΝ	159	32	15	11	12
ΧΙΟΥ	41	10	5	6	4
ΑΤΤΙΚΗΣ	150	20	7	0	0
ΣΥΝΟΛΑ	5.775	1.116	572	492	555

ΠΗΓΗ: ΥΠΕΣΔΑΑ 1997, Πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας»

ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Κωδικός Γενικής Κατηγορίας Υπηρεσιών	Περιγραφή Γ. Κ. Υπηρεσιών	Κωδικός Υπηρεσίας	Περιγραφή Υπηρεσίας
1	Διοικητικές Υπηρεσίες και Υπηρεσίες Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης	2	Πολεοδομικό Γραφείο
1		3	Κατάστημα ΔΕΗ
1		4	Κατάστημα ΟΤΕ
1		5	Κατάστημα ΕΛΤΑ
1		6	Δ.Ο.Υ.
1		7	Ειρηνοδίκη
1		8	Αστυνομία / Αστυνομικός Σταθμός
1		9	Πυροσβεστική
1		10	Λιμεναρχείο / Λιμενικός Σταθμός
1		11	Δασαρχείο
1		12	Αγρονομείο
1		13	Γραφείο ΟΑΕΔ
1		14	Τράπεζα
1		15	Τελωνείο / Τελωνειακός Σταθμός
1		16	Συμβολαιογραφείο
1		17	Υποθηκοφυλακείο
2	Υπηρεσίες Υγείας, Πρόνοιας, Πολιτισμού, Αθλητισμού	2	Νοσοκομείο
2		3	Κέντρο Υγείας
2		4	Αγροτικό Ιατρείο
2		5	Κτηνιατρείο
2		6	Παιδικοί Σταθμοί
2		7	ΚΑΠΗ
2		8	Κέντρο για Α.Μ.Ε.Α.
2		9	Συμβουλευτικό Κέντρο
2		10	Πολιτιστικό Κέντρο
2		11	Πνευματικό Κέντρο
2		12	Βιβλιοθήκη
2		13	Λαογραφικό Κέντρο / Μουσείο
2		14	Γήπεδο ποδοσφαίρου
2		15	Στίβος 400 μ.
2		16	Κλειστό Γυμναστήριο
2		17	Γήπεδα τένις
3	Λοιπές Σταθερές Υπηρεσίες	2	Λιμάνι
3		3	Ελικοδρόμιο
3		4	Τοπικός Ραδιοφωνικός Σταθμός
3		5	Μαρίνες
3		6	Κάμπινγκ
3		7	Γραφείο Τουριστικών Πληροφοριών
3		8	Θέατρο
3		9	Κινηματογράφος
3		10	Αγροτικός Συνεταιρισμός
3		11	Δασικός Συνεταιρισμός
3		12	Τοπική Εφημερίδα
3		13	Παιδικές κατασκηνώσεις
3		14	Γήπεδο μπάσκετ
3		15	Τηλεοπτικός σταθμός
3		16	Ασφαλιστικοί φορείς (ΙΚΑ, ΤΕΒΕ, κ.α)
3		17	Γηροκομείο
3		18	Περιφερειακό Ιατρείο
3		19	Κέντρο Νεότητας

Κωδικός Γενικής Κατηγορίας Υπηρεσιών	Περιγραφή Γ. Κ. Υπηρεσιών	Κωδικός Υπηρεσίας	Περιγραφή Υπηρεσίας
3	Λοιπές Σταθερές Υπηρεσίες	20	Πρωτοδικείο
3		21	Δασονομείο - Δασοφυλάκιο
3		22	Κέντρο Φροντίδας Οικογένειας (ΚΕ.Φ.Ο.)
3		23	Παισματοδικείο
3		24	ΚΔΑΠ
3		25	Αλιευτικό καταφύγιο
3		26	Αλιευτικός Συνεταιρισμός
3		27	Αθλητικό Κέντρο
3		28	Ποδηλατοδρόμιο
3		29	Κτηματολόγιο
3		30	Συνεδριακό Κέντρο
3		31	Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής
3		32	Κολυμβητήριο
3		33	Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων
3		34	Θεραπευτήριο ψυχικών παθήσεων
3		35	Φυλακές
3		36	Αεροδρόμιο
3		37	Ωδεία - Σχολές Μουσικής
3		38	Φιλαρμονικές
3		39	Κοινοτικό Ιατρείο
3		40	Σχολές χορού
3		41	Σχολές εικαστικών τεχνών
3		42	Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών
3		43	Πολιτιστικοί - Μορφωτικοί Σύλλογοι
3		44	Λιμενικό Ταμείο
3		45	Χιονοδρομικό Κέντρο
3		46	Ιχθυόσκαλα
3		47	ΠΙΚΠΑ
3		48	Τουριστικό Περίπτερο
3		49	Ιαματικά Λουτρά
3		50	Θεραπευτήριο χρόνιων παθήσεων
3		51	Συνεταιρισμός Γυναικών
3		52	Βιοτεχνικοί Συνεταιρισμοί
3		53	Βιοτεχνικό Πάρκο
3		54	Ασυλο ανιάτων
3		55	Μετεωρολογικός Σταθμός
3		56	Κέντρο Ιατρικής πρόνοιας και πρόληψης
3		57	Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας
3		58	Σεισμολογικός Σταθμός
3		59	Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο
3	Κινητές Υπηρεσίες	2	Ταχυδρομείο
3		3	Ιατρική Περίθαλψη
3		4	Βιβλιοθήκη
3		5	Τράπεζα
3		6	Ειρηνοδικείο
3		7	Κτηνίατρος
3		8	Γεωπόνος
3		9	Εισπράκτορας ΔΟΥ